fondată în 1895
bpt
seria nouă

eugen barbu

princepele

eugen barbu
princepele

ROMAN

POSTFAŢĂ DE CONST.CIOPRAGA
TABEL CRONOLOGIC DE LIVIU CĂLIN

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 1977
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Ilustraţia copertei: *Eugen Stoian*

PARTEA ÎNTÎI ***7***
CIUMA **8**
PRINCEPELE **22**
MELANHOLIA **37**
IOAN VALAHUL **60**
EVANGHELINA **72**
LA BISTRIŢA **86**
INIŢIERI **102**
SABATUL **131**
PARTEA A DOUA ***147***
TREBURI DOMESTICEŞTI **148**
PRAZNIC DOMNESC **158**
PETRECERILE TINERETULUI **228**
GLI UOMINI SI DEBBONO O VEZZEGGIARE O SPEGNERE **257**
INTRIGI **286**
CREPUSCULUL **298**
RĂTĂCIRILE PRINCEPELUI **316**
SFÎRŞITUL PRINCEPELUI **330**
EPILOG **335**
PRINCEPELE – O MEDITAŢIE DESPRE TRAGIC **342**
TABEL CRONOLOGIC **357**

Aedificabo et destruam

AVERTISMENT

În dorinţa autorului de a reda cît mai fidel epoca fanariotă, el îl anunţă pe cititor că a folosit fragmente din texte vechi bisericeşti, cronici ale timpului, precum şi documente autentice, începînd de la scrisori particulare şi pînă la acte oficiale. În această privinţă nu are nici o pretenţie de originalitate, după cum nu a dorit să facă o reconstituire istorică fidelă a vreunei domnii. Romanul acesta este o sinteză, un basm şi o operă lirică în acelaşi timp, cine vrea s-o ia în alt fel, nu o face decît pe răspundere proprie.

E. B.

PARTEA ÎNTÎI

CIUMA

Într-o sfîntă Duminică, în timpul slujbei celei mari în biserica de-i zicea Caimata, intră un fel de cerşitor, înalt, lat, dugos, numai zdrenţe, strigînd:

— Scăpaţi-mă, oameni buni!

Necunoscutul se prăbuşi în faţa porţilor împărăteşti şi îşi arătă subsiorile. O fîntînea purulentă lăsa să curgă de-a lungul braţelor o scursură albicioasă.

— Ciuma! strigă careva şi numele blestematei goli într-o clipă lăcaşul de rugăciuni.

Vestea fugi pe uliţe şi sărbătoarea zilei a şaptea fu tulburată. Oa- menii se închiseră în case aşteptînd ceva, cu spaimă. O tăcere de moarte se înstăpîni asupra Bucurescilor. Seara se ivi luna îmbră- cată în sînge şi în jur era un senin sticlă. Pe la miezul nopţii se ară- tară vîrcolacii cătînd capul lui Iuda şi locul lui Cain. Cîinii lui Dumnezeu muşcau cu sete din lumină şi oglinzile ce se ştie că sînt răuvoitoare la boleşniţă fură acoperite cu marame albe. Se întune- caseră şi ele şi femeile spuneau mai tîrziu că le pieriseră apele, înce- nuşîndu-se şi arătînd semnul morţii. Nevestele îşi scoaseră înspăi- mântate inelele cu pietre preţioase şi le ascunseră.

Argintul şi talgerele fură îngropate în sipete, podoabele despuiară pe rînd chipurile frumoase şi îngrijorate. Tăcerea creştea nemiloasă şi noaptea asta parcă rece nu se mai sfîrşea. La casele boereşti de pe podul Mogoşoaiei se trăgeau grelele perdele şi se aprindeau lumînările de Paşti. Porţile se închideau cu lanţuri şi dacă ai fi ascultat bine se auzeau cheile ruginite mişcînd în broaştele de fier. Vîrcolacii pieriseră, lumina rea a lunii pierise, acum totul scînteia ca fundul unui lac. Era o noapte înspăimîntătoare cînd în frumosul nopţii furnicile lucrează mai mult şi creşte sarea în mări. Oamenii simţeau cum le sporeşte sîngele în vine ca să se apere de groaza ameninţării care venea de undeva din văzduh.

Încă nu făcea nimeni nimic, toţi se uitau spre palatul Princepelui de la Curtea Nouă. În toate ferestrele ardeau lumini mari, împără- teşti, ca la sărbători. Poate era numai un zvon, poate nimic nu era adevărat, poate se speriaseră popii de la biserica de-i zicea Caimata, cine mai ştia ce să creadă, dar cînd totul părea că se linişteşte şi lumea se pregătea să adoarmă, deasupra oraşului se auzi un zgomot îndepărtat. Despre Balta Icoanei, numită şi lacul Bulindroaiei, venea un nor ciudat, ca soda în acea stranie lumină. Să fie liliecii de la mî- năstirea Mărcuţa? Să fie gîştele Mitropoliei? Nu erau. Ceva ame- ninţător se apropia cu o egală bătaie de aripi. Aerul era stătut, nu mişca nici un vînt, praful sta neclintit în uliţe. Un miros greu, rîn- ced, acoperea acel nor încet, sticlos, ca o lînă, acum albă, nu murdară.

O nuntire de fluturi, parcă neclintiţi, duşi de o secretă mişcare spre fîntînile Princepelui umbri lumina lunii. Întîi veniră cei cu ari- pile ca pucioasa, galbeni şi uşori, iradiind în noapte, tăind aerul în miliarde de felii, erau fluturi amiral, fluturi-lămîiţă, albiliţă, fluturii cerului şi fluturii de sidef, vestind zorii ce nu mai se arătau.Păreau

frumoşi, mulţi cum erau şi plutind uşor deasupra caselor „apoi învăluiră pomii şi coroanele lor odată se prăbuşiră într-o devorare lacomă şi rămaseră pustii şi iar înfloriră în strălucirea lor mirată cînd norul cel galben se ridică deasupra palatului. Aripile galbene erau străvezii, ai fi putut vedea înţepătura albastră a stelelor prin ele, dar în această frumuseţe totul se duse, la fel de încet, cu aceeaşi tainică mişcare, cum ai muta vag lumina. Dinspre jitniţa domnească se auzi atunci un fel de chiţăit de şoarece, unanim, mult, stins, ame- ninţător. Soseau strigile, fluturii cu cap de mort, aduşi de molimă. Erau mulţi, roşii ca amurgul, arătîndu-şi găvanele negre. Nunteau şi ei tăcut, gros, umplînd aerul de o duhoare grea. Abia mişcau aripile ca şi cînd ar fi fost înecaţi în apă. Nu se grăbeau, acoperiseră cerul cu un văl negru. Nălbarii şi fluturii cu coadă de rîndunică, fluturi de zi cine ştie cum treziţi şi porniţi în această ciudată migraţie, lăsa- seră un polen galben, uşor, în văzduh. Prin acest perete subţire şi translucid treceau ceilalţi, greoi, amorfi, greţoşi, voluptuoşi, cătînd parcă un punct cardinal. Stătură un ceas în aer, lipiţi sub lună, as- cunzînd-o, oamenii îi văzură bine, buha ciumei dăduse semn fără milă oraşului.

Din cloaca de la Curtea Arsă se auzi strigătul lui Malamos Bozagiul:

— Fraţilor, a sosit!

Cerşitorii, şandaliii, orbii şi şontorogii se iviră de sub bolniţe şi priviră fluturii. Îi primiră cu strigăte de bucurie şi de sub cărămizile prăbuşite se iviră oale de vin şi rachiu din care se bău cu sete pe nerăsuflate.

— A sosit ciuma, fraţilor, mai spuse Malamos şi se arătă deasu- pra fostelor grajduri ale seimenilor. Ni i-a trimes Sfinţii Părinţi, Tănase şi Haralambie.

Era înalt, ţeapăn ca un prooroc şi le vesti răsucindu-se în gluga lui de călugăr, legată pe mijloc cu funia unui

spînzurat:

— Al nostru o să fie oraşul!

Ridică braţul drept şi cerşitorii îi văzură inelele făcute din cuie de cosciug, vindecătoarele cu care le lua durerile de cap şi-i lecuia de spînz.

— Să trăiască împăratul nostru! strigară milogii, care din căru- cioare, care de pe grămezile de gunoaie în care mişunau şobolanii cît viţeii de lapte. Duhoarea pimniţelor fu răscolită de acea mişcare.

— Aud cîinele pămîntului! vesti Bozagiul, a trimis fluturii să aducă apă copiilor morţi!

Un fior străbătu fiinţele acelea fără frică. Pe urmă tăcu şi el şi se aşeză aşteptînd să treacă norul nefast. Strigile stăteau nemişcate asupra oraşului, ca şi cînd l-ar fi pîndit. Aerul devenise năbuşitor. În case copiii ţipau de spaimă şi muierile cărau găleţi cu apă că boleşniţa venea cu sete mare şi arşiţă. Călugărul nebun de la fîntînile necontenit cîntătoare ale Princepelui opri duruitoarele şi în bazine încetară artezienele. Fu şi mai tăcere, ca la începutul lumii. Fluturii nu se mişcau, torceau parcă aerul cu aripele lor leneşe. Totul era bolnav în această cumplită noapte a începutului ciumii.

Şi-atunci bătu primul clopot vestit de o toacă dementă şi după ea se luară altele şi oamenii scoaseră afară frigăruile de carne şi luară talăngile de la capetele vitelor şi începură să le lovească cu disperare. Copiii izbeau aerul cu ciomege şi prăjini şi se iscă un vaer de fier şi de strigăte împotriva molimii.

Fluturii cap de mort ascultară dangătele triste de la Mărcuţa şi de la biserica Stavropoleos, încrucişîndu-se deasupra acoperişurilor, dar nu se clintiră. Veneau zorile şi arătau şi mai ameninţător, chiţăind ca şoarecii în aerul zăcut. La mitropolie se scoteau moaştele şi icoanele cele mari. Şapte preoţi în odăjdii slujeau cu glasuri mari în altare. Lumea căzu în genunchi prin curţi

şi se rugă spre cerul în care stăteau cei mai buni vînători ai vieţii. După ce speriară văzduhul, podarii din capul Bucurescioarei se aruncară asupra cîinilor, să-i schilodească, nu alta. Animalele urlau gonite prin curţi să sperie ciuma. Venea moartea cu tot tacîmul său: cu coasa, cu gresia şi ciocanul, întîi te atingea la cap sau la rărunchi şi te bolnăvea, pe urmă îţi lua viaţa în cumplite chinuri. Soldaţii albanezi ai Princepelui alergau spre bariere să le închidă şi să le vegheze. Puţurile fură acoperite cu scînduri şi în porţi se scriseră cruci de smoală. Se astupau de zor găurile pe unde erau, să nu încapă molima şi se arunca pelin pe drumuri. Lumea mînca usturoi şi căta oţetul pren rafturi. Porţile fuseseră date cu catran şi în curţi se aprinseră focurile.

Pe loggia palatului de la Curtea Nouă prima rază de soare făcu să sclipească marmura:

S o l n o n o c c i d a t scria acolo cu litere săpate în piatră.

Ce pustie zi urmă!

Unde erau gătitele ploi să stingă setea neaşteptată ce se ivise în gîtlejuri? Unde erau sclipirile fîntînilor artiziceşti? În şanţuri se şi ridicaseră garduri de nuiele să se oprească ce apă se mai scurgea, plină de lintiţă cum era. Oamenii agiei strîngeau cu sacalele provi-antul pentru trebuinţele spitaliceşti.

La ceasurile şase de dimineaţă bătură a doua oară clopotele cu disperare şi după ele toate fiarele sunară. Fluturii nice atuncea nu se mişcară deasupra oraşului. Urcaseră mai sus şi întunecau lumina nădușită a zilei. Arnăuţii domneşti traseră cu puscile şi-i împrăştiară şi cînd totul se lumină simţiră o nemiloasă căldură. Pînă seara şi a doua zi nu se întîmplă nimic. Boerii îşi chemaseră doftorii să-i păzească şi pe uliţe nu se ivi nici un echipaj după ani de zile de plimbări. În grădina lui Scuffa năvăliră nebunii de la mînăstirea Mărcuţă ce nu

mai puteau fi ţinuţi din pricina clopotelor ce îi asurzise şi mai rău îi stricase la cap.

Ceasurile treceau greu. Parcă toţi ar fi vrut să mai audă ceva, să ştie, că dacă moartea îşi făcuse sălaş undeva măcar dintr-acolo să se ferească, pe cînd aşa? Nu avea nimeni somn, nimeni linişte. Geaba slujbele popilor ce nu se mai odihneau, numai la marea icoană a Maicii Domnului mai era speranţă, pentru că Isus pe nice unul de ciumă nu vindecase. La prînz o scoaseră într-adevăr şi-o duseră pînă la Dîmboviţa cu mare pohfală. Treizeci de copii îmbrăcaţi în alb o purtau şi în urmă veneau sute de părinţi ai bisericii neînfricaţi, călcînd în praful uliţei de pe podul Mogoşoaiei. Icoana era împodobită cu flori grele, încinse giur-împregiur cu o coroană. Mîini dibace ascunseseră în această frumoasă arătare a podoabelor naturii şi urzici şi bucăţi de usturoi. Soarele sclipea nemilos în aurăria nimbului Născătoarei. Muierile bătrîne se închinau şi îşi ascundeau ochii. Nu era bine să chemi boleşniţa cu astfel de podoabe ce trebuiau iute ascunse, să nu le vadă lumina. Dar cine mai ţinea seama de asta? Tot văzduhul cînta de vocile groase ale sfinţilor părinţi ce aruncau cu fum de tămîie în dreapta şi-n stînga, să schimbe aerul.

După icoană fură plimbate moaştele sfîntului Pantelimon, lăsate descoperite să vadă lumea de unde o să vie minunea şi izbăvirea. Erau cîteva oase galbene, învăluite în borangic şi mereu stropite cu aghiasmă, ca să nu miroasă, la care cu toţii priveau, făcînd cele cruci mari. După ce şi aceste sfinte daruri ale bisericii fură întoarse la locul lor, Vodă trimise sacalele sale să stropească uliţele cu apă parfumată ca la marile sărbători. Era o risipă dar şi o dovadă de frică.

Pînă într-a patra zi nu mai muri nimeni. În casele boereşti ardeau noapte şi zi lumînări mari de ceară de

Smirna şi mirodeniile şi cam- forul îmbălsămau aerul. Fuseseră întinse mese de care nu se atingea nimeni pentru îmbunarea morţilor după obicei. Printre tacîmurile acoperite cu şerveţele de Olanda, ca nimic să nu lucească, aşteptau farfurii cu pastrama şi icre tescuite, erau cîrnaţi de zalhana şi ghiu- dem cu mirodenii, nisetrul zăcea în porcelan cu ochi sticloşi, alături de cegă şi păstrugă. În casa marelui ban Radu Golescu lofarii de mare şi scrumbiţa împuţeau aerul de două zile, dar morţilor nu le cereai să se grăbească. Sfinţiseră preuţii masa şi aşteptau semn mîntuitor el cu ai lui, să nu le putrezească piersicele şi prunele ţinute în talaş de anul trecut şi oferite răposaţilor de dincolo. Vel logofătul Manolachi Grădişteanu nu se mai ridica de la icoane, dînd spate îmbelşugatului prînz aşternut pe un damasc albastru ca marea unde zăceau alături: brînzeturi, poligale amare, trandafiri, păstrăvi, ţipari, luchii şi ştiuci, precum şi minunea merelor Fürstenapfel, mere dungate, mere Paradis, merele sunătoare de la moşia sa de la Dunga, pergamute de Isember, tamîioase şi moi, după care-i lăsa gura apă chiar în rugăciunile sale înflăcărate. Tot ce era mai bun pe lume se aruncase morţii pe mesele întinse şi ochi osteniţi vegheau la putrezirea fructelor pentru că moartea şi morţii ei nu veneau la praznicul cel silnic şi pustiu. Piersicile galbene la început se învineţeau sau se făceau roşii ca bubele, anghinarele împietreau. Boer Belivacă, pînă să guste morţii, mai gusta din cantaridele ţinute într-un sipet numai pentru sufletul său să-l întărească. Pepenii godini scoşi din borcane se descompuneau în căldura necruţătoare, strugurii stafidiţi păreau a patra zi o coptură galbenă pe mesele cele strălucite. Smochinele nu mai arătau ca de la început şi miroseau greu, putrezind. Casele se umpleau de un aer gros de la lumînări, se ardeau măturile cu care se mătura ca nu

cumva cine ştie de unde să aducă ele boala, în văzduh băteau fără întrerupere clopotele şi toaca de la Sfîntul Dumitru Nou, cu sunetul ei anume de lemn de cireş, umplea bogatele urechi de o chemare a credinţei ce nu se mai isprăvea. Toţi ochii erau pe palat. Cîtă vreme Princepele nu părăsea Bucurescii ei nu puteau să fugă pe la moşii, pentru că atîta le-ar fi trebuit. Vodă şedea neturburat în încăperile sale şi citea din Cărţile de învăţătură într-o smerită resemnare. Seara, prin ferestrele deschise, seimenii de pază îi auzeau glasul monoton slovenind cu voce tare:

— *Spune-mi acum, ticăloase suflete, unde este Domnia noastră? Unde este muma noastră? Unde sînt feciorii şi fetele noastre? Unde sînt băile cele calde şi umplerea voii trupului nostru? Unde sînt grădinile noastre cele frumoase, cu mesele cele întinse şi cu cărnuri cu miros bun şi frumos? Unde este vinul care totdeauna înveselea inimile noastre? Unde sînt vioarele, şi tobele şi surlele? Unde sînt caii noştri cei frumoşi şi podobiţi cu rafturi poleite şi cu şale fere- cate? Unde inelele noastre cele cu pietre scumpe? Unde diamantele cele împărăteşti împodobite cu mărgăritar şi cu pietre de mult preţ? Unde podoabele hainelor împărăteşti? Unde este aurul şi argintul dintr-această lume, ticăloase suflete? Că pentru lăcomia aurului şi argintului tău şi a altora care nu iubesc pe Dumnezeu, tu te-ai despărţit de faţa cea dulce a Dumnezeului tău…*

Princepele sta îngenunchiat în faţa altarului de taină şi se ruga pentru sufletele cele păcătoase ale supuşilor săi şi lumea cea nemernicească ştiindu-l acolo, cu ruga pe buze, dulce spera în mîntuire. Numai într-aceasta la Curtea Veche, năimiţii şi scurşii, blesteml lumii şi nefericiţii, pîndeau în petrecere prăpădul celorlalţi. Asta aşteptau ei, ca acei vii şi bogaţi să fugă dinaintea morţii şi să iasă din vizuinile lor şi să tîlhărească. Acuş se

fereau de puscile albanezilor şi de grelele pedepse ce le-ar fi căpătat dacă nu şi-ar fi ţinut firea pentru că Domnul nu glumea. Stăteau în gunoaiele lor, roşi de şobolani şi de podagră, mîndrindu-se cu bubele lor de care pînă şi ciuma avea să se sperie. Mai avea să mai treacă ce mai avea şi pe ei îi vor chema să le îngroape morţii de care nimeni nu se va mai atinge. Răbdători, cu ochii mijiţi de pohte multe, aşteptau chefuind, dînd strigăte de sfidare şi oamenii de pe uliţe şi de prin curţi ştiau ce-i aşteaptă. Focuri, cutremure şi războaie făcuseră din vechile grădini şi palate cu scări de mermer, cloaca pierzaniei, locul tîrîturilor şi al certărilor cu legea. Unde se scăldau Domnitorii în băi de Ţarigrad, pardosite cu piatră de Preconezia, acum se pişau caii pribegi şi creştea bozul. Unde fuseseră iatacurile beizadelelor şi a cuconilor, şi sălile hipastile prin care trecuseră minuni de fete cu părul ca grîul copt acum se uşurau Malamos Bozagiul cu ai lui, lasînd în urmă-le baligi întregi, spurcate şi împuţite. Zidurile trebuiesc a ştire să îmbătrînească, nu să se ruineze, zicea Vitruviu cel bătrîn, dar cine mai ţinea minte aceste vorbe într-un loc unde totul se clădea pe nisip, mic şi în grabă, fără măreţia altor lăcaşuri. Calicii îşi scormoneau plăgile cu unghii negre şi se căutau de purici acolo unde se înălţaseră cîntări nemaiauzite şi spaima domnise cu tot cortegiul ei sumbru. Aici lucise aurul cel ce cursese ca un rîu printre mîinile lacome, aici în băşcile seimenilor se luaseră vieţi, dar ce le spuneau acestor năimiţi ruina şi prăbuşirea? Dacă ai fi scormonit mai bine gunoiul, ai mai fi scos de sub resturi vreun capitel corintic sau delicate frunze de acant din marmură. Sub putrezi ciucuri luceau la vreo lumină neaşteptată vrejurile de caulicoli, cîte opt, cîte opt. Pe toate acestea treceau cu nepăsare tălpile desculţe ale uitaţilor de Dumnezeu, cei fără noroc, cioclii acestui oraş ce sta sub semnul morţii.

Din multul istov, cum se întîmplă oriunde, femeile se deşteptară primele. Întîi îşi puseră cîte una, cîte una, podoabele: lănţugurile şi cerceii, salbele şi inelele de matostat, sculele ascunse cu grije în sipete secrete. Nu mai puteau răbda să stea cu degetele neîmpodobite, nesulemenite şi fără să stîrnească pohtă bărbaţilor. Numai briliantele cu duhul lor înflăcărat nu fură aşezate pentru că prea chemau moartea. Doamna Neacşa Prîşcoveanca, nevasta Marelui Vornic, începu a umbla prin iatace punîndu-şi rochiile cele roşii, că, spunea, ele speriau boala. Îşi căuta sarvanele de canavăţ ghiulghiuli, cu blană de samur şi guler cu ciaprazuri, felegelele de canavăţ, turungii cu pîntece de rîs, conteşele de postav, cu limie de samur, pacealele şi iile cu lese de mărgăritar, cu şireturi de fir, mătăsăriile, dulamele de lastră şi pe toate le potrivi în faţa oglinzilor despuiate de pînzele doliului celui alb al ciumii. Iar sclipeau oglinzile veneţiane cu apele lor albastre, clare, şi aurul îi făcu, cu ochiul nebunei. Îşi pusese pe rînd rochiile de terţanel cu flori de fir, în ghiordii, zăbunelele de sandal, în zăvase cu şapte foi, de lastră, căptuşite cu tafta leşească şi îşi mai potrivise nasturii cu jilalţ, cu lefţi şi leftişori în chip de gripsor, şirurile de mărgăritare, sălbile de zloţi şi paftalele. Pînă şi pervazurile de argint ale oglinzilor o arătau minunată, cum era. Şi după ea se luară şi celelalte, din plictis, din neavînd ce face, stolniceasa Haretia, Sofica a hatmanului Costachi Caragea, Catrina Greceanu, Sanda Done, ca să nu mai vorbim despre Păuniţa Cantacuzen care uitînd de boleşniţă îşi chemase croitoresele şi le jughinea în legea ei că se apropiau Paştile şi zicea că nu mai avea ce îmbrăca.

Şi dacă femeile îndrăzniseră de ce să nu se apuce şi cinstiţii bărbaţi de rele? Încet, încet, se iviră şi feţele de masă pentru cei vii, că pe cei morţi îi săturaseră, chit că

ei nu veniseră şi unde se aşezară peşchirele şi mărămile de mîini şi fură poftiţi oaspeţii şi deschise ferestrele. Locul clopotelor de spaimă îl luară lăutarii, lihniţi de atîta odihnă, şi laviţele fură iar acoperite cu covoare şi pe mese luciră lingurile şi cuţitele de argint. În casele lui Ianachi Moruzi petrecură den a patra zi pînă-ntr-a şaptea. Erau mulţi, prieteni şi neprieteni, înfrăţiţi, gustînd cu mare osteneală testemelurile făcute la mînăstirea Mărcuţa, strafidele negre, chiuţuzise, strafide roşii şi razachii, măslinele negre triglenes, măslinele verzi şi cîte altele. În timpul ospăţului musafirii aruncau sub masă bucăţi mari de carne de vită şi din cupe scurseră vinul cel dogoritor pentru morţi. Printre picioare amuşinau cîinii de casă, mare zaveră făcînd. Se intonară şi cîntece eclesiastice, dar mai mult de lume ziseră ţiganii înveseliţi den frică. În uliţe se văzură şi trăsurile elciilor şi se spunea că Vodă luase o gustare uşoară cu mitropolitul, dar nimeni nu putea pune mîna în foc pentru asta. Şi cînd se auzea că se vor deschide şi apele cu glasul lor adormitor den fîntîni, căzu vestea ca un trăsnet că în mahalaua Scaunelor muriseră trei pe neaşteptate, ascunşi, se vede, de rude.

Li se arseră hainele în piaţă şi cîinii ce se atinseseră de rufe fură împuşcaţi. Iar bătură clopotele a ameninţare, un stol de clopote cu mereu alte glasuri, apăsate, dulci, rugătoare, triste, melancolice, vesele, săltăreţe, groase în glas ca doaga, piuind parcă, subţiri şi înălţătoare, mîngîind sufletele, ori speriindu-le şi mai rău pentru că vorbeau despre apropiata moarte. Pieţele se închiseră şi fiarele strălucitoare din prăvălii fură îngropate: sape, lanţuri, lampele de noapte ale lui Karoll Knape fură coborîte într-o pivniţă, güghiu- nurile vînzătorilor de bragă ascunse pren magazii şi iar fură purtate moaştele sfîntului Pantelimon pînă la Dîmboviţa.

De pretutindeni se auzeau ciocanele bătînd uşile în

cuie şi Mala- mos Bozagiul strigă celor din oraş că l-a auzit pe cîinele Cerber cerînd cap de om. Vocea lui răzbătu în nouă hotare, pînă în bariere, parcă mai departe decît clopotele izbăvirii. În porţile unse cu catran fură înfipte capete de cal, să sperie ciuma. Nopţile erau şi mai albe, că era lună plină şi varul din ziduri făcea şi mai mare setea celor atinşi de fierbinţeală. Nu mai era unul, nu mai erau trei, ciuma se aşezase pe oraş cu temeinicie. Mirosul de oţet nu reuşea să acopere duhoarea cadavrelor lăsate în faţa porţilor. În fiecare fereastră ar- deau lumînări. Flăcările şovăitoare aprindeau noaptea cu mii de lumini. Se iviră cioclii de la Curtea Veche cu căngi şi cu strachina de oţet la brîu, cu basmale roşii şi cu dinţii de mort la gît. Aveau pe cap glugi negre ca acei faimoşi *beccamorti* de la Napoli şi erau la fel de nelegiuiţi. Băteau în porţi după ce furau banii puşi pe ochii răposaţilor şi cereau ce li se cuvenea cu glas mare:

— Aruncaţi colacii de pomană şi otcuţele cu vin aşezaţi-le în praguri!

Mîini şovăitoare se arătau pe după uşi şi ei, tîrîndu-şi picioarele rupte, luau prinosul şi-l dădeau pe gît. Se îmbătau repede nemîncaţi cum erau cu lunile, şi cînd aveau treabă mai multă, aruncau în fur- goanele lor şi vreo doi, trei vii, abia picniţi de boală. Aceia strigau de sub cadavrele ţepene ale altora, dar lor nu le păsa, păşeau măreţ pe lîngă caii răpănoşi loviţi de bice cu plumbi şi cîntau „Veşnica pomenire”, rîzîndu-şi de victime. Dincolo de rîul Colentina şi el secat acum de arşiţă era o groapă în care stinseseră var. Acolo îi aruncau, presărînd ţărînă deasupra şi privind cum mai mişcă vre- unul sub stratul uşor, scoţînd cîte o mînă şi pe urmă prăbuşindu-se de vii în arsura ce clocotea încet devorîndu-le trupul.

Principele îşi amintea Parentalia romană şi se întreba

cînd vor năvăli morţii pe uliţe urlînd, nemaiîncăpînd în gropile comune. Frica adusese în oraş munţi de flori, cine ştie de unde culese, zăceau mormane, mormane, pe treptele bisericilor şi în faţa porţilor. Căldura le istovea iute şi putrezeau şi ele nemaireuşind să acopere greaua duhoare a morţilor. În pomi nimfele fluturilor lăsate în urmă cu o săptămînă se deşteptau la căldura focurilor nepotolite şi cerul iar se umplu de polenul aripelor proaspete ca de o pucioasă strălucitoare. Se auzeau de pretutindeni strigăte:

— Apă! Apă!

Dar nimeni n-ar fi adus vreun urcior pentru buzele însetate. Se părăsea frate pe frate şi şoţ pe nevastă, toţi îşi căutau locuri singu- ratice, sperînd să nu se ia de la celălalt boala. Din odăile puturoase ale puşcăriei izbucneau strigăte disperate. Paznicii nu le mai dădeau de mîncare nenorociţilor şi noaptea cei înnebuniţi se loveau cu capetele de pereţi, de parcă ar fi spart cineva nucile cu sacul. Se spunea că la hanul Toptangiilor, Malamos nu vrea să primească pe negustorii din mahalaua Scaunelor care-l implorau să le ridice morţii. Mai marele Bozagiilor zicea că n-are vreme pentru că era în petrecere cu nişte căzături de kiramele adunate de prin şanţuri, bolnave, pe moarte, dar încă bune pentru asemenea fiinţe ce nu mai cunoscuseră femeia de luni de zile. Erau lucruri şi mai grozave. În porţi începuseră să apară leşuri fără cap. Rudele retezau căpăţînile răposaţilor cu toporul ca să sperie ciuma şi le aşezau tivgele între picioare. Pe dîrele de sînge scurs se adunau roiri de muşte şi ele bîntuind aerul ca apucatele. Noaptea, hoţii de la Curtea Veche le tăiau dreapta ca s-o afume şi s-adoarmă pe cei ce aveau de gînd să-i jefuiască. Cu braţele retezate, sau numai cu degetul mic, alergau beţi şi besmetici pe sub garduri, nu înainte de a vîrî în gura morţilor cîte un bolovan rotund pentru

ca aceia, la vămile văzduhului, să nu mai apuce să spună cine făcuse ticăloşia. Aşa că dacă ai fi trecut pe la miezul nopţii, ai fi zărit în porţi nişte ciungi rînjind la lună, cu lumînări în stînga ce mai rău îi lumina şi-i făcea şi mai înspăimîntători. Muierile spuneau că din lipsă de carne, la Zalhana se vindeau halci de copil şi nu mai mîncau decît ştevie. Oraşul se pustia, dar boerii nu se mişcau de dincolo de perdelele lor grele, pîndindu-l pe Princepe. Acesta tot între cărţile sfinte şedea, rugîndu-se. Era tare de suflet şi asta dacă mai ţinea, pe toţi avea să-i prăpădească. Răsunau glasuri de preoţi jelind morţii printre fumurile verzi:

Mergi la mama ta, pâmîntul, moale ca lîna pentru cel drept! Des- chide-te, pămînt, să nu-l apeşi! Acoperă-l cu haina ta!

Şi nu mai ploua, nici măcar puţină rouă pe pămînt nu se lăsa. Bolnavii mureau de sete după ce aveau deliruri sticloase în care vi- sau că se scaldă în mare sau în rîuri clocotitoare, apoi parcă beau din apa morţilor, roşie ca jăratecul. Le ardeau pîntecele şi din bube le curgea o zeamă albă, greu mirositoare. Îi durea capul şi usturoiul de la gît şi oţetul nu le mai folosea la nimic. În nebunia lor văpseau pereţii cu catran să nu mai vadă izbitura lunii în varul cel alb care le sporea setea cumplit. Locul bîntuit nu era scormonit de sapele milo- gilor, nici ziua, nici noaptea, pentru că plînge, spuneau ei, şi trebuia să-l lase să se odihnească, aşa că pe care-i apucau înainte de asfinţit, îi aruncau în biserici, unul peste altul, pînă ce şi aceste lăcaşuri se umplură de cadavre şi de mirosul lor nu te mai puteai apropia. Luă foc Sfîntul Gheorghe Nou şi arse pînă în temelii, peste două zile se aprinse şi în mahalaua Tabacilor o biserică. Se mistuiau ca rugurile îndopate cu morţi. Aerul se făcea atunci dulce şi deasupra Bucurescilor iar se iviră fluturii cap de mort, fîlfîind leneş din aripele lor negre. Îi atrăgea moartea şi

se aprindeau din scîntei, prefăcîndu-se în ceva miraculos, de aur, în fionguri metalice incandescente. Ceilalţi chiţăiau ca şoarecii în văzduh şi cădeau la rîndul lor în flăcări. Lumea căta în Zodiac, în Pravila Semnelor, dar cărţile de noroc nu spuneau cînd se va potoli urgia. Fură îngropate clopotele şi, cînd icoanele făcătoare de minuni se dovediră neputincioase ca şi moaştele sfîntului Pantelimon, răufăcători şi speriaţi se duseră şi le batjocoriră de groază. Puţeau şi umblătoarele de-ţi muta nările pentru că se opriseră fîntînile şi lumea murmura că nu mai are apă decît cea den Dîmboviţa în care zăceau cu zgaibaracele în sus caii cioclilor, dărîmaţi de nemîncare.

O agonie lungă stăpînea oraşul. Se îmbolnăviseră şi cîteva cu- coane, cu toate doftoriile luate. Vel boer Rudăreanu o plîngea pe-a lui şi-o înmormîntă într-o luni. Cămăraşul Ioanichie Costandachi se duse şi el după nevastă la o săptămînă numai. Pocise lumea ciuma asta. Cei ce scăpaseră încă se apucaseră de petreceri ca să uite ame- ninţarea. Femeile îşi pierduseră pudoarea şi deveniseră căţele. Băr- baţii lor nu le mai ajungeau. Erau bete toată ziua şi cîntau a spaimă, înghesuiau slugile mai tinere pe sub scări şi făceau toate ticăloşiile ştiute. Lăutarii nu mai plecau din odăile lor, vinul curgea gîrlă, ora- şul trăia din miile lui de lumînări, din sîngele celor cu gîtul retezat şi din ţipetele muierilor răsturnate sub bărbaţi. Atunci şi-au pierdut fecioria multe copile neîncercate şi nu le-a părut rău. Voiau să guste înainte de moarte din plăcerile neştiute ale trupului şi amarnici copii au născut după aceea, fără taţi ştiuţi într-atîta înghesuială. Umbra unui neam ticălos spurcase totul.

Şi pentru că nu era semn de mîntuire, nişte ţigani de lînga fîntîna

Boului dezgropară cu mare haraiman căluşul şi,

învăluindu-l în pe- lin, îl jeliră şi-l descîntară pînă ce ieşiră cu el în uliţă. Avea cap de berbece şi însămînţa pămîntul de cîte ori îl vîrau în ţărînă. Phalusul de lemn fu plimbat păgîneşte pe toate uliţele şi scoaseră la urmă şi neşte paparude, goale, numai cu răchite verzi în jurul pîntecelor, puindu-le să joace. Oamenii le udară cu apă stătută, şi aia cine ştie unde găsită, şi le huiduiră. Spre podul Beilicului sună pînă seara berbecele prin ostreţele gardului, ca să alunge molima, dar nu plouă. Şi-ntr-această lungă veghe împotriva morţii se zvoni că a murit Malamos şi că l-au îngropat la Curtea Arsă cu mare pompă, minciună sfruntată pentru că din pimniţe, ochii milogilor, şandaliilor, ciungilor şi deşuchiaţilor ardeau cu nerăbdarea de a jefui toate aceste case în care bogaţii pîndeau fuga Princepelui spre Mogoşoaia, fugă ce nu se mai întîmpla.

„Moartea e o necesitate, trebuie s-o privim în faţă!” scriau slo- vele, rugăciunile nu mai ajutau, poate mîntuirea venea din altă parte. Rîul morţii, Cocytos, umflat de lacrimile răposaţilor, se revărsa în jurul Infernului. În toate ferestrele Bucurescilor ardeau lumînări mici, bătu apoi un vînt în miez de noapte şi mută miazma mai la Sud, dar nimeni nu o ştia. Decapitaţii fără dreapta ce le slujise să mănînce şi să mîngîie, priveau cu ochi orbi noaptea plină de fantasme, în care se întorceau strigile în cohorte leneşe, parcă nemişcînd, spurcînd aerul cu strania lor frumuseţe…

PRINCEPELE

Princepele privea sera pustie, în care mai pluteau într-un zbor moale papagalii, mari cît ereţii, cu pene

roşii ca fazanii, cum i-ar fi descris Giovanni dei Bardi Strozzi din Cadiz cînd îi văzuse pentru prima oară la sosirea lui Columb din America. Şi păsările păreau bolnave, aerul era de tot neclătinat, o putoare dulce de cadavru stăruia peste oraş în acel amurg înverşunat de vară. Treceau furgoane încărcate cu morţi, scîrţîind din roţile neunse, crăpate de căldură. Strîngătorii de hoituri cu fulare roşii la gît moţăiau pe capră, lovind alene caii. În colţuri de uliţă ardeau zdrenţele celor duşi şi fumul umplea cerul. Mirosea a oţet şi păsările cădeau de pe trapezele lor aurite după un zvîcnet moleşit. În jurul lor zburau pene galbene şi verzi şi se auzeau strigăte scurte de groază şi plă- cere. Cîte două, păsările se loveau cu ciocurile sticloase şi se căutau. Dincolo se strîngeau lucrurile, slugile alergau. Frunzele grele ale plantelor de seră năduşiseră parcă, aerul era de nerespirat. O duhoare amăruie se amesteca în slabul curent cu camforul presărat pretutindeni. Nu se mai termina curgerea apelor din micul bazin şi şiroitul lui neîntrerupt îi făcea somn. Princepele îl aştepta pe comisul Velea, dar el se prăbuşise iar în vreo tavernă din marginea Bucurescilor şi iar trebuia să-l biciuie ca să-i mai stingă pohtele neostenite. Era dus prin smîrcurile cărnii de frica morţii, cum ar fi spus Sfîntul Augustin, neînduratul. Luă un breviar, îi mirosi pielea veche ca să-şi schimbe aerul, citi cîteva rînduri şi aruncă cît colo cărţulia. Nu avea chef de nimic. Un sentiment turbure îl stăpînea. Era un amestec de frică şi o presimţire rea îi da tîrcoale de cîteva zile. Dacă în rătăcirile lui, nebunul cel tînăr se molipsea de ciumă?

Trecu o slugă doborîtă sub greutatea unui cufăr de piele de Cor- dova. Palatul răsună trist a gol. Toţi plecau, aveau să rămînă numai seimenii de pază şi garda arnăuţilor. Un praf uşor, auriu, se ridica în curte. Plopii ce vegheau intrările stăteau nemişcaţi în bătaia

nemiloasă a soarelui. Privi tavanul albastru al serei şi geamurile asudate. De păsări avea să ducă lipsă la Mogoşoaia unde locul era mai auster, dar acolo se afla eleşteul cu ochiul lui de apă pe care puteai să-l contempli la amurg, erau vietăţile apelor moarte, zăcute sub o vegetaţie grea acum, bogată, trufaşe, crescută pînă peste mar- ginile ei, izbucnind din sine, din hrana adîncurilor ca un nămol verzui, plin de o mişcare misterioasă, întreg planctonul acela miş- cîndu-se lent sub privirile necurioase ale slugilor, dar care lui atîtea îi spunea.

Părăsi sera şi ajunse în odaia de primiri. Tavanul plin de stele, cu boltă joasă ţinea răcoare. Lemnul rar de palisandru, cu sculpturi dibace ce închipuiau mari frunze palmate, cu intarsituri făcute cu fierul înroşit şi pe urmă îndulcit cu uleiuri şi văpsele, desenînd regate fantastice şi rebusuri, ornamente delirante visate de artişti nebuni, nu de zugravii ţării, strălucea uşor în lumina de la mijlocul zilei.

— Mai repede, mai repede! poruncea cineva, bătînd din palme.

Treceau iar furgoanele cu morţi scîrţîind înfricoşetor cu osiile lor neunse şi surugiii prinseseră glas:

— Fereşte, ciuma! Fereşte, ciuma!

Glasuri beţive de bărbaţi ce vor fi zăcut prin lazarete şi şanţuri, acum cu mintea slăbită făceau această treabă fără frică, goi pînă la brîu, ameţiţi de holercă, rachiul acela puturos ce iute le lua minţile.

Dintr-un perete Apollon surîdea cuiva, cîntînd din liră muzelor. Cîteva femei în vestminte străvezii dansau pline de o graţie obosită.

Copia *Parnasului* lui Mantegna, executată de o mînă nu de tot stîngace se prăfuise şi Mercur zîmbea numai cu un ochi ţinînd de frîu Pegasul ce-l privea cu o iubire de cal. Carnaţia roză a zeiţei Venus lua ochii tuturor

musafirilor care intrau aici. Era o năzdră- vănie a messerului Ottaviano pentru că în palatele domnilor ro- mâni mai degrabă găseai C i n a c e a d e T a i n ă, izbucnită den văpsele naive decît această operă păgînă cărată în cuferele lui secrete.

Aerul se încălzise de tot, ardea în jur în sfere nevăzute, lovind obraji şi vestminte. Totul i se părea greu Princepelui, vru să lepede unele haine, dar trebuia să plece şi nu se putea arăta oricum supu- şilor. Poate nici nu era bine că părăsea Capitala la amiaz cînd ochi curioşi aveau să-l vadă, dar cine mai zăbovea în oraşul pustiit de moarte? Prăvăliile erau golite de lucruri, ferestrele bătute în scînduri. La ceasul acesta, numai prin funduri de grădini mai pîndeau ochii boerilor aşteptînd ca el să facă ceea ce făcea, pentru ca la rîndul lor s-o şteargă pe la moşii de frica blestematei.

Slugile adunau acum nisiparniţele şi călimările din cancelarii, strîngeau hîrtiile cu grijă şi le rînduiau, se grăbeau cu toţii, trăgînd cu coada ochiului spre curtea în care se rînduiau aşternuturile de schimb pentru logofeţii cei mari. Îl vor fi găsit pe Doctorul lui în crisopeie?

— Aţi luat şi peanele? întrebă moale Princepele ca să spargă tăcerea ameninţătoare a amiezei.

— Luat, Maria-Ta, spuse careva cu glas slab, abia auzit, ca şi cînd s-ar fi temut ca dacă va vorbire mai tare, boala se va mişca într-acoace. Străbătu mica încăpere de alături şi deschise uşa ghin- tuită în piroane ce dădea spre mica chilie a messerului. Lîngă opai- ţele de argint în care se mai zăreau lumînările verzi de spermanţet arse pe jumătate se aflau cărţile sale de rugăciuni, magneţii şi bucă- ţile de gips şi de fier, din care se lăuda că va crea într-o daurită dimineaţă piatra filozofală a proorocilor şi posedaţilor. Corali şi porţelane sparte zăceau în mare neorînduială, vasele lui antice cu

desene albastre stăteau ciobite pe la margeni, mozaicurile de Tala- vera sclipeau risipite pe masa vrăjitorului. Dintr-o ocniţă Princepelui îi chema privirile desenul Arborelui Vieţii înconjurat de arhonţii Bizanţului. Sfînta Sofia părea o navă cu catarge negre ce plutea în apele pereţilor proaspăt văruiţi.

Ieşi într-o galerie neagră şi strigă încet:

— Ottaviano!

Nu răspunse nimeni. Geamurile serei erau împînzite de papagalii neliniştiţi ce presimţeau ca palatul e părăsit. Loveau cu penele lor grele pereţii de sticlă şi scoteau strigăte guturale. Sluga de la seră le adusese apă şi seminţe, dar ei nu luau în seamă asta. Se izbeau înverşunat de pereţii de sticlă şi parcă ar fi vrut să iasă afară. Fîn- tînile curţii curgeau în neştire, abia ostoite de frunzişul greu al arborilor ornamentali. Aerul era mai proaspăt aici în mica grădină interioară, parcă mirosul dulce al morţii de afară nu mai pătrun- dea. Cineva uitase să strîngă rămăşiţele mesei de azi dimineaţă, în cupe de argint mai lucea boaba galbenă, străvezie, a strugurilor de anul trecut. Camforul se lupta cu mirosul de ulei răşinos şi cu du- hoarea hoiturilor cărate spre cimitirele mărginaşe. Iar striga cineva de dincolo de ziduri:

— Fereşte, ciuma!

Un glas păgubos, beţiv, fără soartă. Cioclii dădeau tîrcoale pala- tului. Princepele luă o trufă şi o gustă. Avea gustul morţii, era secătuită, amară. O aruncă şi scuipă. Simţea nevoia să se spele pe mîini cu apă rece. Se întoarse şi întrebă dacă nu puteau să plece.

— Încă puţin, Măria-Ta, zise careva cu acea întîrziere orientală de care nu scăpa nimeni prin aceste locuri.

Se aşeză şi răsfoi absent Diariumul ceremonierului Burchardt aflat la îndemînă, uitat de messer într-un colţ. Deschise la descrie- rea cinei castanelor dată de Cesare

Borgia în prezenţa tatălui său, papa Alexandru al Vl-lea şi a sorei sale Lucrezia, la Vatican, unde în acea seară veniseră *in palatio apostolico quinquaginta meretrices honestae, cortigiane nuncupatae*…

Principepele surîse trist şi cercetă Foletul.

Cărţoaia magului Ioan de Valahia era ferfeniţită. Principepele se mira numai cum de nu o luase cu ea Evanghelina Doamna, maică-sa, ce numai în aceste pageni cetea de dimineaţa pînă seara. Frunzări cu un ochi distrat şi ceti:

Avgust, 6 dni, lună plină.

Chieravale dzice:

Aer frumos.

Veaste de o lucrare iscusită de arme, aduce minune.

Fruniol dzice:

Un princep tînăr face frumoase sărituri, într-un joc politicescu.

La 28 avgustu dni, la şfertu dentîi, Chieravale zicea:

Vreme nestătătoare.

Vulturu fulgerînd al lui Zefsu zicea:

Se găteşte un război de cîmpu şi în altă parte ocolire de cetăţi.

Iar Fruniol dzicea:

Acele tabere care gîndia că vor şedea lenevoase, bine se pisează între dînsele.

Şi mai jos:

Călăraşe cu veastă veaselă, a unor obraze.

Duca de Baviera face cale

Inglitera dă bani ca să tocmească neşte amestecături

Ardere de corăbii în mare.

Craiul de Spania, dulce doarme…

O zi foarte turburată mai apoi veselă, vînt şi ceaţă…

Principepele închise Foletul şi privi afară. Trăsurile erau gata. Îşi văzu chipul în apele unei oglinzi şi înainte de a părăsi palatul, uită o clipă degetele absente pe

clapele clavicordului trimis de bancherul său din Veneţia în dar.

Caii porniră uşor şi surugiii îi lăsară între-ale lor. Monarhul se trezi după o vreme şi strigă la ei spuindu-le să se ducă singuri la sosire la armaş să-şi capete porţia că dorm pre ei şi-l mînie.

Nu se înserase cînd intră pe poarta cea de cărămidă. Soarele mai arunca o poleială pe zidurile năpădite de iederă. De departe veneau zădufuri şi miros de peşte. În sălcii cineva atîrnase lanterne şi ser- pentine. Ce sărbătoreau ei aici? Scăparea de ciumă, ori ce? Se ivi ca din pămînt cămăraşul Canaano, plecat şi unsuros, numai salutări:

— Să ne trăieşti, Măria-Ta. Cum ai călătorit?

— Bine. Da cu voi ce e? De ce vă bucuraţi?

— Doamna Evanghelina a poftit pe boeri astă-seară, are serbare…

— Au au uitat de moarte, de ciuma ce împuţinează ţara?

— Cine ştie, Măria-Ta? S-au dat poruncile şi noi ne facem datoria cea sfielnică…

— Bine, du-te…

Coborî şi merse spre cuptoarele de unde mirosul pîinii proaspete răbufnea în valuri. Cinci robi, despuiaţi pînă la brîu, aruncau alua- tul în cuptoare. Focul zumzăia. Nu spuse nemic şi le întoarse spatele, cuprins iar de frică.

Slugile despachetau, se cărau cuferele grele şi sus, în loggia de marmură albă, se ivise numai o clipă chipul uscăţiv al Evanghelinei.

„Se fereşte de mine!” gîndi Principele.

Bătu din palme şi paicii îl urcară de subsiori pe scări după cuviinţă. Făcu o baie lungă schimbînd lighianele de Bosnia şi par- fumul apelor, cînd calde, cînd reci. Spre seară aerul se îmbună, dinspre heleştee nu mai veneau damfurile nămolurilor. Se arătară în schimb

ţînţarii ţiuindu-i pe la urechi şi în chiupurile de fier negru fură aprinse cîrpele uscate, din vreme pregătite.

— Aduceţi migdale şi alune! ceru.

Cafeaua fu turnată în ceaşca împodobită cu briliante, dar nu o gustă încă. Lua ciubucul şl-l cercetă pe cămăraş.

— De ce nu vine Doamna să mă vadă?

— Stă cu coconii şi cu soaţa Măriei-Tale la taclale, luînd dulce- ţuri. Amiaza mult le-au istovitu…

— Bine. Nu vreau să le ştiu…

— V-au poftit la petrecere.

— Oi vedea, cînd s-o mai răcori… O să fie lume multă?

— Destulă.

— Iar înghesuială şi bani aruncaţi…

Luă cleştele de spart alune şi pocni cîteva. Se aprinsese şi puţină iască şi se ardea zmirnă prin colţuri, ca să se parfumeze mai bine aerul. Aici nu mai mirosea a cadavru ca la Bucuresci, apele aveau alte unde, trimeteau spre încăperile de sus ale Princepelui izul lor de smîrc, amărui şi parşiv. Stuful suna uşor la primul vînt al acelei zile neclintite.

Se înserase şi lanternele erau aprinse cu grije prin curte. Soseau primele butci ridicînd praful, caii arăpeşti luceau în lumina masa- lelor. Curtea se umplu de strigăte, de tropot de paşi şi de miros de fîn. Fanarele sclipeau luminînd pietrişul alb. Pe sub bolţi se cărau primele rachiuri şi, din întuneric, Domnitorul ghicea privirile pline de rîvnă ale boerilor cătînd a nădejde în sus, să-l zărească, dar el îi dispreţuia, nu voia să ştie de ei. Îşi schimbase vestmintele cu altele mai răcoroase, acum priveghea, fumînd, moartea apelor în întune- ricul ce se înstăpînea molcom. Ţînţarii fugiseră alungaţi de fum, se auziră greerii şi, deasupra lacului, se ridică iar un murmur nedes- luşit. Policandrele licăreau din încăperile de jos poleind curtea cu dîre galbene. Tot mai

soseau aduşi de maţele lor nesăturate, de pofta de petrecere şi de curiozitatea lacomă. Scîrţîiră undeva lăutele şi înţelese că trebuia să coboare.

Jos la scară, palid ca moartea, negru-vînăt, înfricoşetor, cu o veste grea pe buze, îl aştepta comisul Velea.

— Doamne! se prăbuşi el la picioarele stăpînului.

— Grăeşte, nu fi muiere! putu să mai poruncească Principele.

— L-au ucis!

Se făcu o tăcere în care nu se auzea decît arderea faclei ce lumina scările cele de mermer.

— Nu e adevărat!

— Ba da!

— Unde se află?

— Ţi l-am adus, e în biserică. L-au cărat pînă aici, doi ţie cre- dincioşi…

— Dacă minţi, te ucid!

— Ucide-mă!

Obrazul comisului era încremenit de o mare durere. Îl urmă prin întunericul curţii, nemaibăgînd de seamă vînzoleala din curtea cea năpădită de musafiri gălăgioşi.

Biserica se afla aproape, lîngă poartă. Principele văzu un furgon asemănător cu acela al ciumaţilor. Doi ţigani vegheau lîngă o gloabă deşelată cu lumînări aprinse în mîini. Nici nu ştiu cînd urcă treptele tindei şi fu înăuntru. Pe o năsălie de brad, zăcea mort messerul Ottaviano, palid, frumos, cu chipul ca al îngerilor, cu pletele răvăşite peste larga-i frunte, cu un ultim zîmbet încremenit pe buzele lipsite de sînge.

Principele se prăbuşi pe lespezi şi strigă:

— Aduceţi lumînări, să ardă toată ceara din Valahia pentru su- fletul acesta neprihănit! Mi-au omorît soarele! Bată clopotele!

Nu plîngea, sta drept şi asculta preotul care de multă

vreme îi citea mortului la cap din Cărţile cele Mari:

Milueşte-mă, Doamne, Isuse Hristoase, prea dulcele meu Dum- nezeu, milueşte-mă, că Tu eşti învierea şi viaţa! Căci acum am venit la amintirea morţii. Întreg m-am îmbrăcat în frică şi-n cutremur şi mă înspâimînt, cum să întîmpin înfricoşata ta judecată şi nenorocitul meu suflet, cum o să treacă fără teamă cercetarea amară a vămilor...

*

În însemnările de taină ale Princepelui întîlnirea cu messerul Ottaviano nici nu fusese trecută. Iată ce se găsesc în acele pageni cam la timpul despre care scriem:

2 duminică sept. Am sosit la mînăstirea De un Lemn.

4 marţi sept. 4 am sosit la mînăstirea Bistriţa

6 joi sept. Am sosit la mînăstire la Hurezi.

13 joi am purces de la mînăstirea Hurezi.

oct. 17 luni am purces de la Tîrgovişte şi am sosit la Mogoşoaia.

oct. 20 sîmbătă purcezînd de la Mogoşoaia am venit la Bucuresci lăudînd şi mulţămind lui Dumnezeu că toată călătoria înapoi o am făcut cu sănătate, cu pace, cu bucurie i proci.

Acum cînd glasul profund al preotului răsuna sub bolţile afumate ale vechii biserici brîncoveneşti chemînd judecata Domnului, clipa acelei întîlniri îl apăsa pe Princepe.

— *Şi am văzut, Doamne, ceasul apropiindu-se şi toţi cei cunoscuţi m-au părăsit şi-mi stă înainte să merg un drum al durerii şi intru în porţi prea strîmte. Şi din durerea drumului şi porţile cele strîmte e cu putinţă să fiu izbăvit după păcatele mele sau nu, să văd şi eu luminata Ta Faţă, Dumnezeul meu? Căci ştiu că dupre păcatele mele e cu neputinţă ca eu să fiu izbăvit, ci toată*

nădejdea mea la tine o pun, Hristoase, Dumnezeul meu şi faţa mea am lipit-o de pămînt şi alerg către milostivirea ta cea multă şi strig ţie cu glas jalnic şi cu lacrimi ale sufletului, stăpîne, împărate atotţiitor, făcătorul cerului şi al pămîntului şi-al mării şi-al tuturora dintre ele, milostive, iubitorule de oameni, de tine se cutremură toate puterile cerurilor, pe tine te cîntă soarele, pe tine te preamăreşte luna, pre tine te laudă stelele, de tine ascultă lumina, de tine tremură adîncurile, ţie îţi slujesc izvoarele…

Ottaviano era mort şi nu-l mai atingeau nici măcar cuvintele de slavă, nici rugăciunile. Sufletul zburase, smult din trupul păcătos.

*

Pe messer i-l adusese maică-sa Evanghelina în palatul cel întunecat de ploi al acelei luni de toamnă, pe o vreme ţîrîită, sîcîitoare, plină de melanholie, cînd lucrurile dimpregiur i se păreau triste şi fără folosinţă. Răsfoia cărţile dogmatice dăruite de banul Preda, sosit într-o scurtă călătorie de la ţară, pe care iute-l lepădase pentru că nu suferea om în jur şi ivirea acelui tînăr cu ochi albaştri, îmbrăcat într-o rasă florentină ce aducea izbitor cu portretul lui Guidobaldo de Montefeltro, Duce de Urbino, văzut în Palatul Pitti, îl zguduise din prima clipă.

„Iată un om fatal!” îşi spuse şi vru să-şi ia ochii de la privirile lui magnetice. Tînărul scuturase din pletele lungi şi galbene şi se înclinase cu o graţie feminină, ducînd mîna la piept:

— Magnifice, supusul vostru!

Vorbise în toscana veche pe care Principele o cunoştea bine.

— Messerul Ottaviano, spusese Evanghelina, o să-l ajute pe Ioan astrologul la întocmirea calendarelor.

— Sînt chiromant şi cabalist, un *incantatore*, expert în maleficii, adăugase acesta, vin din lume, caut, ştiu, mai vreau să aflu…

Avea un glas limpede, cristalin ca un clopoţel. Mijlocul şi-l sugru- mase cu o curea neagră, împletită, şi în picioare purta sandale, deşi vremea nu mai era potrivită pentru aşa ceva. Messerului îi căzuse mîna palidă, neobişnuit de lungă, pe care scînteia un inel legat în argint bătut. O piatră cu lumina fanatică scînteia din mijlocul unei copci filigranate. Necunoscutul purta inelul pe arătător şi ţinea între degete un trandafir galben, ultimul trandafir din acea toamnă, parcă atunci cules din grădini.

I-l întinsese Principelui zîmbind. Avea mîna însîngerată, probabil că-l culesese pe furiş şi se rănise. Evanghelina dispăruse, turburată de schimbul de priviri al celor doi bărbaţi.

Principele smulse dintr-o vază de porcelan alţi trandafiri, trei la număr, tot galbeni şi luîndu-l pe cel din mîna necunoscutului îi aşeză în cruce pe masă.

— Rosenkreuzer! şopti tînărul turburat. Ştii?

Monarhul dusese un deget la gură.

— La Egipet, trandafirul era semnul buzelor pecetluite, spusese moale şi se apropiase de el ca într-o vraje.

— *Ingenia curiosa!*

— Vrei să-mi fii exaporit?

Celălalt îi sărutase dreapta.

— Da, Magnifice!

— Nu-mi mai spune aşa, aici sîntem la porţile Orientului…

Vorbeau tot italiana veche şi se scormoneau cu o curiozitate lacomă.

Pe masă se aflau darurile banului Preda, odoare de argint şi stofe tivite cu aur.

— Ştii a citire chirilica…

— Puţin…

— Desluşeşti?

Îi întinse engolpionul monahului Pahomie, adus de la Bistriţa de către banul Preda. Pe exerga lui de smalţ verde şi albastru, necu- noscutul silabisi:

Au făcut acest panaghiar robii lui Dumnezeu monahul Pahomie şi jupanul Preda, marele ban în anul 7029.

Erau două tipsii mici, rotunde ce se deschideau cu o balama, pe o faţă cu încrustarea în argint aurit a Adormirii Maicii Domnului şi pe cealaltă cu chipul Mîntuitorului înconjurat de flori suflate cu smalţ roşu, verde şi albastru. Partea concavă a interiorului avea pe o faţă pe Maica Domnului cu Hristos în braţe, între patru heruvimi aripaţi, cu o rugăciune în limba slavă şi o bordură de flori. Exerga, în afara inscripţiei, mai ţinea un pătrat în care se înscria o galerie cu patru stîlpi de aur, boltită, în fundul căreia se desluşea un ospăţ de îngeri. Porţile din jurul pătratului erau ocupate de patru figuri de serafimi şi de profeţi, gravaţi în foaie de aur şi acoperiţi cu un strat de smalţ verde.

— Lucrătura e făcută de meşteri italieni, spusese necunoscutul cu siguranţă.

— Nu la Nürenberg?

— Nu, Magnifice… nemţii nu lucrează decît ferecături de Evan- ghelii cu figuri en bosselage, pe plăci metalice suflate cu aur…

Principele ridicase un epitrahil de mătase cu portretul banului
Barbu, îmbrăcat în port călugăresc, suflat ca de o gură de înger cu fir subţire de aur.

— Îţi place? întrebase.

— Lucrătură veneţiană.

— După ce cunoşti?

— După desenurile făcute în fir plat şi fir încreţit.

— Eşti priceput.
— Poate.
Zîmbi cu o naivitate de înger, avea gura cărnoasă şi dinţii mărunţi şi albi, o gură sănătoasă, proaspătă, de fată.
— Cîţi ani ai?
— Douăzeci şi trei…
— Şi-atîtea cunoşti?
— Poate.
— De ce spui mereu poate?
— Aşa se cuvine. Nimeni nu ştie prea multe lucruri…
„Va muri tînăr, e Pic de la Mirandola în carne şi oase.”
— Cunoaşte domnia ta mai multe graiuri?
— Latina, francesa, turca, greaca şi limba cea arabă. Am trăit şi în Spania.
— Deci şi spaniola?
—Şi!
— De ce nu stai într-un loc?
— Nu mă ţin.
— Cine?
— Principii vor să fie linguşiţi, sînt şi intrigant.
Vorbise serios ca despre altul.
„O să i-l opun lui Ioan, astrologul, învîrt aceleaşi stele şi min- ciuni. Vor fi precum cei doi Efori la luptă în bătăliile Lacedemonie- nilor. Discordia acestor doi regi ai astrelor va fi pavăza puterii mele.
O, hrysous neanias, Alexios! exclamă în greceşte, frumosul meu tînăr aurit!
— Urmăreşti ceva? îl mai întrebă după aceea.
— Steaua Pelin a Apocalipsului…
Părea nebun cu privirile lui albastre, profunde, nevinovate şi ticăloase în acelaşi timp, cu gura aceea fragedă, pofticioasă, plină de minciuni şi de invenţii.
Princepele îi luă mîna pe care strălucea inelul cu lumină fanatică. În intarsitură, abia zărit strălucea

semnul cavalerilor Kadach.

— Rămîi? îl întrebă.

— Ce pot face?

— Ei te-au trimis?

— Nu, legea.

— Vrei sa faci ceva?

— Caut urmele templului ridicat de meşterul Hiram Abi, aflat în centrul Universului.

— Nu aici e centrul Universului.

— Ştiu, dar aici vor fi banii care mă vor duce acolo.

— Acolo, unde?

— Cine ştie?

Apoi vorbiră despre nunţile chimice şi secretul Templierilor. Principele cunoştea unele lucruri, dar era uimit de mintea tînărului messer.

— Nu ai mai trăit vreodată? îl întrebase turburat, ieşind pe gale- riile Palatului.

Afară ţîrîia sîcîitor ploaia. Bucurescii i se părură Principelui un loc de exil, o provincie pierdută a Universului. Îi luase mîna şi pri- viseră geamurile murdărite de urmele cenuşii. Urcaseră treptele foişorului despre Doamna şi priviseră uliţele noroite. Treceau sacagiii plouaţi fără să-şi fi vîndut apa, în ziua lor cea mai nenorocită.

— Cunoşti Oracolele? mai întrebase cu o spaimă abia ascunsă Principele.

— Toate cele 85 de mijloace tradiţionale.

— Bibliomanţia, cristalomanţia, chiromanţia…

— Şi xilomanţia.

— Tălmăceşti visele?

— Da. Intru repede în legătură cu eul profund şi spun despre vieţile anterioare…

— Cunoşti şi disciplinele ermetice ale Marelui Orient?

— Tot.

— O să-mi fabrici şi aqua-toffana?

— Da, o să-ţi vindec copacii, Magnifice, prin magnetism. Scot fluidul din pietre. Inelul meu vede în trup, uneori vindecă, dar să nu mă crezi totdeauna, mint.

— De ce?

— Nu ştiu…

— Eşti un *zeus europos*, cît să-ţi dau ca să rămîi?

— 4000 de taleri pe an.

— E o avere.

— Ştiu.

— Atunci?

— Nu pot altfel. Trebuie să ajut la ridicarea Marelui Templu ce va fi cel mai grandios lucru de sub Marele Firmament…

— Cunoşti legile ţării? Drepturile şi îndatoririle?

— Da.

— Îţi poţi pierde capul…

— Am mai murit…

Pe faţa lui nu tresărea nici un muşchi, se uita undeva în galerii şi asculta ploaia de afară. Treceau slugi cu cafele şi curînd fumul se ridică între ei ca un văl, cînd arseră ciubucele iute aprinse. Trebuia să-l îmbrace în vestmîntul oriental, să-l facă să lepede acea rasă, sandalele şi curelele. Dar el visa atunci, ca într-un loc nou, sosind parcă de undeva din constelaţii.

— Ce mai ştii? întrebase lacom Principele.

— Hrematistica.

— Sînt bogat.

— Cine ştie…

În glas avea atunci o spaimă pe care Principele şi-o aminti cu groază acum cînd zăcea între lumînări la picioarele lui, ucisul.

Îi întinsese palma stîngă.

— Spune dacă cunoşti! Ce se vede?

Ottaviano tăcuse o vreme şi ridicase spre el ochii săi

albaştri de înger.

—Pot să mărturisesc tot?

— Da.

— Ai curaj?

— Am.

— O să mori violent. Dulceaţa sfîrşitului va fi într-un mormînt mic…

— Minţi!

— Nu-ţi place?

— Minţi!

— Nu.

— Te arunc în pimniţe şi te voi schingiui…

— Te înspăimîntă adevărul!

— Pleacă!

Messerul dăduse să coboare scările foişorului. Afară negura co- bora peste curţile tăcute ale Palatului.

— Rămîi!

Stătuse.

— Ce să-ţi dau ca să-ţi răscumpăr prezicerile?

— Nimic.

— Şi eu ştiu a ghici. Dă-mi palma…

Ottaviano i-o întinsese.

— Şi tu ai să mori iute…

— Nu mi-e frică, zisese el cu glasul cel de copil. Adevărat spui. Stau sub o planetă neagră, nu?

— Nebunii ale gurii. Să-mi faci Foletul pre anul ce vine că Ioan, astrologul meu, a ostenit.

— O să-l fac, îţi fac dacă vrei şi un Metoposcop ca al lui Barto- lomeo Cocle, dar să-mi dai talerii.

— Toţi?

— Numai o parte. Îmi trebuie haine. Petrec bine cu lumea, trebue să am.

Princepele îi măsurase faţa cu o privire ucigaşe.

— Ce încredere pot să am în tine?

— Încrederea vine adusă de credinţă. Ai nevoe de

mine. Nu stai bine între zidurile acestea bisericoase. Vreau să te îmbogăţesc.

— Dacă aş fi avut nevoe, tot de la Stagirit aş fi ştiut-o. Aurul meu se varsă peste lume.

— Cîtă trufie, nu mai spune la nimeni.

— N-am spus. Numai tu ştii…

Îi luase mîna fierbinte şi messerul nu şi-o retrăsese. Din ochii lui puri cădea un cîntec mut, pervers. Buzele îi erau umede ca înaintea unei nunţi de taină.

MELANHOLIA

Sosirea în palatul Princepelui a ciudatului tînăr făcu să crească numărul şoaptelor. Boerii îşi spuneau în urechi cuvinte cu multe înţelesuri şi zvonuri ciudate umblau slobode prin odăile muiereşti. Se zicea că messerul Ottaviano e un *gran diavolo*, fugit de pe la curţile occidentale şi căutîndu-şi sălaş aici, în locurile mai păgu- boase ale Ţării Rumâneşti, umblînd cu tertipuri şi vrăji, sucind min- ţile cui putea şi cui nu. Unii îi văzuseră bagajele descărcate cu grije noaptea în curţile de taină: sfere armilare, planisfere, emisfere de Magdeburg, orgi de lemn, harfe, flaute, viole şi lăute florentine, un gravicembali, abia dus spre locurile ce-i fuseseră destinate. Se vorbea despre balanţe şi saci cu plante misterioase ce umpluseră încăperile cu esenţe secrete, despre telescoape prin care ucenicul lui Belzebut privea planetele din loggia princepelui ceasuri întregi. Messerul avea, după aceste ştiri de taină, balanţe hidrostatice, sfere de chihlimbar, busole şi magneţi, troliuri şi şurubul lui Arhimede, vase comunicante, butelii de Leyda, pendule şi pîrghii, macarale miniaturale, candelabre magice şi stele de piatră cu greu ascunse pe sub paturi, ceară specială de lumînări, alifii şi borcane, retorte cu spirt în care unii se juraseră că vrăjitorul ţinea copii vii, născuţi prematur, foetuşi ciudaţi, plutind în jurul propriului lor ombilic, păsări cu graiuri ciudate ce vorbeau omeneşte, formule cifrate scrise în limba arabă pe *carta pecora*, toate tipărite cu literă măruntă, *cancelaresca*. Unii îl credeau ebreu, alţii toscan, se spunea că de fapt este un grec

fugit la Italia sau un francez urmărit pentru inversiuni. După cîteva luni se găsiră oameni mai călătoriţi care jurau că messer Ottaviano venea de la curtea Spaniei cu neştiute mesaje. Era fără îndoială un *sehretikoi* sau un om militar căzut în dizgraţie cu toată tinereţea lui şi nu lipseau voci care să-i asigure pre ceilalţi că străinul îi va ruina pe boerii pămînteni, pentru că se pricepea să fabrice aurul în retortele lui. Cămăraşii, slugile şi cei mituiţi să-i afle tainele scorneau sau spuneau adevărul, cine mai ştie, decît numai că se ştia că nu doarme şi că aproape în fiecare vineri se biciuia singur în chilia dată de Princepe, făcîndu-şi spinarea numai sînge, spinare la care Domnitorul privea cu bucurie printr-o ferestruică. Toate se amestecau, unii sufereau pentru că hotărîrile lui Vodă cu toţii nu se mai luau decît în odaia de taină a exaporitului, devenită locul *logothesei* şi vocilor bătrîne ce dădeau sfaturi bune altă dată li se răspundeau cu surîsuri şi ironii, cu o batjocură abia ascunsă de privirile şi aşa turburi ale Princepelui. În puţină vreme, Evanghelina, cea care cu adevărat conducea trebile ţării, asculta ea însăşi de poveţele şi ciudatele învăţături ale streinu- lui. Messerul îşi cîştigă repede, cum era firesc, duşmani mulţi, alţii voiră să-l linguşească şi el primi curtea lor fără să-şi ascundă dispreţul. Era un *rex proditorum*, o canalie sau un om divin sosit aici să scape Curtea de sărăcie? Cine putea să ştie? La început şi-o făcu părtaşe pe cea mai puternică, pe mama Princepelui, lăudîndu-i prudenţa — *prometheia*, justeţea vederilor – *euboulia*, fineţea – *to anhinon* şi arătîndu-şi nedumerirea că la o astfel de înălţată curte nu există nobili. Avea o gură spurcată, îşi rîdea de totul şi de toate, ştia pe dinafară prosopopei în latineşte, recitîndu-le în felul actorilor cunoscuţi la acea vreme foarte puţin în Bucuresci. Ticălosul se lăuda că văzuse multe carnavaluri la Urbino şi în Toscana, limba lui neobosită

promitea cîntece scrise în italiană, închinate Evanghelinei, amintindu-i de Pietro Bembo, ce fusese un Petrarca al secolului XVI şi terminînd totdeauna prin a deplînge ocupaţiile porceşti ale boerilor pămînteni ce nu ştiau plăcerea vînătorii, a pescuitului şi a călăriei. Ei nu mînuiau armele şi nu făceau acele încîntătoare *giostri*, turniruri pline de freamăt de la alte curţi. Mîncau în schimb şi puneau carne pe ei şi la o adică cine avea să apere măreţia Princepelui şi haznaua lui sleită de atîtea peşcheşuri şi dări? Unde erau oamenii de spirit şi poeţii? Unde arhitecţii, unde astronomii? Femeia îl asculta uluită, nemernicul aducea foi şi hîrtii ciudate, cărţi legate în piele, îi vorbea despre măsurarea timpului şi-i arăta învechite litere. Auzise despre *Horologiumul* lui Huygens, de ce nu dăduse încă fiului său cartea lui Newton: *Philosophiae naturalis principia matematica*, tipărită încă din 1687? Arăta privirilor ei uimite un barometru cu argint viu, invenţia lui Toricelli şi procurat cu mare cheltuială la Veneţia, îi vorbea apoi femeii despre Paracelsus, Pitagora şi Galilei cu ale sale Discorsi, despre Aristotel şi Giordano Bruno. Era în cuvintele lui şi un amestec de divinaţie şi multă şarlatanie, dar cum să nu înşeli o biată temătoare fiinţă a lui Dumnezeu căreia niciodată nu-i trecuse prin cap să cerceteze dacă era adevărat că stelele nu stau fixe în cer ca nişte ţinte şi că în mijlocul lor Soarele veghează lumea, Evanghelinei puţin îi pasase pînă atunci dacă lumea întreagă va pieri sau nu sub o ploaie de pietre magnetice ce vor ciurui pămîntul, strivind totul. Aberaţiile constelaţiilor erau lucruri noi pentru ea, muncind între acturi de închirieri de mine în cancelariile domneşti, cu logofeţi nespălaţi pe picioare, cruzi, şireţi, lacomi, gata s-o înşele cu minciunile lor. Sigur că nu citise *Tratatul despre lumină* şi nu ştiuse pînă atunci despre Delta şi Tetagrama, despre coloanele Joachim şi

Boaz, ori despre pecetea lui Solomon şi steaua numărului de aur. Fermecătorul le amesteca pe toate într-un dulce basm, o tîra pe fiinţa domnească în obscure calcule asupra timpului şi o asigura că va şti cînd vor sosi relele şi cortegiul năpastelor, el care cunoscuse pe Cavalerii Crucii, ai Arcei Regale şi pe Principii Tabernacolului, ai Libanului şi Ierusalimului, slujitori devotaţi ai Marelui Arhitect ce va reclădi lumea cu un compas de aur. Acest Ariosto al curţii valahe reuşi s-o desguste de prezenţa femeilor ce nu ştiau nici să se spele cît erau ele neveste de boer, aruncînd numai parfum peste jegul lor tradiţional şi o împinsese spre practici mistice ce nimeni nu le ştia pentru că uşile fură zăvorîte cu grije şi paznicii albanezi, muţi ca mormîntul, veghează ca nimeni să nu pătrundă acolo unde messerul începu să domnească foarte curînd. Auzise ea, Evanghelina, despre Sublimul Princepe al Secretului Regal, despre misterele Graalului, despre tainele preschimbării pietrei brute în piatră cubică, dar despre uluitorul proces al resurecţiei soarelui în frunza de salcîm? Intrase într-o dimineaţă în strîmta odaie, în care Doamna Evanghelina ţesea la gherghef cu fe- tele de curte, nişte tinere ochioase, pline de nuri, la care messerul nice nu-şi ridică privirile, ca şi cînd le-ar fi văzut prin sticlă. Era devreme, la sfîrşitul verii. Din cămări venea un miros de mere atunci aduse de pe la curţi depărtate, parfumînd sălile de lemn în care izul yonathanelor intra ca o otravă. Slugile spărgeau nuci şi aruncau miejii pe duşumele spălate bine înainte, totul era tihnit, nimic nu presimţea în acea curăţenie şi pace furtuna ce avea să vină. Doamna alungase fetele în odăile lor şi-l poftise pe un jilţ. Bătuse din palme şi-l întrebase:

— O cahfea?

— Nu, Mărită Doamnă. Nu doresc nimic. Virtutea este

hrana mea cea mai obişnuită şi vorba frumoasă pîinea cu care mă hrănesc…

— Frumoase cuvinte, messer Ottaviano. Nu mi-ai spus – de unde vii?

— Cine ştie… surîsese el cu buzele acelea coapte, aruncînd peste parmaclîcul frumos sculptat în piatră cea mai candidă privire, ce nu se asemuia decît cu dimineaţa strălucită de septembrie sau în- ceput de octombrie. Soarele îi juca în părul galben ca gutuia şi arunca străluciri pe zidurile albe, ca şi cînd ar fi luat din podoaba lui ceva şi-ar fi spoit iar încăperile. Era frumos ca un zeu, bătrîna femeie ce-şi luase în văduvie bărbaţii pe care-i vrusese şi pe urmă-i pierduse, care în călătorii depărtate, care în aprig surghiun, ba nu s-ar fi zis că nu-şi descăpăţînase cîţiva ibovnici, pierzîndu-i prin intrigi şi vorbe şoptite la urechi doritoare de aşa ceva, îl privea în acea dimineaţă ca o femeie, prin sînge.

— Messer Ottaviano, spune-mi măcar pe ce cale ai sosit?

— E apa care m-a adus…

— O apă curgătoare sau nestatornica mare ce te-au lepădat la ţărmul blestemat?

Messerul tăcuse gînditor.

— Nu pot a spune, zisese apoi spăsit, luînd dintr-un vas de Orient un strugure chihlimbariu, plin de parfum, şi strivindu-i boabele între dinţii lui ce trebuiau muşcaţi de altă gură. Avea mîini albe, cu degete prelungi, împodobite cu un inel cu piatră fanatică ce scotea sclipiri fatale, ameţindu-te.

— Bine, dacă nu poţi. Ce ziceai că ar trebui făcut în Ţara asta Românească…

— Multe, zisese el vag, iar privind acel soare şi acea dimineaţă ce se lungea pe ziduri ca o femeie atunci sculată din calde aşter- nuturi.

— Ce? apăsase femeia cu vechea-i autoritate ce

vremea nu i-o rosese.

— Arhitecturi, palate, legi. Puterea se cere întocmită mai întîi…

Vorbeau greceşte, pe urmă limba se amestecă, messerul cînd se încălzea dădea în toscana veche, ce avea eresuri, nu cuvinte.

— Am ridicat biserici, zisese Doamna, puţin mîhnită.

— Acestea sînt, mă ierte ilustrissima dona, neşte hambare de şiţă. Grecii foloseau piatra…

— Dar nu cunoşteau focul şi năvălirile. Stăm pe un istm de nisip. Aici şi credinţa e la jumătate, ca un vin îmbătat cu apă. Oamenii se roagă, dar Dumnezeu nu-i ascultă.

— Pentru că nu sînt înspăimîntaţi. Doamnă, frica este legea guvernării.

— Stăm preste un popor blînd. Destul că-l jefuim.

— Nimeni nu ia destul de la această mizerie ce se numeşte popor.
Noi sîntem o aristocraţie, ilustrissimă, deasupra nevoilor, deasupra a ceea ce este îndeobşte al tuturor…

Evanghelina simţise un fior care-i scutură palmele. Ce avea omul acesta de te înfricoşa? Era tînăr, ar fi trebuit să umble pe cai, să vîneze, să arate trupul său femeilor, ar fi trebuit să se ucidă cu vin şi cu bucate şi el era devorat de o ambiţie care-l despodobea, îl făcea urît cum era în acea clipă.

— Nouă ne este milă de cei mulţi, dar nu avem ce le face, mai adăugase moale.

— O, mila! rostise iar acest copil pur, cu obrazul cum este un altar. Ce risipă, Doamnă, ce risipă şi ce zădărnicie! Poporul v-ar da la cîini. El vrea să mănînce şi să bea. Eu vorbeam despre o civilizaţie. Nu puteţi lăsa pe fiul vostru să treacă peste acest istm de nisip şi sa nu lase urme. Atunci puterea lui ar fi într-adevăr un lucru risipit. Dumnezeu, cine va fi el, un filozof sau o fiinţă ce

petrece ignorîndu-ne, s-ar mînia dacă Principele n-ar şti ce să facă cu puterea. Ea trebue folosită chiar împotriva celor pe care-i nenorocim. *Mundus vult decipi…*

Evanghelina surîse vag, pe obrazul ei vechi nu se ivi nici o lumină.

— Vorbe, messer Ottaviano. Nu sîntem la Atena sau la Roma, avem altă soartă. Vom găsi după noi, dacă ne mai întoarcem, numai pulberi…

— Trebue construit în spirit, Doamnă. Vreau să fac din fiul vostru un Principe adevărat. Sînt destinat lui. Şi el mie. Cineva m-a trimis. Nu am venit întîmplător…

Avea acum privirile unui nebun tînăr, totuşi de aceea mai îngro- zitor pentru că în el muncea o putere nebănuită. Îi luă mîna şi îngenunchie.

— Să mă aperi cu puterea ta de stăpînă, pentru că tu eşti stăpîna aici. Oamenii or să mă urască pentru că le voi face mult rău. Ti-o spun Ţie, pentru ca Tu să o ştii. Primeşti?

— Primesc! zisese Evanghelina cutremurată şi-şi lăsase palmele în părul lui parfumat, mirosind ciudat a bărbat tăvălit în spermă. Ceva vechi, uitat, zguduitor, îi urcă în sînge, crezu că în clipa aceea îl poseda, cum îi simţea pe vechii săi ibovnici căzînd în viscerele ei, cu toata bărbăţia, venind ca nişte uragane, umplînd-o de viaţă, fecundînd-o, dîndu-i ceva ce numai femeile simt şi nu spun nimă- nui, pentru că ceea ce simt este un lucru pe care Dumnezeu numai lor le-a încredinţat şi nu-l vor încredinţa în vecii vecilor nimănui…

Tîrziu, messerul se ridică. Se auzeau paşi pe coridoarele de lemn.

Sosise Principele, puţin încărunţit, mergînd greu, leneş, dovedit de petrecerile de cu seara cînd îşi îmbătase boerii, ca să-i deslege la limbă. Vestmîntul său strălucitor sclipi în para soarelui ce trecea un hotar nevăzut către prînz, amiaza leneşe a Bucurescilor, ce

nicăieri nu era astfeliu.

— Turbur? întrebase simţind în jur ceva tainic, ceva ce tremura şi-i umplea de groază pe toţi trei, un lucru magic.

— Nu, despre Voi era vorba, Magnifice.

— Nu-mi mai spune astfel, zisese Principele şi se aşezase în scaunul vechi de nuc.

— Cum doriţi, dar limba nu m-ascultă, ea este sluga minţii mele ce cu veneraţie gîndeşte la tine şi te iubeşte…

— Vorbeaţi?

— Vorbeam, zisese Evanghelina trăgîndu-se în sine. Acum avea priviri moarte, opace, grele, turburate.

— Despre ce, dacă-mi îngăduiţi?

— Messerul visează la o civilizaţie pe acest pămînt…

— E megaloman, rîsese falnicul bărbat la jumătatea vieţii, cu dinţii lui proaspeţi ca şi ai tînărului. Cunoşti vorba aceea a unui italian, messer Ottaviano? Cine zice popor, zice un animal nebun, plin de rătăcire şi zăpăceală, fără gust, fără iubire, fără statornicie…
un monstru ale cărui zadarnice păreri sînt tot atît de departe de adevăr, cum este, după Ptolemeu, Spania de Italia. Statele nu se pot ţine cu conştiinţa! afirmă acela. Şi-atunci?

— Atunci trebuie construit împotriva lui, a acestui popor.

— Ce să construeşti? Aici puterea este numai o părere, un vis scurt sau lung… Uneori ţine cîteva luni, alteori cîţiva ani şi de cele mai multe ori se isprăveşte în baia sîngelui de la Edikulé. Sîntem fanarioţi, nobleţea noastră e cu atît mai mare cu cît avem mai mulţi decapitaţi în familie. Înţelegi?

— Nu înţeleg! îl contrazise tînărul cu o violenţă care le îngheţă inimile la toţi.

— Cum nu înţelegi? Doar spui că eşti discipol al

divinului Aris- totel. Nu zisese el că nobleţea constă în virtute şi în bogăţia stră- moşilor…

— Bogăţia e în spirit, Magnifice. Aici vreau să construiesc eu pentru tine…

— Cum?

— Chiar folosind nedreptatea, sîngele, ce-i un bun capital şi ce-i mai rău în lumea asta. Aici toţi fură ca să supravieţuiască. Voi nu trebuie să supravieţuiţi în felul lor…

— Îmi doreşti moartea?

— Ce este moartea? O speranţă, Magnifice, noi ne-am mai cunoscut, noi am mai venit unul spre celălalt, şi vom mai veni. Sîn- tem ca fluviile ce mereu se întîlnesc şi se fecundează şi în fiecare clipă o încep de la început, curgînd împreună în marea timpului…

Avea iar nebunia pe chip, soarele îi poleia părul.

— Mă crezi, Mărite?

— Cred, spusese Principele ca în vis şi-i ocolise privirea dis- trugătoare.

— Atunci trebue să faci ce-ţi spun, deşi sînt mai tînăr. Cineva m-a trimis…

Principele se depărta de el, ca să scape de uitătura aceea, ce-l despuia pe dinăuntru.

— Nu e adevărat. Tu minţi. Am beciuri, te arunc la cîini, aici se moare din otravă, din cuţit, din bici şi cîte alte schingiuiri. Nu ştii ce pot să fac din tine…

— Suferinţa nu m-atinge. Mă biciuesc în fiecare seară ca să nu dau cărnii obicinuinţa de a nu suferi. Mă hrănesc cu muşte, dacă e nevoe, şi cu rădăcini. Setea este deliciul meu şi foamea ceea ce îmi dă libertatea de a fi eu însumi.

— Vorbe…

— Nu sînt vorbe. Încearcă-mă.

Avea în priviri ceva teribil şi Evanghelina simţi că se va prăbuşi dacă-l mai vede.

— Nu am timp pentru tine.
— O să ţi-l faci.
— Îmi ceri sau îmi porunceşti?
— Îţi poruncesc!
— Dar nu se poate. Sînt Principele!
— Asta este ceea ce dorim, nu ceea ce sîntem…
— Şi ce sîntem?
— Nimeni.
— Şi-atunci?
— Atunci, foloseşte-te de ceea ce ţi s-a dat.
— Cum?
— În orice fel.
— Chiar împotriva dreptăţii?
— De aceea sînt aici, ca să-ţi arăt cît de urîtă şi fără logică este dreptatea…
— Fug, nu te mai pot asculta. În faţa mamei mele îmi spui acest lucru? Şi ea te rabdă, după ce m-a învăţat să scuip pe mişei, pe mincinoşi şi pe intriganţi?
— Sînt singurii care construesc ceva. Omul drept e nefolositor.
— Jur că nu înţeleg nimic. Eşti Diavolul.
— Nu sînt Diavolul. Sînt un curtean. Trăiesc ca să te servesc. Şi nu atît pe tine, cît ideea de putere. Eu sînt sclavul acestei idei.
Principele simţea că năduşise, vestmintele i se părură deodată grele pre el.
— Tot Stagiritul spunea că cel mai groaznic lucru e nedreptatea înzestrată cu arme…
— El trăia într-o lume de filozofi, nu de hoţi.
— De unde ştii?
— Ştiu totul şi ceva pe deasupra.
— Gura ta scuipă minciuna ce se vrea ban de aur…
— Ţi-am promis să te îmbogăţesc.
— Sînt bogat, şi asta şi vreau: să fiu bogat. Dacă îmi prisoseşte voi putea trăi, voi domni, voi face. E ceea ce

vrei şi tu, nu vezi că dorim acelaşi lucru?

— Ba da, dar Voi îl vreţi orbeşte, Voi nu ştiţi ce înseamnă a domni şi a avea putere. O putere care nu e dovedită faţă de sine însuşi nu este putere…

— Nu-mi plac vorbele tale.

— Puţin îmi pasă.

— Necuviinţa costă capul.

—Este un cap care merită a fi tăiat, ce spui?

Zîmbea, era un copil jucîndu-se cu focul, nu puteai să-l pedep- seşti decît făcîndu-l să dispară, ca să nu-l mai vezi niciodată, pen- tru că altfel el îţi intra în sînge.

Tăcură o vreme privind vremea sărbătorească de afară. Prin cepele bătu din palme.

— Adu-mi neşte mere… ceru cămărasului numai plecăciuni şi zel, ce iute se întoarse cu cîteva, cărate din livezile Coziei, în paie, cu tot mirosul lor de-acolo.

— Iei? îl întrebă.

Messerul luă şi muşcă cu dinţii lui de mînz lăsînd în carnea albă a mărului o gură pofticioasă, rotundă.

Princepele îl aruncă pe al lui în talgerul de metal şi totul sună ca la Judecata de Apoi. Merele se rostogoliră pe podele, vasul zăngăni puternic, cu toate metalele lui cîntătoare.

— Eu nu pot, spuse moale, căzut, rezemîndu-se de jilţul de pe care se ridicase. Credeam că sînt destul de ticălos, dar iată că s-a născut un ticălos mai mare. Ce spui, Doamnă?

Evanghelina îi privea pe amîndoi cu spaimă.

— Am crezut că am făcut totul ca să-mi merit Iadul meu, dar vii tu, stirpe nenorocită, om umblat, căzătură a curţilor ce eu nu le cunosc, ros de amoruri ancilare, curva slugilor, şi-mi alungi dis- cipulii şi familiarii, spunînd cum i se va fi spus pe vremuri unui condotier sau unui principe, nu mai ţin minte: Vă aşteaptă o pe- reche de fazani, împreună cu o signoră numită moartea.

Veniţi deci să ne desfătăm ca bătrîneţea, spioana morţii, să nu-i spună acesteia că sîntem bătrîni... Sînt obosit, messer Ottaviano, puterea de care-mi tot trăncăni m-a ostenit, nu am ce face cu ea. Sînt melanholic. Am dorit-o mult şi-am avut-o. Am abuzat. Poate nu ştii ce sînt capitulaţiile faţă de Sultan, poate nu ştii că am dezrădăcinat tot ce semăna în ţara asta cu dragostea faţă de pămîntul ei. Nenorociţii ăştia nu mai ştiu ce sînt aceia strămoşi, i-am corupt, i-am învăţat să fure, nu au o armată a lor, am tocmit mercenari tocmai ca să-i învăţ să mă ştie de frică. Ce vrei să mai fac decît ticăloşia asta de a-i sili să-şi uite limba? Îmi vorbeşti de o muncă în spirit. Află că i-am surupat şi în spirit. Din şapte cuvinte, trei sînt greceşti, şi două turceşti, ce mai rămîne? Popii cîntă psalmii în limba mamei mele şi-a mea. I-am lipsit de simţul militar ca să pot să-i stăpînesc. Ei mai bine beau decît să se bată şi i-am învăţat că asta e o virtute. A contempla, nu a face! Cunoşti un pact mai frumos cu diavolul decît acesta? Nătîngii trag pe gît holercă şi cred că au dobîndlt mîntuirea. Acest neam l-am visat prăbuşit în beţii şi în neputinţă şi-l voi avea, pentru că-mi fac datoria faţă de-al meu, ce duşman îi este. Vii tu, un copil, şi vrei să mă înveţi ce mai am de făcut? Ce mai am de făcut? Şcoala e grecească de asemenea, mînăstirile ale compatrioţilor mei se află şi laolaltă averile lor fac a şasea parte din ţară. Ţara, sau ceea ce numim noi ţară, este coruptă pînă în măduva oaselor. Nu se dobîndeşte nici bună ziua fără un bacşiş înţelegi? Ştii ce-i acela bacşiş? Nice cu tunurile, nice cu puscile nu poţi face mai mult rău. Atunci cînd un neam ajunge să fie convins că nu se mai poate face nimic cu el este pierdut şi eu l-am ruinat. Crezi că acest cor de linguşitori care mă înconjură, care-mi beau vinul şi-mi mestecă fazanii de pe masă sînt prietenii mei? Tot ce-a fost cinstit în ţara asta, zace în beciuri, putrezeşte sau a murit demult. Mie nu-

mi trebuie împotrivire, pentru că împotrivirea este mama cugetării şi cugetarea scuteşte de sînge mîna ce doreşte să verse sîngele. Uite, ţin între degetele mele un şirag de mătănii, mă sfiesc şi mă rog, popii au asurzit cu rugăciunile lor poporul care crede că jaful ce-l fac e urgia venită de la Dumnezeu, pentru că aici, pe pămînt, trebue ispăşit, nu în altă parte. Gura mea fată minciuni fără de sfială, cu o mînă mîngîi şi cu alta retez capete. Cupiditatea mea a cerut să am geniu fiscal. Cînd ai să înveţi hîrţoagele mele ai să pricepi ce mare lucrare am făcut. Mi-am adus toate neamurile din Fanar şi le-am zis consilieri. Ei au învăţat pe cîrcotaşii ăştia mici de aici ce-i acela un cîrcotaş mai mare. Îi fur şi-i pun să-mi ureze de sănătate. Mitropolitul mă binecuvîntă şi mă numeşte în faţa mulţimii cel mai mare prieten al acestui norod, eu îl jupoi şi el să roagă pentru sănătatea mea. Să ştii că cel mai uşor lucru pe lumea asta este să fii nedrept. Mă credeai adineaori cînd mă spăşisem şi spuneai că sînt numai un ucenic al tău? Le-am tăiat pădurile, le-am golit minele de sare, de aur şi de tot ce are mai bun pămîntul acesta. Corăbii neobosite umblă pe mare spre Stambul, ziua şi noaptea, şi setea stăpînilor mei creşte văzînd cum se poate lua totul în cîntece de mulţumire. Am încurajat mita, am prefăcut vinul, doresc să-i tîmpesc, am vraci ai pimniţelor care amestecă dresurile cu apa şi zic că au cules toate viile. Dar vinul merge în altă parte şi-mi aduce mie aur şi bogăţie. Vrei să ridic biserici de marmură aici unde nu ţine nimic? E bun şi lemnul că arde repede. Arhimandriţii îmi aduc butoaie cu miere verde, cea mai rară miere din lume şi mi-o oferă pentru un scaun care este al jafului. Şi nu orice jaf, e jaf de suflet, pentru că văzînd norodul ce corupt e clerul său, nu mai crede în nimic şi eu de asta am nevoie. Vreau să-l dezarmez şi l-am dezarmat. Sfinţii, chiar dacă ar mai învia pe acest

pămînt, ar fi ucişi cu pietre. Nimeni nu mai are nevoie aici de cinste. Ea ar fi ca holera, ca ciuma, ca ducă-se pe pustii. Am corupt şi banii, i-am făcut de nemica, lucrez cu parale turceşti şi greceşti, îi învăţ pe hoţi ca să strîngă lire şi nu creiţari, să ascundă dacă mai au ce ascunde, tot ceea ce eu le voi fura odată şi-odată. Orice tiranie se sprijină pe o aristocraţie şi eu mi-am făcut-o. N-o vezi în jur? Au căleşti de Viana, au cai, au moşii, au mine, au tot. Fetele lor se cumpără la masa de joc ca tîrfele, averile cînd cresc prea mult, vine gîdele şi scurtează ceea ce trebue scurtat. Cum spunea Battista Mantovano? *La noi sînt de vînzare templele, preoţii, altarele, cele sfinte, coroanele, torţele, tămîia, cerul este de vînzare şi Dumnezeu însuşi!* Le-am dorit să mă viseze şi în somn, ce mai vor? Frica le este nevastă de fiecare noapte. Cînd se scoală dimineaţa, se miră că nu i-au tîrît cine ştie unde şi-mi mulţumesc că le-am mai dat un soare cu graţie. Pe care nu am putut să-l cumpăr l-am dat morţii. Am grije să trimit prin oamenii mei zvonuri, îi turbur, îi înfricoşez, îi ştiu, le cunosc toate faptele, toţi fraţii, ibovnicele şi mamele. Oamenii mei îi pîndesc şi cînd se duc, să mă ierţi, afară! În timp ce par cu frica lui Dumnezeu, îi defăimez, le trimit ibovnici nevestelor ca să-i am la mînă, le cer cînd nici nu se aşteaptă şi dacă mîrîie le înfăţişez teribilele lor fapte de care de cele mai multe ori, nice nu sînt vinovaţi. Femeile lor lucrează cu gura lor spartă pentru mine, de la ele ştiu cum stă rînza în fiecare. Şi asta nu-i puţin. Au învăţat cu vremea una să spună şi alta să facă. De trei ori era să-mi pierd capul şi-am scăpat. Chehaiaua mea de la Stambul ce înghite baniţe întregi cu bani m-a prevenit de fiecare dată. Am duşmani mulţi, dar fierul îi aşteaptă pe toţi. Înapoi în mahalaua Fanarului nu vreau să mai mă întorc. Ca să învăţ limba turcă, mama mea şi-a vîndut tot. Supuşenie şi elocinţă pînă iei puterea, zicea ea, şi bine zicea. Să ştii

să aştepţi şi după aceea să loveşti! Pe tîlharul care fură pentru mine îl fericesc, pe tîlharul care fură pentru altul îl nenorocesc. Boerii mei puturoşi, aceşti   mă cred sfios şi temător, le dau în fiecare zi iluzia că mi-e frică de ei şi cînd pot, îi umilesc în faţa celorlalţi. Îmi ştiu de frică. Am şi cîţiva grămătici, dar ăştia sînt plicticoşi şi compilatori. Cînd mă supără cîte unul îl pun să latre cum face cîinele şi el latră. Nu cunosc speţă mai laşă şi mai gata să lingă unde a scuipat. Cică trăesc din trîndăvie ca să poată gîndi. Pentru ei, eu gîndesc. Şi-asta ajunge! Mai are puterea despre care-mi vorbeai vreun văl, ca să-l sfîşii…

— Nu, Magnifice!

— Sărută dreapta atunci!

Şi i-o întinse. Acela căzu greu la picioarele lui şi-l diviniză cu o privire atît de supusă, încît Evanghelina simţi nevoia să iasă afară din odăi.

*

Către sfîrşitul anului, Princepele îl chemase la el pe Ioan de Valahia să-i citească Foletul. Astrologul, trecut acum de 60 de ani, îşi privea Domnitorul cu o umilinţă veche, lăsînd să-i scape pe lîngă lungu-i trup mîinile sale bătătorite cu care primăvara ţinea coarnele plugului.

— Au te-am întristat cu ceva? îl întrebase.

— Nu, Măria-Ta.

— Nu-mi plac răspunsurile cu gura pungă. Mie să-mi spui…

— Au intrat în casa noastră Necuratul…

Princepele rîsese bătîndu-şi pulpanele hainei scumpe cu degetele grele de inele.

— Vorbeşti de messerul Ottaviano?

— De el…

— E un învăţat, citeşte ca tine zodiile. Are în traistă

La Tartana degl'Influssi. Citeşte frîncăneşte şi latineşte, ştie greaca de parcă ar bea apa, dacă-i arăţi litere chirilice, rîde şi se joacă cu ele, e numai spirit.

— Ştiu, Mărite…

— Mi-a adus un *Trattato Astrologico*, imprimat la Veneţia.

— Ştiu, Mărite, mi-a arătat şi mie *Calendarul Astrofilului* de la Tîrnava. A vrut pre mine întîi să mă cumpere. Să nu-l asculţi. Minte.

— Toţi minţim, viaţa e o zăbavă în dulcele adevăr ce ne place, nu în cel ce nu ne place. Şi ce mai are, că mie nu mi s-a înfăţişat cu totul?

— Din traista lui, cum bine a spus Măria Ta, a scos şi un *Prog- nostic perpetuu*, un *Sismologhion*. Cred că a cumpărat, nu se ştie de la cine şi *Calendarul Tîrnaviensis*. Cunoaşte zilele faste şi nefaste după Tycho Brahe, dar nu spune la nimeni. Cred că e mai învăţat ca mine. Nu totdeauna Dumnezeu însoţeşte vîrsta cu cea mai mare Ştiinţă. Eu mă duc şi mai doresc a afla, el e plin ca un pom greu de rod. Aproape nice n-ai crede că are vîrsta pe care o mărturiseşte. Ori unde nu doarme, ori unde are un ochi metafizic, nu ştiu. Mi-a spus dacă n-aş dori să întocmim împreună un *Minologhion*, cu mişcarea stelelor, a vînturilor şi a soarelui, a lunei, unde să ştim totul înainte despre focuri iscate, despre eclipse…

— Şi ce-i rău în asta? Uniţi-vă şi spuneţi-mi cînd o să am belşug, şi cînd o să-mi sece haznaua binelui…

— El lucrează cu Diavolul. Culoarea lui e Negrul. Nu ne po- trivim…

— Fleacuri, învăţate Ioane. Studiază cele patru trigonuri şi fă la jumătate cu el. Lăsaţi mai bine certurile şi spune-mi ce zice Pallade Astrologa că va fi la anul?

— Ţara Românească se arată a sta sub Vărsătoriul de Apă. Priatenii Măriei-Tale ştiu cum le umblă lucrul. Vor

fi vorbe de obşte preste tot anul…

Scosese cărticica lui scrisă cu cerneală neagră şi cu chinovar, în- tocmită de un caligraf sîrguincios şi citea prognosticurile generale.

— Să ia Măria-Ta sama la vremea ce vine la scosul unei măsele şi la treaba oilor în care pagubă văd.

Pe urmă trecuse vorba despre patru vremi ale anului şi citise la întîmplare cîteva preziceri:

— Gran Venator de Lago Scuro dzice: *Ce intrîndu turbarea în cîini, se vor muşca între ei şi nici nu vor avea vreme a se repezi cît să poată pune împotriva vrăjmaşilor lor. Lucrurile obşteşti vor urma cu obicinuita lor fierbinţeală…*

Princepele îl oprea cînd şi cînd.

— Înţelept eşti, învăţate Ioane. Am să cuget la cele ce-aud. Mai zi-i.

— La vorbele de părţi, Fruniol dzice pe Ghenarie. *În gabineturi vine mistuită o materie prea tare, nu însă fără scîrbă a unui stomah gingaş. Cerul seninos…*

— Aha, ce tîlcovenie! făcu Princepele. Adicătelea cine ar aveai acel stomah gingaş?

— Gîndească Măria-Ta şi-i voi da răspuns cînd va fi de trebuinţă.

— Bine, învăţate. Mai citeşte…

— Citesc, Măria Ta. Pallade Astrologa dzice: *Veaste bună de la cel prinţep apăsat…*

— Ăsta ar fi vărul meu care stă zălog la Stambul pentru mine.

— Cum doreşte Măria Voastră… Gran Pescator de Cumahio în fevruarie la şfertu de pre urmă dzice: *Dăjdiile şi cererile, cui să cade plăteşte!*

— Dar, cum, învăţate Ioane? Trebue! Mai zi-i!

— În Ţara Moshicească mari cuvinte ca să stea pre odihnă s-arată. În Ţarigrad armonie vîrtoasă…

— Tare mă bucuri…

— *La lună noauă în 14 a lui fevruarie o curvană vestită rămîne înşălată si ciumată de un al ei mai vechi credincios...*

— Ha, ha, ha, rîse Principepele cu pohtă. Bună...

— *O cetate de lîngă mare, spre Miază zi va avea ceva mişcare. Umezeală şi vreme stricătoare trupurilor omeneşti, se mai veade şi la şfertu dentîi* dzice Fruniol *ca un comandant să se păzească de oamenii lui de casă şi cel om mare stea cu grijă în mîncări şi-n bău- turi pentru că-i vine urzita otravă...*

— Ei?

— Cine ştie, Înălţimea-Ta, pe cine paşte paşii nenorocirii...

Principepele tăcu o vreme îngîndurat şi pe urmă îi făcu iar semn cu mîna-i obosită astrologului:

— Mai zi-i!

— Gran Venator de Lago Scuro dzice: *O, cum nebuneşte de melanholie, cel om mare şi cu adevărat nu ştie ce mai pohteşte de la astă lume. Împotriva norocului, nu foloseşte desnădăjduirea. Un rebel va plăti cu capul lui blestemăţia. Frumoase zile!*

— Destul, învăţate! Pentru azi e destul...

Era turburat şi nu voia să i-o arate.

— Du-te deci şi împacă-te cu streinul...

Ioan de Valahia închisese Foletul legat în piele de capră şi-l pri- vea drept pe Domnitor.

— Niciodată, Măria-Ta. Pentru virtutea mea răspund în faţa stelelor ce pe toţi ne luminează cu graţia lor blîndă. Messerul e Dia- volul ce au a turburare apele...

— Exageraţiuni, Ioane. O să vină vremea să v-aduc la masă pre amîndoi. Sărută-mi dreapta şi ieşi...

Bătrînul se înclină cît era de lung şi-i sărută mîna asudată, încinsă de vechi uleiuri şi apoi se duse.

Pe urmă veni seara de toamnă tîrzie. Afară cădeau ultimele frunze ale nucilor, şuerînd. Se făcuseră focurile

şi lemnele tros- neau. Pe ziduri urca gheara neagră a nopţii. Oraşul se pustiise. Se aştepta prima ninsoare. După un ceas ori două Princepele se plictisi şi bătu din palme. Se ivi cămăraşul Canaano.

— Să mi-l aduci pe mascalţon…

— Se roagă, ori se pedepseşte… E gol şi se biciuie.

— Atunci mă duc eu la el!

Princepele se ridicase sprinten şi străbătuse coridoarele pustii de lemn. Afară în curte, urlau paonii ca nişte cîini. Chilia ce i-o dă- duse messerului era tocmai la capătul celălalt al palatului. Prin faţa uşii maică-si, cît era de puternic şi de bătrîn, trecu în vîrful picioa- relor ca să nu fie auzit.

Pe urmă vîntul scutură clopoţii cerdacului şi limbile lor bătură metalele din ce în ce mai repede. Venea ninsoarea. Dinspre nemi- loasa cîmpie ce înconjura Bucurescii sosea haraimanul iernii şi mult îi plăcea să se ştie la adăpost.

Ajunsese lîngă un zid de lemn în care o slugă a lui practicase un ochi secret. Se apropie şi-şi lipi obrazul de acel loc. În odăiţa messerului ardea numai o lumînare. Pe pereţi se zăreau chărţi marine şi sferele de piele ce închipuiau amărîtul nostru de pămînt se mişcau uşor.

— Tu eşti? întrebă messerul de dincolo, simţindu-l.

Princepele nu-i răspunse. Nu sufla, stătea numai lipit cu obrazul de zidul de lemn.

— Tu eşti? mai întrebă o dată, fără să se întoarcă.

Iar nu-i răspunse. Celălalt se prefăcu a crede că nu-l ştie şi ridică de pe podele biciul cu care îşi făcea exorcismele. Era gol pînă la jumătatea trupului şi pe spatele său se zăreau urmele rele ale altor lovituri. Avea o carne ca de ceară, frumoasă, cu umbre şi dungi. Cînd se lovea lumina lumînării se lungea şi pîlpîia. Totul se înnegura. Se auzea şueratul biciului lovind aerul, sfărîmîndu-l ca pe un pahar. Princepele simţea o bucurie

secretă deşi ivirea sîngelui pe acea carne îl silea să ducă mîna la ochi. Messerul se biciuia din ce în ce mai înverşunat. Începuse să gîfîie şi pe urmă iar întrebă:

— Tu eşti?

Iar nu-i răspunse.

— Atunci lasă-mă să mă pedepsesc!

Şi iar şueră şi se auziră gîfîielile schingiuitului. Spatele era acum numai pîrîuri de sînge. Tînărul nu scotea nici un geamăt. Princepele nu mai rabdă şi pătrunse peste el:

— Opreşte-te, nebunule!

Messerul Ottaviano se ridică în picioare. Avea ochii plini de lacrimi şi pe piept i se scurgea o sudoare profumată. Mirosea a rîu, a piatră, a nimic.

— Ai venit, te aşteptam…

Îngenunchie şi-i luă dreapta.

— Izbăveşte-mă!

— Te izbăvesc…

— Am scris în seara asta un sonet pentru tine.

— Spune-l!

Îşi ţineau mîinile una într-alta şi se priveau. Cu gura lui dulce de fată, messerul recită fără să clipească:

Veggio nel tuo bel viso, Signor mio,
Quel che narrar mal puossi in questa vita.
L'anima, della carne ancor vestita.
Con esso è gia più volte ascesa a Dio.

E se'l vulgo malvagio, isciocco e rio
Di quel che sente altrui segna e addita.
Non è l'intensa voglia men gradita.
L'amor, la fede e l'onesto desio.

A quel pietoso fonte, onde siam tutti,

S'assembra ogni beltà, che quà si vede,
Piu c'altracosa...

— Zdreanţă omenească! Mincinos păgubos, răcni Principele. Ăsta-i sonetul către Tomasso Cavalieri al lui Michelangiolo, spur- căciune! Pe cine vreai să minţi!

Îi întoarse spatele şi ieşi furios bătînd fără să se mai ascundă duşumelele palatului.

— O să-l dau la cîini! blestema pe coridoare.

A doua zi se auzi prin slugi că messerul îşi face bagajele şi că poroncise să i se strîngă instrumentele care erau aruncate unul peste altul într-o sanie. Toată noaptea aceea ninsese cu fulgi mari, pămîntul se acoperise cu o blană strălucitoare. Era o tăcere înspăimîntătoare şi boierii se feriră să-l caute pe Principe ştiindu-i meteahna de a se răzbuna în altă parte cînd nu mergeau cum trebue lucrurile.

Pe la prînz, cînd calabalîcul era aproape gata, un slujitor, mort de frică, abia îndrăzni să spună că messerul Ottaviano mai întreabă dacă are de auzit vreun cuvînt.

— Nice unul, ducă-se!

Într-un sfert de ceas sunară zurgălăii şi sania se topi în acel văz- duh plin de fulgi de zăpadă. Trecu apoi o zi. În piaţă fu spînzurat un hoţ de drumul mare şi la doi le tăie gîdele dreapta, lăsîndu-i îngenunchiaţi în sînge pe treptele unei biserici. Amarnic strigau cio- rile a hoit. Spînzuratul proaspăt sta ţeapăn, păzit de seimeni cu suliţe. Spre seara celei de a doua zi îi ciuguliră un ochi şi pe obrazul mort se ivi un rîu negru. Principele privea spre acea siluetă ce domina piaţa şi se gîndea la nemic. Băteau clopotele spre slujbele de seară. Se rugară cu Doamna Evanghelina şi cu nevasta ce începu să bănuiască lucruri necurate. Îi aduseră copiii, două fete şi pe coco- nul Haricleiei Hrisanti, cu obrazul alb, fără

vlagă, cu o lene a pri- virii ce a boală trăgea.

— Vrea Măria-Ta ceaiuri, vrea ceva întăritor?

— Nimic nu vreau, Doamnă, zisese fără s-o privească.

Fetele se uitau la el şi Princepele era trist, trist de moarte. Mai ales seara cînd lumina se încenuşa devreme simţea nevoia să-l audă pe cel plecat, să-l ştie mai ales, stînd acolo, în chilia lui în care abia se mişcau acele sfere armilare la curenţi. Îşi porunci să-l uite, ceru vin fiert şi vru să se veselească, chemă fetele care jucară în odaia Doamnei. Erau frumoase, cu obraze curate. Îşi aminti de tinereţea lui, de nopţile din pustiul Anadoliei cînd asculta glasul hienelor. Tot trecutul năvăli în el, cu mirosul cailor în manej la Trapezunt, cu sticlirea verde a mării, cu Bosforionul cel dulce abia sticlind în amurguri. Îşi aduse aminte de acele legiuni tăcute de soldaţi arşi de soare între care trăise, de bivuacuri uitate la lumina focului, de stri- gătele de sentinele, şi în nări iar îi veniră cumplitele mirosuri ale latrinelor soldăţeşti. Acolo luase năravul bărbaţilor trăiţi între sol- daţi, cai şi arme. Pe urmă îmbrăţişările muiereşti meşteşugite şi prelungi îl dezvăţaseră de patima lui. Evanghelina îl căsătorise repede cu uscata lui de femeie, Haricleia, cu averea ei mai ales şi nu mai alesese. Fugea uneori pe la moşii îndepărtate şi aducea scîrnave hierodule să-l scoată din nămolurile plictisului. Treceau chipuri de fete, mai sclipeau acei ochi blestemaţi ce-l rîvneau, auzea acele gemete mici sub el, şi ştia carnea aceea ce se încingea şi înflorea ca lotusul. Sîni de fecioare neîncercate ce aveau în năduşala lor scîrba de a-l primi şi o dorinţă ce venea ea singură de undeva, vorbe de ocară şi muşcături, scîrşnetul dinţilor şi ţipătul muieresc dintîi, dar peste toate se aşeza acel zgomot repetat de carne flagelată, numai acea carne luminată de para lumînării pe care el nu o atinsese, a păcătosului ce cine ştie pe unde hălăduia.

A treia zi nu mai răbda şi-l chemă pe căpitanul seimenilor po- runcindu-i să i-l aducă pe messer din pămînt, din iarbă verde, de unde o şti. Îl căutară, scodoliră Bucurescii ca pe un buzunar. Nu era. Trimiseră potere pe la hanuri de poştă, în cele din urmă îl găsiră la Giurgiu, aşteptînd lîngă Dunărea îngheţată să se urce pe o corabie care să-l ducă la Viana.

Tremura de frică. Credea că au venit să-l omoare. Îl aduseră în blănuri, legat, cu ochii numai spaimă şi i-l aruncară în faţă.

— Îndurare, Magnifice! spusese messerul cu fruntea lipită de pămînt.

— Cum o să-mi fie milă de duşmanul meu?

— Atunci omoară-mă cu mîna ta divină!

Îi întinse un pumnal ascuns în hainele sale. Princepele nu-l luă.

— Ridică-te, zisese şi să nu mai mă mîhneşti…

— Am spus doar că mint.

— Ştiu.

— Grazie!

Îl lăsă să-şi vină în fire şi după aceea îl chemă la el, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat între ei.

— Ascultă, messer Ottaviano. Ioan de Valahia nu mi-a putut spune nimic despre tezele cenzurate ale lui Pic de la Mirandola. Poate le cunoşti. Este un lucru care mă tiranizează de la o vreme. Cărţile mele nu-mi dau deslegare…

— Cum nu, Mărite.

— Vrei să-mi spui că le-ai citit undeva?

— Asemenea lucruri ard frumos în flăcări. Le ştiu, le-am auzit. Parcă el sau altcineva spunea: filozofia caută adevărul, teologia îl găseşte şi religia îl posedă…

— Frumos cuvînt.

— Machiavel spunea despre Pic că era un om aproape divin. A suferit ca şi mine. Nerecunoştinţa este răsplata

principilor.
— Nu cîrti, că am beciuri grozave în care te aşteaptă şobolanii mei înfometaţi, ori n-ai învăţat a-mi şti de frică?
— Ce vrea sufletul Vostru?
— Vrea să se mîntuie de îndoială.
— E greu să speri că vom scăpa de acest chin.
— Deci e adevărat că Christos nu a coborît în mod real în infern de pe crucea lui? Ci numai virtual?
Messerul privise dulcea aşezare a zăpezii de afară.
— Maestrul nostru susţinea că nici o imagine legată de cruci- ficare nu trebue adorată, nici chiar în sensul în care vrea Thomas d’Aquino. Tot el crede că nu e posibil ca Dumnezeu să-şi asume orice natură. El e numai o natură dotată cu raţiune. Dar de ce te frămînţi atît?
— Simt că mi se apropie moartea şi vreau să ştiu…
—Toţi suntem în apropierea morţii. Ea este poarta prin care trecem în fiecare zi.
— Şi-atunci să-i cred pe preuţi cînd rup pîinea care e trupul veşnic? *Hoc est corpus meum*?
— Consacrarea trebuie luată ca o simplă recitare, asta zicea Pic. E mai impropriu, spunea el, să afirmi că Dumnezeu e o inteligenţă decît să spui despre sufletul raţional ca e un înger…
— Atît voiam să ştiu…
— Şi eşti mai liniştit?
— Poate. Să ne rugăm…
— Eu nu cred.
— Îl negi pe Dumnezeu?
— Nu, îl primesc, e cu totul altceva.
— Ioan de Valahia mi-a spus că eşti Diavolul…
— Bătrînul acela înecat în tămîie?
— El.
— Nu ştie ce spune. Raţiunii i se zice Belzebut cînd distruge culcuşurile calde ale gîndirii. Sînt blestemat să

ştiu şi să afirm. Nu am ce-i face.

Iar avea privirea aceea nebună care-l înfricoşa pe Princepe.

— N-ar fi mai bine să bem ceva?

— Nu beau.

— Iar minţi! Te-au găsit într-un han cu borîtură pe piept.

— Aşa e. Dar nu mai eram eu acela care vărsa.

— Mi-ar place să te ocupi puţin de petrecerile mele. Poate facem un bal cu travestiri. Vreau să mă bucur puţin. Palatul este o ocnă neagră. Aş pleca din el şi mîine.

— Din tine trebue să pleci, Princepe. Eşti prizonier ca Ugolin şi n-o ştii.

— Mă sfîşie cîinii melanholiei. Tu auzi cum urlă tăcerea acestei ierni? Sîntem la capătul pămîntului. Parcă în Sciţia sau în *ultima Thule*, simţi?

Ascultară amîndoi. Afară creştea zăpada, strat peste strat.

— Am văzut mortul. Nu mai are ochi, zise moale după aceea messerul.

— El ţi-a ţinut locul. Puteam să-l graţiez, dar n-am făcut-o. Ţie ţi-au scos ochii ciorile.

— Ştiu. M-a durut, am mai murit odată…

Vorbeau ca doi nebuni şi pe afară pîndea Doamna cu fetele de mînă, pe care le înfăţoşa Princepelui, ca să le mai vadă, ca să-şi mai aducă aminte din ce dragoste ieşiseră.

Venise iar un amurg tîrîtor care scurmă cu ghiara lui neagră pe- reţii şi sufletul Princepelui.

— Ar trebui făcute niscai invenţiuni, ceva, nişte *pasquinate*, dar boerii ăştia sînt greoi la minte, în ei carnea gîndeşte.

— Bine vorbeşti.

— De ce nu-i zgudui puţin?

— Poţi să zgudui pămîntul ăsta fără suflet?

— Cum, nu? Dacă l-ai pune pe unul să-şi denunţe fiul pentru rele închipuite faţă de tine…

— Le dau idei.

— Frica de rău nu împiedică răul. Gîndeşte-te ce frumos ar fi să-i torturezi pentru ceea ce nu au făcut, să-i pui să se urască. Ce dovadă a forţei! Strică-i pe prieteni cu cei mai buni prieteni ai lor, asta este o operă.

Princepele iar se temu. Messerul avea gura umedă şi din ochii lui albaştri de înger picura o rouă înduioşată.

— O mamă care-şi ucide fiica minţind despre ea că a insultat pe Doamna. A face răul şi a pedepsi e o nemica pe lîngă a nu face răul şi a pedepsi. Ce spui?

— Îmi dai frică.

— Încearcă. Jocul ăsta o să-ţi alunge melanholia de care vorbeai. Nu-mi plac sufletele care se usucă tînjind la ceva ce le este la înde- mînă. Mor să aud crescînd aurul tău. Trebue să facă un zgomot de vierme… Mulţimea se îngraşă din nedreptate, din sîngele altora. Gîndeşte-te că supuşilor tăi le-ar trece plictiseala. Aici nu au la ce să se gîndească. Haide, fă-o pentru mine…

— Să mai vedem…

— Nu e vreme.

— Unde mă împingi?

— Către desăvîrşirea ta şi a puterii tale ce nu trebue ajunsă de nimeni.

Fără să ştie vreunul dintre ei, afară începuse să ningă cu sînge.

IOAN VALAHUL

O remuşcare surdă rodea sufletul Princepelui şi, pentru a mai stinge vorbele ce se ţeseau în jurul său şi-al messerului Ottaviano, îl chemă la el într-o dimineaţă pe Ioan Valahul spunîndu-i a se pregăti pentru o călătorie la Bistriţa că tot era vară şi pe cîmp puteai să auzi cum se coace bobul grîului. Învăţatul avea să lase ceasloavele şi l-ar însoţi să mai privească neasemuitele lucruri ascunse sub acele bolţi de piatră. Lăsau curtea cu intrigile ei mărunte, îl lăsau pe acest nebun de talian ce avea să spumege de furie auzind că e părăsit şi s-ar fi potolit şi furia femeilor ce nu mai tăceau. Plecarea neaşteptată a Princepelui îi amintea prima întîlnire cu Ioan. Îl căraseră cu carîta pe un cîmp, Evanghelina şi slugile, undeva nu departe de Curtea Domnească, într-un ţinut sălbatic cu pămînt fa- bulos, veghiat de sălcii.

Era frig, spre primăvară, cerul tot, o zdreanţă cenuşie. Păsări de baltă se ridicau de undeva din fundul acelui pămînt ostil care vara trebue să fi fost plin de ţînţari, iar acum numai bolovani tari, suri. Opriseră la capul unui ogor. Îna- intea lor, aplecat peste un plug de lemn se căznea a însufleţi acest deşert tare un bărbat cu părul alb, îmbrăcat numai într-o cămaşă lungă, murdară pe la poale. Venise spre Princepe desculţ, cu tăl- poaiele lui de ţăran, mari şi pline de nămol, ţinînd în palmele bătă-torite viermi culeşi de pe jos.

— Ioan îmi zice, spusese simplu, plecîndu-şi uşor capul, isco- dindu-l cu privirea lui grea ca metalele. Sluga Măriei-Tale.

„Nu e un învăţat, e Cincinatus!” gîndise Princepele, ce să fac cu acest ţăran? Unde am nimerit? Şi ce curte e aceasta unde vor mînca toţi cu mine, smulgînd bucatele din faţă-le..."

Celălalt tăcea. Vîntul serii îi spulbera viţele părului pe frunte.

— Mi s-a spus că ştii a înmulţi vorbele…

— Învăţ dintr-un întuneric de cuvinte neînţelese, vorbise ca în Psaltiri.

— Şi-aici în cîmp ce citeşti?

— Vorbele mute ale pămîntului. Şi de la un vierme culegi ceva… La Rusalii vom da ofranda primului rod. Ţinutul nu e prielnic, tre- buie ploaie mai tîrziu, nu multă, că locurile ţin umezeala. Vîntul întăreşte ţărîna. Ne mai ajută şi paserile, ele fac restul…

— Vii? îl întrebase Princepele.

— Să duc brazda pînă la capăt. Mîine o să-mi trimit muierea să termine…

Şi pornise fără grabă spre plugul lui tras de un bou, din care ieşeau aburi în acel frig al serii de început de primăvară.

— Ciudat om, îi zisese maică-si, Evanghelina.
— Să nu-l superi.
— N-o să-l supăr, el să nu mă supere…
Avea în glas ceva ameninţător, femeia îi ştia mîinile repezi şi necugetate, dar Ioan era bătrîn, văzuse multe, o să aibe înţelepţia de a nu-l necăji.
De Rusalii se aflau iar în faţa acelui cîmp înverzit. Învăţatul smul- sese cîteva fire de grîu. Tăiau şi musteau.
— În altă parte pe ogor se îngroapă cenuşa rugurilor din noaptea
Sfîntului Ioan, oase de paseri sau ale vitelor tăiate. La Atena, pe alta- rul lui Zeus Polion se aruncau la vremea asta primele roade. Se jert- fea un bou care jefuise grîul şi mîncase spiritul grînelor. Prostii, Doamne, haidem să-ţi arăt cealaltă faţă a vieţii, aceea care începe cu moartea…
— Unde mă duci?
— E o mînăstire pe aici pe aproape, vreau s-o vezi. Nu te împo- trivi! Ţara e un cimitir întreg. Moartea a o cerşut pe viaţă. Trebue să ştii ca să înţelegi. Toate urile se sting în braţele morţii!
Avea o voce uşoară, cîntătoare. Princepele nu mai spuse nimic. Se urcară în carîtă şi caii asudară în lumina verii pe un drum plin de praf, nu departe. Se arătase pe urmă mînăstirea Snagovului, pără- sită între bălţi şi papură. Locul părea pustiu şi rece, bătea un vînt dinspre miezul apelor ce scutura faţa lacului. Roatele se scufundau uşor, caii încetiniseră, căutau locuri sigure. Prin hăţişuri se zbăteau paseri negre, repede mistuindu-se în amiaza de vară.
— Ce loc trist! zisese Princepele.
— Aice iarba gîndeşte şi pentru noi…
Se înfăţişară morminte zdrobite şi cruci putrezite, pietre albe, ui- tate, acoperite cu litere şterse.

— Citeşte Măria-Ta? întrebase Ioan.
— Da.

Coborîseră în acel loc şi în acea linişte fiorul morţii îl cuprinse pe Principe. Oare unde era rece, oare unde bătea vîntul?

Tăiat a fost jupan Udrea de către Mircea Voevod, în satul Onceşti. A fost fiul lui Dragomir Postelnicul si-al jupîniţei sale, Marga. În anul 7082... scria pe pietre.

Tăiat a fost jupan Radu Stolnicul de către Alexandru Voevod şi a fost el fiul lui Dragomir postelnicul şi muma lui, monahia Efrosina. În anul 7078...

Tăiat a fost jupan Barbu de către Alexandru Voevod, în oraşul Bucuresci şi a fost el fiul lui Dragomir postelnicul şi muma lui, mo- nahia Efrosina, în anul 7078...

Tăiat a fost jupan Crăcea de către Alexandru Voevod în Bucuresci şi el a fost fiul lui Dragomir, postelnicul şi muma lui, monahia Efrosina. În anul 7078...

— Aveau treabă voevozii! zisese Principele, fără să lase a se înţelege ce fel de treabă aveau. Oare erau boerii necredincioşi?

— Necredinţa vine din slăbiciune, Măria-Ta. Să intrăm...

Biserica şi paraclisul erau aproape, cu zidurile roşii, mîncate de vreme. Pe şindrila neagră ploile îşi lăsaseră urmele lor necruţătoare. Principele privise turlele şi ferestrele înguste prin care vîntul şuera vesel. Locul părea aproape părăsit deşi cîte o mînă omenească smulsese buruienele. În amvonul afumat moţăiau cîţiva călugări pe care Ioan iute îi alungă să nu-i mai audă şoptindu-şi cine venise sa vadă sfînta biserică. O răcoare umedă făcea să picure de sus din transept bucăţi uşoare de tencuială albe ca nişte fluturi. Lumina soarelui străpungea acest întuneric parfumat în falii transparente, arătînd chipuri uitate de sfinţi. Stîlpii

rotunzi ai chorei înverziseră de muşchi şi pe treptele ciobite ale altarului Princepele zări guşteri cu guşile umflate. Mirosea a ceară bună, căzută în rîuri galbene, risipite la picioarele lor. Nu slujea nimeni, era numai un loc de repaus.

— Aice cel puţin smintita minte omenească nu s-a fudulit ca la Curtea Domnească, unde au ridicat Neagoe o curvană, nu o besea- rică, într-atît e de ismenită, cu turlele ei ce parcă s-au răsucit la vînt şi cer îndurare Domnului. O au văzut-o, Măria Ta?

— Nu.

— Au ridicat-o meşteri nebuni despre care vorbeşte poporul. Unul cică a fost uitat sus pe şiţă şi a încercat să zboare. În ziduri vorbeşte lumea că şi-a îngropat nevasta de vie şi ea strigă de-acolo, noaptea cînd o strînge cărămida...

— Teribile scorniri, nu?

— Cine ştie...

Princepele privea smalţurile cărţilor sfinte îngropate în coperţi de lemn şi podobite. Argintul cu care erau învelite sclipea uşor în neagra lumină. Era vrăjit de arabescurile încîlcite, de foile şi frunzele săpate în metale cu o răbdare uriaşe. Nimburi coclite şi vestminte ţepene închipuite de meşterii bizantini ai secolului al XlII-lea i se arătau ca minuni mici. Serafimii şi proorocii pluteau într-un văzduh greu, mîini pioase atinseseră aceste reci învelitori şi glasuri de demult cerşiseră Domnului mîntuirea. O ceaţă albastră de fum învăluia altarul, cu uşile lui de chiparos, din care mai răzbătea un miros dulce de lemn scump. Fumul şi vremea nu şterseseră urma *migmei encaustice* din crestăturile lemnului, cum avea să scrie mai tîrziu un înţelept călător.

— Mi-ar trebui zestrea Snagovului, zisese Princepele hotărît.

— Nu poţi să te jefueşti, Mărite, pre tine…

Era un grai nou, necunoscut, auzit aici, spus de un plugar desculţ ce scormonea pămîntul cu un plug de lemn. Acolo de unde venea, din marea lui aşteptare, ţesută în nopţile reci ale deşertului Ana- doliei, aceste cuvinte l-ar fi costat capul pe Ioan Valahul, dar acela nu clipea în întunericul străpuns de raze de soare ce-i dădea chipului livid un fel de stranie hotărîre.

— Tu, Doamne, trebue să sporeşti aceste miluiri către Dumnezeu.
Nu să iai. Viaţa e de tot trecătoare. Învaţă de la acele morminte unde eu te-am dus mai întîi…

Principele cunoştea ţinutul pustiu al ţării din vorbe neştiutoare. Un loc sălbatic cu mine de sare şi aur, undeva prin munţi înalţi unde numai vulturii urcau şi aice găsea minunile de cărţi slavoneşti şi greceşti, scrise cu kinovar şi cerneală neagră. Fugise cineva din civilizaţii către încoace şi-l învăţase pe omul înalt, cu părul alb şi o gură grea, cărnoasă, să spună ceea ce ştia (şi cine ştia de unde ştia) şi cînd lăsase vitele în ogorul desţelenit ca să slovenească, în care chilie şi la ce şcoală?

— Sînt multe asemenea mînăstiri în ţară?

— Multe, cîtă credinţă, Mărite. Păşeşte în altar…

Pe o masă stăteau chivoturi de argint şi căţui, candele, patere, cruci cu filigrană, potire şi vase.

— Pre aceste cine le păzeşte?

— Nimeni.

— Mi s-a spus că aice se fură calul de sub om…

— Poate…

— Vorbeşti scurt, învăţate…

Îl dojenea, dar era uimit. Atunci văzuse şi scaunele domneşti de-a dreapta şi de-a stînga altarului. Erau lucrate de mîini dibace ce visa- seră în lemn cu dăltiţe nebune, un fel de marame subţiri ce cîntau, nu alta.

Văzu şi catapeteasma ca un fum împletit şi nu ştiu cum să-şi mîngîie palmele delicate cu aceste bolnave flori torsionate, arzînd în ele însele şi mai zări tot acolo, la văzul lumii, patrahiruri naive de pînză aurită şi epitafuri cu îngeri, perdele şi ţesături de vis, apoi ridică de pe un perete icoanele sticlind blînd şi cercetă chipul lui Isus cuprins de văpsele albastre şi din trupul lui divin răsărea o viţă ca o frînghie ce-l unea cu viaţa şi cu mormîntul şi cînd zări mai de aproape căciula ciudată a sfîntului Iacov Persianul, rămase ca trăsnit.

— Aşa ceva n-am văzut nici la Muntele Athos, zisese, unde stă- pîneşte şcoala lui Panselinos.

— E un popor dăruit, Doamne. Ceea ce vede visează şi după ce visează, scrie cu pensula.

— Şi cine au ctitorit-o?

— Au fost mulţi. Se vorbeşte despre Vlad Vodă Ţepeş, cel ce avea obiceiuri proaste, dar au fost şi Basarabii şi Radu Negru, cine-i mai ştie, poate şi Vladislav Voevod, dar paraclisele şi altarele au ars şi s-au ridicat altele, numai locul e acelaşi. Veniturile mînăstirii s-au sporit de la vama gîrlii Snagovului. Din zece peşti se lua unul pentru danie. Au mai curs bani şi făină…

Ieşiseră afară să mai cuprindă cu privirea căderea soarelui peste apele mustite.

— Frumos loc şi plin de visare, la început nu mi-au plăcut… zisese Princepele.

— Pînă te deprinzi, Doamne… Dar nu totdeauna pacea a însoţit aceste meleaguri…

— Vreai a-mi spune poveşti înfricoşate. Cum i-au muncit Domnii voştri pămînteni pre boeri şi cum prevestirile nu fură amăgite?

— Chiar aşa. Tu trebue a afla totul şi a te ferire…

— Atunci grăeşte…

— În trapeza Snagovului l-au gîtuit pe postelnicul Cantacuzino…

— Am auzit ceva. Era un cărturar. Ce i-au pricinuit?

— Vorbe nemerniceşti i-au adus moartea. La ceasul cinei, să fi fost anul depărtat una mie şase sute şaizecişidoi, l-au genuncheat gîzii şi viaţa îi muri sugrum. Atunci au pierit un mare stîlp al acestui neam şi dacă Măria-Ta voeşte a învăţare ceva este a se feri de vorbe mai mult ca de sabie. Pămîntul ţi-este străin şi nu ţi-ascund că nea- mul nu vă iubeşte. El este plecat cu capul său în ţărînă, dar mintea lui visează la alţi domnitori, ai săi, ce-i ştiu obiceiurile şi nu-l suduie şi nu-l jefuiesc...

Principele simţea că se mînie, dar tăcu. Ziua era prea frumoasă ca s-o strice cu vreo mîhnire.

— Învăţate Ioane, nu am apucat încă a lua. Dar ştiu cum se face...

— Să fii cu milă, Doamne, şi să respecţi ce-i al fiecăruia. Dă-le cît să nu moară...

— Ce nevoie au ei să nu moară?

— Dar ce-i crezi niscai vite? Aici un tipograf au tipărit cărţi, nu-s nice o sută de ani de atunci. Nu-i mult, dar cît ne crezi de nevolnici sînt oameni între noi care s-au dăruit învăţăturii. Acel postelnic citea latineşte şi elineşte, eu i-am adunat cărţile risipite şi tot mai cercetez pre unde le-au dus vînturile şi negrija. Cărase de la Stambul, din biblioteca împăraţilor bizantini cîte ceva el şi familia, urmaşii şi ce nu a strîns moartea în urma lor au adunat frumoase manuscrise, dacă vrea Măria-Ta am să ţi le arăt. După ştirea mea nu-i lipseau cărţile fundamentale, începînd de la *Călătoriile lui Pausanias* şi pînă la *De vitis ac gestis summorum pontificum liber unus* tipărită la Colonia în 1551. Medicul Iacob Pylarino îi trimisese stol- nicului Constantin Cantacuzino *Cronica Universală* a lui Johannes
Nauclerus. În rafturile de la Mărgineni se afla tratatul *Del mappa- mondo istorico* al lui Antonio Foresti şi

Adagiile lui Erasmus din Roterdam…

Princepele rupsese o nuia de salcie şi-şi biciuia vestmintele bogate.

— Atunci ce căutaţi voi la plug? Să are proştii, besna pămîntului, cîrtiţele astea ce nu ştiu a se spălare şi-mi împut curtea de miros…

Peste turlele Snagovului ce se răsturnaseră în amurgul apelor dimprejur treceau piţiguşi gureşi. Ele încărcau aerul cu frig şi ceva strein se aşezase între cei doi.

— Mărirea Ta pămîntească îţi dă voie, Doamne, să vorbeşti cum vorbeşti, dar sfieşte-te în faţa acestor morminte ce stau nepăsătoare în soare şi-ţi rînjesc. Am slujit şi altor domni fanarioţi, ei m-au che- mat şi s-au sfătuit cu mine. M-au privit de sus şi cînd nu mai m-au răbdat, au vrut să mă dea morţii. Îţi doresc domnie lungă şi înţe- leaptă, de aceea te-am adus în faţa acestor martori pe care trufia i-a zdrobit şi i-a întors în ţărînă. Învaţă ceva, ori trimite-mă la plugul meu să nu-ţi mai cert zilele tale strălucite. Poate ai nevoie de lingu- şitori, cum au toţi puternicii zilei, dar nu de linguşitori trebue sa se bucure Stăpînii pămîntului, ci de cei ce-i ceartă şi le arată cît de greu atîrnă păcatul lor ce nu seamănă cu al tuturor… Cînd mai vrei a învăţare cîte ceva să mă chemi, acum ştiu cît te-ai mîniat şi rămîn aici să mă rog şi pentru zilele tale…

Princepele se depărtase fără un cuvînt.

Nu-l chemase o lună, două, lăsa timpul să treacă şi aştepta să audă că Ioan Valahul se spăşise. Maică-sa, Evanghelina, îl întreba neliniştită:

— Ce ţi-au făcut bătrînul acela?

— Nemic.

— Atunci?

— Nu pot a-l vedea în faţa ochilor. E mîndru.

— Şi nu-ţi plac oamenii mîndri?

— Între cei cu care am trăit nu cunosc un asemenea cuvînt, aici l-am învăţat...

— Retorică, fiule. Ai avut şcoli bune.

— Şi ce ştie el la urma urmelor ca să-mi fie nelipsit?

— De ce nu-l asculţi? Zidurile acestui palat te strîng, dar noi nu stăm pentru a muri. Am venit să strîngem. Ar trebui să-l întrebi cum s-o faci...

— E ultimul sfat pe care mi l-ar da. Îşi iubeşte poporul. E legat de robi, de tot ce mişcă în jurul nostru...

— Atunci gîtuie-l!

— E prea tîrziu. Am apucat să-l las să grăiască.

— Şi ce dacă?

— Tu nu ştii ce spune...

— Afurisite vorbe!

Tăcuseră amîndoi, era o zi de început de toamnă cu cerul poso- morît. Nevasta îl supărase cu naşterile ei repetate. Tot fii morţi făcea.

— Eu zic să-l chemi, zisese în cele din urmă Evanghelina. Lumea vorbeşte că nu vă înţelegeţi. Trebuie să-i lăsăm să priceapă că sîntem uniţi. Altfel cine ştie ce ticălos o să pornească intrigile spre Stambul.

— Bine, cum spui tu!

Îi sărutase fruntea bătrînă şi rece ca un lemn şi bătuse din palme.

— Să mi-l aduceţi pe Ioan, poroncise.

Şi i-l aduseră. Era slăbit, ţinut numai în posturi, avea privirea vagă a celor ce nu au văzut multă vreme oameni.

— Ce-ai mai făcut? îl cercetase cu atenţie.

— M-am închinat pentru tine, Doamne, şi te-am iertat...

— Ce cuvinte îndrăzneţe aveţi voi pe aici!

— E ceea ce ne-a mai rămas. Nu te speria. Poruncă...

— Nu voiam nimic de la tine, numai cînd or să înceapă ploile astea să mai vii să-mi mai vorbeşti. Pereţii sînt tăcuţi, femeile spun multe şi nu ştii nimic după aceea. Am auzit că eşti astrolog, citeşti în stele.

— Ne închipuim şi cîteodată faptele se mai potrivesc!

— Să-mi faci Foletul…

— Ţi-l fac, Mărite, dă-mi numai palma stîngă şi lasă-mă să mă uit în ochii tăi ce-s drepţi pînă acum cu mine…

Îl privise vrăjitoreşte şi-i lepădase mîna după ce o scormonise cu o privire aprinsă. După trei săptămîni îi citise primele prog- nosticuri:

Fruniol dzice la 14 dzi, lună plină:

Otrava şade pe arc, de se va slobozi, grzaznici loviri vom auzi.

Aer călduros, dar nestătătoriu.

Scrutinia stelelor dzice:

Moartea taie o ţara de boală, dară cine ştie nu va să ştie…

Cheravale dzice:

Cine a hiclenit pre mai marele său, tare îl doare capul…

— Ai măsluit Foletul, ca să mă sparii! îl întrerupsese Princepele.

— Nu-i adevărat. Uite ce dzice Contra Tartana: *Trebile lumeşti iară pleacă la rău…*

— Minţi!

— Nu mint, Doamne.

— Atunci spune despre trecut ca să te ştiu.

— Spun. Vrei vorbe de vară, adică ce ţi s-au întîmplat?

— Da.

— Tartana Seica dzice: *Cîmpurile nu ard în fireasca căldura, ci se aprind de meşterşugit foc ce acel Domn negîndit l-au adus. Cîte gîlcevi şi cîte sgomote pentru neşte lucruri care bine au mersu. Ce iaste? Ce iaste? Tot*

aşa mergu: cu plînsuri se sfîrşesc veseliile...
Principele stătuse îngîndurat cîtăva vreme.

— Mai citeşte!

— *Tartana Influsilor dzice la toamna cea bună, adecă mai încolo: Vremea frumoasă pentru vînătoare. Se vorbeşte de a se hotărî o logodnă, dară vine turburată.*

Scrutinia stelelor dzice:

Mari zgomote spre Miază-Noapte.

Moartea în multe locuri face ca o nebună.

— Destul. Ai vorbit cu dracul.

— Nu-s nici măcar magician. Seamăn cu sibilele care l-au pro- feţit pe Isus. Magi se spunea şi filozofilor care erau lăudaţi şi divini- zaţi. I-a îngăduit şi Scriptura...

— Cum de m-ai cunoscut?

— Stai sub semnul lui Saturn, *furor melancholicus*, care e o pla- netă rece, malignă. Ai mintea, nu sufletul, care-i al lui Jupiter. Fe- reşte-te de nepăsarea ta...

— Învăţatule, deşi nu-mi plac prevestirile tale, aş vrea să ne îm- prietenim. Cui aparţii?

— Spiţei curgătoare a lui Ioan Românul.

— Şi unde-ai învăţat?

— La Patavia, de-i spune mai de curînd Padova.

— Pari otrăvit de ştiinţă, deşi lucrul pe cîmp şi palmele tale bă- tătorite nu mă fac să te cred.

— Da de unde! şi umerii lui de plugar se scuturară de rîs. Sînt un fel de diacon. Am urmat o şcoală de cantori. În tinereţe aveam glas bun, mi se spune că sînt Redemptus cel ce avea glasul dulce ca nectarul şi mierea...

— Ştii antienele şi versetele alleluiatice?

— Sau ce-a mai rămas din ele în urechile mele bătrîne.

— Pari un stejar. Ai cărat la altare plăcuţele de fildeş pe care stau scrise clavicularele săptămînale?

— Da.

— Mai se ştia pe vremea ta, la Patavia, Liturghia mozarabilor?

— Aceea se cînta la Toledo, Mărite, tocmai în secolul al Vll-lea. Au decăzut glasurile şi s-au uitat versetele, dar ceva tot mai rămîne din tot ce este lumesc.

— Mi-ar place să te aud cîntînd.

— Aici bisericile sînt sărace, glasuri bune se mai află. Ei îl cîntă pe Dumnezeu cum ar fi de-al lor. Nu au respectul celorlalţi, de la Italia. Ruga lor nu este sfîşietoare, e familiară. Credinţa seamănă cu oţetul îndoit cu apă. E un fel de complicitate, dar asta-i face mai fericiţi.

Princepele îşi descheiase gulerul de sobol, în odaia plină de fum se aprinseseră de multă vreme focurile şi se încălzea. Afară ploaia toca vremea nepăsător.

— Cred că am să sufăr de sărăcia lor.

— Credinţa şi glasul nu li se pot lua. Cînd bate vîntul parcă aud kinoorul ebreilor ce cîntau în deşert. Asta le-a dat Dumnezeu, vînt şi sărăcie…

— Nu era harfa cu 24 de coarde din care strunea Regele David?

— Chiar aşa, Doamne.

— Eşti ciudat, Ioane. Nu mă mîhni.

— Încerc.

— Sileşte-te!

— Cîte nu dorim şi nimeni nu poate să ne împiedice să greşim…

— Ce vezi înaintea mea?

— Domnie lungă, primejdioasă, o să te coste, va trebui să faci fîntîni din palmele tale.

— Ce înţelegi prin cuvintele astea?

— Prognosticurile mele te văd ca pe un jefuitor.

— Urîtă vorbă!

Ioan Valahul se uita afară prin ferestre. Uliţele Bucurescilor erau pustii şi pomii se desfrunzeau la

apăsarea ploii. Cădeau frunze ca nişte eşarfe negre, rău prevestitoare.

— Ziua de azi e călăul zilei de ieri, după cum ziua de mîine e călăul zilei de azi, fă ceva, Doamne, spre a-ţi salva sufletul. E ceea ce i-am rugat pe toţi cei ce i-am slujit.

— Au fost mulţi?

— Destui.

— Domnia în Ţara Românească mi s-a spus că seamănă cu păre- rile. Abia te obişnuieşti cu ea şi vine capugiul.

— Fă-l să întîrzie.

— Cum?

— Cine ştie! Legea voastră nu-i curată. Tot ce distruge ţine în sine distrugerea. Au căzut capete, am văzut sînge şi mult au sunat aurul pren aceste odăi. Dispreţ şi milă, iată ce-a mai rămas de pe urma a tot ce-a fost…

— Nu mă întrista, Ioane. Cine-şi plăteşte slugile ca să fie su- părat?

— Îţi sînt dator, trebue să vorbesc aşa. Tu îmi laşi viaţa şi vrei adevărul, dar acest adevăr îţi face frică. Încearcă să nu te mai gîn- deşti. Eşti la mijlocul domniei, poate scapi, poate eşti şiret, poate fugi la vreme.

— Îmi dai sfaturi?

— Nu.

— Atunci de ce nu m-ajuţi?

— Steaua ta rătăceşte singură undeva. Citesc pe fruntea ta un gînd rău pentru mine. El stă însă departe, dar vremea îl împinge spre faptă. Să te las, Doamne, vorbele mele mai mult îţi alungă somnul…

Afară, în curtea palatului domnesc urlau saxonii de vînătoare atunci aduşi de un trimis, ce nu se obişnuiseră cu zgarda, cu biciul şi cu bucăţile de carne crudă streină, ce li se arunca de dincolo de gratiile ce-i ţineau

închişi. Princepele îl lăsă pe Ioan sa se ducă şi privi mai multă vreme prăbuşirea buştenilor în focul ce-i mistuia ca un cancer.

EVANGHELINA

Peste Bucuresci cădeau de trei zile amarnice ploi, însoţite de tunete grozave. Grădinile lui joase şi pline de frunziş fuseseră pieptenate de un vînt neostoit ce sosea cu o mare putere dinspre cîmpiile arse pînă atunci de soarele verii. Era întuneric încă de pe la prînz, nouri apăsaţi stînd deasupra turlelor de biserici şi ameninţînd curţile pustii. Palatul părea părăsit, arnăuţii de gardă se ascun- seseră în chioşcuri şi priveau la acea vînzoleală neagră de văzduh. Dincolo de perdelele ferestrelor doamnei Evanghelina ardeau lumî- nări. Şuviţe şovăitoare de lumină tremurau la curentul coridoarelor de lemn. Un praf înnăbuşitor astupa aerul ce nu mai umbla. Era năduf şi frig în acelaşi timp, bubuiturile neaşteptate speriau caii din remize şi ei nechezau pe neaşteptate. Grăjdarii suduiau de zor şi-şi

făceau treabă în preajma lor, nu cumva să se întîmple vreo pagubă, pentru că numai atît ar mai fi trebuit.

Era o vreme prielnică messerului, ce nu putea ierta Princepelui că plecase cu Ioan Valahul, după cum iute aflase de la oamenii lui, ce repede şi-i tocmise să spioneze după putinţă. Aşa că, prefăcîndu-se a fi foarte ocupat cu treburi întunecate, nu ieşise două zile din chilia de sub scări. Ştia că Evanghelina e singură şi că muierile din jur o vor plictisi cu şoaptele lor şi cu nesfîrşitele trebi căzniceşti. Dar nu se ivea, pîndea numai nemişcat în faţa cărţilor sale legate în piele de capră, grele, unse parcă cu untdelemn de măsline, pline de peceţi, figuri şi semne cabalistice. Ottaviano trăgea cu urechea, nă- dăjduind că femeia va veni singură şi nu-l va chema. Nu intrase niciodată aici, cuvioasă cum era şi speriată de cele ce i se spuneau la ureche despre el. Dar tare ar fi vrut s-o atragă în cursă, să-i arate ciudatele lui unelte. Numai de nu s-ar întoarce Princepele cu sluga lui credincioasă, să-i dea peste cap urzelile, dar atîta noroc tot ar fi trebuit să aibe.

Ploile nesfîrşite ale zilei întunecate o scoteau din sărite pe mama
Princepelui. Era obişnuită cu căldura începutului acesta de lună, cînd se pregătea să plece din Bucuresci şi începeau treburile mărunte, ca uscarea aşternuturilor la soare, aerisirea lor şi golirea lăzilor şi strîngerea celor de trebuinţă pentru o mai mare lipsă, că mergea la Hurezi, pe la cule, să se odihnească, istovită după vremea intrigilor, a nesfîrşitelor vorbe în şoapte pe după perdele. În odaia ei, retrasă în cel mai îndepărtat colţ al palatului intrau pe rînd, după o întocmită rînduială, curieri de la Stambul, negustori ce se prefăceau numai a vinde, dar care cumpărau vorbe cu bani grei, oameni ce puteau fi găsiţi prin preajma încăperilor Imperiale, în odăile de taină ale exaporiţilor. Negoţul acesta de ştiri îi

plăcea Evanghelinei, era puterea ei, şi fiul său pricepea ce lucru mare era să afli dinainte ce venea. Anul acela se zvonea că Sultanul cel bătrîn era pe ducă şi puterea lui s-ar fi fărîmat în cîteva săptămîni, se pregăteau alţi dregători să urmeze celor vechi, şi ea trimisese de pe acum darurile de cuviinţă şi mai ales acele cuvinte de credinţă ce ţineau în ele promisiuni grele. Trebuia a şti să te mişti în această magmă de pohte şi sete de înavuţire, pentru că mai ales vremea de pace o turbura mai mult pe Evanghelina decît războaiele, ce-i drept mai pline de primejdii, dar oricum prevestitoare la timp a răului nevăzut. Ori în astfel de zile neclare, numai credinţa şi mila lui Dumnezeu te mai puteau apăra de cine ştie ce intrigă şi de cine ştie ce bani, mai mulţi, daţi undeva la vreme, ce aduceau sîngeroase dobînzi. Acum, palatul era pustiu, fiul ei dus la Bistriţa cu cine ştie ce treburi încurcate.

Pe Ottaviano îl aştepta şi ea, dar el parcă murise, nu se ivea, nu-i auzea glasul dulce de adolescent obraznic, nu-i auzea poruncile rostite în italiană şi apoi foşnetul de vestminte parcă tîrîte după el. „Ce-o fi făcînd?” O scormonea o mare curiozitate şi punea femeile de încredere să cerceteze pe la uşi. „Nu se aude nimic”, spuneau acestea. „Poate se roagă”... „Cine, diavolul? Diavolul nu se roagă!” Una mai îndrăzneaţă auzise că făcuse focuri mari în vatra lui, deşi zăpuşala verii şi-a furtunii mira pe toată lumea. „O fi bolnav”. Cercetaseră. Da de unde! Umblă în oalele lui cu metale, ieşea fumul ca iarna pe horn. Cine ştie ce drăcării se ascundeau. „Îmi dă foc palatului”, gîndise Evanghelina şi mai curioasă şi mai gata să-i trimită vorbă să-l cheme. Ultima oară vorbiseră aproape un ceas în iatacul ei plin de tetrapoade. Messerul cercetase cu curiozitate icoanele pe sticlă, pictate cu mînă rafinată şi naivă, spunînd admirativ:

— Vreun pictor de la Firenze ce se află în exil pe aicea?

— Da de unde, ţăranii! Sînt cumpărate în tîrg la Mălăeşti. Uite ce oale fac… şi-i întinsese un minunat urcior cu ape negre şi roşii, cu unde verzui ca smalţul de la Vizanţ.

— Nu-mi vine a crede.

— Ba da, proştii aceştia le fac şi le dau pe nemica. N-au ce mînca. Mai degrabă stau cu picioarele în lut şi meşteresc cu degete dibace la aceste oale.

Messerul cercetase îndelung icoanele şi voise a şti tehnica învestirii pe sticlă a acelor imagini.

— Nu cunosc, e o taină a lor. Le ard cu flăcările văpselelor, cine ştie, sau le întocmesc pe dos…

— Şi acesta cine ar fi? întrebase prins de curiozitate messerul, contemplînd un car al Sfîntului Ilie, cu roţi butucănoase, tras de patru cai cu priviri de copil. Poate Apollo?

— Da de unde! zîmbise femeia. Au un sfînt al ploilor, cel ce trăzneşte cu un bici de foc…

— Minune! spusese bărbatul, privind spiţele naive ce străluceau în puţina lumină a odăii. Şi caii, parcă-s îngerii lui Botticelli…

Pe urmă Evanghelina îi văzuse cartea de sub braţ, roasă pe la margeni, grea ca plumbul.

— Ce citeai?

— Multe, Doamnă, fie ca umbra Strălucirii Tale să nu se mic- şoreze niciodată…

Formula persiană îi plăcuse înaltei femei.

— Nu-mi spui şi mie cîte ceva? Odinioară aveam timp să citesc, dar acum, nu. Mă sugrumă grijile şi necazurile şi mi-au slăbit şi vederile.

— Dacă aveţi răbdare şi nu o să vă supăr, să vă citesc cîteva pagini…

— Nu poţi a mi le povesti? Nu mai am răbdare…

— Cum, nu...

Dibaciul tînăr era pregătit pentru toate lucrurile, aşa că îşi ceru permisiunea să se aşeze pe un scaun din preajma Evanghelinei şi cu cuvinte meşteşugite încercase să-i ţină atenţia trează. Îi vorbi despre însuşirile domnitorilor de la adevăratele curţi princiare şi deplînse absenţa prin aceste locuri a unei nobilimi adevărate, capabile să dea strălucire Palatului ei.

— Iar îmi spui lucrurile astea. De unde s-o scoatem, messer Otta- viano? se mirase bătrîna. Nu vezi ce boeri am? *Non creder sopra il tetto.* Şi ce-ar trebui să fie această nobilime, dacă-mi dai voie? Sau mai bine spus, cum ar trebui să fie?

Messerul deschisese cartea lui Baldesar Castiglione şi-i citise cu o evlavie jucată:

— Nobilul trebue să fie *di generosa famiglia*...

— Ha, ha, ha, rîsese bătrîna. Cine, boer Belivacă? Boer Hrisanti? Boer Tranulis? Ăştia au jupuit boi în tîrguri şi s-au cununat cu muieri zdrahoane. Nice pulpa de gîscă nu ştiu a duce la gură...

— Să aibă *una bella forma di volto e di persona*, citise mai departe, neturburat messerul...

— Straşnic! *Una bella forma di volto e di persona*... Cine? Că- zăturile lor de neveste care se însoţesc cu ţiganii prin umblătoare?

Rîdea de se cutremurau bolţile şi sînii ei mari cădeau ca nişte saci plini sub vestmintele bogate. Era înaltă, căloasă, cît un cazac, se ţinea dreaptă şi dispreţul ţîşnea din ea ca din şadruanele de lîngă Güzel-capù.

— ... să fie virili, nu efeminaţi, să caute să nu arate *le pici lascive e disoneste femine del mondo*...

Evanghelinei i se speriase somnul ce o cuprinsese la începutul acelei convorbiri. Rîdea de se prăpădea spre dezolarea messerului.

— Şi mai ce?

— Să ştie danţul cel mai ales. Să lupte de pe cal şi de pe jos, să arunce cu lancea şi cu suliţa, să înnoate şi să zvîrle cu bile…

Ajunsă aici Evanghelina se lovise cu palmele peste poale ca o fe- meie de rînd, într-atîta nu se mai putea stăpîni:

— Cine? Şandaliii noştri de boeri care abia îşi tîrîie bucile pe sălile palatului meu? Ăştia, îndopaţi ca gînsacii ce nu ştiu măcar a-şi plimba hainele, dară-mi-te să spună vorbe alese? Unde te crezi, messer Ottaviano? La Florenţa? La Mantova? Toţi boerii mei au fost negustori de plăcinte la Stambul şi au creştetul capului tocit de greutatea tăvilor pe care le cărau. Boerii mei sînt neşte scursori, nu altă ceva…

— Uită sublima doamnă că şi trîndava nobleţe napolitană sub care pute locul a făcut afaceri şi iat-o astăzi. Dante, în *Convivio* atribue nobleţa superiorităţii morale şi intelectuale…

Femeia îl oprise cu gestul său autoritar, atît de cunoscut, repe- zindu-şi palmele grele de grăjdar spre chipul celui din faţa sa:

— Nu cred într-o astfel de nobleţe, parcă am mai vorbit noi. Ea nu are rădăcini aici. Tu eşti un copil, dragul meu. Visezi palate acolo unde monumentul sare în ochi ca un lucru necurat. Vrei *giostri* şi *turniruri* într-un loc unde nu există decît două ocupaţii de bază: intriga şi numărarea paralelor. Vrei *intermezzi* şi *moresche* într-un loc unde se mănîncă în fiecare zi *panem doloris*. Pe pămîntul acesta se trăeşte mai bine din slujbele de înmormîntare decît din binecu- vîntările nunţilor. Mai bine citeşte altceva…

— Să ne întoarcem la ce spune magnificul Giuliano despre fe- mei…

— O, messer Ottaviano, mi se pare că vrei să mă linguşeşti…

— Da de unde, înălţată Doamnă…

Închisese cartea lui grea şi o aşezase pe un tetrapod sub lumînă- rile aprinse. Vorbea acum cu ochii lăsaţi, ferindu-şi privirile de cău- tătura ei bărbătească ce-l făcea să se bîlbîie, şi nu numai pre el.

— *Donna di palazzo* trebue să fie de neam bun, ca Voi, cinstită, fără mîndrie, fără să cunoască invidia, să fie în stare să vorbească plăcut despre oricine şi despre orice, să nu fie liberă în purtări, nici la vorbe, nici prea austeră, nici afectată. Trebue să fie frumoasă, prudentă, să nu lase prilej de nici o bănuială. Ei, acestei femei, nu i se potriveşte virilitatea, cît *la dolcezza feminile*, frăgezimea, deli- cateţea. Ea pictează şi face muzică, conversează, e discretă şi mo- destă, ea discută, nu vorbeşte…

Evanghelina rupsese iar vorba curgătoare a messerului cu un mare hohot de rîs, aproape grosolan.

— Toate acestea erau bune pe vremea Beatricei d’Este, dar aici? Ce naiv eşti, Ottaviano! Zece ani n-am scos hangerul de la şold şi-am trăit călare, dormind ca seimenii în şa. Aveam otravă în sîn şi dacă vrei a şti m-am culcat şi cu rîndaşii de la Techie, numai ca să iau puterea pentru fiul meu. Visam să-l văd Domn în Kara-Valahia şi pentru asta m-am umilit cum nice nu-ţi închipui. M-au batjocorit toţi, de la miralemul ce păzea cele şase tuiuri ale înaltului Sultan, pînă la portarul hazinelei împărăteşti. Toţi m-au spurcat cu pohtele lor, cine a vrut şi cine n-a vrut, dar nu simţeam nimic, pentru că puternic este numai acela care are un singur gînd: să-şi vadă terminate trebile lui, pentru care s-a născut. Am vrut să ajung aici şi-am ajuns! Danţ, conversaţie, auzi? O femeie ca mine discută, nu vorbeşte! Nu, aici, eu nu am discutat niciodată, eu am poruncit, să ştii! Vorba mea a fost cel mai adesea biciul!

Şi cum nu erau să se pîndească şi să se aştepte unul

pre celălalt astfel de oameni cum erau Evanghelina şi messerul Ottaviano?

A treia zi, cînd ploile cele mari ce se abătuseră asupra Bucures- cilor deveniră şi mai apăsate şi preste oraş cădeau fulgere grele, albastre, despicînd copaci şi arzînd case, el îi auzi paşii grei pe cori- doare. Venea ca dintr-un mormînt.

Messerul apucă repede harfa de lemn şi-i smuci coardele uscate.
Bolţile palatului răsunară de o muzică nemaiauzită, rară, delicată cum ar fi cîntat din instrumentele lor celeste heruvimii. În chilia lui Ottaviano duduiau focurile ca la Crăciun, era o căldură leşinătoare ce încălzise pereţii din jur.

„Ardem”! gîndea speriată femeia în vreme ce se apropia. „Vră- jitorul fabrică aur!” Lăcomia amestecată cu spaima îi grăbea paşii. „E omul care mi-ar trebui!” hotărî în acea clipă. Vechea spaimă ce o simţise faţă de el crescuse. Îşi aminti ziua aceea cînd îi vîrîse mîna în păr şi simţise că e al ei, cu totul, cu tinereţe, cu naivitatea nesfîr- şită a privirii şi cu ce avea diavolesc în el.

Ajunsese în faţa uşii. Se auzeau focurile şi coardele vechi ale har- fei, ciupite cu ştiinţă. O dulce vibrare îmblînzea auzul ei bătrîn. Messerul o simţise demult pîndindu-l de dincolo de lemnul prins în cuie de fier. Cînta acum în latineşte.

Evanghelina bătu. Îi era frică.

— Cine e? se prefăcu el cu o voce depărtată şi rece, ca în transă.

— Eu…

— Şi ce cauţi?

Femeia nu ştiu ce să-i răspundă. Lucrurile se răsturnaseră. El putea spune că nu vrea s-o primească şi ea acest lucru nu-l putea răbda.

— Stau singură în palat şi mi-e frică de ploaie…

— Iară eu am treabă. Vino mai tîrziu. Îmi stingi focurile şi atunci totul e pierdut…

— Vreau să intru…

Intrase fără să mai aştepte nici o încuviinţare. Închisese iute uşa, ca nici un fir de aer să nu turbure focurile lui vrăjitoreşti. Messerul nici n-o privise. Avea ochii aţintiţi spre cuptorul lui în care piereau buşteni, aruncînd falii de lumină pe pereţii înnegriţi. Un fluture mare, *vanessa levana*, cine ştie cum rătăcit şi înviat de căldură, zbura în cercurile rubinii căutînd o ieşire. Ferestruica mică a chiliei arăta numai un întuneric nefiresc ce stăpînea afară. În curţile din dos ale palatului se rupeau copacii la vînt. Tună şi odaia neagră, mirosind a rînced, se văzu dintr-o dată parcă uriaşă în acea beznă despuiată şi neaşteptată. Cranii şi amulete, inele, sfere armilare, scaune joase şi creuzete vegheau în jurul cuptorului spagiric care mesteca nepăsător lemnele. O oală grea cu plumb fierbea sub nişte pirostrii. Messerul era parcă hipnotizat de flăcările uriaşe ale fo- cului. Acum nu mai cînta din gură. Ciupea numai coardele vechi şi rostea ca într-o incantaţie patru nume ale diavolului: Barron! Satan! Belial! Belzebuth!

Femeia vru să fugă sau să-şi facă cruce, dar mîna lui o prinse şi o ţinu pe loc.

— Nu trebue să ieşi!

Îi poruncea.

Evanghelina privi în jur la lucrurile răspîndite pe podele şi pe micile rafturi: lemn de gaiac, de unde adus? uscat ca smochina, maimuţe mici împăiate, cercei uriaşi de fier, cu pietre albastre de sticlă ieftină sau cine ştie, tabletele de magnanimitate găsite la orice alhimist, dar ăştia muriseră de mult prin Evropa, ce căuta atunci înviatul aici? băşici de peşte, uscate, uleioase, galbene, vechi, pline cu un lichid ce semăna a sînge şi trebuia să

fie sînge şi anume sînge de om, salsiphis de Spania, apă virginală şi extract de mirt, moştenit de la marchizul de Sade, cum îi mărturisi mai tîrziu, uluind-o cu totul, pentru că dacă nu era nebun, era vrăjitor, numărul 9, copiat şi împărţit, adică răsturnat, tăiat ca o vită, numărul sacru al vechilor temple izraelite, iarba *morsus diaboli*, tocată într-un borcan, despre care ştia de la alţi vraci că ajută la jocul de cărţi, reptile necunoscute ascunzînd sufletul nobil al Marelui Proscris, broaşte moarte ţinute într-un spirt putred, pisici şi cocoşi cu priviri fixe, trăind parcă halucinant, nemişcate, cadavre, simulacre, calote de plumb, bucăţi de postav roşu, cuţite, bucăţi de sticlă informe, efigii de oameni ucişi poate sau pe cale de a fi ucişi şi planşe scrise cu numele Necunoscutului: Alif, Lafeil, Zazahit, Mei, Meltat, Lenata, Leutace, schiţe în cărbune a unor fiinţe ce aveau cap de crocodil sau de lup, bărbaţi cu ţeasta întoarsă spre spate şi cu mîini în locul picioarelor, mere renete, ciudat conservate, roşii în mod nefiresc, ca şi cînd în miezul lor ar fi ars un foc lăuntric, talismane de iarbă hermafrodită; vervena, citriodora, relicve şi cuminecături negre, un fel de pîine mucegăită, cărţi într-o dezordine satanică, legate cu şnururi, deschise şi alte planşe cu casele lunii şi ale soarelui, cu stelele dominatoare şi semnele planeţilor în încifrata lor taină.

— Şezi, îi spuse messerul.

Terminase invocaţia şi ciupea distrat coardele harfei. Femeia pri- vea fascinată în jur.

— Saturn în forme familiare, zise vrăjitorul.

Era lung, gracil, parcă în furii, cu patru obrazuri, unul în faţă, altul în spate, acolo unde ar fi trebuit să-i fie ceafa, amîndouă cu un cioc de fier, celelalte obraze stînd unul la genunchiul drept, altul la genunchiul stîng, măşti întunecate, nestrălucitoare. În jur, ca pe o carte de joc ipostazele lui: porcul, un rege bărbos, un dragon, o

bufniţă.
Messerul ridică de pe podelele murdare o altă planşe, grea, ule- ioasă. Lăsase harfa şi-acum se auzeau focurile cele mari ale cupto- rului.
— Jupiter! zise. E sangvinic, se agită oribil în furtuni, e certăreţ, deşi are vorba mîngîietoare şi grăeşte dulce. Privirea lui e de culoa- rea fierului iar mişcarea sa e fulgerul şi tunetul… Auzi-l!
Afară coborau cerurile peste Bucuresci şi totul era apăsat de o iute înteţită furtună.
— Ipostazele lui sînt un rege cu suliţă, un adolescent cu cunună, un taur, un cerb, un paon, un tufiş. Îmbrăcămintea e azurie cum e cerul la avril…
Avea vorba ca mierea, era primejdios, era destrăbălat, cerşea, voia, putea.
Apoi îi arătă pe Marte al Zodiacului, lung, diform, roşcat, cu coarne de cerb şi unghii de grifon.
— Muge ca taurul, spuse rece, este elanul focului. Ipostazele lui sînt calul, cerbul, un rege ce fugăreşte un lup.
— Destul! îngînă femeia.
— Ţi-e frică?
O tutuia, dar ea nu băgă de seamă.
— Nu, dar nu mai vreau a ştire…
— Să-i spui fiului tău ce-ai văzut cînd pleci de-aici.
Pe urmă ridică o altă planşe.
— Spiritele Soarelui. Culoarea lor e sîngele amestecat cu aurul.
Semnul lor: dacă-l rosteşti te acoperă sudoarea… Un rege călare pe un leu. O regină cu un sceptru, o pasăre, o roată…
Toate aveau un farmec diavolesc căreia nu-i putea rezista, se uita plină de o sete ciudată, de o curiozitate bolnavă.
— Înfăţişerile lui Venus, mai zise messerul şi ridică iar

o planşe.
Culoarea este verde, albă. Ipostazele: un rege călare pe o cămilă, o fată goală, iată-i semnul virginal, un triunghi din care se poate bea apă.

Zîmbi, avea gura roasă de viciu. Continuă după aceea indiferent:

— Mai sînt şi alte ipostaze: o capră, un porumbel, o floare, iarba... iarba pe care călcăm. Îţi dai seama, Doamnă, călcăm pe femei tinere…

„E nebun, curat nebun...” gîndea Evanghelina, dar spaima o ţinea pe loc. Spaima şi acel molcom fîşîit al focului.

— Mercur care e umed, rece, frumos, elocvent, afabil, un soldat înarmat.

Soldatul părea transparent, armele stăteau în el, crescute ca ramul dintr-un pom. Înainta pe un nor de argint.

— Dacă-l invoci, te apucă spaima! adăugă messerul. Şi duse un deget la gură ca să sporească această mărturie.

Ipostazele lui erau un rege călărind un urs, un adolescent fără sex, un cîine, un sfinx…

— Luna…

Planşa era rece, tenebroasă. Înfăţişa un corp mare, larg, flegmatic. Dinlăuntrul lui ieşea un personaj chel cu dinţi de mistreţ.

— Seamănă cu o ploaie pe mare, spuse messerul, dar Evanghelina nu înţelegea nimic. Ipostazele ei: regele săgetător călare pe o căpri- oară, un copil, o vacă, o oaie, o scolopendră…

— Destul! repetă înfricoşată femeia.

Messerul ieşise parcă din transă. Se ridică şi-i turnă un lichid inco lor într-un pahar mic de lut.

— Bea!

Bău.

— Are numai culoarea *aquei toffana*, dar e un rachiu…

Sîngele îi roşi obrajii.

„Acest om trebue ori îndepărtat, ori ucis. El o să-l vrăjească pe fiul meu, o să-l mintă, pentru că tot ce este aici e minciună. Dar ce e diavolesc în om, totdeauna reuşeşte să facă răul. Şi răul trebue înde- părtat de la el. Cine să-l ucidă? Dacă avea darul divinaţiei? Dacă ştia să-şi ghicească singur sfîrşitul?”

— Ai să-i spui fiului tău, pe care acum îl temi? întrebă el cu o privire turbure.

„M-a citit!” gîndi.

— Ce să-i spun?

— Că sînt mai puternic decît astrologul lui, Ioan.

— Cine ştie!

Asta îl înfurie pe messer, dar se stăpîni. Luă harfa iar şi îi ciupi coardele, absent, dus în alte locuri.

— Ce faci? Nu trebue să plec? întrebă femeia.

— De ce să pleci?

— Nu te încurc?

— Da de unde! Îmblînzesc focul. El tot n-o să-mi dea ce-mi trebue…

— Poate eu, impură cum sînt, am stricat totul…

— Rămîi! zise Ottaviano, privind flăcările. Deocamdată, încerc mica lucrare: vreau să fac argint. N-o să reuşesc acum, dar poate altă dată. Tu nici nu-mi ajuţi, nici nu-mi faci rău.

— De ce cînţi?

— Focul are nevoe de armonie, el este o fiinţă vie. Vorbeşte, nu auzi? Uite, am aici desenat ceea ce încearcă să desăvîrşească creu- zetul meu care arde de trei zile…

— Vrei să spui că nu ai dormit, că ai păzit focul?

— Nu se vede?

Nu arăta ostenit, dar obrazul lui era de ceară, o ceară galbenă, transparentă. „Ah, dacă n-aş fi bătrînă, dusă,

pierdută, putredă pe dinăuntru cu moartea-n mine, ce i-aş face acestui tînăr!” îşi aminti de cei pe care-i otrăvise ca să nu se mai laude, la fel de tineri şi neruşinaţi, crezînd că totul li se cuvine, cu splendida lor inconştienţă, cu acea insolenţă ce trebuia pedepsită! Cum beau din paharul de argint şi pe urmă o priveau miraţi şi în apele ochilor lor creştea spaima ca un val, mai întîi o uimire, apoi o revoltă, pe urmă un protest şi în cele din urmă ura care o făcea să mai aibe un spasm lung, sugrumat de plăcere, simţind cum din ea răbufneşte o foame nemiloasă şi o durere că nu poate să îl mai ştie viu încă înaintea-i pe cel dat pierzării. Fuseseră cîţiva, căraţi pe năsălii de slugi, acoperiţi cu crengi de cais înflorit, cu inelele ei în degete, vegheate de devotaţi ca să moară în pămînt o dată cu trupul şi cu dragostea, cu taina lor împreună, acum numai nişte schelete în care trăiseră viermii o vreme, muşcînd din carnea aceea ce asudase, ce ţipase, ce lăsase din ea o virginală vitalitate.

Messerul îi arăta Conjuncţia metalelor din triada elementară: sul- ful, mercurul şi sarea, un rege şi cu o regină împreunaţi indecent, în poziţii tradiţionale, ceva neruşinat, dar pur pentru că vorbea despre sublimarea metalelor şi ea reprezentată printr-o pasăre sburînd.

— Mercurul, zis Nebunul, zis Şarpele, zis Marea lanternă, Pele- rinul, Spada, Hermina şi Cerbul la un loc… cel ce devine prin putre- facţie, Corbul, Sicriul, Craniul şi Culoarea neagră a pămîntului…

Hîrtia căzu grea la picioarele lor.

„Trebue dat pe mîna unor conjuraţi, trebue să găsesc nişte scele- raţi, nişte sicari să-l dau morţii, e prea puternic pentru că are far- mec…” Şi o atracţie veche, repetată, urca în sîngele ei. Ar fi vrut să-l atingă, dar un sentiment uitat din copilărie, ruşinea, o opri, pe neaşteptate.

— Iată cele patru simboluri fundamentale: Pecetea lui Solomon, şarpele Uroboros, Caduceul lui Hermes şi Oul filozofic... Le ştiai?

De unde să le ştie? Ea numărase toată viaţa, furase cu ştiinţă de la alţii, nu avea vreme de semnele hermetice.

Planşele iar se ridicau de pe podele culese de mîna lui subţire şi fragilă, uşoară ca un pahar.

— Pecetea lui Solomon e steaua cu şapte colţuri, simbolizînd cele metale din care numai două sînt nobile... aurul şi argintul... Şar- pele Uroboros este semnul unităţii cosmice, el exprimă eternitatea pentru că nu are nici început, nici sfîrşit. Pricepi ceva?

Iar o tutuia ca pe o femeie de rînd, dar Evanghelina nu spunea nimic.

— De ce vrei să aflu toate astea?

— Ca să le povesteşti fiului tău ce trebue să mă asculte...

— De ce trebue să te asculte?

— Pentru că sînt trimis.

— Cine te-a trimis? mai întrebă Evanghelina aproape fără voinţă.

— Cine ştie...

Pe urmă iar ridică o planşe de pe podele. Focul îi făcea somn femeii.

— Semnul lui Hermes, el voeşte a împăca principiile contrare: umidul cu uscatul, caldul cu recele, sulful cu mercurul. Umblă prin lume ca androgin. Înţelegi?

— Nu este nevoie să înţeleg. Îmi faci frică.

Messerul rîse.

— Doar mă joc cu tine, vreau să te ameţesc cu vorbe. Nu ştiu nimic. Eşti proastă ca o ţărancă din Piemont. Te superi?

Nu se supăra. O vrăjeau ochii lui şi lumina fanatică a inelului din degetul arătător. Îi arătă iar:

— Oul filozofic care închide toate lucrurile. El adună

toate ele- mentele vitale. Aici stau animale şi oameni în ceea ce prietenii mei numeau compostul…

— Cine sînt prietenii tăi?

Messerul lăsă grelele hîrtii şi se miră:

— Cum, nu-i ştiai? Lucifer, Baal, Moloch, Heliogabal, cel ce s-a căsătorit la Cartagina cu Soarele. Ţi-am spus doar că am mai trăit şi tu nu mă crezi. Mă numesc Gilles de Rais, Ferdinand de Cordova, Jean Marie Filelfe, Georgias de Leontioum, Jerôme Balbi şi Jaques Bonnaventura, Hepburne de Scoţia…

Evanghelina se ridică pe neaşteptate şi cu un ultim zvîcnet de voinţă ajunse lîngă uşa grea de stejar.

— Fug, blestematule!

— Fugi, dar spune-i!

— Pe rug ai să mori, ca Savonarola…

— N-o să fie timp! Mă vor ucide şi mă vor ruşina, o ştiu de mult, dar lui, spune-i că sînt puternic. Să vină singur cînd s-o întoarce la mine, altfel o să-l aduc cu harfa aceasta… Sunetele ei chiamă cele 26 de lumini ale lunii şi voi nu ştiţi. Nu vă împotriviţi, nici tu, nici el. Nu aveţi nici o putere…

— Eşti diavolul!

Messerul n-o mai asculta. Borborosea acum pe latineşte:

— *Hostiles linguas, inimicaque vinximus ora!*

Evanghelina reuşi cu greu să deschidă uşa şi abia cînd ajunse în iatacul său plin de lumînări aprinse auzi furtuna apăsînd palatul cu valul ei de apă. Se închină iute şi căzu în faţa icoanelor.

— Hristoase, Dumnezeul nostru, tu mi-ai vîrît pe Satan în casă, alungă-l!

Nu-i răspunse nimeni. Numai afară tuna ca într-un deşert, de- părtat şi trist…

LA BISTRIŢA

Drumul fusese greu, către munţi şleaurile erau cărate de apă, furtuna trecuse pe aici mai devreme, lovind potecile şi risipin- du-le. Caii, şase cîţi erau cu toţii, schimbaţi mereu, la popasuri urcau greu. Pămîntul argilos într-un loc, roşu ca sîngele, îngropa butucul roţilor şi trebuia pus lanţul. Sta deasupra şi un cer mohorît. Ploile izbucneau cînd şi cînd ca să umple mătcile rîurilor repezi ce se nă- pusteau în bulboane, ducînd grohotişul şi umplînd văile, cu pomi rupţi şi ei, împinşi la vale de furtună.

— Amarnică vreme! oftase Ioan, privind la chipul posomorît al Princepelui.

Celălalt nu răspunsese, privise numai afară, la lăturaşii ce puneau umerii la arcurile carîtei domneşti s-o scoată din cele noroaie. Ţiga- nii năduşiseră, erau numai apă, strigau şi pocneau din bice, dar ani- malele cu toată amarnica porunceală, abia dovedeau. Suduielile şi zgomotul îl iritau pe Princepe. Nu spunea nimic, îşi strîngea mai bine blana de sîrt în jurul gîtului şi se mai uita la chipul proaspăt, neostenit de drum, al celuilalt. Pe la prînz, bătrînul scosese o legă- tură, ascunsă cine ştie unde sub lada pe care şedea şi o desfăcuse. Se iviseră o bucată de brînză, albă şi mustoasă, cu sîmburi negri în ea şi o ceapă mare cît pumnul pe care astrologul o privise cîteva clipe cu sfinţenie, cum te-ai uita la o candelă sau la cine ştie ce lucru bise- ricesc.

— Mîncă Măria-Ta cu mine? Îmi face cinstea?

Hrana proaspătă, atît de neaşteptată, scoasă dintr-un înveliş curat de pînză, după obiceiul ţărănesc, îi făcea poftă Princepelui, dar învăţase a se stăpînire. Nici nu clipi, spunînd ceva ce semăna cu un „mulţumesc”, greu de înţeles.

După ce-şi făcu o cruce mare, gospodărească, Ioan sparse cu pumnul ceapa de apă care odată iuţi aerul carîtei.

— Să caut şi oleacă de pîine, mai zise astrologul şi iar dibui pe undeva pe sub el, în lada scurtă de lemn.

Scoase o lipie galbenă de ceară, moale şi gustoasă pe care o rupse în două, întinzîndu-i înaltului om partea lui.

— Ia, Doamne, să primească sufletul şi să se bucure inema…

La vremea asta ar fi trebuit să guste niscai lofari sau păstrugă, gîndi Principele, din cele adunate în coşul de trebuinţă, la coada trăsurii celei mari, dar nu ceru nimic, voi să-şi închipuie cum îi va fi vreodată, dacă, Doamne fereşte, o să apuce greaua poteca a ama- rului, pe care încă tot s-ar mai afla cîte un prietin.

Brînza avea un gust neasemuit, era proaspătă, de parcă atunci ar fi îngheţat laptele şi-ar fi născut-o. Şi ceapa se înmuia în gingii, cu un iz de măr rar, curat.

— Mă bucur, Măria Ta, că-ţi place, spuse celălalt, mestecînd cu- viincios ca să nu facă zgomot.

Principele îl privi mai bine. Avea o faţă ca pergamentul, bine în- tinsă de vînturile de dimineaţă. Nu arăta vîrsta ce va fi avut-o şi pe obrazul luat bine în brici se iveau vinişoare roşii.

— Nu ai neşte vin sau să opresc carîta, să cer slugilor? Întrebă Principele.

— Dacă simţeşte Măria Ta nevoia, da. Cît pentru mine, nu e tre- buinţă. Şi-apoi înţeleptul spune: nice o picătură de vin înaintea amurgitului soarelui. Dacă şezi la masă nu este lege să judeci, nice să dăruieşti, iar dacă te ia beutura pre dinainte, nice să dăruieşti, nice să urgiseşti. Şi ce-i mai bun decît mintea de seară a omului, cînd lucrurile se aşează şi altfel vede cu ochiul minţii?

Principele tăcu. Limbajul acesta care amesteca

cuvintele prooro- cilor cu sfaturile unui învăţat Domnitor îi plăcea, dar nu o spuse.

— Şi astfeliu trăieşti domnia ta în fiecare zi? întrebă în cele din urmă.

— Numai cînd nu postesc, răspunse celălalt repede, fără să se gîn- dească la altceva.

— Amarnică credinţă!

— Nu e credinţă, Doamne, este datoria către sărăcia noastră. Omul tare mai doreşte să ia totul de la albină şi de la pămînt şi de la viile ce cu mîna sa le pune. Dar ce-i asta? Unii s-au hrănit numai cu văzduh şi-au fost mai fericiţi…

Principele gusta încă din coltucul de pîine, bine prăjit, într-un cuptor de ţară.

— Nice bucătarii mei ce mult îi mai plătesc, nu fac o pîine bună…

— Mîna muierii mele e sfîntă, rîse uşurel Ioan, privindu-l şi el abia atunci pe Principe.

Îşi trase mai bine lunga-i cămeşe albă, de in, spălată cu o zi îna- inte peste care purta un mundir cu altiţe negre, să-i ţină de frig. Avea picioarele goale, dar nu simţea răcoarea munţilor ce se iviseră
aproape, neguroşi, cu păduri nestrăbătute parcă de picior omenesc, aruneînd o respiraţie neagră într-a-coace. Tălpile erau ocrotite nu de opinci, cum se încălţau cei de pe aici, ci de un fel de sandale cu tălpoaie de lemn, greoaie, legate cu ţinte şi piele scorojită. „Duc cu mine un sfînt în carîtă, dar sfinţii te judecă nu după purtările tale, ci după ale lor”! Şi asta nu-i plăcea: să i se împotrivească cineva, fie chiar în gînd.

Surugiii scoseseră trăsura la drum bun şi chiuiau. Alături seimenii de gardă galopau nepăsători. Acum poteca era tare plină de pietre. Din copitele cailor ieşeau seîntei.

— Cînd crezi că ajungem? mai întrebă Princepele, în timp ce celălalt îşi scutura firmiturile din poale, după care iar făcu o cruce mare.

— Acuş, acuş… Dar nu ţi-e foame, Măria-Ta? că stomahul nostru e cît al greerilor, pe cînd înălţimea Voastră e obişnuită cu alte bunătăţi…

— Nu mai mi-e foame, Ioane, deşi aerul e tare. O să ne ospătăm deseară dacă o să-mi îngădui să te chem la masa mea…

— Cum nu? Dorinţa Măriei-Tale este poruncă pentru mine. Şi fără slugi ce fel de Domn te vei afla?

Avea o gură parfumată, cuvintele alunecau ca uleiul.

Princepele tăcu şi privi văile sălbatice de-a dreapta şi de-a stînga.

Drumul iar se strica, era strîmt şi plin de pericolon, dar se bizuia pe robii ţigani care făceau gură şi îndemnau caii ca pe hipodrom la Bi- zanţ, în vremuri strălucite:

— Haide, hii, haide, băieţi! Haide, că vă dau o baniţă de orz deseară, să vă umpleţi, să vă ţină, că v-o fi! Aşa, căluţilor, aşa, na, tu, stînguleţule, na, tu, lăturaşule! Nu mă supăra că mă dau jos la tine şi-ţi scot maţele!

Vorbeau cu animalele într-un fel familiar pe care Princepele nu-l
înţelegea în ruptul capului. Ce aveau oamenii ăştia comun cu tot ce-i înconjura, fie că era frunză, fie că era vită de prăsit sau de muncă? rosteau o limbă la fel ca a necuvîntătoarelor, ce numai priveau şi înţelegeau, primind şi bătaia şi sudalma.

De sus cădeau bucăţi de stîncă. Bura, era rece. Brazii bătrîni opreau puţina lumină.

— De ce s-au întemeiat domnitorii voştri în locuri atît de înde- părtate, Ioane?

Bătrînul îşi netezi cămaşa de in şi îşi privi genunchii uriaşi ce ieşeau din cutele ei.

— Şi pasărea caută un adăpost sigur. Domnii noştri nu

au stat numai în lumină. Unii au domnit tot călare, pe la graniţe, n-au ştiut ce e hodina. Hodina lor era să ridice biserici în cinstea morţii ce tre- cuse şi în întîmpinarea celei ce venea peste un repede timp…

— Bine, înţeleptule…

Princepele îşi mîngîia cu palmele diba cusută cu aur şi privea tur- lele mînăstirii ce se iviseră înainte-le.

— Sălbatic loc! Cine au ctitorit-o?

— Banul Barbu Basaraba. Întîi au stat besearica într-o peşteră, ascunsă privirilor celor rele. Aice au lăcuit Banul Basaraba pînă la moarte într-o dulce schivnicie, după numele său monahicesc, Paho- mie, ce au adus moaştele Sfîntului Grigorie Decapolitul, întreg, cu tot trupul, ce pînă şi astăzi, stă în mînăstirea Bistriţei în cosciug de argint... Mai tîrziu, Mihnea Vodă o au prigonit-o pre ea ca pe o muiere.

— De ce? întrebă Princepele.

— Cine ştie! Nazuri domneşti.

Trecură o punte de lemn şi caii mai întîi se opintiră cu frică, pri- vind adîncurile de dedesubt. De sus se căscau asupră-le guri negre de stîncă. Un muşchi vechi de cînd lumea sticlea magic, ca un geam. La nechezatul armăsarilor o ceată neagră de lilieci întunecă ceea ce nu mai era întunecatul cer. Pe rîpe curgea beteala unor rîuri sălbatice, căzînd cu zgomote mari.

— Mai sînt aice epitrahilele vechi de care mi-au vorbit slugile?

— Sînt, Doamne. O să le vezi, călugării abia aşteaptă a le arătare. Sînt şi covoare veneţiene, epitafuri de la ţarul Moscovei, Godunof, policandele şi medalioane…

— Aud că aveţi şi minee şi ceasloave ce pe mine tare mă stîrnesc a le vedea.

— Cum nu? Aice au stat învăţaţi ce s-ar bucura a şti că li se pre- ţăluie munca. Sînt şi pravili canonice, e şi un exemplar al Mineilor elineşti de la 1680, al lui

Brîncoveanu, sînt psaltiri, vieţi de sfinţi şi cărţile dogmatice ale părinţilor noştri bisericeşti.

Sosiseră. Curtea plină de bolovani răsună de opritul scurt al cailor în faţa intrărilor călugăreşti, putrede de ploi sub şiţa veche. Prin pavelaţia albă ieşise o iarbă deasă şi groasă, verde, verde, ce vătuia paşii. Principele fu întîmpinat de stareţ, un bătrîn cu barba colilie, cu ochi ca alga şi mîini tremurătoare. Ţinea între degete mătănii de la Athos şi-l binecuvîntă pe Domnitor după obiceiul locului, apoi îi sărută dreapta. În spate, un pîlc negru de ieromonahi aşteptau cu capetele plecate.

I se dădu pîine şi sare din care gustă fără silă şi îl poftiră în cămă- rile de oaspeţi unde aştepta o masă întinsă. Un călugăr îi aşternu un prosop de arnici şi îi turnă apă dintr-un vas de aramă. Mirosea a frunză de nuc, proaspăt ruptă, de undeva sosea seara de vară, plină de ploaie şi umezeală. Pe laviţe atîrnau grele velinţe şi miţe de oaie cu firul lung şi drept. Principele îşi spălă obrazul şi mîinile şi se aşeză greoi. Ioan aştepta lîngă uşă cu ieromonahii.

— Vrea Măria-Ta să se odihnească, că noi ne ducem.

Se aprindeau opaiţe şi lumînările de ceară scumpă se încălziră parcă de frumoasa strălucire.

— Şezi, Ioane. Plăcut loc…

Bătrînul stătu. Se aduseră mai întîi păstrăvi, apoi gîscă în aspic, rece, şi un ghiveci mînăstiresc ca un pietriş. Peştii se rupeau singuri în mînă, aveau oase delicate, albe, minerale. Principele mîncă cu poftă. Stareţul sta în picioare şi se uita. Domnul îi făcu un semn cu mîna.

Se aşeză şi acela.

— Să ierte Măria-Sa sărăcia noastră, zise.

— Mai vin, zîmbi Principele spre bucuria celor din jur. Aud că ţineţi comori ce-ar mîngîia privirile mele.

— Mîine după slujba de dimineaţă, de-ar da Domnul

Dumnezeu şi un sfîntuleţ de soare, să vă arătăm visteria şi odoarele...

— Bine, Sfinte Părinte, abia aştept...

— Sînt făcute de mîini tinoase, ce au putrezitu, dar de aceea-s şi mai frumoase...

— Mi-au vorbit pe drum învăţatul Ioan...

— El ne iubeşte, Măria-Ta, în toată silnicia şi netraiul nostru...

Vinul gros, negru, tras din bardace de plop se zidea pe dinăuntru. Marele om simţea că e cuprins de bunăvoinţă. Terminase cu gustatul păstrăvilor, apucase să încerce ghiveciul cu un gust parşiv de leuştean şi de tarhon, cu amestecuri ciudate de piper şi ananas, după moda grecească, ţelină şi cartofi şi o mazăre dulce, ţinută în oţet mai multă vreme. Ioan mai că nu gustase, îl bucura plăcerea Principelui, precum şi pe stareţ.

— Şi care-i numele tău? îl întrebă în cele din urmă Domnitorul, că am uitat a te întrebare.

— Nicodim, Strălucirea Voastră.

Sta în picioare cu un urcior din care mai turnă gîlgîitorul vin ce povestea nu alta, cu sîngele lui gros, ivit din linuri necunoscute.

— Are Sfinţia-Ta vreo durere, ceva?

— Ar fi multe de spus, dar nu vreau să fac turburare mesii...

— Bine, îngădui Principele căruia nu-i plăcea să asculte pîrele şi le lăsa pe seama oamenilor lui de credinţă, uşurat dintr-o dată, părîndu-i-se şi mai bună gîsca în aspic pe care cu degetele o ridica, sfîşiind-o în dinţii puternici.

Un călugăr nevăzut pînă atunci citea îngînat din Psaltiri, pe sla- voneşte. Avea o barbă galbină, bine pieptănată, era frumos, părea tînăr, îi plîngeai de milă că stă în această singurătate.

— Ce citeşte? îl întrebă pe stareţ.

— Îşi face slujba…

— Frumoasă carte, ceru Princepele cu o mînă flască, arătînd în lumina lumînărilor şi a scumpelor opaiţe de argint, inelele sale cu piatră grea.

Călugărul i-o întinse. Era îmbrăcată în scoarţe grele de lemn, aco- perite cu piele neagră. Domnitorul o răsfoi distrat, privind minuna- tele, rarele buchi chirilice. Începutul psalmilor ardea în culoarea roşie a cinabrului.

— Branco Mladenovici a tălmăcit-o şi Ioan Azov, teologul o au rescris-o, la Borăci în 1346, zise stareţul Nicodim, făcînd o înaltă cruce.

— E un lucru frumos, mai zise Princepele şi citi uşor în gînd.

— Ştie Măria Ta a desluşire?

— Dar cum? se miră el. Şi recită cu glasul său cu care poruncea şi dulci mîngîieri lăsa supuşilor, cînd îi lăsa să înţeleagă că vrea şi el ce voiau ei: *„Începînd David a împărţi după Saul şi-a ales din toate seminţiile lui Israel cîte 70 de bărbaţi, iar din seminţia lui Levi patru care au început cîntările; au fost aceştia Assaf, Ieman şi Iethan, şi Idithum şi fiecare aveau cu dînsul alţi 72 care răspundeau…”*

Stareţul Nicodim rămăsese cu gura căscată. Ioan, astrologul, zîm- bea uşure la mirarea celuilalt. Princepele se ridicase în picioare şi se primbla în jurul mesei, uitînd de cele lumeşti. Îi plăcea mai ales cîn- tarea secretă a cuvintelor scrise în limba greoaie, dar plină de măduvă.

— *… „Aceste patru căpetenii, cîntători luminaţi ai lui Domnezeu, stînd cîntau lui Domnezeu; unul din ei în cymbală bătea şi ceilalţi în psaltru, iar alţi în lăută şi alţi în prelude, şi alţi în trumbiţă de corn şi între toţi sta David ţiind psaltrul care e un organ mai frumos decît lăuta şi fiecare dintre sine, de spiritul său mişcat, cînta lui Domnezeu, iar cînd Sfîntu Spiritu se jucau asupra*

unuia, precum s-a zis asupra lui Assaf, ceilalţi stau tăcîndu, în urmă cîntîndu răspundeau lui Domnezeu, zicînd aleluia..."

Nicodim căută parcă orb o cană de lut şi-şi turnă fără cuviinţă din vinul cel gros pe care iute îl dădu preste cap să-şi facă curaj.

Princepele întinse psaltirea călugărului celui tînăr ce iute îngenunchie şi-o primi.

— Ia-o şi fă-ţi treaba ta...

Acela se îndepărtă şi stătu lîngă icoanele şi lumînările sale din colţul odăii musafirilor. Afară începuse iar să plouă, mărunt, rece, umezind locurile şi cerînd să se facă focurile cele mari, ceea ce ei, ieromonahii, rînduiseră. Lemnele pîrîiau vesele şi un miros de fum de brad umplea ca o tămîie sfinţită împregiurimile cele atît de bine primitoare.

Princepele mai gustă o bucată de gîscă, umplîndu-şi mîinile de grăsime şi înfulecînd cu pohtă. Îşi şterse apoi barba cu prosopul curat, plin de miros de busuioacă şi îi întrebă pe Ioan şi pe Nicodim:

— Cunosc domniile voastre şi din ce cîntau profeţii?

— Cum nu? spuse Ioan. Profeţii cîntau şi dintr-un urcior ce se numea nebel, ce i s-a zis mai pre urmă luth, adecă lăută. Aveau in- strumenturi de vînt ugabul, ce va fi fost naiul, nehilul sau fluta, din trestie au din corn, ce frumoase sunete scoate, mai ales într-un loc deşert, hasosera ce era o trîmbiţă de metal, înscrisă şi pe arcul lui Titus, scopharul ce era o trîmbiţă încovoiată precum curtenii Măriei-Tale, kerenul şi iobelul...

Princepele bătu uşor din palme, acum udate de o apă aflată ală- turi într-un vas. Se prefăcuse a nu asculta otrava ce picurase bă- trînul cînd rostise numele unui anume instrument.

— Mai erau tambura sau topthul, adusă de la arabi, mesithaimul, sistele şi triunghiurile siriace din care

loveau măsurile…

Stareţul Nicodim mai bău o cană, cu gura uimită şi făcu şi o altă cruce:

— Fericit princepe ce are asemenea slugi de-l slujesc pînă în ruptul capetelor lor. Un suflet şi-un sfat…

Afară se întunecase bine, o oboseală uşoară îl cuprinsese pe mo- narh şi nu ar fi vrut a-i supăra. Se ridică iar şi mulţumi pentru bucate, tare lăudîndu-l pe stareţ, ce ştia atît de bine a-şi primi oaspeţii.

– Vezi a nu-l turbura cu grijile tale, mîine de dimineaţă, îi şopti Ioan, nu-i place să asculte şi mai ascunde ce ai de preţ, că e în stare să ia cu el la Bucuresci ceea ce îi foloseşte.

Princepele nu desluşea şoapta bătrînului, dar tot întrebă:

— Ce-i, mărite Ioane, ce-l dăscăleşti la cap, acum la ivirea stele- lor ce noi aice nu le vedem, că plouă?

— Îl desleg de vise rele, Măria-Ta…

— Bine faci, zise el şi ceru să fie dus în încăperile de noapte.

*

A doua zi se arătă un soare curat ce lumina văile şi luă aburii de pe munţi. Sălbaticul loc se despuia în faţa privirilor uluite ale Prin- cepelui şi însoţiţilor săi. Strigase devreme cocoşul de munte, undeva pe creste, pietrele curţii Bistriţei străluceau de curăţenie, caii ţesălaţi şi periaţi păreau de steclă. Varul alb al chiliilor orbea. Prin şiţe străbătea un abur albastru.

— Minunată zi! zisese Princepele după ce-şi spălase obrazul şi-l uscase cu pînza ţinută în busuioacă veche.

Pe mese se iviseră iar hartane subţirele, proaspete, să facă foame şi un rachiu galbin, ca untdelemnul.

— Nu iai, Ioane? întrebase monarhul, mişcîndu-şi

mătaniile su- nătoare de la Athos, ce păreau oase vii.

Se îmbrăcase în catifea verde şi erodiul de stîrc, lung şi pufos strălucea prin cerdacurile mănăstirii într-o veselă primblare ce voia a-i alunga negurile încă neostoite ale somnului. Caftanul era dus de slugi pe mîini cerşetoare, cînd va fi nevoie a învelire iluştrii umeri.

— Mergem? întrebase vesel Princepele.

— Mergem, primise stareţul îngrijorat de cele auzite de cu seară din gura astrologului.

Apucară pe o potecă de iarbă măruntă şi urcară puţin spre peştera mică ce se afla deasupra paraclisului. Mirosea a mure strivite şi a podbal ceea ce însemna că undeva curgea o apă pe care iute o şi auziră şi o văzură. Părea un văl de mireasă, argintată cum sta în bătaia soarelui de dimineaţă. Se auziră lanţuri căzînd şi lacăte ruginite desfăcîndu-se. O uşă grea de stejar masiv, bătută în piroane, luate în cîte patru cu ciocanul de meşteri ţigani, se dădu deoparte. Se ivi o minunată încăpere, luminată de cine ştie unde, prin horn parcă sau printr-un acoperiş ce ar fi trebuit să lase să strice vremea ceea ce ei ascundeau, dar nu era aşa. Pereţii albi, parcă daţi cu var numai cu o zi înainte, lăsau să se vadă minunate ţesături veneţiene, arme de preţ lucrate, argintării şi giuvaeruri, mătăsării şi speţerii orientale, filigrane de argint şi aur, pasmanterii şi obiecte de marmură şi mozaic, sticlării colorate şi oglinzi coclite numai puţin pe margeni, verzi cum e coada paonilor, urmuzuri fabricate la Mureno, cărţi cu ornamentaţii xilografice, cădelniţe aşezate pe octogoane de argint, căţui cu două picioare, scaune cu mînere ornate în fier, iconiţe smălţuite, tăvi gravate cu acul, smalţuri *champlevés*, chivoturi ca la mînăstirea Snagovului, dacă nu mai frumoase, păsări de metal despre care Ioan îi spuse Princepelui că fuseseră furate de la biserica

Curtea de Argeş, despre care şi-acum mai credea că nu e un lăcaş al Domnului ci o izmenire în piatră.

Monarhul pipăi cu o curiozitate lacomă vechile covoare de catifea cu minunate desene, în care intrase uzura timpului, rozînd şi destrămînd, înfăţişînd uriaşi pomi, cu flori de fir neted şi fir încreţit, cu bordură de atlas roşu, pe care erau cusute litere slavone încinse. Mai erau acolo şi odăjdii *bellica*, cu desene ţesute în mătăsărie de canabesum, gros cu urzeala de cînepă şi cu bătătura de mătase.

Sanctuarul bisericesc părea plin de minuni. Inima lui loan tremura de frică. Principele se opri în faţa manuscriptului de la Hilindar, cu un text neciteţ, aşezat pe o veche hîrtie de bumbac, *charta bombacina*, pipăi cu degete pricepute ferecăturile evanghelice şi studie împletiturile gracioase ale inscripţiilor paleografiei slavone. Tetraevangheliile îl fascinau cu luxul lor îmbielşugat.

— Îţi place, învăţate Ioane? întreba din cînd în cînd Prea Slăvitul ca să-şi ascundă plăcerea plină de invidie.

— Îmi place, Doamne, au lucrat smeriţii părinţi, spre cinstea neamului nostru şi-a lui neuitare…

Privirea Principelui se întunecă o clipă, pentru că ghicea sensul ascuns din vorbele bătrînului şi iar ghicea că ceva strein, rece, duş- mănos, i se împotriveşte. Carminul, verdele, literele unciale, fron- tispiciile şi figurile eliptice ale textelor, simetrica împestriţare de culori vii, palmetele şi aplustrele, acantele şi jocurile de pensulă, răţelele transparente de aur, iniţialele de civit, paserile fantastice, plantele desfoliate îi produceau o plăcere dureroasă. Luxul acestei caligrafii îi vorbea de un rafinament pe care nu-l bănuise şi pe care voia să-l tăgăduiască, dar puteai s-o faci?

— Cum s-au numit aceste mîini? întrebă Principele şi-l privi pe astrolog ca şi cînd atunci l-ar fi văzut pentru

prima oară, cu o depăr- tare parcă a cuprinderii văzului.

— Erau din şcoala de la Vizanţ, de după 1100, înluminatorii, rubricatorii, miniaturiştii şi pictorii se numeau Panteleon, Simeon, Minas, Mieros şi Nestor… Numele ale lor noştri sînt obişnuite, Marin, Petru, Tudor, Pîrvu Mutu… Unii urmaşi mai trăesc, dacă vrea Măria-Ta îi aduc să scrie cu degetele lor boante…

— Sînt bizari, au un stil hieratic ce ţine de orient, adecă ceva ce ne scapă nouă celor ce nu-i ştim. Dau dintr-o lume moartă un lucru viu, sînt naivi şi graţioşi, aspri şi schematici, dar fac minuni, orna- mentele lor par ale unor copii, dar a unor copii ce au trecut mai întîi prin Rai. Săpătura e maleabilă, uite acest sidef galbin, încrustat şi ridică un semn de carte uşor ca o peana, ce delicateţe! Numai la India se umblă atît de firesc cu dăltiţa.

Lacom pipăia acum răţelele de argint aurit şi zalele unei ferecă- turi evanghelice, scobită în zarfuri şi cu lănţuguri de sîrmă. Parcă era orb, niceodată învăţatul Ioan nu văzuse o plăcere atît de mare pe chipul vreunui om. Stareţul Nicodim aduse de prin lăzi, încîntat de fericirea Principelui, ceasloavele învelite în catifea şi cîteva inele vechi de argint scoase din vechile cosciuge ale repauzaţilor întru Domnul la această mînăstire, pe urmă îi arătă argintăriile Bistriţei, potirele lui Jupan Barbu, cupele şi tavele încinse cu cununi de flori, lucrate de meşteri suabi.

Principele îl opri:

— Ajunge, sfinţite om. Du-mă afară! Plăcerea mă va face să fur şi asta nu s-au pomenit nicăieri în lume…

Vraciul răsuflă uşurat. De la astfel de domni te poţi aştepta la orice. În pridvorul bisericii şi în curte se adunase lume. Vedeau de aici de sus, o grămadă în cămăşi rupte, ţărani de bună seamă, şi robi ţigani ai mînăstirii care priveau la coborîşul lor de pe stînci.

— Ce-i cu acea mulţime? întrebă înaltul oaspe.
— Cine ştie, Mărite Doamne, spuse neliniştit stareţul.
Ioan ghici mai devreme cu o clipă ce se întîmplase. Pe cap ţăranii purtau rogojini ce iute le aprinseră cînd Principele se apropie. El nu cunoştea acest semn sălbatic de solicitare şi se sperie:
— Dau foc mînăstirii!
— Nu, au venit cu jalobe…
Se făcu un moment uriaş de tăcere, cînd le auziră respiraţiile grele de jos. Principele coborî şi-i privi. Era o mulţime fără faţă, indistinctă.
— Ce vor? întrebă Domnitorul nevoind să-i privească, cum stă- teau desculţi în noroi, cu obraze găunoase şi ochi sălbăticiţi de foame.
— Dreptate, Măria-Ta.
— Am oameni pentru asta, de ce este nevoie să-i văz?
— Nu mai pot răbda. Trebuie să-i asculţi.
Principele se opri lîngă sfîntul paraclis, ferindu-se secret de atin- gerea vreunuia mai apropiat. Nu-i vedea, ştia numai că are înaintea-i o mulţime ce se numea popor, adică oamenii pe care el îi cîrmuia de mai mulţi ani, dar asta i se părea ceva cu totul abstract, un lucru acum înţeles, adică o grămădire de oameni ce murmurau şi şedeau cu rogojini aprinse pe cap, lăsînd să-şi ardă părul şi abia pe urmă zvîrlind în iarbă bucăţile uscate de papură făcute cenuşă.
— Ia-le hîrtiile! îi şopti Ioan.
— Nu pot, zise Principele încet, ia-le tu, nu vreau să le ating.
Astrologul strînse cîteva jalbe cu o grabă care îi potoli pe cei din faţa lor. Stareţul era înfricoşat de mînia ce avea să urmeze a înaltei persoane şi căuta cu privirile pe schivnicii săi ce nu vegheaseră ca să-l ferească de o astfel de încurcătură.
— Citeşte! porunci monarhul.

Ioan desfăcu hîrtia acoperită cu litere mari, întinse de umezeală:

— Prea înălţate Doamne.

Jăluim Înălţimii Tale pentru mare păgubire şi supărare ce prici- nuieşte mînăstirea Bistriţa satelor noastre din jur, că din vremi în vremi, cu obrăznicie şi puteri cuprinzînd fînaţurile noastre de mai la vale, ce avem, atît păscutul vitelor cît şi făcutul finului ce fac piste a lor trebuinţă a călugărilor, ei ţin negustorie şi noi am rămas din aceste price cu puţine vite ce nu avem unde a le păşuna, dar şi de fîneţe este lipsă şi de-a pururea noi trebue să silim a cumpăra fîn…

— Aşa este? întrebă Principele mîniat pe stareţ.

— Să vedeţi, Doamne, noi, aice ne-am străduit…

— Citeşte mai departe, porunci Domnul.

— Deosebit acei călugări, nice cele 12 dzile ale boerescului nu vor a mai crede că le lucrăm preste an şi le întind şi le măsoară altfeliu ce noi nu mai putem răbda. Aşa că ei dacă ţin turme de vite şi fac mutările mînăstirii unde le este voia, noi încotro s-o apucăm? Pentru care cu smerenie vă rugăm să aflăm milă şi ajutoriu de la Înălţimea Voastră, să fie luminată poroncă să nu se mai facă strîmtorări şi să nu fim lipsiţi cu totul de ceea ce ne iaste de trebuinţă.

Să trăiască Măria Sa şi să facă dreptate…

— Mai citesc? întrebă Ioan.

— Citeşte, învăţate, doar de la Aristotel am învăţat cu toţii că binele este dreptatea în politichie. Sîntem aduşi aici în faţa unor fapte necugetate a acestor călugări ce trebue sa înţeleagă că noi n-avem vreme să ascultăm ce neînlesniri fac…

Astrologul citi pînă pe la prînz şi Principele ce avea şcoala răb- dării ascultă, cu ochi atenţi, dînd din cap şi mustrînd mut pe cei vinovaţi ce nu i se aflau în faţă, lăsînd însă a se înţelege că el de acum ştie şi va lua

toate măsurile de trebuinţă.

Ţăranii se mirau de răbdarea lui şi îl rugară în cele din urmă să-şi vadă de ale sale şi să nu se mai supere, că dacă acum El a aflat, toate vor merge cum trebue şi vor veni oamenii Măriei Sale să facă drep- tatea cerută. Dar înaltul oaspe nice nu se mişcă de pe piatra paracli-sului, stînd în soare şi ascultînd urgisirile. Numai la urmă chemă seimenii şi, spre a da pildă adună pe călugări şi le scoase rasele, înfăţişînd mulţimii trupurile grase şi păcătoase a celor ce se îmbuibau din sudoarea săracilor.

Ioan încercă să-l certe vorbindu-i greceşte ca să nu fie înţeles:

— De ce faci asta?

— Pentru că trebue. Tirania este o monarhie în folosul monar- hului, oligarhia în folosul bogaţilor, iar demagogia ţine de cald săra- cilor. Acum fac demagogie, puteai s-o ştii de mult. Aceşti ţărani proşti şi murdari voiau să sfîşie pe cineva şi dacă eu aş fi luat parte acestor nenorociţi de călugări, ei m-ar fi sfîşiat pe mine, ceea ce e prea mult…

Principele privea spinările albe, pline de osînză pe care cădeau bicele surugiilor ţigani ce scuipau în pălmile lor mari şi băteau bine.

Ieromonahii plîngeau şi se rugau să nu fie umiliţi, dar domnitorul părea neîmblînzit. I se făcuse foame, dar nu avea vreme pentru mese. La urmă îi ceru şi stareţului Nicodim ce atît de frumos îi primise să-şi scoată rasa cea neagră şi să-şi primească porţia.

— Nu pot, Doamne, mai bine ucide-mă. Dacă mă bat ţiganii, mîine trebue să plec de aici!

— De ce i-ai lăsat să vie să-mi turbure mie tihna acestei strălu- cite zile?

Un albanez îi şi smulsese vestmintele. Nicodim avea un trup slă- bănog, plin de oase care mai mult îţi făcea

milă. Ţăranii nu spuneau nici un cuvînt, credeau că li se dă dreptate şi aşteptau această drep- tate cu o linişte încrezătoare. Şi lui Nicodim i se cuvenea pedeapsa, cît era de om sfînt şi neprihănit. Încă stareţul se mai ruga de Princepe:

— Maria-Ta, ştii ce scrie în cărţile neamului: Nu voi lăsa pierirea omului meu bun! Nimenea pe omul drept să nu-l bîntuiască!

— Oare eşti om drept? întrebă neclintit Princepele, de sus, de pe piatra pe care şedea şi lumea aceea amestecată îl auzi şi-l adoră.

Ţăranii îngenunchiară şi-i mulţumiră de-acolo, rugîndu-se pentru sănătatea lui.

— Tu, slăvite, ne-ai făcut dreptate!

Ioan simţea că îl urăşte, nu pentru că ar fi vrut ca stareţul să nu fie pedepsit, dar pentru că ştia că Princepele nu credea în urgia dată călugărilor şi nici în dreptatea oamenilor ce-l slăveau.

Cînd Nicodim fu cărat de un ţigan milos să fie spălat de sîngele ce-i biruise spinarea şi să se trezească din durerile ce-l prăbuşiseră, astrologul îl întrebă:

— Crede Măria-Ta că a făcut bine ce-a făcut?

— Cine ştie, învăţate Ioane?

Stăteau în arhondaric, mulţimea se risipise, mai tîrziu aveau să audă de aice lăutari, ceea ce însemna că ţăranii petreceau de bucurie.

— Atunci?

— Nu facem totdeauna ceea ce vrem şi ceea ce trebue, dar sînt lucruri ce ne împacă cu nedreptatea. Eu însumi sînt un jefuitor, am ocne, am peştele ţării, am vămi, iau vinul şi strugurele, am inventat darea calului, am sarea şi păcura. Ce datorează Domnul supuşilor săi? Hrană şi milă! *Defensio et favor*… pentru asta le iau lemnul, le iau pădurile, iazurile, caii şi orzul. Rînduiala găleţii mi-a permis să cer în loc de grîne, bani. Să alerge

ei, nu să alerg eu. Stupăritul şi goştina, nu din capul meu a ieşit, fumăritul da, zeciuiala la porci e veche, albinăritul şi dijma pe brînză era rînduită parcă de pe vremea lui Cantemir în Moldova, camăna pe ceara de albine nu am scos-o eu din mintea mea întunecată, catastiful de cisle a fost născocirea altuia, ruptoarele şi birul breslelor le-am moştenit de asemenea, sataralele şi mîncăturile alţii le-au scris în datoriile poporului faţă de mine. Ce, trebue să-ţi amintesc că un călător scria despre înaintaşul meu, Brîncoveanu, că jupuia oaia fără ca ea să zbiere? Nartul s-a născut la una mie şapte sute şase zeci şi şase, nu eu am sigilat pentru prima oară cepurile şi nu eu am luat întîi pomul cel mai roditor din zece, rînduiala cailor şi a fînului aici le-am învăţat. Eram copil cînd ştiam dreptul care spunea că există un *dominium eminens*, numai al meu, al Domnului, şi pentru asta m-am pregătit o viaţă, să iau, nu să dau socoteală! Haiafeturile şi gloabele sînt născociri ale slugilor mele credincioase. Eu am un singur *scopos*, să domnesc. Restul e deşertăciune. Ce-mi pasă mie că nu există dreptate? Mă silesc să cred c-o fac uneori. Astăzi am vrut să fug, să nu văd această mulţime vulgară, dar ar fi fost o prostie. În timp ce tu citeai jalobele, eu mă gîndeam la minunile vistieriei Bistriţei, numai aceia meritau să trăiască, aceia care au înflorit minunile ceasloavelor legate cu filigrane, dar pre ei cine i-au născut, mulţimea asta oarbă care dă din gloata ei cîte un astfel de meşter ce înfrumuseţează viaţa noastră? Puteam să-i împrăştii cu seimenii, să-i bat pre ei, nu pe aceşti călugări slinoşi, dar mie supusul îmi este indiferent, el este o ţifră, nu altceva. O posibilitate. Nu am făcut războaie, dar s-ar putea să le fac. Pămîntul e nesigur, atunci aş avea nevoie de aceste ţifre ce se roagă, cred în Dumnezeu şi petrec, au vite şi nevoie ca vitele lor să pască, după cum au nevoie să creadă că azi

li s-a făcut dreptate. Crezi că după ce vom pleca noi, stareţul nu o să le ia păşunile înapoi şi nu o să-i alunge de la uşa mînăstirii? Dar ce-mi pasă mie de toate fleacurile astea? Stau pe un mare catastif al durerilor, dar voinţa mea doreşte un singur lucru: să scap. Tu mi-ai vorbit de ţară şi de dreptate. Nu cunosc aceste noţiuni pe care pînă şi filozofii cei mai umanişti le-au renegat. Capul meu pe care îl vînează capugiul e mai preţios decît dreptatea nemernicilor. Statele nu se pot ţine cu conştiinţa, spunea un talian. Să mergem spre Bucuresci, că mi-au trecut şi foamea şi setea şi uite iar se întunecă în aceste locuri şi vine ploaia…

După care plecară lăsînd goală mînăstirea cu oamenii ei batjo- coriţi, ce aşa cum erau, cu spinările rupte, îi duseră pînă la porţi binecuvîntîndu-i cu spaimă.

INIŢIERI

Chiar cu aceste îndepărtate călătorii pe la moşii şi mînăstiri Princepelui viaţa i se părea monotonă, fără

plăceri neaşteptate, cum îşi dorea din tinereţe. Într-o dimineaţă văzuse mîinile nevestei sale, Haricleia şi înţelesese că îmbătrînise. Erau lungi, uscate, nu mai aveau delicateţe, nu mai erau albe, gracile, ca lujerul de crin. Faţa întinsă a femeii mereu unsă cu dresuri de dimineaţă, nu o trădase încă, dar sub ochi i se aşezaseră pungi uşoare de grăsime, vinete pe la margini, privirea ei nu mai părea ageră ca altă dată, ascuţită, parcă tăind văzduhul. Dormeau în iatacuri separate, rar întîrzia în odăile ei, în faţa icoanelor, stingînd tîrziu şi cu silnicie lumînările. Haricleia avea sînii lăsaţi, mari, lipsiţi de puterea cărnii, tăcea îndîrjit sub el, ca şi cînd ar fi profanat-o. Nu fusese niciodată ceea ce îşi doreşte orice bărbat, o destrăbălată. O ţineau credinţele, buna creştere şi spaima de păcat. Avea destui ani, umbla călare, sta în strană cît ţineau slujbele cele lungi, socotea, semăna lui taică-său pe care Princepele nu-l mai vedea de multă vreme pentru că se certaseră. Nici aşa Princepele nu îndura să aibe în apropiere rude. Şi pe-ai lui îi alunga. Pe copii nu-i suferea şi cînd îşi vedea lingavele fete, că Haricleia două îi făcuse şi un cocon străin ce ţesea şi el la gherghef, cu ele împreună, îl apuca o disperare fără margeni. Nu-i dorise, dar legea creştinească îl obliga să aibe moştenitori. Mai grea era datoria lui de a-şi înmulţi familia, să lase stirpei sale putinţa de a curge în spiţa următoare. Or Hristanti, că în el îi sta nădejdea, ce nu era şi-al lui, nu arăta a fi ceea ce dorea şi maică-sa şi Evanghelina. Băiatul crescuse mare, umflat, cealău, gîngav, prost, îngînînd cuvintele. Era lacom, pîndea pe la parastase, la bisericile domneşti şi mînca coliva cu amîndouă mîinile, primea de pomană de la oricine şi lăsa prilej de batjocură, ceea ce mîndrei Evanghelina nu-i venea bine, cum nu-i venea bine Haricleiei ce-i prigonea aspru pe cei ce se lăsau pradă lăcomiei coconului domnesc. De aici o veşnică ceartă, că

de iubire nu mai putea fi vorba de multă vreme, că prea se amestecaseră toate laolaltă, şi cele urîte şi cele bune şi Princepele nu suferea să aibe în casă apropiaţi. Unde mai pui că la curte mai apăruse şi un fel de cumnat, unul dogit şi umflat, neamul lor parcă, deşi venea de prin Ardeal, adus de vînturi şi de întîmplări, pre nume Hetcu, fără meserie, cu ceva carte dăscălească, cu o privire în jos, tot agăruind ţărîna, ascuns şi pizmos, un fel de bute fără fund ce seară de seară se umplea cu bere şi cerea carne proaspătă, că nu-l lăsau stomacele fără număr ce le ascundea în pîntece. Acesta vorbea puţin în faţă, dar ducea vorbele, pizma lui faţă de Princepe nu avea nice un motiv, creştea ca un aluat în fiecare zi. Ar fi vrut să aibe os domnesc, dar asta nu se capătă, nu-l ţinea nici mintea găunoasă, era de tot neîndemînatic, cu gîngăveala lui şi cu lipsa de ascuţime a creierului îl trăgeau cu toţi pe sfoară şi-l aruncau de colo, colo. O ţinea pe sora Haricleiei, mai tineră, zăludă, neînfrînată ce înşirase bărbaţi ca mărgicele pe sfoară şi terminase prin a sta, cît avea a stare, lîngă prostălăul ăsta, chinuit de foamea lui nestinsă şi de setea de bere. Familia nu era numeroasă la urma urmelor, ai lui muriseră demult, avea rude depărtate, dar nu le chema la curte, prefera să stea cu streinii, ce nu se ghiloseau şi nu-şi dădeau aere de apropiaţi, cărora putea să le poruncească, ori să-i alunge fără multă gîndire, cînd îl plictiseau. Ori neamurile nevestei nu-l încercau cine ştie ce, îl supăra numai foamea lor ascunsă de avere şi un fel păgubos de a folosi banii. Parcă nu le-ar mai fi ajuns, deşi aveau destul. Ori locul nesigur, ori zvonurile că puterea pe aici e iute trecătoare îi făceau apucători, nu se ştie, oricum ei simţeau dispreţul ascuns al Princepelui ce chiar atunci cît stătea cu ei la masă nu prea îi îndemnase la intimităţi, ori dragoste, dar în care familie e dragoste, că fiecare vine cu ai lui şi nu se înţeleg unii cu alţii, sîngele

nefiind apă, sa semene. Mai dureros pentru monarh era faptul că odată cu această ceartă şi-o îndepărtase pe Haricleia care ţinea partea familiei, cum era şi firesc, ori sentimentul ăsta de singurătate nu putea fi suportat de Principe. Părea greu să mai schimbe ceva, legile erau fixe şi imutabile, celelalte femei care o urmaseră în pat, la ocazii, nu aveau distincţia şi delicateţea aspră a Haricleiei, pentru că, fără să mărturisească ceea ce îi mai plăcea Principelui la ea era tocmai firea sa bărbătească ce amarnic avea să i-o dovedească cu vremea. El ar mai fi îngăduit unele lucruri, dacă nu ar fi aflat că ticălosul de cumnat umbla cu vorbe şi că pizma lui îmbrăcase forme nemernice. La sfat cu socru-său lăsaseră svonuri în Bucuresci şi asta nu putea să le ierte Principele, nice socrului, nice acestui tîrîie brîu ce trebuia pedepsit la vreme, ori cu tăierea limbii, ori cu aruncarea în vreo umblătoare noaptea, să-i mai astupe gura cea spurcată în refectoriul comun al domesticităţii, în *il tinello*, cum îi spuneau talienii. La drept vorbind, Principele ar fi înţeles cîte ceva din ura nejustificată şi prostească a cumnatului, pentru că acesta favoruri cerşea în limba lui mută, dar şi favorurile nu se dau oricui şi ele mai întîi se merită. La urma urmelor ca monarh făcuse destule şi oricui, îi plăceau oamenii isteţi, cu mintea ageră, ori acela era departe de aşa ceva. Venise într-o dimineaţă în odăile lui, tot cu ochii în pămînt, cu o devoţiune de tot slugarnică, mai mult decît cerea buna cuviinţă, ceea ce Principele nu suporta. Îi dăduse cahfea şi voise a-l asculta. Ce voia? Să ocupe un loc la cancelarii, adecă acolo unde se întocmeau acturile cele mai osebite. Pentru asta se cerea instrucţiune şi chiar o caligrafie mai ca lumea, oamenii domneşti avînd şcoli bune, de la Italia, de la Francia, ori de la Alemania. Îl întrebase dacă ştie latineşte? Ştia. Dar turca? Dar elina? Nu. Avea nişte şcoli de tot obscure, vorbea şi

prost, dacă-l ascultai cîteva minute trebuia să deschizi ferestrele. Îl pusese să scrie. Ţinea peana ca pe un topor, literele ieşeau strîmbe şi cînd se uită Prince- pele mai bine îi văzu şi greşelile cele grămăticeşti ce el nu le îngă- duia, fiind om de litere cît se ocupa cu cele politiceşti. Îl sfătuise cu blîndeţe să mai înveţe, ori să mai aştepte, să meargă la Academia grecească de la Sfîntul Sava, să mai cetească şi pe urmă să mai vie, să vadă dacă se poate face ceva. Asta o ştia şi Hetcu, dar el sperase la protecţia domnească, doar erau din familie şi timp n-avea, că nu se ştie nici cît o să-l ţină norocul, pre el, Princepele, şi dacă nu apuca acum cîte ceva, atunci cînd? Asta gîndise, dar nu spusese nimic. Plecase tot cu capul în jos, tot spăsit, tot cuviincios. Pe urmă înalta-i ureche auzise vorbele date prin tîrg. Nu erau mai spurcate ca altele, dar nice mai bune. Princepelui puţin îi păsa despre ceea ce se vorbea despre el, dar dacă streinilor le era îngăduit să facă orice, unuia care mîncase la masa lui, nu i se cuvenea. O chemase pe sora Haricleiei şi o aşezase în faţă.

— Aud că nevolnicul de bărbat ce ţi l-ai găsit în tîrgul spart vorbeşte pe la colţuri. Aş zice să-l laşi…

Capra, că o capră era acea muiere, îl privise aiurit, cu neşte pri- viri bete.

— Adică cum? L-am luat cu preut. Nu pot a-l părăsi. Unde mai pui că am copil cu el. Sînt în trei luni.

Princepele se ridicase de la masă şi spusese neted:

— Dacă pînă mîine seară aud că nu ai mers să faci cele de tre- buinţă, în casa mea să nu mai calci. Şi de e nevoie de deslegări bi- sericeşti, să fie convocate dicasteriile şi să-ţi dea mitropolitul uşurinţi..

— Nu pot, Doamne, zisese aceea cu mare convingere, dar el n-o crezuse şi iată că de-atunci ea nu mai calcă în palat.

După mai multe luni Haricleia începu a cîrtire. Că ea

stă departe de familie şi că o mănîncă singurătatea şi că aşa nu mai se poate, că ar trebui să se gîndească bine la ce face şi la toate nedreptăţile ce le săvîrşeşte cu ai ei, ce oameni de bună credinţă sînt. La început Princepele nu luă în seamă vorbele femeii, era şi prea ocupat de trebile cele de fiecare zi, nici nu voia să se supere, aşa că tăcu. Dar gura muierii nu are hodină şi, după ce mai stătu, Haricleia iar veni cu usturate cuvinte. „Domnia Ta face mare păcat cu ai mei. Ei plîng şi suferă şi pentru asta sufăr şi eu…” „Şi de ce mi-o spui mie?” întrebase Princepele. „De ce nu le-o spui lor, ce mi-au înşelat credinţa?”

Se aflau într-o carîtă, undeva lîngă Hurezi, că era vară. Frîurile le ţinea ea, Haricleia, cu firea-i cea bărbată, el, Princepele, meditînd la drum, stînd într-o tăcere obişnuită, cum ai sta într-un zid.

— Ce-ai zis? se întoarse femeia cu faţa toată plină de ură. Adecă tot îi mai urgiseşti?

Şi biciuise caii sălbatic. Erau doi armăsari focoşi de Arabia, care o luară nebuneşte la drum, aruncînd scîntei în urmă.

Apucată cum o ştia, Haricleia îi lovea să-i rupă în două. Drumul se îngustă – în faţă o punte de lemn în care armăsarii aveau a-şi rupe glesnele, dar ei nu-i păsa. Princepele nu era fricos, dar nebunia nu-i plăcea, or asemenea fapte arătau că nu se înşelase cînd o bă- nuia şi pe această fiinţă, gata să se prăbuşească în căderi fatale. Ştia că nici tatăl nu era ferit de accese neaşteptate de cruzime, că-şi bătuse fetele cu biciul în tinereţi şi-şi prigonise nevasta.

Trăsura apucase nebuneşte pe îngustul şleau ce ducea la o moarte sigură şi Princepele vru să ia hăţurile, dar Haricleia îl aruncă pe spate cu un ghiont de surugiu.

— Vreau să ne facem praf! urlaşe în acea goană dementă.

Principelui îi veni să rîdă, deşi tot stomahul i se întoarse pe dos de furie. Dacă era să moară, să-şi fi ales singur sfîrşitul, nu să piară prosteşte lîngă o scoasă din minţi. Aşa că o plezni peste faţă cu ma- rele lui inel ce-i sfîşie obrazul de sus şi pînă jos.

Trecuseră puntea. Calul din stînga zăcea în sînge cu glezna sece- rată. Principele coborî încet din carîtă şi privi locurile cele depăr- tate în care vara punea o frumuseţe sălbatică. Mirosea a fîn proaspăt cosit, totul părea perfect armonic. Era bogat, puternic, ar fi putut să aibe orice, să ceară, să ia, numai că nebuna de lîngă el îi arătase într-o clipă cît de singur se află, chiar dacă aveau copii împreună, chiar dacă erau laolaltă ceea ce numeau unii o familie. Porni încet pe jos şi ajunse tîrziu, singur, în vechiul cerdac al Hurezilor. Se auzea roata olarilor învîrtind lutul cu vrednicie. Ţinutul era plin de pace, sfîşiat numai de strigăte mici de paseri. Nu mîncă, dormi singur, nu înainte de a cădea la icoane şi a spune Dumnezeului în care nu credea bezmetic, precum alţii:

— Doamne, cît sînt de singur! Şi dacă tu mîine mă iei la tine, va fi odihna şi bucuria mea, pentru că viaţa nu mi-a dat nimic decît putere şi avere, dar la ce folosesc ele, dacă nimeni nu te vrea şi nimeni nu suferă la suferinţa ta?…

Avea de atunci un sentiment ciudat al zădărniciei, ceva se suru- pase în el, cum ai prăbuşi clădiri de nisip. Îşi spunea că nu pier- duse nimic, dar pierduse totul. Pentru că ceea ce avea să urmeze era nefolositor, şi bucuria şi durerea ce nu o mai simţea şi din care tot se mai înălţa cîte ceva…

Toate acestea se petreceau înaintea venirii messerului. Ottaviano
fără să ştie, găsise nu numai o *corte morte,* cum spunea cui voia să-l asculte, ci şi un Principe mort pe care încă nu-l ghicise pentru că educaţia lui aleasă îl oprea să

arate ceea ce numai el trebuia să ştie. O îndepărtare rece faţă de oameni putea să pară cuiva numai neglijenţă, dar în realitate sentimentul faţă de ceilalţi era ceva mai puţin decît dispreţul – *sprezzatura* – acesta era cuvîntul îndulcit de limba lui Petrarca. Şi doar învăţase de mic, nu i-ar fi trebuit încă această aspră lecţie, că prima mişcare a unui monarh faţă de oameni trebuie să fie neîncrederea – *mimneso-apistein* – cum spuneau grecii. Numai că messerului nu-i trebui mult ca să ghi- cească nenorocul ce se cuibărise ca o sămînţă în inema Prince- pelui. De la ferestrele chiliei lui îl privea cum umblă prin curţile pustii la ora cînd ar fi trebuit să spună vorbe plăcute nevestei sau să-şi mîngîie copiii, chiar nevoia aceasta de a umbla în locuri de- părtate, de a vedea conacurile şi mînăstirile, trădau singurătatea Princepelui. Nu-l ajutau nici vînătorile, nici goana pe cîmp după iepuri şi nici prăbuşirea mistreţilor. Îi plăceau schimbările, ploile urmate de zile frumoase, furtunile de iarnă cînd în sănii fugea înaintea viscolului celui mare căutîndu-şi parcă moartea. Şi o căuta într-adevăr. Pleca singur să înfrunte fiarele şi de cîteva ori căzuse în capcane. Se salvase singur cu hangerul său ce bine tăia şi pentru că-i plăcea bărbăţia şi pentru că nu înţelegea să piardă o luptă. De aceea se scula la miezul nopţii şi cerceta turnurile de pază, de aceea pedepsea pe seimeni pentru lipsa lor de disciplină, de aceea bătea grăjdarii cu biciul, cînd nu aveau grijă de animalele lor ce le erau date în priveghere. Interior, Princepele urmărea ceva perfect, imobil, desăvîrşit, dar nu găsise calea spre această perfecţiune. Nu-i plăceau legile, nu-i plăceau lucrurile, nu-i plăceau oamenii. Făcea favoruri fără să se gîndească la consecinţele lor, după cum era nedrept şi cînd nu trebuia. Între primele vorbe pe care i le spusese Ottaviano de la venirea lui la curte fusese şi aceea mai veche atribuită unui Medici: „Cruzimea

trebue folosită o singură dată!” Dar atunci această cruzime trebuia să fie exemplară, să înspăimînte, să bage groaza în cei ce-l încongiurau. Ori el, Principepele ce făcea? Speria nişte slugi nemernice şi credea că este puternic. Să pui să fie bătuţi ţiganii sau să trimiţi un boer în surghiun asta putea să o facă oricine. El mai curînd părea dus de puterea maică-si care veghea ca la toate sărbătorile să-i stea în dreapta şi să-i şoptească mereu ceva. Asta îl supăra pe monarh, dar se potolea, pentru că mai presus de toate, calitatea sa cea mai înaltă era aceea de a şti să se stăpînească. „În locul lui, gîndise messerul, cu ea aş termina întîi. Lipsită de bun simţ, cum e orice bătrîn, uită că el hotărăşte totul..." Vrusese să i-o spună, dar situaţia lui de curtean nu-i permitea să meargă atît de departe. Auzise de la unii boeri că aceştia cugetau la fel. Unul dintre ei îi dăduse să citească Cronica lui Azarie şi anume cartea în care scria că pe vremea minorităţii lui Bogdan, fiul Lăpuşneanului, Doamna Roxandra era *pravitelniţă*. Ori el, Principepele, se afla la jumătatea vieţii şi încă nu se hotărîse să facă o mare şi strigătoare nedreptate, care e de fapt forţa şi măsura oricărei domnii.

Vorbele se duc, aflase şi Principepele, îl chemase şi-l întrebase:

— Cine au spus că pe mine mă duce încă de mînă Evanghelina?

Putea să-l piardă pe acela, dar Ottaviano nu voi. Nice să nu spună un nume nu se cuvenea pentru că monarhul era neiertător. Aşa că se folosi spre a-l înfunda pe omul de care se temea cel mai mult.

— Mi se pare că Ioan au spus-o la o mînie, dar nu face, Magni- fice, vreun păcat. E bătrîn şi gura lui nu mai ştie a se ţine. Vorbele nu ating obrazele cele subţiri.

Principepele tăcuse privind spătăriile şi stîlpii cei împodobiţi ai palatului. Pe urmă întrebase de vremea de

a doua zi.
— O să plouă, zisese messerul. Am ştire de la oasele mele cele ţinute prin temniţe…
— Atît de tînăr şi ai cunoscut puşcăriile?
— Ţi-am spus doar că am stat în temniţele florentine unde pă- duchii erau mari cît fluturii…
Principele îl scrutase mînios:
— Iar minţi, sceleratule! Asta ai citit-o în sonetele lui Machiavelli, ceva mai nou nu ştii?
Dar parcă ruşinea lui avea vreo margine? Cuvîntul acesta nu-l învăţase messerul nicăieri.

*

La întoarcerea de la Bistriţa, Principele fu întîmpinat în bariere de boeri, adunaţi cu mic cu mare sub un portal de triumf ridicat peste noapte de slugi harnice.
— Bine a venit Măria Sa, să-i tihnească! spuneau cu toţii, în- ghesuindu-se care mai de care mai în faţă. Nu lipsea de la ceremonie vel banul Radu Golescu, înalt, flocos ca un mistreţ, lă- sînd în urmă un praf gros pentru că-şi tîra greul caftan împodobit cu lastră, bătînd cu toiagul lui de argint în faţă ca şi cînd ar fi fost orb; era de faţă dumnealui vel logofătul Manolachi Creţulescu, slăbănog, iute la mers, strecurîndu-se prin grămada de demnitari ce voiau a strînge mai degrabă augusta mînă a Principelui nemai- ţinînd seama de ceremonial şi de datină; dumnealui Manolachi Grădişteanu, vel logofăt, cu un obraz puhav, dumnealui vel vorni- cul Ştefan Pîrşcoveanu, mic, iute, plin de sudoare şi praf, de parcă ar fi venit dintr-o mină de sare; dumnealui Costache Ghica, cel cu vorba ca aluna: dacă o spărgeai găseai într-însa un sîmbure, vel hat- manul Costache Caragea, unsuros cît se poate, tîrîndu-şi papucii şi făcîndu-şi loc cu bastonul argintat în cap cu care-şi mai lovea ne-

vasta la vreo cea petrecere, cînd aceasta se întrecea cu gluma şi bea prea mult; dumnealui vel postelnicul Ianachi Moruzi, om de taina al Princepelui, mereu aşezat în rîndul al doilea şi prefăcîndu-se că e modest şi nu vrea să intre în sufletul monarhului, cum stă bine oricărui exaporit; vel logofătul streinelor pricini, dumnealui Petrache Ritorides, înalt, cu chipul ars de soare şi părul albit sub calpacul de postav roşu, călăreţ şi bun mînuitor al rachetei la *il giuoco di palia*, căruia mulţi nu-i vedeau un viitor strălucit pentru că era mai sprinten decît Princepele la ceremonii; vel spătarul Dumi- traşcu Topliceanu, negru ca un staroste de căldărari, om al înfri- coşatelor taine, ce făcuse totul ca să obţină de la fiecare Domnitor *cedola segreta*, fără să reuşească vreodată, nu lipsea vel vornicul obştirilor, dumnealui Ioan Ştirbey, vel paharnicul Scarlat Greceanu, unduios ca o salcie, cu barba pieptănată de cu dimineaţă şi dată cu ulei ca să mai scoată petele de tutun ce amarnic îl urîţeau; vel vistiernicul Constandin Dudescu în giugiuman de samur, cum numai Domnul purta, parcă tîrîndu-se sprijinit în toiagul ce avea în capăt armele şi insemnele familiei sale; vel stolnicul Nenciulescu ce-şi cumpărase unele favoruri vîrînd la cine trebuia în aşternut cîte o mîhnită nepoţică; vel comisul Alexandru Văcărescu, drept şi ţeapăn, ţinîndu-se departe de cei ce sărutau cu mare zel mîna domnitorului, lîngă Mitropolitul Neofit, bătrîn şi dogit, ce abia îl mai ţineau de umere episcopii şi arhiereii, ca se sculase de dimineaţă şi arşiţa aşteptării rău îi mai făcuse.

— Multă grijă ne-ai mai pricinuit, Doamne, spusese el, cu buze vinete cînd apucase să-şi facă loc lîngă Princepe. Credeam că te-am supărat cu ceva şi că în bunătatea ta fără margini astfeliu ne pe- depseşti, lăsîndu-ne fără soarele nostru lumesc.

Avea vorba plină de miere, a feţelor bisericeşti, ce se pricepeau ca nimeni alţii să mişte sufletele cele mai împietrite. Mitropolitul privea cu răutate la Ioan, nemişcat din locul său şi care în suflet se scîrbea de acest spectacol omenesc al linguşirii. Mai veniră spre înalta carîtă, vel medelnicerul Slătineanu, vel clucerul Dumitrachi Asan, şchiopălăul, tîrîndu-şi un picior, cu gura numai smalţ, ară- tînd o mare bucurie că i se înfăţişase cu multă podoabă, Prince- pele; vel serdarul Oteteleşeanu, înfoindu-şi caftanul larg şi fără guler din stofă de Ţarigrad; vel slugerul Grigore Băleanu; vel că- minarul Mihai Mano şi ceilalţi mai fără nume ce nu îndrăzneau a se înghesuire mai în faţă de frica vreunei nefavori, boieri de-al doilea rang, ce era bine să nu se arate oricum şi oriunde, dar să fie ştiuţi, că cine ştie, norocul e mare şi lumea duce o viaţă grea. În spate străluceau echipajele, cu ţiganii robi pe capră, trăsuri de Beci, înăuntru cu catifea roşie şi pe afară cu vergi de aur sau de smalţ verde, în spate, în locul unde se puneau poverile şi masalele pentru noapte, vegheau ostaşi albanezi, după rang. Caii arăbeşti, cîte patru şi cîte şase, luceau frumos în soarele amiezii şi roţile proaspăt văp- site la spiţe arătau lucru ţeapăn, englezesc. Poleite cum erau, goale, aşteptînd bucile cele bine hrănite ale înalţilor demnitari, cupelele păreau nişte saloane, aşa luceau postăvăriile şi mătăsurile, bine cu- sute în feluri şi feluri. Arnăuţii pregăteau de-acum ciubucele pen- tru că ceremonia era pe sfîrşite şi înaltele feţe ar fi avut pohtă să tragă un fum, două, pînă la poarta palatului, unde, dacă Princepele o să fie bine dispus, avea să întindă o masă în semn că a înţeles re- cunoştinţa primirii ce i se făcuse. Garda monarhului se strînse în rînduri bine aliniate şi dădu semnal pristavilor să facă loc strălu- citului cortegiu prin mulţimea de gură casă ce nu putea lipsi de la asemenea ocazii. Nu se

trăsese cu puscile şi cu flintele ca la serbă- rile cele mari şi pînă la palat, sfetnicii cei mai apropiaţi îi spuseră la ureche domnitorului noutăţile zilei. Ioan coborîse şi luase altă butcă, făcînd loc prea plecaţilor, nevoind sa fie de faţă la aceste mărunte îndeletniciri. Era încredinţat că Princepele o să uite prim- blarea şi o să intre iute în vîrtejul zvonurilor şi-al jocului politicescu.
Bucurescii, sub focul lunii lui Cuptor i se părură monarhului un oraş urît şi strîmt. Uliţele păreau pustii, puţina lume strînsă de oamenii stăpînirii, în frunte cu aga Matei Bălăceanu, aclama sfîrşit, cu priviri necurioase, alaiul. Ploile stătuseră şi sub poduri se aduna murda- lîcul şi noroiul gros. Vîntul ce bătea anapoda spulbera cenuşa fo- curilor de pază, rămasă în piaţă. Salcîmul înflorise a doua oară şi dinspre cîmpiile den margeni venea un miros de cereale şi guzgani..
Magaziile se dărăpănau şi trebuiau scînduri noi, alţi bani, gîndi Princepele şi se uita la cei ce-l înconjurau, oameni de nimic, gata să-l vîndă la primul prilej, mirosind cu toţii a pătrunjel, că băuseră de cu noaptea şi nu voiau să-i simtă El.

Trecuseră de fîntîna Boului şi apucaseră pe podul Mogoşoaiei. Trecu o nuntă în rădvane împodobite, pline de cucoane ce salutau cu mîna. În faţă, două slugi ţineau un berbece viu, legat cu o funtă roşie ce mai mult îl sugruma decît îl lăsa să bea aerul încins. Blana grea de lînă atîrna în floace bogate pe umerii purtătorului şi din cînd în cînd scotea cîte un behăit neauzit. Celălalt ducea şi el la subţiori, doi miei vii, urmaţi fiind de cîteva femei ce arătau ploco- nul naşului: o cuşcă cu curcani vii, frumos podobiţi, în pene şi în- foindu-şi mărgelele roşii. Într-o căruţă, o lume beată călărea o balercă cu vin negru, din care curgea un şip, iute lins de doi ţigănuşi.. Cîntau nişte viori parcă a pustiu în această tristă petrecere.

„Urît oraş”!, gîndi Principele. I-ar trebui statui şi un munte, o apă repede şi lată, în care să se vadă la amurg grădinile şi casele mai răsărite". Avea de multă vreme un gînd pe care nu îndrăznise să-l spună şi altora: să puie la toate barierele păzitori, şi cum ar intra careva în Bucuresci, să lase la vămi cîte un pietroi. În zece sau în douăzeci de ani, ar fi avut muntele care-i lipsea şi cu neşte robi ţigani l-ar umple cu pămînt, ar aduce apoi copaci şi-ar schimba aerul bîhlit de vară. Pentru asta însă i-ar mai fi trebuit două domnii or aşa ceva el ştia bine că nu se poate, cît ar unge mîinile lacome de la Stambul. Zîmbi trist şi mai ascultă vorbele curtenilor ce nu mai isprăveau...

Ajunseseră. Porţile cele mari ale palatului erau deschise, garda dădea onorul, el nu privi. Curtea cea mare părea pustie şi zări nu- mai mişcarea papagalilor regali pe trapezele din sera fără geamuri. Cocoşatul lui, care-i înveselea unele zile şi seri, sări să oprească armăsarii. Nu ajungea la hamuri şi surugiii despuiaţi pînă la brîu, cu mari brîuri roşii în care ţineau pistoale, rîdeau de el, strigîndu-i măscări.

Din spate se auzi duruitul celorlalte echipaje ce iute încongiu- rau curtea. Caii bine hrăniţi scoteau scîntei din dalele de piatră şi se opriseră, într-un zgomot ce dărîma zidurile.

Principele coborî susţinut de cei doi paici ce se iviseră ca din pămînt să-l ţină de subţiori. Erodiul de stîrc strălucea în minunea acelei amiezi de vară. Era ostenit. Răsuflă uşor şi îşi îndreptă sta- tura potrivindu-şi hangerul plin de briliante de la brîu. Giubeaua albă, schimbată încă de la intrarea în Bucuresci umplea curtea de o umbră nemaipomenită. Se auzi un murmur de admiraţie şi boerii îşi plecară capetele, simulînd cu mîna la buze sărutul de umilinţă.

— Doamne, te văd, te-aud, te caut, spuneau cu buze

abia mişcate într-o adoraţie fără seamăn.

În liniştea care urmă Principele desluşi apele fîntînilor sale arti- ziceşti în căderea pe marmurile ce scoteau cîntece şi murmure dulci. Bătu din palme şi poronci ca într-un ceas, după ce se va spăla de praful drumului, boierii să fie poftiţi în spătăria mare, la o gustare.

În curte, zvonul fu prins repede de urechile atente şi mulţumirea curtenilor se auzi în lovirea repetată a pavelelor cu toiegele de ar- gint umplînd locul de sclipăt.

Şi pînă a venire Principele, dumnealor se apucară la lafuri, după ce străbătînd coridoarele susţinute de pilaştri roşi de vreme, pătrunseră în vechiul palat, glumind cu cămăraşii ce-i întîmpinau şi aşteptînd vutca. Slugile aduseră repede căzănelele cu apă de spălat şi împinseră ligheanele. Turnau şi glasurile se încrucişau într-o ve- selă conversaţie. Însemna că Principele era bine dispus şi puteau spera şi ei la unele înlesniri ce demult aşteptau un asemenea prilej pentru a fi spuse. Spătăria joasă, cu bolţi pictate în stele şi cu bîrne afumate, ţinea răcoare. Dumnealui Radu Golescu şi dumnealui Manolachi Creţulescu aveau încurcate treburi de lămurit aşa încît întoarseră celorlalţi spatele şi-i lăsară să guste ei mai întîi vutca. În mijlocul spătăriei fusese aşternută o masă lungă, legată în fero- nerie de Braşov şi pe faţa-i grea de nuc se întinseră brocardurile cele scumpe. Ştergare lungi atîrnau deasupra lăsînd numai ciucuri auriţi pe margeni. Farfuriile şi tacîmurile erau aşezate în linişte de oamenii de trebuinţă.

Înaltele feţe se mai descheiau pe la anterie, prinzîndu-le numai în copci, ca să răsufle, dînd mînecile la spate. Mitropolitul încă nu spusese Tatăl nostru şi nu binecuvîntase masa pentru că aştepta ivirea Principelui.

Acesta se arătă exact la un ceas, cum fusese vorba, împrospătat, cu barba luata uşor cu foarfeca, parfumat şi vesel. Se aşeză în capul mesei, îl pofti alături pe Mitropolitul Neofit care atîta aştepta şi acesta închină după ce spuse marea rugăciune în greceşte în cinstea monarhului. Boerii ocupaseră locurile după rang, geloşi să nu le ia alţii partea de masă ce li se cuvenea, pîndindu-se cu priviri ucigaşe şi visînd să ajungă cît mai aproape de Cel Iubit. Intră şi muzica palatului care sună din trîmbiţe şi bătu tobele uşor, mai mult ca să mîngîie auzul ostenit al celor de faţă. Cîntau ceva moale, un fel de marş turcesc. Afară se însera, se făcu şi mai răcoare şi gurile se deslegară.

Domnul se ridică şi închină în cinstea celor mai apropiaţi, spu- nîndu-le numele. Locul muzicii milităreşti îl luaseră ţiganii ce ve- niseră cu cobzele, gata să înveselească mesenii. În curînd se auziră ţambalele şi se aprinseră lumînările.

Se aduse păstrugă de Dunăre ţinută în ghiaţă, pui cu stafide — *Capama* şi pe urmă felurile se încurcară după obiceiul pămîntului.. Nu era o masă mare, ca la praznicele domneşti, era numai o gustare, terminată cu servirea plăcintei ce avea ca totdeauna bileţele într- însa pe care erau scrise diferite cuvinte ce stîrneau hazul cînd erau citite cu glas tare: beţiv, înfumurat, făţarnic, rîvnitor la domnie şi altele. Rîseră cu toţii de încurcătura vel pitarului Teodor Emandi, un om cu frica lui Dumnezeu, căruia îi căzuse această din urmă belea pe cap, aceea de a fi bănuit de sorţi că doreşte scaunul domnitorului. Slab, cu ochii scurşi, fără două degete la stînga, se ridicase în picioare şi rostise cuvîntul infamant. Princepele îl fixase cu o privire rea tocmai din capătul celălalt al mesei şi glumise cu o falsă supărare:

— Tu stîrpitură, vreai să-mi iei tuiul?

— Eu, Măria-Ta, zise acela după datină.

— Ian să mi-l scurtaţi puţin, rostise Vodă şi ceilalţi în beţia ce începuse să pună stăpînire pe ei izbucniseră într-un rîs gros.

— Să-l iertăm, Măria-Ta, propuse tot în glumă vtori logofătul Barbu Merişanu, nu vedeţi că abia e coprins de vestminte şi-l do- boară greaua răspundere?

Boerii cei mari se prăvăliră pe masă de rîs, dar Principele părea hotărît să-l dea pe mîna seimenilor.

— Smereşte-te, îl sfătui tot în glumă de alături vel cămăraşul Ştefan Văcărescu.

— Mă smeresc, zise vel pitarul Teodor Emandi şi căzu, mic, cum era din scaunul lui, tîrîndu-se pînă la capătul mesei în genunchi ca să sărute papucul domnitorului în văzul ţiganilor ce nu mai cîntau acum.

Veliţii boeri bătură din palme cu bucurie şi nefericitul fu cărat de prieteni la locul său, vtori postelnicul Matei Huzum şi treti-lo- gofătul Cristea Voinescu, ajutîndu-l să-şi şteargă lacrimile ce cu adevărat izbucniseră pe faţa-i speriată.

După aceea se traseră în cămările apropiate, la cahfea şi la dul- ceaţă unde, acolo, se întocmeau lucrurile cele mai de taină. Slugile cărau vinurile abia începute şi aduseră lichiorurile de ananas să le spele cerul gurii. Se traseră ciubucele mai aproape şi începu a se face politichia. Numai că de la o vreme ochiul monarhului căuta ceva ce nu ştiau ce. Vorbele se stingheriră şi veliţii boeri aşteptau cu frică ce avea să urmeze.

— Pe Ioan, unde l-aţi uitat? zisese, dar gîndul lui la celălalt era, ştiură numaidecît.

— El nu se înghesuie, Măria-Ta, la astfel de petreceri. Se hră- neşte cu văzduh, rosti careva, să umple tăcerea.

— Dar messerul unde umblă de nu l-au văzut ochii mei osteniţi de drum?

Urmă o tăcere stingheritoare care-l asurzi pe Principe.

— De ce nu răspundeţi?
— V-au părăsit, îngînă aga Matei Bălăceanu cu spaimă.
— M-a părăsit? Dar cine i-a îngăduit lui una ca asta, că doar aicea este un stăpîn…
Iar tăcură cu toţii.
— Şi mă rog, de ce m-au lăsat? întrebă cu un haz amar mo- narhul.
— Pentru că aţi plecat la Bistriţa cu astrologul Măriei Voastre şi pre el l-aţi uitat…
— Să fie adus şi bătut cu bicele, hotărî Princepele iute scos din sărite. Unde este?
— L-au tocmit dumnealui baron Meitani pentru vrăjitoreşti tre- buinţe. Stă la el în grădini şi o face pe magul Balthazar.
— Cum au îndrăznit? întrebă uluit monarhul.
Vel vistiernicul Constandin Dudescu se plecă la urechea Prince- pelui şi şopti ceva. „Îl sfătuieşte să se astîmpere, gîndiră toţi ceilalţi de faţă în acelaşi timp, pentru că cu bancherii şi cu oamenii cu bani nu e bine să te ai rău”…
Princepele bău din cupă un rest de vin şi se răzgîndi. Spuse Bălă- ceanului peste umăr:
— Ştii ce! Mai bine lasă-l în seama mea, că-l învăţ eu minte! Cîine slujnicar am să-l fac! Ce, şi-a luat nasul la purtare, ori nu ştie în ce colţ de lume trăieşte?
Masa se sfîrşise, cahfeaua era rece, vorbele îngheţaseră, pe buzele tuturor sta o bucurie sleită, taman acum la urmă cînd mai sperau şi ei să le fie auzite durerile. Plecară deci, fără să mai stăruiască, pretinzînd fiecare că destul l-au ostenit pe Măria Sa – şi că ar fi mai bine să-l lase să hodinească…
Palatul se pustii într-un ceas. Princepele ştia că n-o să doarmă bine. La capătul coridoarelor de lemn îl aştepta Evanghelina. Era îmbrăcată de noapte, îşi pusese numai

deasupra trupului înalt şi puternic un şal auriu în care bătea vîntul pren ferestre.

— Nu dormi? o întrebă.

— Încă nu. Ce ai? Nu arăţi bine. De ce nu te culci?

— Nu mi-e somn.

— Îl cauţi pe messer?

— De unde ştii?

— Ghicesc…

— Bine…

— Ştii unde este?

— L-a luat baronul Meitani la el.

— De ce l-a chemat?

— Îi face bani.

Principele o privea uluit.

— Da, e un vrăjitor. Cît ai lipsit a aprins focurile cele mari —
şi-acum sînt pereţii calzi.

— Ai fost la el?

Evanghelina dădu din umeri.

— Nu se cuvenea…

— Multe nu se cuvin.

— Eşti femeia şi mama mea.

— Doar nu am 20 de ani, sînt bătrînă. Ce-ţi trece prin gînd?

— Nu-mi trece nimic, dar nu se cuvenea. De unde ştii că face bani?

Asta îl rodea mai mult decît orice pe Principe.

— Mi-a arătat cuptoarele lui. Toarnă plumb şi scoate taleri. Avea o oală de guruşi şi zloţi turceşti.

— Rubiale avea?

— Avea şi rubiale de funduc şi rubiale de stamboliu, tot ce vreai şi nu vreai.

— Da ruble?

— Şi ruble…

— E vrăjitor sau numai şarlatan?

— Cine ştie! Se lăuda că el e mai tare şi te certa că l-ai uitat aici şi ai plecat cu astrologul Ioan.

— Îl învăţ eu minte!

— De…

— Crezi că baronul Meitani îl plăteşte mai bine?

— O să te despăgubească şi o să te lase cu buza umflată. Cine nu are un asemenea om, şi-l cumpără…

— Crezi că bancherii ţin fiecare cîte un astfel de pungaş la uşa lor?

— Chiar dacă nu ţin, le-ar trebui…

— Şi baronului nu-i e frică de puterea mea domnească?

Pe chip i se ivise ceva rău, ascuns, pe care maică-sa îl cunoştea demult.

— Oamenii cu bani au mai mare putere ca domnii. Ca mîine o să ne rugăm de el să ne împrumute pentru trebile mucarerului. Cu sărăcia asta din ţară nice odată nu ştii cînd ai vreo nevoie.

— Bine vorbeşti, culcă-te, o să mă mai gîndesc pînă mîine…

— Dormi, nesomnul scurtează viaţa…

— Şi-aşa viaţa noastră e scurtă.

Principele răbdase o săptămînă. Trimisese apoi vorbă că-l vrea înapoi pe exaporit, dar slugile baronului Meitani răspunseseră politicos că nice nu poate fi vorba de aşa ceva întrucît messerul era străin şi avea legile lui care-i îngăduiau să stea în slujba cui vrea.

— Da, dar nu cînd e dator vîndut mie! răcnise Principele, uitînd că încă nu-i dăduse suma promisă, cei 4.000 de taleri.

Vorbele se încrucişau, vremea trecea. Nu mai putea să-l lase de capul lui. Aşa că se urcase în carîtă şi poruncise să fie dus în mar- genile Bucurescilor.

Nu era devreme. Aripile morilor de la Radu Vodă scîrţîiau jalnic în căldura verii. Copacii se pîrliseră de

focul lui iulie şi el nu mai ştia ce aşteaptă şi nu se trage pe undeva pe la cule. Încurcatele trebi ce nu-i mai dădeau pace îl legau parcă de puturosul de oraş. Lăsă biserica Zlătari de lîngă Dîmboviţa şi apucară spre mahalaua Tabacilor, unde aprig mai duhnea a lume înghesuită. Mirosea a piei argăsite şi Princepele care nu ieşea prea des, putu să-şi vadă oraşul, în toată înfăţoşarea lui nemernicească. În curţi băteau baroasele ţi- ganii fierari şi fumul de copită încinsă cu fierul roşu făcea aerul de nerespirat. La cîrciumi petreceau ţărani cu cojoace şi căciuli pe cap, chiar în căldura aceasta ce smulgea pielea de pe om. Morile mari pe piloni putreziţi, daţi cu catran de multă vreme scîrţîiau amarnic şi copiii goi puşcă se scăldau în apa puţină, plină de cai morţi. Hur- dubăile mari, mirosind a făină zăcută, se clătinau la vîntul uşor, parcă goale şi părăsite. Pe malul celălalt stăteau negustorii şi han- giii, în stîlpii scurţi atîrnau brîie de mătase, urlama de ţară de lîna albă cu usuc. Se vindeau ghermesituri, cîrpeturi, fesuri şi palamu- turi. Negustorii de parfumuri urlau cît îi ţinea gura, arătînd borca- nele lor cu colonie de Francia. Covoare aprinse în desene subtile, orientale, stăteau în soare, înveselind tristele locuri. În urloaiele secate curgea o apă murdară din care beau măgăruşii sacalelor. Li- monţeriile erau deşerte şi în geamuri juca musca mare cît unghia. Un miros dulce de şerbet, de rahat dat prin zahăr şi de simigerie umplea aerul. Totul era leşios, pe cer se tîrau nouri albi, cît neşte butii. Doi turci aşezaţi pe vine se scărpinau în nas. Făgădăurile se- cate puţeau în bezestemuri, gunoaiele îţi mutau nările. Pe tarabele joase zăceau pepenii despicaţi, primii pepeni ai acelui an, cu miezul roşu, sau boşari. Pe frigăruile de aramă ardeau seuri groase ce lăsau un fum trăsnitor, unde în curţi se înjunghiau berbeci scoţînd strigăte sugrumate. Trăsura ajunsese în uliţa Şelarilor, dădură la spate uliţa

Zarafilor şi ajunseră în mahalaua Scaunelor pe care o vestea mai întîi un miros năpraznic de carne veche. Pe butucii plini de sînge închegat Princepele zări bucăţi de carne sfîrtecată cu toporul. Muştele bîzîiau amarnic, lovindu-se de sticla carîtei.

Mai încolo ieşiseră curvele podărese arătîndu-şi cele de trebuinţă în porţi şi îndemnînd pe privitori cu gesturi deocheate să intre în curţile acoperite cu viţă.

— Mînă mai repede! porunci Princepele, ca să nu mai vadă ce vedea.

După un timp lăsară mahalalele în urmă şi ajunseseră la un loc mai ferice, plin de grădini şi parcuri. Înaltul oaspe nu cunoştea curtea baronului Meitani pentru că nu vizita pe nimeni, dar acum, fie ce-o fi, s-o cuveni, nu s-o cuveni, o să năvălească peste el şi o să-i răpească podoaba.

— Ştiţi unde mă duceţi? strigă la surugii.

— Da, Măria-Ta, zise arnăutul de pază din spate, nice o grije. Acuş ajungem…

Se ivi o uliţă pavată cu dale mari de piatră şi cu copaci bătrîni care aruncau umbre mari asupra porţilor înalte de fier. O spaimă pe care nu o cunoscuse niciodată îl cuprinse pe Princepe. Nu ştia ce o născuse, dar simţi că asudă. Îi venea să sară din carîtă, ori să strige la surugii să oprească. Uliţa se înfundase pe neaşteptate, în jur nu mai era nici o locuinţă, parcă s-ar fi aflat într-un loc pustiu, deşi era sigur că abia trecuseră pe lîngă mai multe case cu cîteva caturi, bine ascunse dincolo de frunzişul des al copacilor.

— Unde sîntem? întrebă tulburat şi parcă nu-şi mai auzea vocea.

Ceilalţi nu-i răspunseră şi trăsura plecă în galop uşor, mai de- parte de locul unde-l lăsaseră, în faţa unei fîntîni părăgenite, din care nu mai curgea nici un fir de apă. Gardul înalt de piatră ascun- dea vederii lunga curte

întunecată care începea. Între pietre cres- cuseră asfodelele, pălite şi ele de secetă şi iarba era necălcată de multă vreme. Se auzeau păsări sfîşiind un frunziş bătrîn, undeva în fundul plin de ecouri al misterioasei grădini.

Înainta ca şi cînd ar fi călcat pe un covor ce-i înăbuşă paşii. În faţă văzu o poartă grea, înverzită, cuprinsă de muşchiul ieşit la acest loc umbrit. În locul clanţelor, Princepele zări un inel de fier rotund, neîncheiat, cu un rubin roşu, încastrat în ciocul metalic.

Cînd îl atinse simţi ceva rece şi solzos în palmă, se cutremură şi lovi cu el într-o placă ruginită care sună ca un clopot stîrnind ecouri depărtare. Parcă cineva ar fi atins în acelaşi timp mai multe gonguri.
Balamalele scîrţîiră şi Princepele îşi făcu loc. Umbrele copacilor ascundeau deocamdată totul, tufişuri de iasomie şi o grea verdeaţă lucioasă închideau perspectiva. Frica încă nu-l părăsise. Nu rugase pe nimeni să-l urmeze. Voia să fie singur. Nu se întoarse, merse numai prudent prin iarba sălbăticită din care ţîşniră guşteri. Locul se deschidea pe măsură ce înainta. Curtea părea la început un imens cimitir fără stele şi fără cruci, loc deşert, acoperit de strigăte ciu- date. Pe urmă se ivi din acea neclaritate un fel de arc de piatră înnegrită, năpădită şi ea de muşchi, o *porta magica,* cum văzuse la Italia, demult, cu semne zodiacale şi inscripţii nelămurite săpate în trupii ei odată falnici, ce se vor fi scufundat în pămîntul umed şi lunecător. Se opri lîngă un leu de marmură ce rostogolea un glob, fără o labă, cu chipul parcă schimonosit ce trăda o durere veche. Alături, în stînga porţii, abia izbutind să scape de întunericul verde al plantelor ce-o năpădeau, o broască ţestoasă de malahit purta pe spate un stîlp rostral. În mijlocul porţii era semnul Tetragramei, sub el un ochi şi

cifra 5. Un pentagon, un triunghi şi un cerc abia se mai zăreau în rana pietrei bătrîne. Stătu cîteva clipe şi ascultă. Nu se auzea nimeni. Trecu dincolo de arcul de piatră. Dedesubt începeau peluze mai îngrijite şi alei de pietriş alb. Poteca coborî uşor. La capetele drumurilor încrucişate erau cipri funerari, tăiaţi de cu- rînd cu o foarfecă. Se întoarse şi citi pe spatele porţii *skinul*, semnul lui Christ în ebraica veche. Poarta lustruită pe partea aceasta de parcă ar fi bătut-o soarele era albă ca laptele şi, ciudat, pe faţa de piatră nu urcase nici un pic de verdeaţă. O luă spre stînga şi în faţă zări statuia Sfîntului Christofor, cel cu chip de cîine. Parcă rînjea şi ţinea ca Salomeea un cap omenesc pe o tavă. Lîngă el încerca să se elibereze din îmbrăţişarea rece şi nemiloasă a unei marmuri mai proaspete, pasărea Calandrion, cu aripile desfăcute ameninţător. În locul ochilor scoşi, din găvane curgea nisipul, ca şi cînd ar fi plîns. Principele se opri uluit pe loc. Mai văzuse o minunăţie dintr-astea în sudul Italiei, în grădina vilei Palombara. Se auzea iar clopotul acela depărtat. Îi fu frică. Dacă îl urma cineva? Dacă fusese atras într-o cursă? Nu venea nimeni. Aerul era moleşitor, fierbinte, zăcut sub coroanele copacilor bătrîni, ce ţineau numai întuneric, nu şi răcoare. Înainta şovăind. Pe o peluză zăcea în soarele strecurat cine ştie cum în acest infern, un leoncorn lîngă o femeie goală. Umbra lor se întinsese lungă spre un loc mai nevăzut ce cobora. La dreapta şi la stînga, drumul era străjuit de Gorgone cu şerpi răzvrătiţi în păr. Pe un pat de fildeş ros de vreme, galben ca ceara veche se odihnea Nemrod-regele vînător cu arcul abandonat la picioare. Era frumos, cu un zîmbet ambiguu, cu chipul tragic. Puţin mai departe, în mijlocul unui cenotaf de pămînt zări o fîntîna. Doi şerpi cu aripi voiau parcă să cuprindă ghizdurile roase ce scîrţîiau la vînt. Principele se aplecă peste cupa de

piatră şi văzu jos, nu departe, o apă verde, moartă, ce-i reflecta chipul spectral.

Iar bătură acele gonguri şi cînd se uită înapoi văzu spatele alb al porţii magice. Soarele îi lumina mijlocul şi se ivise o nevăzută pînă atunci pecete de aramă, ieşită parcă din reverberaţia luminii neaş- teptate. Cadranul diurn arăta cu o săgeată orele şapte. Se însera.

Porni spre cele cîteva trepte, zece la număr, care-l duceau acum spre o altă peluză. Cînd ajunse sus văzu casa baronului Meitani, singură, dreaptă, pătrată în mijlocul unui loc deschis.

Pe peretele dinspre soare era scris cuvîntul *Agla*. La un colţ stă- teau semnele apelor pluviale, S-ul sigilar, precum şi un triunghi. Nu se auzi nimeni, numai gongul acela ce răsuna acum dinspre poartă.

Şovăi o clipă, pe urmă înaintă iar. Urcă scările, alte zece, şi se trezi în faţa unei uşi în care era implantat un cap de cal de argint. Între ochii animalului sta o palmă deschisă ţinînd o cheie mică şi grea, lucind mort în strania lumină a acestui loc. Descuie fără să şovăie. Şi auzi iar sunetul clopotului, plutind uşor peste încăperea tăcută ce se deschidea goală, dinaintea-i. Nici un covor pe jos, numai o piatră răcoroasă, calcar poros, lustruit cît trebuia ca să nu aluneci. Drept în faţă drumul era curmat de o altă uşă, deasupra căreia se înşirau semnele zodiacale consacrate. Acest mare salon nu făcea impresia nici că e locuit, nici că e nelocuit. Praful nu se strînsese pe jos şi nici în ferestrele fără perdele, doar aerul mirosea ca în cavouri. Princepele privi vasele de aramă în formă de scoică în care putrezeau smochine, lăsînd un iz acrişor în jur. Pe pereţii drepţi erau pictaţi sfincşi şi abraxaxuri cu cap de cocoş, de leu şi de şarpe. O piatră neagră, imensă, pătrată veghea în mijloc pe un soclu.

— E cineva aici? întrebă tare Princepele, iar

înfricoşat.

Nu-i răspunse nimeni. Deschise şi a doua uşe care dădea spre altă încăpere mai strîmtă, de formă hexagonală, parcă mai înaltă decît prima, poate şi din pricina proporţiilor schimbate. În locul ferestrelor, vitralii roşii ca focul, albastre, verzi, aurii, opreau lumina. Deasupra lor Princepele citi în persieneşte:

Dumnezeu a spus măslin care nu se afla, nici la răsărit, nici la apus. El este între genunchi şi buric! Toate adevărurile sînt Kaf şi Sin.

Un sentiment ciudat îl luă în stăpînire. Crezu cîteva clipe că vi- sează. O asemenea casă nu se putea locui, surugii greşiseră şi-l duseseră cine ştie unde. Dar cunoşteau oamenii lui de la agie ce se ascunde sub acest acoperiş? De undeva simţi un curent care arunca în încăperi miros de fîn proaspăt cosit. Pe o uşe deschisă intră un ţap cu un cap omenesc ce semăna cu al cămăraşului Canaano, ce-i aducea dimineaţa pîinea cea proaspătă şi laptele. Animalul mesteca o iarbă plină de zeamă ce i se scurgea pe botul roz, lăsînd pete pe dalele de piatră pe care păşea. Se întoarse, părîndu-i-se că cineva îl privea. Nu era nimeni. Deasupra uşii prin care pătrunsese sta încas- trat un verset ebraic:

Otrava e-n fruct, în floare, în sărut...

Mai mult fugi înainte, pe unde intrase ţapul care rumega nepă- sător. Pătrunse într-o altă încăpere străjuită de patru candelabre, fiecare într-un colţ, fără lumină, cu lumînări stinse demult, pline dedesubt de o ceară încreţită, macerată, mirosind a pustiu. Pe pereţi erau pictaţi arbori şi paseri exotice, mamifere, monştri hibrizi şi arborele filozofic despicat în două: arborele nopţii şi arborele diurn, unul cu fructe de argint, altul cu fructe de aur. Sub el, un text siriac indescifrabil. Un

cîine uriaş, viu, nemişcat îl fixa fără curiozitate. Princepele se opri. Animalul avea o privire magnetică. Nu lătră, nu făcu nici o mişcare, părea că suferă de o tristeţe fără leac, capul îi cădea pe labele uriaşe şi moţăia, îi fu frică să treacă mai departe dar saxonul căzu într-un somn de plumb pe neaşteptate şi oaspetele făcu un pas mare peste el. Înapoi nu putea da. Ceva îl mîna spre ultimele odăi ale acestei case. Nu putea nici să strige ca să nu tre- zească animalul, dar nici nu se opri. Intră într-o altă încăpere pan- taculară, plină de picturi ciudate care umpleau pereţii într-o aglo- merare dementă: peşti zburînd peste lebede, tauri care alergau spre un ou uriaş, pasărea sublimării odihnindu-se pe caduceul lui Hermes, Androginul lîngă Acefal, spate la spate priveau bestiile aeriene ale unui Paradis pictat de o mînă genială care făcea ca aceste panterbe, animale şi fiinţe mitologice să se înfrăţească într-o ţesătură de culori indescriptibilă. Predomina verdele luxuriant al ierbii de primăvară şi un albastru sticlos. Ici, colo izbucnea focul unui carmin din ochii leului mercurial, într-o confuzie extraordinară. Bestiile terestre mîncau pelicanul şi un cocoş asimetric, prea gros şi prea sălbatic, avînd în el ceva de rinocer, devora celălalt simbol al focului: salamandra! Foc pe foc se istoveau, ce taine, ce mesaje neştiute izbucneau din aceşti pereţi!

Dincolo de uşa grea de stejar prin care trecuse se auzi rostogo- lirea leneşului cîine în somn. Căsca precum un om, parcă rupîndu-şi fălcile. Afară era soare, printr-o singură, unică, fereastră, lungă şi îngustă pătrundea o fîşie de lumină albă. Paoni şi lebede înaintau spre tavanul rotund, şarpele tricefal se pregătea sa înghită un dra- gon. Pe colonetele împodobite cu frunze de acant fuseseră pictate maimuţe cu cozi interminabile, avînd în vîrf trandafiri roşii ca sîngele. Un androgin aripat ţinea în mînă o oglindă circulară, sfe- rică ce

arăta deşartă încăpere. Pe un perete atîrnau chei şi gravuri de aramă. Pe una scria în ebraică:

Împreuna cu pâmîntul, cu soarele şi cu sarea, taci!

De fire nevăzute, sus, acolo unde bătea un curent nevăzut, atîr- nau cristale transparente şi pietre colorate care la cel mai uşor vînt scoteau sunete muzicale, abia auzite. Din pereţi se ivi desenul unor statui colosale: *Lenea, Furia, Orgoliul,* şi *Invidia*, sub chipul spectral al unor femei, cînd frumoase, cînd înspăimîntătoare. Curentul smuci o uşă dintr-un perete lateral. Princepele crezu că cineva pătrundea furios dintr-acolo. Inima îi bătu mai tare, dar parcă nu-i mai era frică. De undeva trebuia să se ivească messerul, era felul lui de a se purta. Stătu cîteva clipe, dar nu se întîmplă nimic. Pătrunse într-o altă odaie, cu pereţii acoperiţi de embleme, şi planşe anatomice. În mijlocul acestei încăperi cu cinci pereţi pe o coloană de marmură spînzurau spade masonice, şorţuri şi filacterii de plumb. Un deget uriaş acoperea jumătate din stîlpul de piatră care avea în desenul lui conturul unor buze. Era înspăimîntător. Echere şi mistrii de argint atîrnau de tavan. Într-un cerc Princepele desluşi secreta şi vechea deviză: *Non serviam*! Pecetea lui Solomon veghea dintr-un colţ şi cîtăva vreme monarhului îi fu frică că nu va mai găsi ieşirea. Îl înşelau uriaşele desene copiate după *Tratatul de disecţie* al lui Charles Estiennes şi după *cărţile de Anatomie* ale lui Valverde, înfăţişînd cruciaţi în supliciu, muşchi care atîrnau ca nişte fîşii de mătase zdrenţuite sau ca petale monstruoase, carnasiere, cum au unele plante. Totul îţi făcea groază, dar o fascinaţie nebănuită îl ţinu pe Princepe încă multă vreme în faţa emblemelor lui Paracelsus.

Trebuia să vadă cu orice preţ totul şi abia reuşi să se urnească înaintînd către ultima uşă. O împinse cu greutate şi se împiedică de un glob de plumb, înfipt într-

un ax uitat chiar lîngă intrare. Acesta se învîrti greoi cîtăva vreme atrăgîndu-i privirea fascinată. Pătrun- sese într-o mare încăpere cu pereţii acoperiţi de cărţi şi manuscrise învelite în piele sîngerie, în cotoarele cărora se putea citi titlurile în elineşte şi ebraică. Tavanul jos era şi el plin de picturi monstru- oase. Tauri uriaşi cu virilităţi exacerbate năvăleau spre preoţi ai lui Baal, goi, epilaţi, unşi de parcă ar fi ieşit dintr-o baie de ulei. Astarteea indecisă, trăgîndu-şi cele două sexe, măsura silvanii şi nimfele din jur. Saturn îşi devora copiii cu o expresie de lăcomie maximă.

În încăpere era foarte cald. Undeva în fund, un uriaş cuptor spagiric adăpostea un foc potolit. Princepele zări mai întîi harfa de lemn a messerului, aruncată lîngă un pat jos, acoperit cu o blană de urs.

Un baldachin de mătase îl acoperea. Dincolo de pînza subţire atîrnau două picioare lungi, într-o abandonare ce trăda o mare obo- seală. Princepele se apropie. Messerul dormea. Respira uşor ca un copil. Monarhul îi contemplă chipul frumos şi părul auriu căzut pe frunte. O uşoară nădușeală îi inunda obrazul. Rostea cuvinte neîn- ţelese în somn. În jurul patului, pe jos, erau risipite pene de scris şi călimări, jumătate golite, cenuşare scurse, lupe, cuţite şi o balanţă mică. Mai încolo, pe rafturi, stăteau risipite talismane astrologice, talismane matematice şi talismane sacrilege. Flori de granat, culese de mult, macerate de timp, umpleau încăperea de un miros de pu- trefacţie vegetală insuportabil. Pe jos căzuseră zaruri, cristale de sare, pietre albe şi negre tăiate cu un fierăstrău subtil, perle, corali, scoici şi colane de scarabei mici, albaştri. Ridicînd privirile Prin- cepele tresări. Deasupra atîrnau fructe de ceară cu chipuri omeneşti, ciudat de vii. Iar simţi nevoia să fugă, dar se stăpîni. Îl încînta mulţimea obiectelor din jur peste care calcă cu grijă: cilindri chinezeşti de metal,

bastoane cu clopoţei, şi *diadema thorah*, arce metalice, *pietra di pavone* cu incrustaţii, amulete cu cei 28 de ochi divini, un japs reprezentînd sexul zeiţei Isis, lemne ciudate, rupte la colţuri, agate şi porfir, amulete hinduse *kavac*, cum văzuse la Roma, plante presate culese de la India în noaptea *Amabasya*, talismanele celor 72 de stele malefice şi cele ale stelelor benefice în număr de 36, sigiliuri din lemn de piersic, discuri circulare de jad, semnul demnităţii hieratice imperiale, canalul influenţelor celeste *ţung* din jad galben, un *yang* phalic, tablete de jad roşu, ce simbolizau focul divin, evantalii malefice, trigrame, bucăţi de corn, ierburi solstiţiale, meteoriţi şi pietre: piatra Alectorius, Kelovita, piatra Rajana, Draco- nita, Gamahezuri, alaun şi ambră, toate cum le învăţase cîndva după *Tratatul lui Zosima*.

Nu le atinse. Înconjură odaia în vîrful picioarelor ca să nu-l tre- zească pe messer şi citi cotoarele aurite. Se aflau aici: romanul *Hymnerotomachia*, atribuit lui Francesco Colona, *Emblemata Amo- rum* a lui Vaieninus din Anvers, copii după *Libri fulgurales*, *Thea- trum Chymicum, Crysopea* lui Johanes Konradus Barchausen şi a altor lucrări al cărora nu-l mai citi pentru că auzi în spate o uşoară mişcare.

Messerul se trezise. Rîdea uşor cu dinţii lui ca boabele de porumb de lapte. Avea iar expresia unui copil necorupt.

— Tu eşti? îl întrebă. Ce făceai? Cum ai ajuns aici?

— Dar tu, şarlatane?

Voia să fie mînios, să pară autoritar, dar Ottaviano nici nu se mişca de pe locul lui. Îşi aşezase palmele sub cap şi-l măsura pe Principe de jos pînă sus.

Era foarte cald. Monarhul se îndreptă spre îngusta fereastră ca s-o deschidă.

— Nu! îl opri messerul.

— Mă-năbuş! zise celălalt şi îşi descheie la gît

vestmîntul somp- tuos.

Se simţea mirosul înnăbuşitor al plumbului topit.

— Lucrezi pentru baronul Meitani?

— Da.

— De ce?

— El mă plăteşte. Tu doar promiţi…

Ottaviano rîse iar, arătîndu-şi dinţii.

Se auzi clopotul acela îndepărtat şi trist ca de dincolo de lume.

— De ce mă cauţi? întrebă messerul.

— Vreau să ştiu, am văzut totul şi am înţeles…

Ottaviano se ridică în picioare şi-i luă mîna într-a lui.

— Vrei să mă slujeşti?

— Da, spuse încet Principele. Nu ne-aude nimeni?

— Nimeni.

— Atunci?

— Vei avea răbdare?

— Da.

— Consacrarea se face prin virtuţile tale. Te legi să nu vorbeşti cu nimeni? Te voi pregăti timp de patruzeci de zile. Vrei?

— Vreau.

— În acest timp trebue să rămîi cast, pregătindu-te pentru invo- caţie. Vom aprinde două lumînări ce nu trebue să se stingă în tot acest timp. O să mănînci pe o pînză curată, o să te ung cu ulei pe ochi, pe tălpile picioarelor şi pe genunchi. Îţi voi face semnul Tetragramei pe frunte, îţi voi da un inel, o să dormi sub cap cu textele sacre, în somn vei primi oracolele cînd luna va fi în a 9-a casă, a nativităţii. M-auzi?

— Te-aud…

— Repetă după mine invocaţia ca s-o ţii minte…

— Repet…

— *Eu sînt Alfa şi Omega, Începutul şi Sfîrşitul, Acela care este, era şi care trebuia să vină…*

— Eu sînt Alfa şi Omega, începutul şi Sfîrşitul, Acela care este, era şi care trebuia să sosească.

— *Atotputernicul...*

— Atotputernicul...

— *Eu sînt Primul şi Cel mai Nou, Cel Viu, Eu sînt mort şi iată ca sînt viu... pentru secole şi secole...*

— ... şi iată că sînt viu... pentru secole şi secole...

— *Am cheile morţii şi ale Infernului...*

— ... am cheile morţii şi ale Infernului...

— *Spune acum zece nume ale lui Dumnezeu...*

— Spun zece nume ale lui Dumnezeu...

— *El, Elohem, Elohe, Zebaotb, Elion, Escerchie, Adonai, Jab, Tetragramaton, Saday...*

Messerul tăcu. Părea istovit, ca şi Princepele.

— Numele lui corespunde celor zece Saferoţi ai Cabalei şi aduc binele dinspre Dumnezeu. Platon le socotea mai sacre chiar decît templele... Totul e scris... mai adăugă messerul, arătîndu-i cărţile din jur.

— *Claviculele lui Solomon*, copiate din auzite de învăţaţi, *Cabala*, se află aici, îşi arătă timpla, ca şi *Zoharul*, ca şi *Sepher Yetsirah*. Dacă avem timp o să-ţi citesc manuscrisele şi *Comentariile despre Ge- neză* ale lui Johanan Alemani şi opera favorită a lui Pic de la Mirandola: *Heptaplus*, cel care a trăit după cum ştii într-o stare de graţie... Vrei?

— Vreau!

— Am în sacii mei opera lui postumă, *Comentariul*, copiată de mîini harnice, şi *Tractato contro li astrologi* care e un fals, compus de frică, pentru că niciodată cei puternici nu permit celor ce ştiu să spună!

Obosise, luă harfa de lemn şi îi smuci uşor coardele, privind cuptorul.

— Focul a ostenit, spuse. Cîntă şi tu...

— Ce să cînt?

— Ce ştii?

— Nu ştiu nimic…

— Ba da, psalmi sau Cîntarea Cîntărilor, versul îmblînzeşte focul, şi dă materiei căldura care-i trebuie, nici mai mare, nici mai mică…

— Nu păcătuiesc împotriva legii mele?

— Nu păcătuieşti!

— Nici împotriva focului?

— Nici. El este o împreunare de materii. *Conjunctio*… Mercurul se uneşte cu sulful, ca să nască copilul filozofiei, aurul. Lui o să-i placă cuvintele sublime ale înţeleptului…

— Bine, voi spune…

— Spune…

Princepele recită în greceşte:

— *Sărută-mă cu sărutările gurii tale, căci sărutările sînt mai bune ca vinul… Miresmele tale sînt balsam mirositor, mir vărsat pe nu- mele tău, de aceea te iubesc fecioarele…. Răpeşte-mă, ia-mă cu tine, hai să fugim! Regele m-a dus în cămările sale, veseli-ne-vom şi ne vom bucura de tine….*

Era istovit, un sentiment de ruşine îl dobora. Mereu credea că visează, că băuse mult şi că se întîmplă cu el lucrurile neobişnuite.

Messerul aruncă un pumn de praf în foc şi flăcările se înteţiră. Ardeau diavoleşte, umplînd pereţii de lumină. Ridică după aceea nişte hîrţoage de pe podele.

— Iată manuscrisele lui Trismosin, *Splendor solis* şi primul tratat alhimic *Aurora consurgens*, uite tratatul *Della transmutazione dei metalli,* iată manuscrisul latin *Turba philosophorum*, cu patruzeci de embleme care descriu copulaţia Regelui cu Regina….

I le vîra în ochi, strîngîndu-le în pumnul său mic şi Princepele văzu uluit că erau doar nişte foi aproape goale, nescrise sau începute numai cu litere neciteţe.

— Aici am manuscrisul *Ripley scrowle* în care sînt

descrise cer- curile zodiacale, l-am furat la Londra, acum 200 de ani…

Părea nebun, dar convins, vorbea despre el ca despre altul, mort şi înviat, şi Princepele se îngrozi şi mai mult cînd îl auzi continuînd:

— Am şi *textele lui Senor Zaditb, Apocalipsul chimic,* cu *Măduva Albimică, Dorinţa dorită,* descrierea mormîntului lui Semiramis deschis înţelepţilor şi *Salamandra strălucitoare*…

Se opri şi scotoci pe sub pat cu o mînă de orb.

— Aveam şi cartea imprimată pe scoarţă de copac dată lui Ni- colae Flamel care avea cheia marelui secret sculptat pe uşa bisericii
Saint Jacques de la Boucherie…

Respira greu, părea că se înăbuşe, era ca într-o transă, căuta aerul puţin al odăii şi aşa prea înghesuite şi pline de fum.

— Am să te învăţ cum să vindeci ciuma neagră şi o să fii cel mai mare domnitor. Ţi-am promis că te voi iniţia în hrematistică şi o să mă ţin de cuvînt. Ştiu să fac bani, am elixirul vieţii care e pregătit după reţetele *Culegerii secretelor excelente*… Sînt Bombast vob Hohenheim, am studiat secretele tartarilor, umblînd la Egipet şi la Bizanţ. Am îngrijit pe Erasmus şi am profesat hirurgia. Am lăsat în altă viaţă o operă capitală numită *Cele 7 cărţi ale Arhidoxului magic,* zi-mi în intimitate Paracelsus, că nu mă supăr…

Pe buze îi înflorise o spumă subţire şi tremura din tot trupul. Ar fi trebuit să-i lase cineva sînge, dar Princepele nu îndrăzni să se mişte. Sta şi-l privea. Cuvintele cădeau încă din gura lui ca un torent.

— Lui Alfons de Castilia i-am dat atîta aur că nu mai ştia ce să facă cu el. Mă numea Marele său Magister şi mi-a oferit o fiică să mă culc cu ea…

Era nebun fără doar şi poate, dar nebunia asta îl

fascina pe Prin- cepe. Dacă l-ar fi întrerupt, îl omora.

— Am sub căpătîi *Dicţionarul Infernal*; *Micul Albert* şi Marele Albert sînt aici, iată-le le-am udat la un naufragiu şi literele numai eu mai ştiu a le citi. Sînt un om preţios. Crede în mine şi ascultă-mă!

Se opri, îşi şterse buzele şi faţa cu o batistă de mătase pe care apoi o strînse în pumnul lui mic şi asudat.

— Mă crezi?

— Te cred.

— Dă-mi mîna…

I-o luă, îi întoarse palma cu faţa în sus. Nu o privi.

— Mi-e frică, zise încet.

— De ce?

— Să-ţi spun adevărul…

Îl fixă drept în ochi.

— Mai m-am numit Vittorino da Feltre, Fidelfo şi Mario Equi- cola. Am trăit la Mantova şi la Ferrara, unde am mai trăit? Uite că am uitat… Magnifice, rămîi cu mine noaptea asta, am încă atîtea să-ţi spun…

Se ridicase pînă lîngă faţa lui şi-l ardea cu privirile. Avea o mînă fără oase, moale, flască, lipsită de greutate.

„Dacă e mort?” gîndi Princepele.

Vru să se smulgă, dar el îl reţinu cu o forţă nebănuită în palma aceea mică şi asudată.

— Rămîi! îi porunci.

Şi Princepele rămase.

SABATUL

La cristovul viilor din acel an, aiubitul şi înţeleptul Princepe dădu o mare serbare la Mogoşoaia. Se făcuseră pregătiri, umblau vorbe că se vor vedea lucruri nevăzute, boierii scodoliseră pînă în fundul buzunarelor ca să potolească neasemuita pohtă de a străluci a soţiilor ce abia aşteptau asemenea prilejuri ca s-arate, care cum putea mai bine. Se povestea că va fi un carnaval păgîn, ca la Italia, după indicaţiile messerului, ce el închipuise toată această ne- maipomenită petrecere. Fuseseră tocmiţi oameni, umblau ştafete, totul fiind departe de Bucuresci, multe lucruri rămaseră tăinuite, pentru că aceia ce făceau cele de trebuinţă se juraseră să-şi ţină gura cusută şi fugeau să stea la farmute întru care tare îi mai ispiteau curioşii.

Oricum, bani cursese gîrlă, croitoresele năduşiseră alergînd după materialele aduse din vreme de la Beci şi din Francia, pe căile ştiute. Dacă te-ai fi pus la mintea boeroaicelor ai fi făcut avere în acel timp, pentru că minţile li se aprinseseră şi nu-şi mai stăvileau pornirile diavoleşti ale luxului. Nu şedeau deci mîinile cusătorese-lor, slugile îşi găsiseră beleaua, se dusese lenea şi trîndăveala, lumea părea apucată de streche. Se

potcoveau caii, grăjdarii sucăleau la trăsuri, băteau stîlpii şi măciucile poleite, rădvanele cele mai păguboase cu cămări ferecate, cociile de Viana, toate arătau ca miresele cu trei zile înainte de ziua dăruită petrecerii. Valtrapurile verzi şi albastre fuseseră pieptănate cu grije, perinele de frînghie, acoperite cu catifea, dată cu peria, roabele cu care se ajutau robii ţigani să încalece caii înaintaşi vopsite şi ele luceau de-ţi luau văzul. Seimenii în haine de postav roşu, împodobeau cu crengi de brad podul Mogoşoaiei. Numai la venirea Vezirului, a Paşilor şi a generalilor se mai găteau astfel căile lumeşti, se pregăteau şi elciii, curioşi de moarte a ştire ce pregătise strălucitul Principe ce voia a arăta lumii cît se bucură de încrederea Măritei Porţi şi cum înţelege a răsplătire această înaltă dragoste.

Cu o noapte înainte careva văzuse turma de vite ce trebuia să fie sacrificată la acel înălţat ospăţ şi spunea cui voia să auză că ea asurzise pămîntul de atîta ramăt ce numai la zilele Zalhanalelor se mai auzea.

Cînd, în sfîrşit, sosi daurita zi de septembrie, cu un soare molcom ce mai mult mîngîia decît încălzea, lumea răsuflă uşurată. Pînă pe la prînz cerul se mai posomorî de cîteva ori spre spaima cucoanelor ce se rugau în gînd bunului Dumnezeu să nu le lipsească de timp frumos tocmai la o asemenea petrecere, dar de pe la patru cerul se zidi într-un albastru ca marea, de tot seninos. Se pregătea a răsări o lună cît o căldare şi venise şi o părere de vînt ce aducea miroasne frumoase de pe cîmpuri. Echipajele se puseseră în mişcare, lucind din spiţele roţilor şi se auzeau strigăte întărîtate. Masalagiii îşi pregăteau faclele deşi pînă la întunecatul serii mai aveau. Caii arăpeşti străluceau cu rafturile, şeile şi scările lor de argint. Coconii cei mai tineri călăreau alături, pe lîngă carîte, să s-arate viteji şi frumoşi. În balcoane se aşternuseră covoare ca la zilele mari şi

felinarele se aprindeau fără folos încă dinaintea apusului soarelui. Prin uşile şi ferestrele deschise sclipeau oglinzile de Veneţia cu pervazurile lor masive de aur. Cei rămaşi acasă făceau semne cu mîna celor plecaţi, multe lacrimi mai curseseră şi în această zi de pomină că palatul de la Mogoşoaia nu-i încăpea pe toţi şi ighemoniconul era strict. De sus, priveliştea acestui convoi nesfîrşit de trăsuri se arăta măreaţă. Luceau calpacele cu blăni scumpe şi lungile haine de la Orient, numai mătăsării şi atlaze în culorile nebune ale paonilor, sarvanele de canavăţ ghiulghiuli, gulerele şi samururile ca fumul cel sfînt, ceaprazele şi felegelele de canavăţ turungii, pîntecelele de cacom şi rîs, conteşele de postav, limiile de samur, serhatlîcurile de canavăţ cu paceale de samur, asta în ce priveşte grelele haine ale bărbaţilor, că dacă te-ai fi uitat la rochiile femeieşti şi la blănile şi bijuteriile lor ai fi orbit. Sunau lesele de mărgăritar în trapul cailor de ai fi zis că ieşiseră arhanghelii din a doua viziune a lui Ezechiel, cu zalele lor uşoare de metal ceresc, mătăsăriile făceau valuri albastre şi verzi în acel amurg, dulamele cu lastră grea cădeau pe şoldurile pline, nasturii de argint păreau stele divine bătute între sînii bogaţi sau buricele îngerilor savaoţi. Scînteiau pietrele grele, scumpe cît o moşie ori o mână de sare, năucitoare, fanatice, cu o grea şi mohorîtă strălucire, ori de pucioasă, ori de foc mocnit, toate strîngînd în ele păcate grele ce aveau a fi ispăşite în vreo zi sau în vreo viaţă. Sarasirul greu, cu limii de samur ori de sobol sau canavăţul cu flori de fir brodau desene podobite pe acele trupuri bine hrănite şi leneşe, sfidînd mulţimea ce sta şi se uita cu gura căscată la cine-i conduce, sucnelele de tabin, de hatai, şi de belacoasă, cu sponci de aur făceau o risipă haină în acei ochi flămînzi de frumuseţe. Gurile de mărgăritar, rochiile de terţanel, ghiordiile, zăbunelele de sandal de

Veneţia, în zăvase de şapte foi, de lastră, căptuşite cu tafta leşească suceau minţile fetelor tinere ce se şi gîndeau în acea seară cu ce baş beşliu de negustor să se culce ca să dobîndească şi ele o asemenea strălucită podoabă, ce le-ar înlesni drumul spre paturile şi mai nesătule ale lumii mari. Mijloacele subţirele ori mai pline de grăsime erau încinse cu brîne cu căpătîie de fir, în degete sticleau inele mari, grele ca lanţurile Iadului, iar în urechi mişcau uşor cercei cu picioare de paing, lucrate la Vizanţ demult. Lanţuri de aur, cu nasturi de jilalţ, lefţişori subtili, în chip de gripsori, sălbile de zloţi roşcaţi, brăţările împletite parcă trăgeau cu ochiul singure de la gîturile, urechile şi braţele femeilor. Diamanturile, rubinele, smaragdele cît oul de porumbiel se răsteau unele la altele într-o ceartă mută, secretă, plină de pizmă. Ancuţa Grădişteanu, legată cu un turban de tulpan cu zăbranic se uita la Haretia stolniceasa, şi o măsura cu cît mai îmbătrînise anul de cînd n-o mai văzuse. Neacşa Prîşcoveanu, nevasta Marelui Vornic, ascunsă după un marabù, trăgea cu ochiul la Sofica, fiica hatmanului Costache Caragea, plină de fulii de diamant ca o vitrină de bijutieri de la Beci, Catrina Greceanu, soaţa marelui paharnic se uita sfîşiată la greul trup, frumos podobit al Sandei Done ce-i surîdea din carîtă, trecînd repede înainte, ca să tragă cu ochiul şi ea pînă la Mogoşoaia, ce anume purtau celelalte femei, să mai dreagă ce se mai putea drege, pentru că adevărata petrecere a acestor muieri era aceea de a arătare cît au, nu de altă ceva. Catrina Moruzi, verişoara marelui postelnic Ianachi Moruzi, venea mai la urmă, nepăsătoare la cele ce vedea. Erau toate, ce mai: şi Elena Balasaki şi Măria Văcărescu şi Smaranda Grădişteanu şi nemaipomenita Păuniţă Cantacuzen, ce sta tolănită pe pernele trăsurii ca o fiară la pîndă, toate cu ai lor, prietini, soţi şi verişori, care mai de care mai

bine dispuşi, gata să petreacă.

Mai la urma cortegiului nu lipseau nici boerii de mîna a doua, mazilii şi rudele lor, şi ei făloşi sperînd că la o astfel de zi, Prince- pele o să uite cele necazuri şi o să-i mai ierte. La urmă de tot, în trăsuri închiriate, soseau, chemaţi de voia domnească, grămăticii şi dascălii de la Academia elinească, scribii şi poeţii cu plete lungi, spălaţi numai cu acel prilej, cu bărbile potrivite din brice ştirbe, ţi- nute la locuri ascunse, pleava aceea inteligentă, plină de vorbe şi băşini, lingavi, urduroşi, nemîncaţi, mustind de grele snoave, cu ochii în patru, ca să aibă ce rumega o lună şi să umple cafenelele cu glume deşuchiate. Nu lipsea smeritul Macarie Cuful, cu faţa lui zmeadă de delator, onctuos, respectuos din frică, cu o vorbă cîntă- toare, cel ce se tîrîse la picioarele tuturor tronurilor şi era ţinut ca un lăutar la cele petreceri unde cu meşteşugite vorbe scuipa pe cine trebue, ori lăuda la comandă, cu sîrg, fără alegere, scoţînd iubitele cuvinte ca din butoiul Danaidelor, însoţit ca de obicei de prietinul său bun Antonie Spadone, cu care lucrase pentru agie de cînd se ştiau, pîrînd cu vorbe ticluite pe cine voiai şi nu voiai, nelipsit de la nici un maslu, de la nici o înmormîntare. Într-o altă droşcă, mai de trei parale, veneau cei patru cavaleri ai Apocalipsei, cum îşi spuneau ei înşişi: Neftiotache Buhuş, gros, greu, şişcar urduros, puţind a căcat cînd năduşea, beutor cu butea, meşter în cuvinte, om cuprins de minte, cu nedespărţitul lui amic, unul prizărit, fără glas, bîlbîit, repezit şi plin de idei mici, Gheorghe Crisogon, autor de articole pentru fogliete şi dramaturg, cum pretindea cînd i se jucau neroziile pe scena de la *Ceşmeaua Roşie*. Garda lor era formată din doi zdrahoni beţi de dimineaţa pînă seara; unul abia mai mestecînd vorbele în gură: Agafet Cuşcungachi, cu un ochi rătăcit prin mijlocul obrazului şi altul vîrît taman sub păr, ţinut

de mînă de Lazăr Scriba de Trapezunda, vestitul făcător de răvaşe de plăcinte ce se vindeau în Tîrgul de afară cu două parale, în care scriau ziceri de rîs, ustu- rătoare.

Chiuiau cu toţii, urmaţi de o ceată de zurbagii mai mici, fără nume, în fruntea cărora se afla Iacub Giacomi, bărbat frumos de 35 de ani, cunoscut pentru curajul de a fi trăit cu cea mai urîtă femeie din Bucuresci: una zăludă, troală, cu un cap de cal, de i se spunea Dante, nu pentru că ar fi avut talentul acestuia, ci pentru că bocîrnă, lată ca un cal de gloabă, vorbind în eresuri la beţie – părea mai mult un bărbat decît o femeie. Erau beţi de pe acum, cu sticle de vin între picioare, golite pe jumătate, să ajungă cu damf între feţele bogate, să poată spune de cum intrau în turmă cuvinte de spirit care făceau să rîdă pe curteni, de unde la o nevoie nevoita mai ieşea cîte o înlesnire, la chiriile gazdelor nemiloase, la vreo aprobare de lemne, mai o invitaţie la mesele de sîmbăta, nu strica să ai şi nişte bufoni la cîte o tîrnosire. Inculţi, invidioşi, nespălaţi, se arătau arţăgoşi şi plini de ifose lumii privitoare.

*

Princepele, cu Mitropolitul Neofit, privea toată acea bulucire de trăsuri şi zîmbea cu plăcere la saluturile boerilor veliţi. De-a stînga sta maică-sa Evanghelina şi Haricleia soaţa, cu cei trei coconi. Mo- narhul prezida gustarea ce se aşezase în saloanele de jos ale palatu- lui şi pe urmă avea să-i poftească pe toţi pe balconul ce da cu faţa spre lac, să stea în privelişte.

Deocamdată lumea se înghesuia spre saloanele de gios, încărcate de oglinzi. Se aprindeau lumînările, pentru că afară ziua murea pe zidurile roşcate cu o ultimă strălucire de blîndă toamnă de ţară. Paonii Princepelui, la atîta vînzoleală şi lume multă, strigau îns-

păimîntaţi de moarte şi se urcau pe ziduri, surpînd iedera. Erau ner- voşi, isterici, aveau parcă glasuri omeneşti. Dar frica lor nu turbura acea mulţime gata să guste vutca şi nisetrul ce sta în piramide pe tăvi de Danţca. Talerele grele, ţinute de slugi voinice, cărau pahare de cristal şi cupe. Pe masa luminată de sfeşnice de argint se aşeza- seră melci colarobi şi raci, din cornuri poleite curgeau şipuri de vin trandafiriu, la cerere. Jilţurile şi scaonele frumos sculptate fuseseră ocupate de femei ce-şi arătau ferice dinţii. Domnitorul, după ce intrase, dăduse împreună cu Mitropolitul, binecuvîntarea mesei. La dreapta, un cor de dascăli şoptea cîntece eclesiastice. În colţuri, pe mese ajutătoare stăteau grămezi de carne de curcan, pastramă, cîrnaţi, hălci de batal, atunci fripte pe neşte grătare aflate în bucătă- riile cele mari. Se mînca la întîmplare, cucoanele se şi înfipseseră la cele dulciuri, la smochine şi prezantină, bărbaţii luptau cu chefalii şi cleanii proaspeţi, rostind sentenţe despre cumpătare într-o mare batjocură. Dumnealui Scarlat Greceanu iute se făcuse, pentru că o ţinea de la prînz în bucuria aşteptării acelei petreceri de seară şi se ierta cu Andronache Gane, un văr cu care stătuse certat mai mulţi ani. Dumnealui Radu Golescu se apropiase de Princepe ce mai mult gusta decît mînca, cuprins de o nelinişte ce nu scăpa nimănui. Vorbea repede, la ureche, voia să-l amuze, povestea ultimele snoave şi nu-l scăpa din ochi pe protivnicul lui neîndurat la graţia domnito- rului, vel logofătul Manolachi Grădişteanu, ce-i umplea cealaltă ureche cu ale lui şi mai şi…

Într-un colţ, mai la nevedere, căutînd cu mîini lacome printre cele tingiri şi tave, ceata celor patru cavaleri ai Apocalipsei lua cu dragoste din grămezile de icre de chefal, scuipînd sîmburii de măs- line şi turnînd bine în foalele neostoite. Lazăr Scriba de Trapezunda încerca

nişte lofari, proaspeţi ca dimineaţa şi întorsese spatele celorlalţi trei care simţeau mai puţină foame cît o sete ce nu putea fi stăvilită. Neftiotache Buhuş, ţinîndu-şi cel de al doilea pîntece cu amîndouă mîinile din cînd în cînd, cerea cu glas milos paharnicului să-i toarne de două ori, să nu se mai încurce că avea o cupă în- gustă, mai mult fasoanele de ea şi intarsiturile. Cătase ceva potrivit în jur, dar ia de unde nu-i! Acum sughiţa şi umbla cu privirea în ochiul cel rătăcit al lui Agafet Cuşcungachi şi el ţapăn de greaua în- cercare prin care trecea, dar gata s-o dovedească, pentru că aşa avea obiceiul: se destrezea bînd într-una. Glumeau amîndoi, amintindu-şi de un An Nou cînd umblaseră pe la toate scările cu o varză în mînă, cerşind bani, că-i terminaseră ca să ţină încă un chef scăzut, pe la marginile păcătosului de Bucuresci. Acela, Agafet, cu mutra lui buimacă, numai bună de plîns de milă, spunea celor ce le deschideau că i-a murit un frate de oftică şi n-are cu ce să-l înmormînteze, minciună ce se prindea la doi din trei. Acum, că era de unde şi nimenea nu se ocupa de ei, băgau într-înşii cu sîrg, cu o singură spaimă, să nu borască pren saloanele Princepelui, că atît le-ar mai fi trebuit! Şi aşa aveau un nume prost, ori să faci una ca asta la o masă de zile mari, însemna să te cureţi de-a binelea, cît erai de crezut crema intelighenţiei.

S-aduseră poligalele, anghinarele, guadalupii şi strugurii. Încе- perea carnavalului se apropia. Afară căzuse noaptea şi luna, cît o pecete mare împărătească, poleia toată Mogoşoaia ce răsuna de strigăte de broaşte şi de bocănituri înfundate, acolo între stuf şi trestie, unde messerul cu oamenii lui, pregăteau surprizele. O slugă de taină şoptise Princepelui că poate să poftească lumea în loggie, în privelişte. Monarhul bătu din palme şi suita îl urmă foşnind din grelele vesminte. Lîngă scaune şi sofale aşteptau ciubucele şi ibri- cele, alte

talgere gemeau sub ciorchini grei de struguri brumaţi.

— Va fi ceva de basm! şuşoteau gurile muiereşti.

Într-acestea, Păuniţa Cantacuzen dispăru pe neştiute după o în- voială cu cei ce puneau la cale ticluitele trebi. Mai tîrziu, însuşi Princepele avea să plece, fără ca lumea a băgare de seamă.

*

Lacul părea mort sub lumina rece a lunii. Se răcorise şi femeile strîngeau mai bine blănile în jurul delicatelor gîturi. Pe deasupra umerelor se şopteau vorbe viclene în spatele soţilor ce şi ei tot după carne streină se uitau, plictisiţi şi burduşiţi de vorbele nevestelor, în acel mohorît întuneric, numai perlele, lefţii şi mărgeanul sticleau sub privirea regală a diamantelor. Princepele se ridică în picioare şi făcu un semn cu erodiul său fastuos de stîrc, plecîndu-se numai pu- ţin şi mişcînd capul de la stînga la dreapta. Culahul persian din păr de capră îl înălţa şi mai mult. Boerii şi nevestele se ridicară o dată cu el în picioare, înclinînd capul cu mare devoţiune spre locul mo- narhului, al mamei sale, Evanghelina şi-al soaţei cu coconii, ce mul- ţumiră tăcut.

— Ce istorie mai e şi asta? întrebă cuprinsă de presimţiri Evan- ghelina.

— O să-ţi placă, şopti la rîndul său Princepele.

— Să nu strici datinele. Stăm pe un scaun creştinesc.

Lîngă o coloană privea tăcut, în cămeşa lui albă, ţeapănă, de in, Ioan astrologul. Nu scosese seara întreagă o vorbă.

— Numai lui n-o să-i placă, zise iar Princepele. El este Cato Cenzorul, dar am să-l vîr în temniţă, dacă nu-şi ţine limba!

— Ba, păcatul ăsta să nu-l faci! îl povăţui maică-sa.

Din spate se auzeau grohăiturile celor patru

arhangheli ai Apoca- lipsei care şuşoteau cu boer Hristea Belivacă şi cu paharnicii, să le mai toarne în cupe că dacă era petrecere, măcar să se sature şi ei de vinurile cele mai bune.

— Ţi-am spus să nu-i mai chemi! şopti şi Haricleia, soaţa. Ce pildă dai fiilor tăi cu aceşti beţivi?

— Şi filozofii se îmbată, Doamnă, vezi-ţi de trebile domniei tale. Fiecare curte se podobeşte cu oameni de spirit…

— Oamenii de spirit nu fac ca porcii, mi-au pătat feţele de masă cu necreşterea lor. Nu ştiu să mănînce, nu i-ai văzut?

— Fereşte-te, Doamnă, să nu te-auză sau să afle că-i dispreţu- eşti. O să-ţi crească urzici în urechi, după aceea…

Undeva deasupra lacului izbucnise focul de artificii. Stele roşii şi galbene cădeau peste faţa apei. Făceau bolţi lungi şi păsările ascunse în copaci se speriară, fîlfîind ameninţător pe deasupra, apoi pieriră.

În fund se aprinseră facle. Pădurea Mogoşoaia ce se afla dincolo de lac, nu departe, luă parcă foc. Se auziră, mai întîi strigăte ne- desluşite, ceva ce semăna cu boncăluitul cerbilor în rut, apoi lovituri repetate în trunchii copacilor, ritmat, magic. Aerul se înfierbîntă pe neaşteptate, tot acel loc, apăsat de calda seară de toamnă, năduşa devenea insuportabil. Aerul era greu de fumul faclelor, parcă respiraţia clocită a apelor venea într-acoace, dar nu făcea scîrbă, nu era neplăcută, dimpotrivă, parfume amestecate încercau să risipească aerul cel stricat. Cerul luminat de lună era ca un vin vechi subţiat cu clei de morun. Orăcăiră pe neaşteptat broaştele, minţite de acele sgomote lubrice, apăsate, repetate, adînci, sosite din fundul mlaştinilor. La lumina faclelor se iviră mai întîi cei vînaţi: cerbii şi căprioarele, în piei proaspete, luate după animalele sacrificate încă

în acea dimineaţă. Mirosea a sînge de departe, carnea aveau s-o guste cu toţii la urmă după ce tot acest carnaval trebuia să degenereze într-o nesfîrşită petrecere. Grămăticul Enache şopti vel slugerului Grigore Băleanu:

— Începe ca la păgîni…

— Astea se numesc la Italia *moresche*, nătărăule. Lumea se mai distrează şi mai învaţă… îi răspunse celălalt peste umeri. Staţi în grajduri în loc să călătoriţi şi vă mai numiţi luminători ai poporului..

Dumnealui Dumitrache Aslan, vel clucer, îl trase de mînecă:

— Iartă-l şi dumneata acuş şi aţin-te că o să avem ce vedea..

Soitarii din Mogoşoaia îmbrăcaţi în piei de căprioară căzură în patru labe şi se făcură că le este frică. De aici nu li se vedea chipul aveau pe cap măşti de carton şi urlau înăbuşit, se adunau grămadă şi se risipeau la lumina faclelor. Din pădure se auzeau alte răcnete teribile, anunţînd sosirea vînătorilor, şi ei îmbrăcaţi în piei de animale, cu urme de sînge pe trupurile goale. Ţineau în mînă suliţi şi împungeau văzduhul acela nedesluşit în lumina incertă a torţelor. Dădeau tîrcoale urlînd vînatului şi dansau sălbatec ca la căluşari. În stolniceasa Maria intră un frig privind acele trupuri, pline de muşchi, unse cu untdelemn, acoperite prin locurile ruşinoase cu labe şi copite de animale. Hăcuirea se făcu în sunete ciudate de corn ce sunau din ce în ce mai aproape. Alţi oameni cu tărgi strînseră atîta moarte şi o cărară spre frunzişele cele mai ascunse. Boerii bătură din palme şi mai cerură vin.

— Ei? întrebă vtori logofătul Barbu Merişanu pe nevastă-sa cum ţi s-au părut?

Aceea, femeie la locul ei, şopti pe după evantaliu, să nu fie auzită de vreo ureche spurcată:

— Stai să vedem ce mai vine...

Nu trebuiră să aştepte mult. După o scurtă tăcere, din tufişurile de papură aflate mai în faţă, izbucni un zgomot îngrozitor de talgere lovite. Aerul iar se încinse de parcă ar fi luat foc. Dinspre pădurea Mogoşoaiei se desluşea un galop ce cutremura pămîntul. Iar se băteau trunchii copacilor ca la vînatul iepurilor şi un strigăt de surpriză acoperi hărmălaia. O turmă de măgari speriaţi se aruncă în apă, cătînd să-şi găsească scăpare de acel zgomot ce nu se putea suporta. Erau întărîtaţi, îşi pierduseră blîndeţea, ori încăpăţînarea, ar fi rupt ceva, moartea apropiată îi făcea sălbatici, răgeau înspăi- mîntător şi negăsind scăpare iar se aruncau spre apă. Se iviră zece sau doisprezece haidamaci cu ciomege şi începură să-i lovească săl- batic. Erau goi pînă la brîu, pe piept aveau tatuaje înfăţişînd soa- rele, deasupra chicilor sălbatice ţineau pene albe ce se mişcau agitat pe fundalul nopţii.

— Ce fac, îi omoară! strigară cîteva femei.

Se auzeau loviturile seci în capetele animalelor şi strigătele expietoare. Se înecară cei mai mulţi umplînd apa de sînge. Aveau ţestele zdrobite şi încercau să scape de nămolul şi planctonul ce li se agăţa de copite.

Catrina Balş leşină în braţele vărului său, care abia aştepta s-o caute în sîn, s-o deschidă pe la lănţuguri şi să-i mai vadă sfîrcurile cele după care umbla besmetic de două luni. Şireata, beată şi de spaimă şi de o cutremurare secretă, ce-i dase mare uşurare unde-i este omului mai bine, se lăsa purtată spre scările din dos unde, acela, Iordache, avea s-o întindă pe iarbă şi s-o sărute pe gura deschisă ca un boboc de trandafir.

— Ăsta-i tîrgul cel mare al Sabatului! strigă, de lîngă coloana de care se rezemase, Ioan astrologul. Cosimo întîiul cel puţin stropea catîrii cu parfum şi nu-i ucidea!

Lîngă el se afla dumnealui Costache Ghica, om învăţat, subţire ce ştia şi el multe. Se dădu mai aproape

şi-i şopti:

— Taci, mărite Ioane, vorba e prea de tot primejdioasă, o să te coste.

— Cultul lui Apollon despre care pomeneşte Pindar, la curtea Valahiei! Prea-i de tot! Nu mai lipseşte decît să ne punem peane în cur! Ţara arde şi baba se piaptănă!

— Taci, pentru Dumnezeu! zise şi mai înspăimîntat celălalt.

— De ce nu scoate ţiganii lui la secetă, să-i puie să facă pe pa- parudele, dacă-i place atît mascalţoneria? Măcar după aia ar ploua!

Ca *intermezii,* trecu o plută luminată de felinare din bostan în care ardeau lumînări. Pe ea dansau fetele baronului Buller, cunoscute în Bucuresci pentru plăcerea de a se arăta desbrăcate pe unde apucau. Aveau trupuri bine alcătuite, cu şolduri ce făceau să dea strechea în bărbaţi. Un Pan, ce-şi acoperea dinaintea-i cu frunze, cînta din flaut. Ele, mai mult desvelindu-se decît acoperindu-se cu sălcii cătau să nu cadă în apă, în lumina scursă ce nu le îngăduia să ştie unde termina pluta şi unde începea lintiţa.

— Dacă nu s-o arăta şi Păuniţa Cantacuzen, să nu-mi mai spui pe nume, şopti stolniceasa Haretia, Neacşei Pîrşcoveanu, care se afla îîngă ea, făcîndu-şi vînt cu evantaliul, fără să-şi ascundă furia. Şi aia n-o să se joace, o să se arate cum a făcut-o mă-sa, în pielea goală, Doamne fereşte, că bine am mai ajuns…

După care ceru un pahar cu apă slugilor ce aşteptau la spate. Acum, pe apele argintii ale Mogoşoaiei, treceau feluci şi caicuri, ca la Vosfor, încărcate cu nuferi, trandafiri de toamnă, albi şi roşii, ceea ce iscă aplauze slugoase voind să arate afecţiunea pentru Înalta Poartă. Pe o altă plută, patru ţigani, unşi cu ulei, ca nişte *corai,* purtau vase în care se aflau virilităţile căpriorilor ucişi de dimineaţă şi fudulii de berbec.

— Da astea ce-s? se mirau coconiţele mai tinere, prefăcîndu-se că nu înţeleg.

Bărbaţii rîdeau în barbă şi-şi dădeau ghionţi. Răspundeau în doi peri, ca să pară cuviincioşi:

— Ceva ce ne-ar trebui şi nouă!

Boeroaicele bătrîne îşi făceau cruce şi scuipau în sîn:

— Sfîrşitul lumii!

Pe pluta ce avea în capete *mascaroni* de ipsos proaspăt, turnat de mîini dibace, fu tăiat un cocoş viu şi putură să vadă cu toţii, cum un băiat de zalhanale, dibaci şi crud îi scoate inima dintr-o lovitură şi muşcă din ea, scuipîndu-i sîngele încă viu.

— Au! făcură femeile, ascunzîndu-şi ochii, nemaiputînd să su- porte...

— Plec! zise Ioan lui Costache Ghica. Aici se va ţine o messă neagră.

— Stai! îl rugă celălalt, Princepele o s-audă şi-o să se supere.

— Să respecte mai întîi legea şi pe urmă să se supere! Şi-ntr-adevăr plecă, turburînd petrecerea celorlalţi. Se auzeau trîmbiţele cele mari şi dinspre moara de hîrtie a Mogoşoaiei se ivi în ceaţa albastră a faclelor arse, o plută mare, abia înaintînd. Se băteau ţimbale şi alămuri, aerul era sfîşiat de corni care mugeau ca vitele şi în faţă văzură un uriaş ţap viu care avea legată cu sfori nevăzute două coarne şi la spate. Între cele din faţă spînzura o perucă de fe- meie cu un păr negru şi lung. Pe frunte i se lipise o lumînare care ardea cu o flacără mică, şovăitoare.

— Ăsta-i dracu! se înfiorau cucoanele şi iar mai leşină una, Ioana Mavrocordat, ce n-avea nici ea inemă mare.

Dracul însă şedea alături pe plută. Spoit cum era cu funingine, doar puţini îl recunoscură: era Iordache Ruset, ginerele marelui ne- gustor Alexie Balaban, cine ştie cum ajuns între prietenii messerului. Gol tot, frumos

şi înalt, îşi atîrnase doi saci pe piept ca să pară că are mamele de muiere. Peste părul lui creţ de plăcintar spînzurau plete de rafie, înnegrite, o bonetă şuie îi cădea pe un ochi. În faţă, la vedere legăna un mare phalus de lemn, roşu, solzos, plin de serpentine de hîrtie. Partea femeiască făcu iar: Au! şi îşi ascunseră cu toatele, feţele în evantalii. Iordachi Ruset sta răstignit pe un tron aurit, înconjurat de un cor de suplicaţi: dascălii de la biserica Darabani, cine ştie cum strînşi şi aduşi la această păgînească petrecere ce sperie şi pe Mitropolit care iute se trase în cămările de taină, să nu mai vadă comedia. Şi pentru că cei din loggia palatului băuseră destul şi nu-i mai speria nimic, bătură din palme, cu o fericire beţivă, cînd dracul se ridică în picioare şi-şi arătă spatele acoperit de o mască rîzătoare pe care pedepsiţii o sărutară pe rînd cu mare dragoste. Băteau tambure, se auzeau viole şi chiţăit de şoareci parcă, clopoţei nebuni se agitară pe apă şi sparseră toată acea linişte a nopţii. Suplicaţii se apropiau de Iordachi Ruset cu spatele, nu mai îndrăzneau să-l privească şi tobele asurziră delicatele urechi.

— Asta, da, îmi place! făcu dumnealui Dumitraşco Topliceanu, mai vedem şi noi ceva, un carnaval ca la Urbino, că prea ne plicti- seam. Ce spui, iubite Mihai?

Mihai Mano dădu din umere. Nu înţelegea astfel de *burle*, el trăise între mavrofori şi avea alte obicee.

Patru femei, între care nu lipsea Sanda Done, cu ţîţele afară din- tr-un vestmînt de tot transparent ce-i arăta trupul care omorîse cîţiva bărbaţi şi avea să mai omoare, aruncau cu fructe din mari co- şuri, piersice şi mere roşii, în apă. Bacantele aveau pe piept ciorchini de struguri şi-acolo unde-ar fi trebuit să ascundă vatra lor de foc şi pierzare, atîrnau lanterne mici ca neşte rubine. Bărbaţii începură să grohăie ca porcii lîngă muieri, mai bînd cu sete şi neruşinare, închipuindu-se fiecare cu

burţile, cu puturoşenia lor lîngă acele cupeţe ce nu se ruşinau nici de apă, nici de cer, nici de cei ce le priveau cu atîta pohtă.

Costache Ghica îl asculta pe grămăticul Enache, care fugise mai într-acoace. Acesta îi spunea ceva la ureche.

— Ăştia au jurat pe Scriiturile negre ale Prinţului Tenebrelor! Mîine va trebui să aducă Mitropolitul crucea cea de aur şi s-o înnece în apă ca să alunge pe Satan…

— E numai o joacă…

Dinspre moara de hîrtie a Mogoşoaiei se mai ivise o plută, mai mică şi ea plină de nuferi şi de trandafiri roşii. În mijloc era ridicat un fel de templu: *Sicca Veneria*, pentru cine ştia, cu coloane de car- ton de care spînzurau simulacre *fascinum* şi *fascina*. Pe un tron, aco- perit cu o piele de ţap, se arătase la apropiere divinul trup al Pău- niţei Cantacuzen, fără mască, numai cu o coroană de aur. Ţinea bra- ţele desfăcute şi pe umeri doi broscoi, acoperiţi cu catifea neagră, ca dona Martibal Sarrena.

— *Necata*, marea vrăjitoare a Scripturilor diavolului! spuse Cos- tache Ghica.

Patru histrioni, şi ei podobiţi cu papură, rupseră broaştele în bu- căţi şi le aruncară măruntaiele în lacul luminat de facle.

— Filip! Filip! strigau, cu glas ţigănesc.

— Ah, ce i-aş face! Ah, ce i-aş face! juruiau bărbaţii cumplit în sinea lor şi mai priveau şi se mai holbau la acei sîni divini ai Păuni- ţei Cantacuzen care numai îi scutura pre ei.

Muierile se închinau şi trăgeau cu ochiul spre scaunul Princepelui ce era gol. Haricleia, ţeapănă, privea neturburat pluta. Evanghelina plecase demult, dupăind cu paşii ei grei pe galerii. Coconii domneşti rîdeau şi nu înţelegeau nimic. Numai din rîndul boerilor de rangul al

doilea se auzea sughiţul lubric al lui Neftiotache Buhuş, turbat la vederea acelei minunate femei.

— Mă duc şi-i fac! spunea cu voce astupată de prieteni.

Agafet Cuşcungachi îi umpluse gura cu pumnul lui mare, să n-audă cinstitele feţe asemenea făgăduieli, dar scribălăul tot muşca şi scrîşnea:

— Mă duc şi-i fac!

— Taci, nebune! îl rugau ceilalţi şi-l traseră afară cu greutate, că atîrna cît o turmă mare de porci.

Pluta cu Păuniţa Cantacuzen se dusese uşor pe apă. Îi mai vedeau numai spatele regal pe care unii se căţăraseră ca pe o scară şi gemeau acum în gînd la amintirea caznelor celor nebuneşti.

— Ce iapă! Ce iapă! făcea, în mintea-i, Hristea Belivacă, turnînd în el lichioruri. Odată să mă lase numai! Două moşii îi dau şi-un diamant, că degeaba am trăit dacă nu i-am pisat ţîţele…

Dinspre insulă se aruncară iar cu artifiţii. Cerul se lumină şi pu- tură citi pe calmele ape, orologiul florilor, tîrît pe dedesubt de no- tători ascunşi: boboci de trandafir ce simbolizau neliniştea, rezeda care purta consolarea, violete albe de seră, arătînd speranţa, roz-marinul cu fidelitate şi o cunună de *camomillia* ce voia să spună că cineva era cuprins de melancolie. Nu se daseră pe ape maci şi *thymul* ca să nu se cheme duhurile fatale. Închipuirea unui cadran arăta orele dragostei interzise: 7, din nenufari; 12 din ficoida glacială; 1 de noapte-garoafa prolifera; 5 de dimineaţă-frumoasa nopţii; 6 în zori-geraniul trist; 9 cînd soarele a pornit cu carul lui de foc - nictantul de Malabar…

Ca timpul, aceste flori veneau din infinitul nopţii şi se duceau în infinit. Femeile care înţelegeau mesajele secrete bătură din palme ca la o minune. Cel ce le trimisese putea fi mulţumit…

Se auziră iar trîmbiţe şi se făcu pe urmă tăcere. Ultima plută se ivi ca din adîncul lacului, luminată pe neaşteptate de facle. Spre balconul brîncovenesc, înaintau acum, drepţi, fosforescenţi, goi, cu trupuri statuare zeii Tet şi Horus. O muzică bolnavă de flaut înso- ţea lenta plutire. Tăcură cu toţii, uluiţi de ceea ce vedeau. Alături, unul lîngă celălalt, messerul, cu chipul său de copil, cu părul ca pa- iul copt ţinea mîna Princepelui. Erau frumoşi, fabuloşi, ca doi ar- hangheli, era sfîrşitul lumii. Costache Ghica porni la fugă pe scările cele întortochiate. Acum ştia…

*

Tîrziu, aproape de miezul nopţii locul suna de muzici şi de ţi- pete. Petrecerea se răspîndise pretutindeni, în tufişurile de iasomie, pe aleile prăbuşite sub paşii repeziţi ai vînătorilor, în felucile pline de nuferi smulşi de lîngă mal de cei întreprinzători. Ardeau focuri mocnite ici şi colo, pădurea Mogoşoaiei avea să ia foc în zori şi n-o mai stinsese nimeni timp de o săptămînă, dar acum era plină de trupuri. Soaţele îşi căutau besmetice bărbaţii ce se încurcaseră cu muierile şătrarilor de la Mogoşoaia ce gătiseră toată ziua pentru cinstitele feţe, şi-acum, bete, se lăsau tîrîte prin tufe, cercetate de măreţele bărbi boereşti prin locurile cele mai ascunse. Acei oameni parcă rîmau, porci erau, dar ce le păsa? Pe insulă, unde o căraseră cu pluta, Păuniţa Cantacuzen striga zadarnic în braţele a şapte căldărari ce o răstigniseră pe iarbă şi se deşertau în ea pe rînd. Îi sgîriase, îi lovise cu picioarele în pîntece, le muşcase obrazele murdare, nu mai avea ce le face, acum striga de plăcere, că o luaseră de la început şi nu se mai istoveau.

Catrina Balş îl pălmuia de zor pe văru-său care o

disvirginase după multe împotriviri şi se ruga de el să-i aducă altă rochie de unde a ştire, pentru că aceea pe care o mai avea pe ea, era făcută ferfeniţă şi-o s-o rîdă lumea.

Sanda Done, ce nice ea nu ierta, plecase cu doi bucătari pe care amarnic îi mai batjocori pînă îi lăsă să facă ce voiau cu ea, pe rînd, fără mare zarvă şi cuvinte, că nu vorbe proaste îi trebuiau, ci alt- ceva.

Departe de toată această învălmăşeală, Princepele sta istovit pe o plută lîngă umerii dulci, de fată, ai messerului. Mirosea a gîrlă, a nămol, a peşte. Un fluture rătăcit în acel început de toamnă şi în acele nebune lumini ale nopţii ce se sfîrşea, bătu cu aripi uleioase deasupra lor. Princepele îl înveli pe Ottaviano cu toga de postav alb în mijlocul căreia scînteia un mare scarabeu din diamante.

— Am trecut Styxul? întrebase messerul.

Celălalt nu-i răspunse. Privea cerul cu o mînă abandonată în apă.

— Sămînţa ta e rece şi sterilă ca a diavolului! mai adăugă Otta- viano şi surîse trist cu buzele lui de copil necorupt.

Se lumina. Fusese o noapte mică…

PARTEA A DOUA

TREBURI DOMESTICEŞTI

În acel octombrie, de după noaptea Sabatului, cînd arsese pădurea Mogoşoaiei şi în tîrg se spuneau vorbele cele mai ne- curate despre Domnitor, messerul fusese pîndit pe podul Caliţei într-o noapte de trei scelerați ce voiseră a-l înjunghia. Ottaviano scăpase cu o fugă ruşinoasă, dar Principele aflînd, se mîniase. Aga Matei Bălăceanu nu dăduse de urma necunoscuţilor şi nu lipsise mult să-şi piardă slujba.

— Ce tîrg e ăsta de nu poate omul ieşi să se primble fără ca ci- neva să nu încerce să-i uşureze punga? îl întrebase mînios pe sluj- başul său, ce dăduse din umeri, spunînd că de mult ceruse înmul- ţirea gărzilor, dar că nimic nu se făcuse pentru aceasta.

Numai că monarhul se înşela crezînd că cei trei năimiţi voiseră banii messerului şi nu viaţa lui. De unde

să ştie Prea Luminatul că zurliul, nebunul, se apucase a umbla prin tîrg după muieri streine, că strica rînduiri de case şi ieşiseră bărbaţii să-l termine. Frumos cum era, putred pînă în măduvă, Ottaviano numai ce se uita la vreo fată sau femeie şi acelea umblau ca bete pe urmele lui. Bea nopţile pînă tîrziu pren tavernele de la margeni, cu lăutarii, şi petrecea şi spunea vorbe urîte. Încetul cu încetul totul se afla, dar cine să în- drăznească să-l pîrască Princepelui, ce se ştia că e omul său de taină, ce-l are în mînă, femeia şi exaporitul său...

Într-acel octombrie galbin, plin de rod, monarhul îl luase cu el pe la moşii, uitînd necazurile şi pricina acelui atac. Umblau pren ţară. Pe cîmpuri şi pe drumuri, spre schele şi pe la magazii, plezneau carele de saci. Se aducea grîul verii, dijma oilor, zeciuiala la peşte şi la pomăt, turme întregi de porci umpleau aerul de strigăte, vitele băuneau spre staulele domneşti. Se încheiaseră socotelile vămilor, umblau slugile cu catastifele sub braţ, parcă apucate. Ici şi colo răsunau bicele pedepsitoare şi se auzeau vaietele muierilor cu mulţi copii ce nu putuseră să plătească cît era de trebuinţă. La crame se trăgea vinul în linuri şi tot văzduhul mirosea a tămîioasă, era un belşug în toate ce prevestea şi a doua domnie, tot atît de bogată şi plină de fapte puternice. Dinspre ocne soseau căruţele cu sare, mi- nate la Brăila pe vase, era vremea cea mai plăcută domnitorului, cînd simţea toată puterea pămîntească şi dumnezeiască asupra supuşilor săi. Călăreţi de taină duceau plocoanele unde trebuiau, belşugul acela se revărsa şi spre afară. Sataralele şi mîncăturile, luate uneori cu sila se făceau bani grei la menzil schimbaţi prin misiţi şi zarafi. La carvasaraua domnească nu dormea nimeni, ziua şi noaptea. Nemernicii erau sucăliţi de oameni ai agiei, nu scăpa nice pasărea din cer fără să plătească ceea ce era de trebuinţă. Da- tornicii erau

bătuţi la falangă şi mai scoteau, hoţii arşi cu fierul roşu, Bucurescii miroseau a carne prăjită, a pepeni şi a fum. Soseau şi banii luaţi pe vînzarea slujbelor, miluiţi de mîini dibace şi stre- curaţi în buzunarul marelui vistiernic Dudescu, ce ştia a arăta Prin- cepelui recunoştinţa sa, la o sumă bună. Mergea moara dracului fără oprire într-o mare şi neoprită vreare. Gelapii treceau barierele cu vitele lor, umplînd uliţele de mugete şi baligă, erau nişte nopţi coapte ca o bubă, pline de miroasne şi taină, răsunau împuşcături din întuneric, se auzeau svonuri, lumea petrecea nebună, se făceau nunţi şi lăutarii erau căraţi cu roaba pe la bordeiele lor, după zile şi nopţi de istov.

— Cine spune că poporul meu nu petrece? întreba Princepele, auzind toate acestea.

Messerul rîdea mînzeşte şi asculta trapul cailor care-i duceau din loc în loc. Se făcuse parcă mai frumos, avea un chip livid, scurs de vicii şi ochii aceia albaştri parcă se mai întunecaseră.

După vreo trei săptămîni se opriseră amîndoi la Mogoşoaia, pri- vind munca unor oameni ce strînseseră cenuşa pădurii arse în noaptea de pomină şi plantau o livadă de piersici delicaţi aduşi de cine ştie unde.

— Ce fac? întrebase messerul.

— Acoperă ceea ce a distrus focul purificator.

Stăteau amîndoi în loggia de piatră şi priveau nemişcarea lacului plin de un stuf pălit. Soarele unei dimineţi de sfîrşit de toamnă mîngîia vag locurile. Mirosea a vrană, a strugure strivit. Bucătarii coceau pîinea cea de toate zilele, se zăreau focurile şi trupurile lor despuiate în faţa cuptoarelor. Se ivise de undeva, dumnealui bi vel vornicul Ştefan Pîrşcoveanu, mic, iute, slugos ca totdeauna, plin de anatefterele în care erau trecute gloabele şi haiafeturile domneşti.

— Ce-i? întrebase Princepele.

— Are Măria-Ta vreame?

— Mai încolo, iubite bi vel vornice.

Era urmat de trei ispravnici, toţi cu peceţile şi călimările în brîu, gata să dea socoteala de cele lucrate preste an.

Într-o clipă pieriră şi-i lăsară singuri.

Un ceas sau două nu spuseră nimic, privind numai la acei robi ce strîngeau cenuşa fostei păduri, grămăjoare, grămăjoare şi săpau cu grije alături, aşezînd puieţii în gropile proaspete.

— Va fi întru amintirea unirii noastre, zisese moale monarhul, fără să-l privească pe celălalt.

— Cînd vor da primele fructe vom mai fi împreună? întrebase şiret messerul.

— Dar cum? se mirase celălalt.

— Cunosc capriciile Domnilor şi ceea ce face puterea din ei.

Se stîrni un vînt iute ridicînd praful de cenuşe şi aducînd miros de ars. În curte scîrţîiau care doborîte de greutate, se auzea un buf- net de saci spre magazii şi glasuri amestecate.

— Îmi place toamna, spusese Princepele. E un anotimp vital, al puterii şi al bogăţiei.

— Dar eşti oare bogat? întrebase Ottaviano.

— Cît poate fi cineva bogat prin aceste locuri…

— Domnitor asupra unor bordeie! zisese messerul batjocoritor. Ţi-ar trebui o ţară sau o cetate, nu un stobor de sate păgubite.

— Să taci, că-ţi retez limba cea afurisită!

Se şi certaseră într-un minut. Dar iute le trecu.

— Ce-ai vrea să fac? întrebă în cele din urmă Princepele sim- ţindu-se singur dintr-o dată.

— Ţi-am mai spus. Trebuie să-ţi dovedeşti ţie însuţi puterea…

— Vorbeşti prostii…

— Nu vorbesc prostii. Dacă ai fi citit măcar cărţile acestor locuri ai fi aflat.

— Ce vreai a spune?

— Ce-a rostit gura mea…

Îi arătase o cărticică.

— Asta ce mai e?

— *Hronicul lui Chesarie Daponte*. Să-ţi citesc? N-au trecut o sută de ani de la întîmplările ce vei afla…

Deschise şi desluşi din greceşte cu vocea lui proaspătă: *„Se turceşte Ienache Capi-Chehaia şi se face chiugiuc tefterdar… Pe acest Ienache cînd s-a înfuriat împăratul pentru răsvrătirea lui o poroncit să-l preumble împreună cu alţi capi-chehai ai lui în piaţă cu Ghel-Mumia şi după aceia să-i scurteze de cap. Atunci Vizirazemi, fiind prietin cu Ienache i-a dzis că dacă s-ar turci ar putea să mijlocească pentru el să-i scape viaţa sa, dar pentru alţii nu poate…”*

— Destul! poruncise Princepele, ce să înţeleg?

— Umblu, aflu, vreau să-ţi spun. Nu ai de ales. Ori îi scurtezi, ori vei pieri. Zice lumea că alţi boieri rîvnitori vor să-ţi urmeze în scaon, că au bani mai mulţi…

— Nu-i adevărat. Aş şti…

— Dormi, Magnifice, iartă-mă că ţi-o spun…

Faţa Princepelui se înnegrise.

— Nu-i adevărat!

— Şi dacă o s-o afli mai încolo?

— De la cine?

— Ştiu eu? Nu cobesc…

— N-o să am milă!

— Să nu fie prea tîrziu!

Aceea fusese prima întunecare a acelei strălucite zile de belşug.

— Trebuie să vii tu ca să-mi spui toate astea?

— Am fost trimis!

Monarhul l-ar fi biciuit, dar se stăpîni. Iar delira sau

cine ştie? Rupse mătăniile în pumn şi-l chemă pe vel vornicul Pîrşcoveanu cu o bătaie de palme.

— Atunci eu mă duc, spusese Ottaviano.

— Da de unde! Stai să priveşti la treburile cele domesticeşti. Şi în timp ce ei îmi vor spune ce-au mai strîns şi-or socoti, tu să-mi mîngîi urechile cu ştiinţa ta. Pentru asta te plătesc…

Messerul rămăsese.

Se arătară iar ispravnicii, cu condicele lor. Dumnealui bi vel vornicul Pîrşcoveanu trase călimările şi o masă pregătită şi începu a citire sumele scoase la vămi, la prisăci şi la iezere. Erau numai cifre moarte, Principele asculta cu o ureche distrată. Se înşirau textele anaforalelor domneşti pentru ocrotirea pădurilor, ale prădalicelor – să fie să nu fie – şi pentru care sumă, acturile de danii domneşti pentru besearici şi mînăstiri, precum şi averile lor crescute, spre ştiinţa sa ce trebuia să coprindă totul.

Slugile aduseseră talgere pline cu mere sunătoare şi alune. Cupe cu vin aşteptau alături. Nu gusta nimeni pînă la încheierea soco- telilor, dar trebuiau să fie…

Ispravnicii asudaseră citind:

— La mînăstirea De un lemn au crescut satele de la 13 la 17, au trei mori, nu una ca mai an, un munte şi cinci vii. Cu bani buni au cumpărat şi o branişte pentru vînat din care se cuvine să dea Domniei Tale 300 de iepuri şi 200 de pielicele de vulpe, au oi şi miere, ceară şi porci den care se cuvine mai mult la anul pentru haznaua noastră.

— Strînge-i atunci bi vel vornice, ce mai aştepţi?

— O să-i strîng, Măria Ta, dar cum?

Principele lăsase mîna lui flască într-un talger şi luase un măr. Ottaviano muşcase şi el dintr-unul, rotund, mare şi roşu ca o inemă.

Aerul se umplu de parfum.

— La curăturile de fîn sînt strînse peste 470 de care, avem 810 burduşele de brînză, o mie şi patru sute de burduşele de caşcaval şi 230 burdufe de vin…

— Negustorii au dat postavele de trebuinţă?

— Au dat, Măria Ta.

— Bine, mai departe…

— Cele 83 de sate domneşti au lăsat preste patru mii de găleţi cu grîu, ceea ce face…

— Ai zis ceva? îl întrebase Principele pe messer care tăcea.

— Nu, mă gîndeam numai la filosof: *Nu numai că toate lucrurile sînt întru Dumnezeu, dar toate lucrurile care există, cu atît mai mult cu cît sînt întru Dumnezeu şi purced de la el, cu atît nu sînt decît o singură faptă…*

— Frumos grăeşte bi vel vornice…

Ispravnicii, fiinţe nemerniceşti de la cancelarii, trăite numai între ţifre, fără să aibe habar de Platon, încurcaseră catastifele.

— Ce v-aţi uluit aşa? îi certase Principele cu moliciune, mîndru că ţine lîngă el o fiinţă ca a messerului, ce ştia să-i îndulcească această caznă a socotelilor…

Cu greutate trecură la adunarea plăţilor meşterilor cojocari ai curţii, croitori şi potcovari. Erau sume de nemic, dar trebuiau adu- nate, rînduite, să nu iasă pagubă, că fiecare suflet avea preţ.

— Au scumpit fierul, au scumpit potcoavele sau ce fac ei acolo? întrebase mai încolo monarhul.

— Nu, Mărite Doamne, dar au fost şi pagube…

— Bine…

Şi măcelarii costau destul, hotărî să-i mai împuţineze. Pe urmă află că torcătorii de lînă străduesc cu laudă şi le mai lăsă ceva în taler. Olarii aduceau şi ei binişor la tîrguri, se făcuse economie la văpsele şi la lut, cînd ajunseră la treaba sladniţelor de bere, o uşoară mînie îl

cuprinse pe domnitor.

— Aud că nemţii aceia cer cît nu li se cuvine. Ce să înţeleg din necugetarea lor?

— Alţii nu-s…

— Să găsiţi, ori ce treabă aveţi?

Tăcuseră cu toţii. Princepele aruncase jumătatea de măr pe care o avea în mînă şi luase un pumn de alune. Nu ştia de fapt cît păgubea, dar îi plăcea să arate că află totul. Messerul surîse.

— Să faceţi o condică de răfuială cu ei şi să-i luaţi din urmă hotărî în cele din urmă.

Pe urmă trecură la veniturile schelelor trecătoare, socotiră para cu para cît i se cuvenea lui, Prea Măritului, pentru arderea fiecărui cuptor de pîine şi fu mulţumit de cele aflate. Mămularii îl înşelau şi el o ştia bine, dar trebuiau puşi spionii agiei, să-i afle şi să-i dovedească pentru a-i scutura şi mai bine şi a lua tot ce era al lui. Sigilarea cepurilor se făcea pe ochi şi pe sprinceană, el, bi vel vorncul Pîrşcoveanu, ce avea de zis?

— Eu socotesc, Măria Ta, dar mai scapă!

— Să nu scape…

— N-o să mai scape… promise cu gura pungă, mirat în sine de această nouă lăcomie, care lui, slugă credincioasă, nu-i mai lăsa nimic.

Trecură apoi la venitul morilor, al poenilor şi prisăcilor. Sumele erau frumoase, îl mulţămeau, spre liniştea ispravnicilor. Pînă aceia socotiră ceea ce cîştigaseră de la birul zalhananelor, Princepele glumi cu messerul:

— Ce spui, iubite Ottaviano, de trebile acestea obişnuite, vulgare?

— Cînd a fost zămislit omul, era înger de fapt, faptele l-au prăbuşit la trup şi la spirit…

— De ce?

— Pentru că Dumnezeu l-a învelit în carne.
— Şi de ce-ar fi făcut-o?
— Pentru că a dorit să afle. Vreau să ştiu binele şi răul, spune el, dar această sete de a cunoaşte nu era decît foamea unei bestii.
— Mă mîhneşti…
— Tu de ce socoteşti cîţi porci ţi se cuvin şi cîte vite?
— Ca să trăiesc!
— Nu, ca să ai puterea.
— Iar ne certăm?
Messerul nu-i răspunse. El nu putea răbda să stea mai mult de un ceas lîngă aceşti oameni cu condici. Ar fi vrut să plece, dar trebuia să-l amuze pe Princepe. De la sosirea sa mutul acela cocoşat, mic la stat şi caraghios ofta pren unghere. Într-un fel se simţea un bufon şi voia să se răzbune.
Socoteala nartului era încurcată, slugile domneşti se bîlbîiau, îi apucase o frică, dar Princepele era pornit, avea chef să discute.
— Domnii, ca şi zeii, sînt viziuni ale atributelor eterne sau nume divine, care atunci cînd sînt ridicate la rangul de zeităţi, devin distrugătoare pentru omenire. Ce-ar trebui să facă?
— Ar trebui ca ele să fie slugile, nu stăpînii oamenilor, spune careva, dar asta este o gîndire de om slab.
— Poate că nu ai dreptate. Dacă ei ar aduce sacrificii Omului ar dobîndi mîntuirea…
— De care mîntuire ai Tu, Magnifice, nevoie? Să lăsăm vorbele. Fă ce-ţi spun. Arată-le că eşti puternic şi dovedeşte-o!
— Nu-mi ajunge cîtă putere am?
— Ţi se pare că ai putere. Ţi-am spus, dacă va veni unul cu o sută de mii de taleri mai mult, puterea ta se va şterge…
Biv vel vornicul Pîrşcoveanu trecuse la darea orzului

şi-a ovăzului, care-i mai luă un ceas monarhului. Veniră socotelile pentru turmele transhumate şi chivernisirea pentru sulgiul oastei. Aici se ducea mult, nu putea să se grăbească. Ottaviano mînca liniştit al doilea măr, arătîndu-şi dinţii. Săpătorii umpluseră livada cu piersicii cei acoperiţi la rădăcină cu cenuşa vechei păduri. Aerul se împînzise de ramurile lor tinere ca neşte coarde, roşcate şi viorii în acel amurg ce se lăsa peste locuri. În apele zăcute ale Mogoşoaiei începuse a sări peştele viu, ca nişte pumnale. Era frumos, odihnitor, vechi de cînd lumea. Trudnicele fiinţe îşi strîngeau uneltele şi se sfiau ştiindu-l pe domnitor în cerdacul de piatră. Abia păşeau să nu li se audă paşii desculţi. Pietrişul răsuna sub cozile paonilor ce începură a se striga. Messerul ar fi vrut să fugă undeva, departe de slujnicarii ăştia asudaţi, mirosind greu, dar unde să pleci cînd spiritul înaltului om trebuia mîngîiat?

Birul breslelor mai luă cîtva timp Princepelui. Monarhul vru să ştie dacă i s-au trimis şoimii de vînătoare, de mult promişi şi cînd află că îi aduseseră ceru ca nu peste mult timp să fie încercaţi.

— Sînt paseri mîndre, spuse. Îmi plac, au cruzimea mea.

Messerul iar rîse fără să se stăpînească.

— Te lauzi, Magnifice!

Bi vel vornicul Pîrşcoveanu îngheţase cu catastiful lui cel mare în poale.

— O să ţi-o dovedesc...

Era prima făgăduială pe care i-o făcea şi cuvîntul domnesc trebuia să fie lege.

Ispravnicii socoteau acum scutelnicul mînăstiresc.

— Sfinţii părinţi cer să lase mai puţine ocale de ceară, mierea voi a o împuţina, dar putem noi, Doamne?

— Să-l strîngă pe Dumnezeu cu rugăciunile lor şi acela să le dea mai mult, noi nu avem milă!

Principepele era mai bine dispus, avea chef să-l facă să petreacă pe messer, ce nu mai asculta cu urechea lui profană, bucurîndu-se că legile creştineşti sînt batjocorite.

Pînă socotiră şi catastiful de cisle, monarhul mai zise:

— Nu spunea Proclus: mintea însăşi de n-ar fi avut ochi, ar cere ochi, pentru ca să poată pricepe lucruri din afara ei şi ar face legea ea însăşi?... La ce-mi trebuie toate acestea? Vreau să ştiu, atît, dar îmi foloseşte? Messer Ottaviano, vorbeşte-mi despre lucruri eterne. Ce zice înţelepciunea cărţilor tale?

Se ridicase şi îi ridicase şi pe ispravnici în picioare, făcîndu-le un semn că terminase cu ei. Aceia se mistuiră în seara de toamnă pe scări. Se aprinseseră focuri de frunze uscate şi văzduhul fu împînzit de fumuri mirositoare. Principele luă un măr din talgere şi-l privi:

— Stăm pe o îngrămădire de pămînt. Fapta noastră e rotundă ca acest măr? Du-mă prin grădină. Ţine-mi braţul şi spune-mi cuvinte frumoase...

Ottaviano îl luă de braţ şi coborîră. Lumina amurgului era ca mierea.

— Într-o descriere a globului arhetip se spune că voinţa eternă a lui Dumnezeu privindu-se pe sine şi nevăzînd nimic decît pe sine şi-a pus sieşi capăt; şi astfel începutul încheindu-se cu sfîrşitul, ai format un cerc numit globul...

— N-au spus-o şi Paracelsus şi Agrippa?

— Iniţial ideia se găseşte în Suso. El zicea că ochiul esenţial al lui Dumnezeu, privind în sine însuşi şi nevăzînd nimic decît pe sine însuşi se constitui în începutul şi sfîrşitul său, pătrunzîndu-se şi contopindu-se. Acest lucru a format Globul Eternităţii care nu e nimic altceva decît dilatarea Ochiului Eternităţii din Centrul Circumferenţei.

Pe urmă vorbiră despre făpturile Apocalipsului, şi

despre erele lumii în viziunea lui Ezekiel, pînă se lăsă întunericul, numai şi numai ca Princepele să uite murdarele socoteli ce-i întunecaseră ziua, mai întîi cu bucuria acelui belşug şi pe urmă cu plictisul de a fi silit să trăiască atît de lumeşte, între hîrţoage şi condici, cot la cot cu cei ce-l slujeau…

PRAZNIC DOMNESC

Într-o seară din primăvara următoare, Principele chemase pe comisul Velea şi-i ceruse să-i pună caii la trăsură, c-ar fi avut aşa pohtă să se primble puţin prin Bucuresci, să mai lase cele saloane şi cămări şi să vadă singur cum îşi dorm supuşii somnul. Oraşul zăcea sub grădinile lui grele de frunziş, se răcorise vremea şi dinspre mar- ginile sale veneau arome necunoscute. Pe masalagii îi lăsase, carîta era păzită doar de doi arnăuţi şi de surugii înarmaţi. Era tîrziu, cînd toţi dormeau şi praful se aşternuse în scocurile lui, doar gîrlele gîrî- iau moale pe sub podurile de lemn, cernind timpul într-o tăcută, neştiută, măcinare.

— Să mergeţi domol, spusese monarhul, trăgîndu-şi mai bine hainele pre el, înfundîndu-şi faţa aspră în gulerul de samur. Remi- zele, grajdurile şi curţile păreau pustii. Trecuse şi ceasul slujbelor de seară, ţiganii robi se mistuiseră sub acoperişuri. În preajma bisericii despre Doamna, mai ardeau opaiţe moi, cu o lumină jucăuşe şi se auzea un glas pustiu, de femeie. Casa domnească, pe stîlpi scunzi de piatră, răsuciţi, părea că e părăsită. Pe acoperişurile ridicate din şapte şi din nouă, şindrila strălucea în pişcătura lunii. Prin deschizătura uşii paraclisului, se tîrau lumini şovăitoare de lumînări.

— Cine au uitat să stingă? întrebase mînios Domnul îngrijorat, au nu sînt de ajuns cîte focuri au isprăvit Bucurescii?

— Se priveghează un mort, Măria-Ta, zisese comisul Velea, ce sta la spatele înaltei sale persoane, veghind împregiurimile.

— Bine, să fie cu fereală şi grijă, că nu-mi trebuesc scrumuri în curtea mea…

Din fugă, Principepele se mai uitase o dată la meremetul caselor domneşti zăcînd într-un întuneric ce ascundea arhitectura sa vagă şi neterminată. Palatul era întunecos şi prost luminat, părea mai curînd un loc pe cale de desăvîrşire cu bani mulţi şi cu muncă a ţiganilor de dîrvală, cu adusul meşterilor greci de la Stambul, cu punere de alţi pălimari şi mermer. Mai lipseau şi alte fîntîni necontenit curgătoare la care Vodă visa de multă vreme, pentru că înfrumu- seţata zidire mereu fusese părăsită sau arsă sau umplută de sîngele Domnilor ce aici locuiseră cu ai lor, copii şi neveste, iute şi pe rînd părăsind măreţul loc.

— Ar mai trebui făcută o scară cum a fost cea aridicată de arhi- tectul Spiridon Macri de la Italia, zisese Principepele peste umăr comisului Velea…

— Altă cheltuială, Măria-Ta. Fără zece pungi cu galbini, dacă nu mai mult, nu se mişcă nice un meşter zidar, că de meşterul ăsta ce să mai vorbim…

— Trebueşte, Veleo! Cu cît urci mai multe trepte pînă la Divan cu atît creşte respectul, că noi aice, pe ghiaţă trăim…

— Ştim, Doamne, înţelepţie să fie că vine şi restul…

— Am nevoe de bani şi oamenii mei sînt slabi, ei sub haine ţin o inemă, uitînd că sluga Domnitorului trebue să nu simţească!

— Drept agrăeşte Luminăţia Ta…

— Baş beşliu Ahmet trece mîine în taină pe la Curtea noastră şi nu de sănătate ne întreabă. El are treburi politiceşti la Iaşi, ce şi pe noi ne privesc…

— Se întunecă mintea mea, Doamne…

— Să nu se întunece, comise, am să-i scutur pe boeri în Divan şi dacă s-o simţi nevoia am să-i şi scurtez…

Principepele spunea toate astea tocmai pentru că ştia că dulcea gură a slujitorului său le-o va mărturisi celorlalţi mîine dis-de-dimineaţă la luatul cahfelei,

făcîndu-i să le piară pohta de a mai întîrzia cu întăritul huzmetului, ceea ce l-ar fi scutit pre el de a mai spune vorbe grele şi cînd era de trebuinţă şi cînd nu…

Trăsura lăsase casele coconilor în urmă, trecuse de chioşcul de piatră învăluit în iederă pălită şi apucase spre turnul de la nemţi. Jos, dincolo de fiarele îndoite ale cremenalionului şi ale puşcărieei zapciilor se auzeau murmurele seimenilor ce atunci schimbau gărzile. Surugiii apucaseră spre poarta dinspre Podul Calicilor, pe unde nu era lume multă la ceasul acesta tîrziu. În geamurile logofeţiilor şi ale hătmăniei nu ardea nici o lumină. Pe galeriile de lemn nu se mai auzeau paşii slugilor şi în foişoarele de la intrare băteau pasul arnăuţii, privind în curtea luminată de lună. Porţile fuseseră dat de perete şi înainte se zăriră uliţele Bucurescilor.

Princepele îi spusese din vreme comisului Velea pe unde s-apuce: să ocolească drumurile cu chioşcuri de stăteau în priveală, să o ia spre gura Păscăriei, spre prăvăliile Vladului, către besearica Sfîntul Ioan din podul Beilicului şi pe urmă îndărăpt spre Bărăţie, către hanul lui Piper, de-acolo s-o apuce pe uliţa ce mergea de la consulul nemţesc pînă la Ghiiulolo, pe uliţa marchitanilor pînă la hanul lui Filaret, trecînd două poduri de lemn peste Gîrliţa, pînă la casa lui Ianachi Moruzi, unde avea o întîlnire de taină. Drumul era ocolit taman pentru a înşela pe careva de ar fi vrut să ştie încotro mergea Princepele şi ce treburi încurcate descurcă el după miezul nopţii acesteia.

Zidurile albe, date cu var proaspăt, ale caselor ascunse dincolo de grădini, luceau stins în lumina palidă a nopţii. Cişmelele Bucu- rescilor, cu şirurile lor de urloaie, erau oprite sau stricate. Suiulgiul nu fusese de mult plătit cu cei 60 de taleri ai lui şi-şi luase cîmpii, lăsînd oraşul fără podoabele sale cele mai de preţ. Din

optsprezece cişmele mai clipea una: cea de la baia mitropoliei de care se îngri- jea un călugăr nebun ce aiurea învăţase să umble cu tulumbele de la prundul Dîmboviţei. Sacagiii aduceau apa taman de la cişmeaua lui Filaret, pentru că aceea scursă pe olane de la Giuleşti cu mare cheltuială pentru a adăpa obştea cu apă curată, limpede, mai ales la vreme zlotoasă cînd poşirca ce se scurgea între malurile de pămînt, era turbure şi avea necurăţenii. Trecuseră de casa lui Hagi Moscu, trăsura apucase pe o uliţă veche şi plină de praf. Lătrau cîinii şi din salcîmi cădea un miros greu. Şi pe aici se ascundeau sub şindrile odăi bogate de dreapta şi de stînga, cu tinzi în cruce şi cu sala mare, de colo pînă colo, împodobite cu laviţe, cu talere de cositor, garafe şi pocale. Sub aceste coperişe complotau boerii lui visînd la alt domn, aici se încheiau pacturi secrete şi legăminte călcate la primejdie. Sub fiecare polog dormeau dorinţe şi ambiţii nemăsurate, stinse numai de nemoartea somnului plin de vise umplute cu groază şi plăcute făgăduieli. Pe divanele lor moi pe care se fuma, se sta la taifas, şi şi drăgosteau tinerii şi mai bătrînii, se aduna lumea aceea, lui streină, plină de duşmănii şi enterese. Beciurile şi podurile ascundeau taine ce oamenii lui de la agie abia le miroseau, mai mult bănuindu-le decît ştiindu-le. Pe cărămizile puse în muchi se frecau papucii de safian şi se tîrau paşi tainici de vînzători. Fumul albastru al ciubucelor şi aroma cafelei nu părăsea acoperişurile şi tavanele spoite sau înfrumuseţate cu picturi stîngace. Casele aveau scosuri în toate părţile şi sacnasiu. Ferestrele priveau spre trei părţi ale lumii, semn al fricii şi al prevederii, pentru că într-un astfel de oraş şi într-un astfel de loc, trebuia întîi să-ţi pregăteşti fuga pe neştiute. Casele se şi locuiau, dar erau mai mult un loc între două plecări unde mai găseai femei şi dulceţuri, vorbe şi făgăduieli nemaipomenite. Cîteodată,

duşi din odăi, stăpînii acestor curţi şi ziduri nu se mai întorceau. O istorie sîngeroasă şi nesigură îi învăţase pe toţi cu trădarea şi cu ascunderea gîndurilor. Din ocniţe şi pe după stucaturi vorbele scăpate din gurile slobode, lîngă locurile ferite soseau în urechi curioase ce în alte încăperi ascultau. Vorba costa în acest oraş al deliciilor, numit de mai vechii oameni cînd Hilarii, cînd Bakurii, cînd Bukurlii, cînd Hilariopolis, vestind în aceste versete plăcerea, rîsul şi nepăsarea, dar cel mai ades o moarte neaşteptată. Streşinele scoase în afară cu jumate stînjen, ascundeau ferestrele prin care ochi curioşi pîndeau uliţa fără să fie văzuţi. Dincolo de zidurile cetluite se ridicau ziduri bolovănite, înalte şi groase, păzite de foişoare în care vegheau ziua şi noaptea paznicii. Cîte două rînduri de uşi de stejar, încastrate cu piroane, opreau drumul grăbit al nepoftiţilor. În ferestre înflorea fierul împletit de către meşterii ţigani, dibaci în încovoierea şi supunerea lui după trebuinţi. Chei mari, ascunse, deschideau tîrziu. De sub portalurile de la intrare răzbea un miros de oţet ce te punea jos venind din cămările pentru pazarghidean, anume alcătuit pentru timpul ciumii. Din pridvoare, pe galeriile de lemn paşi tainici se retrăgeau la vreme spre paraclisurile aflate în coasta caselor. Sub tavanele de stejar se puneau la cale hicleniile cele mai alese şi neştiute. Pe covoarele nepreţăluite de Agem şi de Uşak, pe rogojinile fine de India, călcau strimfii boerilor vînzători. Macaturile şi perdelele groase de mătase de Alep şi Damasc, ascundeau slugi cu băgare de seamă la cele ce se spuneau şi putea să mai scape stăpînului casei, ce iute erau trecute pe hîrtie şi mai apoi citite de ochii Princepelui ce cu mizeria asta omenească a pîrei se hrănea pentru că altfel nu putea să stăpînească. Sub policandelele aurite, între valurile de lumină ale marilor oglinzi de Veneţia dansau femeile cele mai frumoase ale

acestui colţ blestemat de pămînt, fiice sau neveste de voevozi maziliţi, decăzuţi din rangurile lor boereşti, dar tot mai sperînd la minuni ce nu se mai îndeplineau. Sub tavanele împodobite cu girandole şi pe scaunele legate în piele de Cordova, rezemîndu-se de rafturile cu cărţi rare, ceasloave învăluite în capră şi sub candele roşii se auzeau în şoapte cele mai îndrăzneţe cuvinte rostite de gurile pofticioase ale jupîniţelor ce nu numai că spuneau ce au de gînd să săvîrşească după cele ce vor vorbi, dar şi arătau cît se putea pieile lor macerate de parfumuri grele. O turbure, o grea neruşinare stăpînea casele şi încăperile. Divanurile erau pline de trupuri răsturnate şi odăile se aprindeau de priviri pohticioase. Sîni albi cum era marmura de Carara suspinau prefăcut sub vălurile de mătase străvezie, în mîinile lungi sunau şiragurile de mătănii a pocăinţă, dar ochii codaţi şi văpsiţi promiteau flăcările iadului. Pietrele uscate luate între degete grăbite şi mişcătoare aveau un grai al lor. Peste nepăsarea celorlalţi sau sub ochii soţilor bătrîni, nevestele puneau la cale întîlniri tainice în locuri depărtate. De sub evantalii izbucneau lumini din diamanturi, mărgăritarele şi aurul vorbeau despre plăcere şi lene, despre îmbrăţişări scurte şi înfricoşetoare, de ruptul urechilor cu dinţii lacomi ai jupîniţelor ţinute în dîrdora măritişului şi înşelate că le venea ceasul ce mereu se amîna. Bărbaţii făceau politichia lor încurcată mereu umplînd cu tutun ciubucurile de iasmih şi aruncînd fumul în aerul odăilor. Princepele ştia aceste saloane, de aici şi de la Stambul, de pe vremea cît rîvnise la tronul ce cu greutate şi primejdie îl dobîndise şi tocmai de aceea, casele îi erau acum ca nişte duşmani ce ticluiau şi puneau la cale nevisate mîrşăvii. Sub acoperişurile lor curgeau vinuri nemţeşti şi franţuzeşti, vinuri spaniole sticlind în pahare ca oţelul de Toledo, vutca şi rachiul. Minţile se

aprindeau, dorinţele de asemenea şi, un val de ură creştea din invidie şi speranţă, ducînd pînă sub porţile palatului lui un preş nevăzut de nenorociri viitoare. Vorbele messerului lucraseră. Trebuia să vegheze, să se pună bine cu streinul şi să ştie mai ales totul: ce gîndeau aceşti oameni nevăzuţi ce una spuneau zioa în Divan şi alta unelteau acasă, cu prietenii şi neprietenii.

*

Trăsura opri pe neaşteptate. Ajunsese în faţa casei boerului Ianachi Moruzi, după o înţelegere de mai demult. Porţile erau date de perete şi surugiii potoliră caii. Principele coborî. Slugile cu capetele plecate îi arătară drumul. De pe o scară, gazda surprinsă că nu-şi controlase bine ceasornicul englezesc cobora năduşind.

— Fii bine venit, Măria-Ta.

Pătrunseră amîndoi într-o odaie de sub treptele de lemn de cireş şi Ianachi Moruzi închise bine ferestrele. Era un bărbat ca de 60 de ani înalt, dugos, cu o barbă albă strălucitoare. Capul ras lăsa să se vadă perii aspri ce făceau mîndria unui om ca el.

— Ne-aude careva?

— Nici pasărea din cer, Măria-Ta.

— Atunci e bine. Iată de ce am venit. Îmi eşti om de trebuinţă. Mîine trece pin Bucuresci Strălucirea sa baş-beşliul Ahmet. Are tre- buri la Iaşi…

— Ştiu ce fel de treburi. Întunecate treburi…

— Soarta domnilor nu-i la îndemîna prostimii şi trebue să ştim să primim ce ni se cuvine…

Principele îşi scosese cuca şi o aşezase lîngă el pe un scaun împodobit cu pietre de matostat ce aruncau raze ca nişte ochi. O lumînare aţîţa pietrele şi le făcea să agrăiască în limbajul lor mut.

— Şi mai bine este, Măria-Ta, a ştire să ne ferim…

— Oamenii mei i-am trimes la Giurgiu să-l întîmpine pe Ahmet. Soseşte în taină, mîine pe seară. Nu vrea să se ştie că a fost pe aici. Îl ţii în beilic la tine pînă a doua zi, cînd îl aduci la palat sub pază bună, că am a-i cere ceva. Vreau să-l înduplec şi să-mi spună cum mai e vîntul pe la Poartă şi ce gînduri are Strălucirea Sa, Sultanul în ce ne priveşte…

— O să te coste, Măria-Ta…

— Totdeauna m-a costat. Viaţa nu-i de pomană, cine nu ştie asta, iute şi-o pierde…

— Păi, nu? Înţelept eşti, înălţimea Ta, deie-ţi Dumnezeu sănă- tate…

— Aşa că îndoapă-l, lasă-l să mănînce şi să bea, aibi grije şi de niscai copii depravaţi, dintr-aceia, ţinuţi de greci, care mult îl desfată cînd are trebuinţă…

— Ştiu ce am de făcut, înălţate Doamne…

— Vrei bani pentru vreun dar, cumva…

— Bani am, Măria-Ta…

— Ştiu, dar e bine să-i sporeşti şi nu vreau să te păgubesc…

— Mi-i scot eu, n-aibe Înălţimea-Ta grijă…

— Soseşte cu imbrohorul şi cu un capugiu. Ca să nu le vină vreun gînd rău pînă la trimiterea haraciului, dă-le cîte şase cai, cu tacîmuri, din cei împărăteşti de-i ţii parcă cu flăcări în grajdurile domniei tale…

— Şi cele de trebuinţă. Am înţeles, Măria-Ta. Să n-aibi nici o teamă. Vor fi mulţămiţi. Bani am să le scap în largile lor buzunare şi-o să-i mai şi trag de limbă, să văd ce ascund în capetele cele neru- şinate…

— Bine faci, acuş mă duc că nu vreau să ştie nimeni că am fost la tine.

— Mormîntul grăeşte, Doamne?

— Ţi-aş fi spus la Divan cum este treaba şi socotinţa, dar acolo era prea multă lume şi nu-mi place. Unde mai pui că e şi o noapte blestemată de n-am să pot dormi.

Îşi strînsese giubeaua albă, trăsese hangerul cu briliante mai pe şold şi se ridicase fără să ducă la buze măcar ce era pe masă. Gugiumanul de samur fîlfîi între ei a pornire.

— Ai tăi ce mai fac? Sănătoşi? mai întrebă monarhul ca să nu plece fără o vorbuliţă ca lumea.

— Mulţumesc lui Dumnezeu, bine…

— Şi prietenii dumitale ce mai şoptesc?

— Vorbe, Măria-ta. Ar trebui să-i mai strîngi niţel, să nu creadă că e numai pace pe lume…

— Nu avea grije, mă duc…

Şi ieşise. Afară parcă era şi mai răcoare. Venea vara cea capri- cioasă, cu ploi şi călduri, mereu neaşteptată. Se urcă în trăsură şi făcu semn surugiilor. Ianachi Moruzi îi mai sărută mîna o dată pînă a nu porni caii…

— Nici o grijă, Măria Ta. O să fac cum ne-a fost înţelegerea.

— Nici la ai tăi să nu spui, că muierile ştii cum sînt.

— Pe nevastă-mea am trimis-o cu copiii de mai dimineaţă la Potlogi. Nu mi-am oprit decît slugile de trebuinţă, cele mai de credinţă ce pînă acuş nu m-au vîndut…

— Bine ai făcut. Noapte bună…

Trăsura dispăruse într-un nor de praf şi porţile se închiseseră în urmă-i. Principele căzu iar în gîndurile lui. A doua zi avea treabă cu un sculptor, Schmutzer, pe care-l tocmise pentru sălile cele noi ale palatului şi se gîndea dacă actul încheiat pentru 3.000 de taleri nu era prea piperat. Acela se învoia să facă 46 de figuri barileu, dea- supra ferestrelor de sus a noii spătării, 29 de figuri rotunde deasupra ferestrelor de jos, în altorelief şi 5 figuri rotunde la fereastra de la balcon a iatacului Doamnei, văpsite toate cu văpsea de ulei. Mai erau de ridicat împodobirile interiorului, muncă nu glumă, aşa că, la drept vorbind, nu strica banii degeaba. Sănătos să

fie şi să stăpînească tot ce i se cuvenea. Aşa ar mai fi trebuit tocmit şi un grup de statui, nişte balcoane şi portaluri, dar vistieria trebuia acum să facă faţă cerinţelor sporite ale stăpînului de la Stambul ce-şi trimisese emisarul negru încoace, ca să-i arate ce-l aştepta şi pe el dacă n-ar fi îndeplinit dorinţele Padişahului…

O nelinişte turbure îi stăpînea sufletul. Se afla în ceasul de cum- până spre cea de a doua domnie. Princepele reintră prin poarta cea- laltă, poarta de jos, cum fusese învoiala comisului Velea cu seimenii, ca să nu ştie dreapta ce face stînga.

Curţile păreau de tot părăsite. Monarhul urcă scările din dos spre iatacul său, cătînd să nu facă zgomot. În prag îl întîmpină Doamna ce somn n-avea, simţind şi ea că ceva nu-i cum trebuie.

— Nu dormi? o întrebă, sărutîndu-i obrazul rece şi mîna vînătă.

— Cum pot dormi, cînd Măria-Ta te frămînţi?

— Nu-i mare lucru. Am avut o treabă. Mîine trece spre Iaşi baş- beşliul Ahmet. Trebue să-l ţin o zi şi să vorbesc cu el, făgăduindu-i ce-i cere sufletul…,

— Bine faci, înţelept eşti, Doamne, ajută-te cel de sus…

— Acuş ar trebui să dormim puţin, nu?

— Eu mă mai rog, cu îngăduinţa Măriei-Tale…

— Cum vrei…

Era tîrziu, deasupra Bucurescilor umbla o lună rătăcită, mică şi covrigată ca un cosor de aur…

*

În urmă cu o săptămînă un logofăt de taină îi adusese Princepelui o scrisoare de la baş-beşliul Ahmet care suna îngrijorător:

„Ca unul care am simţit totdeauna urmările bunăvoinţei Măriei-Tale faţă de mine şi temîndu-mă ca treburile între cele două Curţi, a Măritului meu stăpîn, Sultanul şi a Măriei-Tale, să nu se mîntuie prin vreo ruptură în împrejurările de faţă, văzînd primejdia la care trebue să fiu supus prin aceasta, eu îndeosebi, dacă ar afla Măritul Sultan că am de gînd a-ţi da de veste despre primejdiile ce te pîndesc, îmi iau îndrăzneala să te rog a mă primi fără ştiinţa cuiva la trecerea mea spre Iaşi pentru a vorbi dimpreună despre cele mai neprevăzute trebuinţi ale Măritului meu stăpîn ce te privesc şi pe Măria-Ta..."

Şi iscălise. Niciodată nu văzuse Principele o slovă turcească mai neagră şi mai ameninţătoare. De atunci somnul nu-l mai cuprinsese.

Avea scurte coşmaruri în orele cînd oboseala îl învingea. Se trezea năduşit tot, căutînd cu ochii în jur, mulţumind lui Dumnezeu că-şi vede Doamna şi coconii mişcîndu-se prin galeriile Palatului. Se cre- dea o clipă în turnul de la Edikulé şi auzea în urechi vîjîitul săbiei ce-ar fi trebuit să-i reteze capul în întunericul micei încăperi a gîde- lui. Ştia cunoscutul zgomot al valurilor bătînd în zidul de piatră şi simţea vechiul şi cunoscutul miros al oraşului albastru din dimineţile de vara cînd totul scînteia, de la turnurile subţiri şi ascuţite ale Aiei-Sofia şi pînă la lespezile aşezate una peste alta în largile, încăpătoarele şi liniştitele cimitire turceşti din faţa Cornului de aur sau dincolo de Rumeli hisari. Amintiri îndepărtate de care nu putea scăpa cu nici un chip îl striveau sub povara lor îmbelşugată. Se revedea în chilia copiilor în faţa învăţăceilor greci care-l puneau să buchisească pînă ameţea în patru limbi vechile manuscrise ale lui Petrus Patrikios, supranumit Magisterul, rămase din lucrarea sa plină de adnotări din *De cerimoniis* a lui Constantin Porphirogenetul. Cum trecuse acea vreme a lipsei de

griji, cu scurte ceasuri de joacă în curţile întunecate, străbătute de boieri bărboşi şi grăbiţi care îi făceau salutul cu mîna la gură şi la poale ca unui vlăstar domnesc ce era. Îşi amintea vechile bănci lustruite de vreme pe care citea în genunchi dintr-un obicei prost al tatălui însemnările lui Philotheus, protospătarul lui Leon cel înţelept. Erau acolo reguli închistate, stabilite de cletorologhioanele vechi. Sfînta slovă a lui Constantin al şaptelea, el însuşi nepotul unui sfînt, Theophanes ce trăise atît de puţin, cum trăiesc toţi sfinţii, îl fermeca. Călătorise cu fiul lui Leon al Vl-lea în campaniile sale militare, duse în ţinuturi arzătoare şi îndepărtate, străbătuse deşerturi fără apă şi cîmpii mănoase, cercetînd cărţile sale bisericeşti şi asupra stării timpului, uneori noaptea căuta pe cărările cerului acele drumuri ale stelelor, ucise încă înainte de a înceta să mai trimită pămîntului lumina lor. Învăţase formulele cabalistice ale vechilor profeţi arabi şi se vedea încă de pe atunci reînviind fastul şi fala Bizanţului în acest nenorocit de mic Principat al Ţării Româneşti unde tatăl său domnise atît de puţin, dărîmat de intrigile neprietenilor şi de arginţii mai mulţi ai altora. O lungă pregătire cu dascăli făcuse din el un bărbat plin de voinţă, împins de apriga dorinţă de răzbunare a mamei sale ce trăia numai pentru puterea lui, trebuind să plătească moartea tatălui, ce fără strălucire intrase în pămînt. Cînd ajunsese în Fanar, în vechiul cartier grecesc, în anticamera viitoarei sale biruinţe, strunit de acea teribilă Evanghelina ce într-o mînă ţinea ceasloavele şi în cealaltă lirele veneţiene ale corupţiei, femeie slabă, osoasă, cu un chip bărbătesc, ce nu descăleca decît ca să mănînce sau să intre peste slujbaşii Sultanului, cu privirea supusă, cu o vorbă de duh, ori cu un dar la spate, tînăr, Principele fusese învăţat, ce trebuia să facă acela care merge cu firman

de mucarer şi cu blană la un Domn, în ziua Alaiului, pentru care zece ani bătuţi îi trebuiseră. Dacă l-ai fi trezit noaptea pe neaşteptate, ţi-ar fi recitat din textele vechilor dascăli, aciuiaţi la curtea tatălui, unde cătau a şti slovenia şi a supravieţui din cuvinte, soartă a tuturor cărturarilor, dispreţuiţi de cei bogaţi şi socotiţi smintiţi la minte. Alerga la Sfîntul Gheorghe la ieşirea cailor în ceair în urma tuturor şi spunea pe dinafară, pentru urechile lui numai în care bătea vîntul de primăvară: „Iei în mîinile tale firmanul cu punga de diba, tu fiind călare pe calul tău, pe care-l ţine sluga ta, ce merge pre jos. Cînd ajungi lîngă Domn şi vezi că este vremea ca Înălţimea-Sa să pornească întru întîmpinarea firmanului, descaleci şi vii spre Înălţimea-Sa, întinzînd către ea ambele mîini, cu blana şi firmanul. Domnul ia îndată firmanul şi sărutîndu-l, îl pune deasupra, cu blana pe care o ţii cu mîinile tale, şi îndată îţi aduc un cal domnesc cu patru ciohodari care ţin calul tău şi îndată porneşti şi treci înaintea Domnului…” Şi, ca într-un vis, vremea se bulucise spre viitor şi el ajunsese acolo unde vrusese mai ales Evanghelina, maică-sa, lîngă porţile Saraiului unde se unea Marea de Marmara cu fără seamănul loc al Cornului de Aur, pe colina Bosphorion peste care pluteau în amurguri păduri de cipri, nemişcaţi în bătaia uşorului vînt ce învelea marea cea verde cu un abur. Ani întregi urmărise din uliţele noroioase ca un nimeni alaiurile Slăvitului împărat pătrunzînd în palat prin cele şapte porţi, prin Demir-capasî, prin Top-capasî, prin Balic-hanè-capasî, pe la Soüc-ceşme-capasî, prin Otluc-capasî şi prin poarta cea mare Bab-i-hümaiun, dar venise şi ziua cînd putuse să străbată dincolo de Poarta fericirii, după lunga aşteptare în faţa porţii jalbelor. Nu mai era de tot tînăr cînd i se aşezase pe frunte cuca de argint, cu egretele şi cabaniţa cu marginile tivite cu blană de samur, în

sunetele asurzitoare ale muzicii turceşti ce cînta afară, în curte. La 23 de ani îl văzuse pentru prima oară pe măritul Sultan la hipodrom, privind caii arăbeşti aduşi de la Basra, ori de la Erzerum, Mossul sau Bagdad, din vechile garnizoane ale ienicerilor, şi nu împlinise 40 cînd îi sărutase darnica mînă, dar cum să uiţi o viaţă plină de umilinţe, nesfîrşitele oftaturi ale mamei ce nu mai ştia unde şi cui să scrie, cui şi ce să mai dea pentru ca să ajungă la acel ceas de slavă cînd bogăţia lumii trebuia să i se aşeze în faţă şi el s-o ia şi să se bucure, aşa cum credea, de om ce era şi nu ştia grijile cele mari ale domniei, ce începeau o dată cu plecarea din oraşul plin de moschei, de lume pestriţă, de aur şi de femei, numit de cronicari, Pragul-Asitanè, cuvînt cu cheie, ce multe spunea, capitala lumii de demult şi de totdeauna.

Totul se amesteca în aceste ceasuri de spaime, capuchehaia lui lăsată la conacul său aflat lîngă moscheia Fethie, îi scria că în oraşul măririi sale şi al pierzaniei sale se ivise un protivnic ce cu bani împrumutaţi ori dobîndiţi cu cine ştie ce mijloace iscodea prin consulii streini, rîvnind la tronul ţării. Princepele sporise de două ori rikiabia de la 400 de pungi la 650, de la 7.000 de ocale de ceară la 10.000. Trimisese şi cele 600 de cîntare de seu pentru arsenalul Porţii şi cele 500 de ocale de piei argăsite, tîrguise şi încredinţase omului său de credinţă cele 800 de bucăţi de canavăţ pentru hainele robilor de la catarge şi plătea, după înţelegere, 100 pungi de galbeni Marelui Vizir, ca să nu mai vorbim despre pieile de jder şi de samur, despre blănile de pacà, başca ce mai luau celelalte regeale: chehaiua, defterdarul cu ai săi. Bairamlîcul îl costase de fiecare dată pînă la 60 000 de piaştri numai din trimiteri la Poarta împărătească, în afară de cei 250 000 de piaştri daţi celor ce ar fi putut să hotărască, în vreun fel, viitoarea lui alegere. Cumpărase pe toţi cei ce se lăsau

cumpăraţi de la miralem-aga pînă la portarul cuptorului împărătesc. Cu toate astea un voivoda-bei, cum îl asigurase şi messerul, se aciuase ca gîndacul în gunoi pe lîngă slugile slăvitului Sultan şi-i lua lui somnul şi liniştea. Cine va fi fost şi cu ce bani umbla acela, asta trebuia să afle şi cît mai curînd. Capuchehaia nu ştia că i l-ar fi vîndut, pentru că netrebnicul, era vădit că are prin preajma lui un susţinător şi cine să fie altcineva decît vreun fiecine de boer ce şedea cu el la masă de Sfintele Paşti şi de Sfîntul Crăciun, visînd la ruina lui, la scurtarea capului său.

Işi cercetase catastifele şi însemnările de taină şi căuta pe unde stătea buba. Oare nu uitase pe careva de la bacşiş? Semne nu erau. Numai în anul acela făcuse daruri pînă şi ienicerilor sosiţi cu Paşii în trecere spre Iaşi, nu-i uitase nici pe seimenii din serviciul său, spitalelor le aruncase o nemica toată de 2 000 de piaştri, pe cînd muhafizilor le lăsase din hazna peste 60 000! Doamna cheltuise de yaşmac 38 000 de piaştri, bisericii îi dăduse numai 20 000, mîncarea nu atinsese 40 000, palatul la reparat nu-l sărăcise, atunci cui şi cît ar mai fi trebuit să dea, ca să astupe gura aceluia, ce lacom îl împingea din tron la pierzare.

„Ah, pămîntul ăsta naşte trădarea ca muşiţa”, îşi răcnise singur umblînd nebun prin palat. „Pe care am să-l prind, întîi o să-l schin- giui şi o să spună cu gura lui cum m-a furat şi a dorit silnicia mea!”

Cercetase şi înscrisurile de taină. Era pus negru pe alb: ca la al doilea mucarer mic, prin logofeţi, să sporească ceea ce era pecetluit de vechi învoieli şi se adăugaseră numai din partea Doamnei plocoanele împăratului: 10 000 de taleri, Valideli 5000, lui cîzlar-agasi 5000, Marelui Vizir 5000, chehaielei vizirului l000, lui Caimacam-paşa 1000, chehaielei acestuia 500, lui Reis-Efendi 500, ţeşrifatgiului 800, mai-marelui

eunucilor 500. Asta în afara cutiei de briliante trimise Padişahului cu prilejul mucarerului mare, alteţei sale prinţului: un lustru de diamanturi, alteţei sale mamei prinţului împărătesc, un ceasornic cu briliante…

O întrebase în nopţile lui de nesomn pe Doamnă:

— Pe cine am uitat noi, mărită soaţă?

— Pre nimeni, Doamne. Ai cercetat doar listele ce le ţin ca să nu fie încurcătură. Pînă şi pe odobaşi i-am miluit. Bairactarul îşi ia ce-i al lui fără să clipească, prin omul nostru. Avem daţi bani pînă şi şefului meterhanelei. Saccabaşîul care însoţeşte pe slăvitul sultan în drumurile sale îşi are porţia. Mirahorul Înălţimii-Sale, de asemeni, eu nu ştiu pre cine puteam uita. Sînt mulţi, bată-i Dumnezeul lor, Alah ce lacomi i-a întocmit…

Cu tot zbuciumul, pînă la venirea baş-beşliului, nu putură să do- vedească nimic, după cum nici după aceia. Cum se înţelesese cu boerul său de credinţă, Ianachi Moruzi, Ahmet sosi în taină abia a doua zi spre miezul nopţii. Îl conduceau prin palat cei de trebuinţă. Garda lui rămăsese în curte, ascunsă în trăsurile ce însoţise tainicul drum. Baş-beşliul era un bărbat înalt cît doi, cu faţa uscată de vînturi, îmbrăcat în haine strălucitoare. Pe cap purta un megvezè uriaş şi caftanul împodobit cu copce de briliante şi vulpi negre strălucea în lumina slabă a cămarei de taină în care Princepele îl primise sărutîndu-i cu umilinţă mîna împodobită, încă de la uşă. Mantila lui roşie ca sîngele i se păru monarhului o tristă atragere a atenţiei.

— Atotlăudatul şi Marele Dumnezeu să dea viaţă îndelungată prea puternicului, prea graţiosului şi prea dreptului împărat şi să înmulţească zilele lui! zisese Princepele.

— Selam aleccum ve rahmetullah! răspunsese oaspetele, clătinînd cu demnitate erodiul stufos ce mişcă

aerul stătut.

— Allah ömurler verè padişah efendimizè! întări iar Principele, cu o grijă neagră pe faţă. Ce vînt te poartă, Strălucirea Ta, în nemernica noastră ţărînă?

— Treburi la Iaşi, Măria-Ta. Sănătos?

— După cum vede lumina ochilor tăi, Înălţime…

În mica odaie fuseseră aduse din vreme cahfeaua, ciubucul şi dul- ceţurile. Baş-beşliul îşi roti ochii lui sălbatici în jur şi gustă magunul.

— Bun! mîrîi soldăţeşte. Bine a făcut Măria-Ta că nu a chemat aici feţe streine. Putem vorbi în linişte.

Dregătorul se aşezase pe pernele de mătase, după ce lepădase caftanul şi încerca licoarea fierbinte păstrată într-un vas filigranat. Principele se aşeză alături şi începu să scoată din largile buzunări ale halatului de casă inelele pregătite din vreme, care mai de care mai scump. Schimbul de vorbe dintre ei se iuţi:

— Să cadă capul vreunui vrăjmaş?

— Dacă mi-l aflu…

— Luarea vreunei averi fără încuviinţarea Sultanului?

— O să vie şi acea vreme…

— Arenda altor ocne de sare?

Al patrulea inel trecu de jumătatea degetului mic al dreptei. Lu- cirea scurtă a safirului lumină întunecatul chip.

— Păsuirea vreunei datorii?

— Cine îndrăzneşte să facă datorii către înalta Poartă fără sa fie pedepsit de urgia lui Dumnezeu?

Cel mai frumos inel, ultimul, împodobea acum lacoma mînă a turcului.

— Spune!

— Ce scorniri se ascund după rîndurile primite de la Strălucirea
Ta?

— Ai un protivnic la Stambul…

— Numele lui şi trimit 39 de cai cu tacîmul lor de aur…

— Nu-l ştiu, poate îl află Luminăţia Ta.

— Nu cred nimic din ce-aud…

Sof-feregeaua baş-beşliului se strînse sub braţe. Culoarea stacojie lumina pereţii, umplîndu-i parcă de sînge.

— Mîine trimit cu slugile în urma Strălucirei Tale a zagarè, 40 de blăni de hermină şi 300 sîrturi de samur…

— Gura mea e mută, am treburi diplomaticeşti aici, nu am venit, a-ţi vinde pe duşmanii Măriei-Tale care şi ei mă plătesc… să ştii…

Se lăsă o tăcere de moarte. Principele întrebă după aceea neted.

— Dacă ei plătesc, cît? Eu pot plăti şi mai mult…

— Nu poci a-ţi spune. Află-l singur şi fă-i ce trebue. Turcul e cinstit. Dă o masă, îmbată-ţi slujitorii, uită-te la ei şi spune-le că unul l-a pîrît la careva. Or să se arate cu degetul…

— Sînt mai mulţi deci?

— Toţi! Numai unul are bani mai numeroşi…

— Spune-mi-l!

Baş-beşliul se ridică. Penele de stîrc fîlfîiră iar în aerul camerei de taină.

— E anul cînd domnia înălţimei Tale ia sfîrşit. Trebue făcute alte învoiri. Dacă te vei dovedi strîngător şi o să poţi să încredinţezi Sultanului o sumă mai mare, întrucît multe greutăţi apasă asupra slăvitei împărăţii, s-ar putea să uităm de ceilalţi…

— Cît?

— Haznaua s-a ridicat la 36 000 de pungi.

— N-are ţara atît…

Ahmet surîse cu gura lui de lipitoare.

— Fîntîna asta ascunde multe izvoare, Măria-Ta. Dacă o seca unul, sapi mai adînc şi găseşti alte zece…

Şi-atunci plecase, rugîndu-se scurt lui Allah să-i păzească zilele.

— Lacom ca o fiară, a dublat preţul! izbucnise intrînd în iatacul Haricleiei ce se ruga sub icoane. Nu ştiu de unde să mai scot atîţia bani. Ţara e gata de răscoală. O să fim măturaţi într-o noapte, noi şi-ai noştri. Or să dea foc palatului şi vom ajunge săraci lipiţi pă- mîntului…

Doamna tăcea privind pîlpîirea candelei pline cu untdelemn de
Hios.

— Voi, muierile, nu ştiţi decît a vă ruga! mai zise el izbind cu piciorul într-un sfeşnic. Dumnezeu nu-ţi dă singur, trebue să-i pui şi lui mîna în gît! Slugile mele s-au îngrăşat de atîta bine şi se bucură văzîndu-mă că nu dorm. Nemernicul ştie pe cel ce vrea să-mi ia tronul dar nu agrăeşte. Dar nu plec de-aici, aşa să ştie! Chit că iau şapte piei de pe nenorociţii ăştia! Şi cînd mi-oi face suma, drumul Vianei şi-al libertăţii!

— Lăcomia nu face casă bună cu fericirea, Doamne!

— Vorbeşti să n-adormi, iartă-mi vorbele nesăbuite…

— Smereşte-te şi stăpîneşte cu blîndeţe…

Princepele n-o mai auzi. Noaptea aia, cum le spuse mai tîrziu boerilor, nu dormise, îi urîse…

*

În toată această nelinişte, ciudată era numai nepăsarea messerului. Acesta părea preocupat de ale lui, pretindea că nu mai are mult şi o să poată fabrica mult doritul aur la care atît rîvnea şi Princepele, necrezînd totuşi că o să-l vadă vreodată. Nemaiputînd suferi nesiguranţa, îl chemase la el şi-l luase pe departe.

— Cum mai merge cuptorul spagiric, Ottaviano?…

— Încerc, Magnifice. Toamna este timpul cel mai bun pentru Nebunul Marei Lucrări. Atunci spiritele sînt

favorabile şi ceea ce e malefic în stele se pierde…

— Dar în cărţi ce mai scrie? Nu-mi mai citeşti din Daponte, că mult mă mai învăţai…

Messerul zîmbise cu gura lui răutăcioasă într-un fel cu totul ne- suferit.

— Nici Neculai Chiparisa nu-i de dispreţuit, în locul Tău aş dormi cu cărţile lor sub cap…

— Ce vreai a spune?

— Ce ştie Strălucirea Ta mai bine decît mine…

Se aflau în iatacul Domnului, pe coridoare se auzeau paşii furişaţi ai Haricleiei ce pîndea făptura messerului.

— Ai aflat? întrebă dintr-o dată Princepele turburat, fără să se mai ascundă.

— Ştiam.

— Mereu te lauzi! Ai o gură spurcată. Făgădueşti şi nu te ţii de cuvînt. Te-am lăsat la lucrările tale şi nu cred nimic din ce-mi tot făgădueşti…

— Vrei să plec?

Întrebarea era ameninţătoare. Ottaviano îl privi drept în ochi cu acea neruşinare şi îndrăzneală a iubiţilor ascunşi.

— Cum poţi vorbi astfel?

— Nu înţelegi că vor să mă omoare?

— Cine să te omoare?

— Toţi cei ce te înconjură. Ei înţeleg mai bine decît Tine ceea ce vreau eu…

— Şi ce vrei tu?

— Să fii puternic…

Tăcuse privind afară prin strîmta fereastră care dădea spre odăile de gardă. Jos, seimenii, în lumina şi căldura începutului de vară, se mişcau de colo-colo, nepăsători.

— Şi nu sînt puternic?

— De cîte ori să ţi-o spun că numai spaima dă măsura puterii?

— La ce şcoală a Diavolului ai învăţat?

— Lucrurile acestea nu se învaţă, se fac! Lasă-mă numai puţin şi am să ţi-i aflu…

— Ştii deci că sînt mai mulţi?

— Ar trebui să faci ca nobilul Ferrante care-şi ţinea duşmanii îmbălsămaţi în hainele lor cele mai scumpe. Ar fi o privelişte…

Afară bătea vîntul a secetă, pereţii scoteau, parcă gemete. Princepelui i se făcuse urît.

— Uneltesc, îi ştiu. Am oameni. Cel care ar trebui să te păzească şi să afle, e surd şi orb. Ei toţi, cînd mă văd, fug dinaintea mea. Cunosc că stelele mele îi pîrăsc.

— Nu cred nimic.

— N-ai decît!

Îi întoarse spatele şi vru să iasă.

— Stai, unde te duci?

— Unde mă cheamă treburile mele…

— Şi ce spun stelele tale?

— Că dacă nu le-o iei înainte, te vor doborî… Ştii ce afirma Ma- chiavelli: virtutea e acţiune. Nu există virtute contemplativă… Ni- mic nu e mai păgubitor decît calea de mijloc, *le vie del mezzo*…

— Şi ce-ar trebui să fac?

— Pe oameni ori îi faci buni, ori îi distrugi!!

— Şi mai ce te-a învăţat talianul tău?

— Fă ofense mari, căci numai ofensele mari te scutesc de răz- bunare! Cine ajută pe altul să fie puternic, merge sigur spre ruină. Ca să stăpîneşti, trebue ori să iei, ori să ocupi. Au bani ascunşi, află-i, stoarce tot de la ei, deposedează-i! Lasă-i săraci, se vor milogi, fă-i să nu creadă în nimeni, să se pîrască frate pe frate, soră pe soră, să-ţi scuipe numele şi să jure că taţii lor sînt nemernici…

— I-am învăţat demult cu asta!

— Şi-atunci de ce nu le este frică?

— Poate că sînt prea obişnuiţi cu trădarea. În scaunul

meu, de aproape o sută de ani, au văzut o mulţime de domni trecători. Asta e bucuria lor…

— Să-ţi amintesc greşelile fundamentale ale lui Cezare Borgia?

— Nu-i nevoie…

— Şi-atunci?

— Să lăsăm să domnească legea…

— Vorbe de om bătrîn, iartă-mă!

Princepele se ridicase mînios de pe sofaua pe care şedea.

— Ah, cîine! Am să te dau gîdelui, am să te biciuiesc! Nu mă ştii de frică…

— Te apăr şi tu-mi vorbeşti de lege! Dar legea eşti tu! Tot Ma- chiavelli spunea că oamenii şi fierul găsesc pîinea, dar pîinea şi banii nu găsesc oamenii şi fierul! Mi-i laşi mie?

Monarhul se învîrtea prin odăile joase, mişcîndu-şi greu vestmin- tele de dimineaţă. În cele din urmă se opri:

— Fie!

— Numai să m-ajuţi să ştiu cînd s-au născut ei şi părinţii lor….

— Doar nu vrei să mă împingi să fac ceea ce a făcut odată Tiberiu cu demnitarii săi! Vrei să le întocmeşti horoscoapele? Să-i îmbraci în mantale împodobite cu potîrnichi?

— De ce nu? Nu e istoria maestra faptelor noastre şi în special ale principilor? Să te mai învăţ?

Monarhul avu o lungă ezitare. Ştia ce înseamnă să spună şi de data asta da. Dar nu putu să se împotrivească ochilor acelora al- baştri, plini de taină.

— La noapte să vii să privim cerul. O să înveţi multe. Am un ochean…

— Nu cred în stele…

— Te voi convinge…

— Bine.

Obrazul îi amorţise parcă, messerul îl fixa cum l-ar fi legat ca un laţ nevăzut. La căderea serii se îmbrăcă şi se parfumă, îşi concedie slugile şi porni pe coridoare sub privirile soţiei sale, Haricleia, care încercă să-l oprească:

— Unde pleci? întrebase femeia.

— De cînd trebuie să-ţi dau ţie socoteală, Doamnă?

— Lumea vorbeşte despre lucruri necurate…

— Cum poţi s-asculţi?

— Ai două fete mari şi băiatul a intrat în maneje să înveţe echi- taţia…

— Du-te!

Haricleia intră plină de spaimă în odăile ei.

Era o noapte de început de vară, senină, înaltă, cu cerul tot o baltă de stele. Uşa chiliei messerului era deschisă. Pe pereţi fuseseră întinse planşe cu semnele zodiacale, scoase de cine ştie unde din sacii lui ce erau plini cu fel de fel de lucruri.

— Iată turnul meu Ziggurat, glumi Ottaviano. E strîmt, dar în- căpător. Magnificul meu stăpîn îl face să strălucească…

— Vorbe, Ottaviano, tare mai pălăvrăgeşti… Pot să m-aşez? Am obosit peste zi…

— Stai!

Scoase cîteva pergamente vechi şi le desfăşură cu mînă sigură:

— Iată aici desenele făcute după cele 22 de tăbliţe ale Marilor Arcane. Cunoşti?

— Puţin.

— Ştii Marea Lege a Cifrei fatidice şi-a Numărului?

— Nu.

— Ai să-mi fii discipul, cum mi-ai jurat?

Principele îngădui. După aceea messerul îi vorbi multă vreme, arătînd cînd planşele, cînd cerul văzut prin

fereastra îngustă a chiliei, despre stelele regale, despre astrul Aldebaran, cu privirea lui roşie care prevesteşte sfîrşituri tragice, stînd sub semnul Gemenilor; despre steaua Regulus, aflată sub semnul Leului şi cînd ajunse să pună mîna pe locul unde sta în desene Antares, scoase un strigăt de spaimă:

— De ea să te fereşti, aduce moarte prin mînă de om şi supliciu!

— Ce vrei să spui?

— Nimic, Magnifice. E numai ceea ce ştiu…

Pe urmă îi arătă Pleiadele şi Hyadele din Gemeni, îi vorbi despre planeta Praesepe, cea ce aduce orbirea, îi arătă pe Sirius, însoţit de străluciri militare şi vorbi despre steaua lui, Alfa Orionis, Betelgeuza care vestea nemurirea unora.

Între atîtea cuvinte, îl întrebă cînd se născuse, el şi maică-sa, Evanghelina, vru să ştie orele de noapte sau de zi ale ivirii pe pămînt ca să calculeze în gînd mersul astrelor favorabile sau nefaste în casele lunii. Pe o hîrtie făcea semne, trăgea linii ce se încrucişau şi vorbea parcă într-o limbă numai a lui. Îi arătă steaua Pollux din Rac, ce-l urmărea pe el, pe messer, semnul că un asasin sau mai mulţi se şi iviseră şi-i doreau moartea… Beta Perseii sau Algol din Taur patrona această mînă sau aceste mîini ce aveau să sfîrşească vreodată cu el, dar nu-i era teamă.

Părea transfigurat, cuvintele veneau repede, umbla prin acel cer ca printr-o grădină familiară, era frumos, era fanatic, era Magul acelei nopţi de vară. Îi vorbi apoi despre steaua sinucigaşilor, Alphard din constelaţia Leului, soră a altei stele nefaste: Ras Alhage, despre steaua Scheat a înecaţilor şi-i arătă Nebuloasele Spirale, Nebuloasa Andromedei, a lui Orion, cea a cîinilor de vînătoare, aproape de Ursa Mare, Nebuloasa Lyrei ca un inel străveziu şi cea în formă de limbă de clopot numită

Dumbbell, îi vorbi apoi ca în somn despre vîntul de miazăzi-răsărit care are corp de cîine, coadă de scorpion şi două braţe cu aripi…

Gura lui dulce de copil umplea noaptea de numele cîntătoare ale stelelor cortigiane: Mardouk, Isthar, Ninib, Nergal şi Nebo.

Ridică degetul mîinii drepte şi-i indică sus pe boltă luceafărul de seară: Ananith care era războinic şi crud…

— Destul, vorbele tale mă ameţesc!

Princepele avu un moment de îndoială dureroasă. Simţea cum intra şi mai mult sub puterea acestui vrăjitor tînăr.

— De ce nu vrei să ştii? E mai slab cel ce fuge de adevăr. Uite cărţile mele, şi scotocise sub pat, arătînd hîrţoagele: am copii după Tetrabiblonul şi Centilogul, ai auzit de Ptolemeu Alexandrinul? Îl cunosc pe Albumazar şi pe filozoful Leontiu…

— La ce-mi folosesc mie toate astea?

— Ca să afli mai devreme nenorocirea şi să te aperi…

— Pămîntul nu apără pe nimeni. Dumnezeul lui e gîdele şi dreptatea sa: corupţia!

— Amarnice vorbe!

— Dă-mi nişte migdale, ai sau să chem slugile?

— Nu, e noapte prea înaltă ca să mai văd pe altcineva…

În priviri avea iară acel viciu care-l întinerea pe Princepe. Re- nunţă la migdale…

*

Ceea ce urmă se trase de fapt de la un joc de pharaon. Mai tîrziu cu o săptămînă, într-o noapte fierbinte de iunie, messerul părăsi pe neaşteptate curtea Princepelui într-una din acele plecări incon- ştiente ce aveau să-l supere atîta pe monarh. Era însoţit de medel- nicerul

Sotir, cu care se împrietenise la toartă, şi el cu obiceiuri du- bioase, demult deprinse. Ottaviano voia să mai schimbe locul, să găsească ceva, un joc de cărţi, cum aflase că se bate pe la hanuri. Prietenul ştia ceva, la Norocul Cailor, un fel de crîşmă cu tălăniţe, unde se arăta din cînd în cînd şi o curvă de 12 ani, una Puica, ce se zicea că are învăţătură mare, de scoală din morţi şi pe răpuşi şi pe ucişi cu farmecele ei despre care se dusese vestea în Bucuresci.

— Mergem, hotărîse messerul.

— Dar te cunoaşte lumea…

— N-o să mai mă cunoască!

— Cum?

— O să vezi…

Şi într-adevăr pe la zece într-acea noapte, medelnicerul Sotir se dăduse jos dintr-o trăsură însoţit de o frumoasă femeie tînără cu ochi albaştri, îmbrăcată într-o rochie uşoară de buhur, peste care aşezase un şal roşu cu ulamale. În urechi îi spînzurau cercei cu floare de diamanturi şi cu două smaragde. În degetele lungi şi subţiri ţinea inele cu safire ce luau ochii curioşilor. Gîtul lung şi subţire era frumos împodobit cu o leasă de mărgăritar ce făcea privirile acelea vicioase şi mai pierdute.

— Cine-i? Cine-i? întrebau muşteriii locului de pierzanie, lăsînd cărţile şi privind ca nişte cotoi la necunoscută.

— Cine ştie ce grecoaică adusă de lefegiul ăsta puturos să ne strice nouă norocul astă seară!

— Ba eu o cunosc, zisese unul, parcă comisul Zosim Başotă, aflat şi el la o masă. E Caliopi, vara banului Caragea… N-am mai văzut-o de opt ani…

— Să fii dumneata sănătos, îi răspunsese în derîdere dumnealui Lascăr Scanavi, aceea de mult a murit. Avea *morbo gallico* şi după ce l-a dat unei jumătăţi din

Bucuresci a murit la Filaret urcîndu-se pe pereţi…

Neturburaţi de această zarvă cei doi se aşezaseră la o masă de joc şi începuseră să arunce cărţile. Pe la miezul nopţii uşa se deschisese şi intrase un bărbat înalt, frumos ca o cadră, cu o mustaţă subţire pe buzele veştede de băutor.

— Cine-i? întrebase Ottaviano.

— Ginerele vel vistiernicului Dudescu, o căzătură…

— Dar ce face?

— Îşi ruinează socrul. A băut cinci moşii şi le joacă pe celelalte la pharaon…

— Cum se numeşte?

— Căpitanul Sîrbu, păzeşte puşcăriile. A fost hoţ de codru şi şi-a vîndut fraţii de cruce. Lumea l-ar scuipa dacă nu l-ar teme…

Noul venit se aşezase, ceruse hangiţei o cană de vin şi se uita îm- prejur. Prezenţa unei femei necunoscute îi ascuţi privirile şi curînd nu-l mai slăbi pe messer.

— Ar trebui să mergem, zisese medelnicerul Sotir, gelos, cuprins de o amărăciune fără nume.

— Mai stai…

De masa căpitanului Sîrbu se apropiase acum un alt bărbat, cu un cap lustruit, cu degetele pline de inele grele, îmbrăcat cu mare grijă după moda timpului, ce-i arăta mijlocul ca al unei viespi.

— Ăsta cine mai e?

— Seakis, un cartofor. De trei ori l-a ruinat pe Sîrbu, dar el nu se lasă… Acum iar o să-l uşureze de bani…

Căpitanul uitase de messer, prezenţa acelui jucător faimos îl făcu să-i părăsească pe cei din jur.

— Joci, arhonda? întrebă.

— Cum, nu? Dar ce-ai mai vîndut de te ţin paralele?

— Alexeenii cu cincisprezece mii şi Ostrovenii cu optsprezece…

— Măi să fie! zisese celălalt. Ce l-o fi apucat iar pe

boer Du- descu?

Se adunau şi alţi curioşi.

— Cam cît vrea să piardă domnia ta astă-noapte?

— Seakis, jucăm totul sau nemic. Să bată slugile uşile în cuie. Nu ieşim de aici pînă unul din noi nu va fi sărac lipit pămîntului…

— Pe dumneata nu te plîng. Mai are socrul ce vinde. E mai rău de mine…

Căpitanul tăie cărţile cu mînă sigură. Messerul le lăsă pe ale lui pe masă şi se ridică.

— Să nu mi te-aşezi în dreapta, *psihi-mu*, zise căpitanul Sîrbu, simţind prezenţa streină în spate. O să-mi porţi nenoroc…

— Bine, făcu Ottaviano, mişcînd femeieşte un evantaliu de fildeş ca şi cînd i-ar fi fost cald.

Jucătorii şi cei din jur simţiră un fior privind la strania femeie căreia nu-i dădeai 20 de ani, cu un păr negru ca smoala şi cu acele priviri dulci, albastre.

Cumpărătorul necunoscut al Alexeenilor şi Ostrovenilbr îl plătise pe norocosul ginere în ţechini de Veneţia, monede bune de aur ce răsunară ca clopoţeii diavolului pe masa verde. Hangiţa adusese alune şi Sîrbu trosni cîteva în fălcile lui puternice. Mai ceru după aceea un lichior şi îl bău cu sete. La messer nu mai privi, îl robise jocul. Mintea începea să-i lucreze şi pe faţă-i se citi o cruzime fără margini. „O să-l omoare pe grec dacă pierde!” gîndi Ottaviano.

După ţechinii veneţieni la care Seakis răspundea cu riali spanioli cu pajură, fu rîndul gürüşilor. De trei ori cîştigă Sîrbu, de trei ori Seakis. Miza se înnodă de două ori şi veni rîndul caragroşilor, şi zlo- ţilor turceşti.

— Pestriţă avere a avut muşteriul dumitale, zisese batjocoritor grecul. Nici n-a schimbat banii la zaraf…

— Banul nu are haină, merge cît face, răspunsese cu scîrbă căpi- tanul cu ochii în cărţi.

Pe postavul verde se iviră galbinii împărăteşti de zece lei unul, semn că partida se întărîtă. Nici medelnicerul Sotir nu mai juca. Lă- sase şi el cărţile şi veghea lîngă messer. Pe la miezul nopţii, cînd asupra oraşului se abătură răcnetele dogite ale cocoşilor, ce de spaimă parcă strigau, se arătară din pungi şi galbinii olandezi şi stambuliii de opt lei unul. Miza înghiţise pînă atunci misiri numeroşi ce se adunau grămăjoară, grămăjoară, în stînga grecului.

— Mai joacă arhonda? întreba neostenit Seakis fără să privească banii galbini şi sunători.

— Cum, nu? Doar ţi-am spus: pînă nu prăpădesc tot, ori te văd că te spînzuri, nu mă ridic…

— Păcat de zestrea boerului Dudescu, zisese grecul. Drept e, că bine le mai stă banilor şi-n punga mea, dar nu ştiu cum, mult trebue să fi muncit pentru ei…

Căpitanul, ca să mai afle haz în acea pagubă ce nu se mai isprăvea, răspunsese:

— A năduşit furînd!

— Bună vorbă, numai să fie şi-adevărată, că-i uşor să-i toci averea dar de ce să-l şi vorbeşti de rău?

Căpitanul Sîrbu pusese o carte bună pe masă. Seakis îl lăsă să cîştige. Jumătate din ce-i luase timp de patru sau cinci ceasuri se întorcea spre el.

Fericit mai ceru alune şi lichior. Nu ştia că acest cîştig făcea parte din ruinarea lui.

— Sfînta Născătoare de Dumnezeu o vrea şi cu mine noaptea asta, ori de nu, o să-i iau icoana de la Mitropolie şi o să mă cac pe ea!

— Nu spune vorbe grele, arhonda!

Hangiţa, galbenă de nesomn, dar fără gînd să plece de la această partidă ce mult o aşteptase, adusese repede cele cerute. Căpitanul avea în apele privirilor un mîl parcă de lături şi de icre stătute de peşte; cînd cîştiga, ca acuş, dinlăuntrul acelor ochi verzi se ivea o

lumină rece ce limpezea totul.

Seakis mai se lăsă o dată să piardă. Grămezile de riali şi piaştri fură cărate de palmele lacome ale căpitanului peste faţa de postav.

Spre groaza celor din jur, grecul puse pe masă două sute de gal- bini funducli de Stambul. Aurul lor gălbui străluci moale în palida lumină.

— Primesc! zisese Sîrbu cu curajul nebun al pierzătorilor.

Cărţile foşniră în palme, făcură ocolul mesei şi toată lumea aştepta cu sufletul la gură.

Trei grămăjoare de monede sunătoare luară calea întoarsă, apoi alte trei. Sîrbu era curăţat. Mai scotoci şi pungile lui ascunse în nă- dragi. Pînă la ziuă nu rămăsese decît cu 500 de lei vechi. Îi jucă şi pe aceia în trei porţii. Una de o sută şi două de cîte două sute. Mai cîş- tigă de trei ori, pe urmă iar se lacomi şi cînd afară se iviră zorile rămăsese lefter. Privi nebun de spaimă la grămezile de bani din faţa lui şi, fără un cuvînt, se ridică.

Sculă lăutarii hanului ce în acea noapte nu cîntaseră, pentru că nu avuseseră pentru cine, dar nici nu plecaseră:

— Aideţi, mă, cu mine, că vă dau ceva dacă-mi ziceţi pînă acasă!

La messer şi la ceilalţi nu mai privi.

Ţiganii atît aşteptau. Îşi potriviră sculele şi începură pe trei glasuri:

Of, of, of,
Nu mai poci de ostenit
Tot umblînd după iubit
Şi nimic n-am folosit…
Of, of of…

— Hai după el! zisese Ottaviano.

— E tîrziu!

— Ce dacă!

— Îţi place?

Medelnicerul Sotir se supărase.

— N-am chef de beţivi. Plec.

— Du-te! zisese blînd meserul şi se luase după căpitan.

Afară se lumină, era un aer proaspăt, bun ca o mîngîiere. Bucurescii se arătau cu turlele Mitropoliei. De departe scîrţîiau neunse roţile morilor de la Radu Vodă.

Astfel sosi căpitanul în curtea Dudescului ce mai avea fanarurile aprinse pe la colţuri. Casa, mută. Socrul era sculat de mult, o ştia bine, dar la slujbe nu pleca atît de devreme. Sîrbu aruncă ţiganilor un lănţug de aur şi cîteva scule între care două brelocuri de Viana, ca să nu pară zgîrcit chiar cînd se întorcea de la o partidă pierdută, ştiind bine că toată săptămîna oraşul o să vorbească cum l-a rîs gre- cul Seakis, fără milă, batjocorindu-l şi luîndu-i tot ce mai avea după necugetata vindere a moşiilor.

În capul scărilor, aşa cum se aştepta, îl întîmpină boer Dudescu în halatul lui de noapte, tivit cu blană roşcată de vulpe.

— Bună dimineaţa, tată socrule, spuse cu o uşoară bunăvoinţă ginerele, fără să ştie că e ascultat de urechi streine. Nu am venit prea devreme, ca să nu-ţi turbur somnul...

— Vreai să urci la mine sus?

— Cum, nu?

Messerul se lipi de peretele casei. De sus, prin ferestrele deschise se auzea totul...

— De unde vii? întrebase boer Dudescu.

— De la un joc, tată socrule. M-au lefterit iar!

— Ştiam… Aş vrea să pleci din casa mea. S-o laşi pe fii-mea…

— Ce-s nebun? se mirase vesel căpitanul. Uiţi că are avere!   Asta-mi trebue mie, nu fata dumitale! După cum ştie toată lumea ea şi-a închinat viaţa Mîntuitorului şi face rugăciuni de dimineaţă pînă seara, la mînăstirea Măxineni, neprihănita…

— Nu rîde de ce am mai bun pe lumea asta.

— Nu rîd, tată socrule, zic numai…

— Dacă te-aş despăgubi, ai pleca? Oamenii mei ar face restul. Ar desface acturile, tot. Vorbesc cu cineva şi te duci cînd vreai în străinătăţi…

— Nu poci, ce-s prost? Aici e căldurică, aici stă viitorul meu. Cine are nevoie de un cartofor ca mine? Nu spuneai domnia ta că nici un găinaţ de raţă nu face viaţa mea? Păi dacă-i aşa, de ce să strici o sumă bunicică pe mine? Eu aştept. Dumneata o să mori. Nu azi, nu mîine. Să-ţi dea Dumnezeu zile multe, să le poci duce, da tot o să ne laşi înaintea mea, şi-atunci îmi rămîne şi mie ceva. De jucat cărticica nu mai joc, uite m-am jurat că dacă pierd astă noapte nu mai pun mîna…

— Piei din calea mea! îi strigase bătrînul cu ultimile puteri.

— Nu înainte de a-ţi cere ceva bani de buzunar, că trăesc singur, nevastă nu mai am şi curvele costă!

— Ieşi, să nu te văd! Mai bine pui doi ţigani să-ţi aţină calea şi să te omoare decît să-ţi dau bani să cheltuieşti cu muieri podărese!

— Voia dumitale, boer Dudescu. Eu tot am drum pe la grajduri, pe la Curte. Oi găsi un prilej să se audă cîte ceva din ce ştiu…

Boer Dudescu mai strigase cu o ultimă putere a glasului:.

— Du-te! Spune cui vreai ce vreai! Mai bine îmi pun capul sub tocător decît să-ţi mai dau un galbin! Eu

averea n-am furat-o, am făcut-o cu sînge şi de aruncat pe fereastră, n-o arunc! O să merg la mitropolit şi de vrei ori nu vrei tot o să te despart de fii-mea!

Asta fusese. După trei zile messerul îl aruncase pe căpitan înaintea Principelui în odaia de taină.

Sîrbu îngenunchiase plin de extaz:

— Sluga Măriei-Tale pînă la moarte! spusese cu o voce devotată pînă peste marginile obişnuitei credinţe.

— Ce ai a-mi spune, căpitane? Odată te-am scăpat de la moarte dîndu-ţi viaţa ce nu o meritai…

— Ştiu că înălţimea Voastră crede că sînt bun numai la treburile cele nemerniceşti, dar sufletul meu e curat ca aghiasma…

— Limba ta mai mult ascunde decît spune ceva… N-am auzit încă în aceste locuri despre o credinţă oarbă şi de o dragoste fără de sfîrşit.

— Dacă mi-ai încredinţa paza vieţii Măriei-Tale mi-aş îngădui să spun ce ştiu…

— Înţeleg, vrei o slujbă mai bună.

— Nu numai asta.

— S-aud.

— Strălucirea-Ta are un protivnic la Stambul…

— Ştii ce-ai spus?

— Ştiu!

— Vorbeşte şi te fac omul meu pe viaţă!

Principele era ca o fiară, se învîrtea în jurul lui cu privirile crunte, gata să-l sfîrtece, dacă ar fi îndrăznit cumva să-l mintă.

— Nu mi-e lesne!

— Acuş că ai scăpat vorba pe gură, ori cu voie, ori fără voie, tot o să mi-l spui!

— Îl spun, cu o făgăduială. Nu-i lua viaţa, Măria-Ta, e o fiinţă apropiată.

„Ce scîrbă de om!” gîndea Principele.

— Fie. Făgăduiesc!

— Vărul boerului Dudescu tocmeşte tronul Măriei-Tale cu banii socrului meu...

— Ai dovada? întrebă monarhul simţindu-şi fruntea plină de apă.

— Uite-o, Măria-Ta...

Îi întinse o scrisoare, nu de tot îngălbenită de vreme, ceea ce însemna că nu trecuseră multe luni de cînd fusese primită.

— Citeşte! porunci Princepele aşezîndu-se pe o sofa.

Messerul se topise parcă în perdelele încăperii. Sîrbu ascultase cu urechea stîngă dacă nu e cineva pe-afară, pe coridoarele de lemn, şi începuse încet:

Părinteşte şi frăţeşte,

Slavă lui Dumnezeu ce, necuprins de minte de om, judecă şi rîn- duieşte chibzuind toate cele de trebuinţă, miluindu-mă şi pe mine cu speranţa dobîndirii domniei unde am halè de vistiernic, pe slăvitul meu văr, Constantin Dudescu. Carele este dar pentru noi fiindcă doreşte ca noi să îmbrăţoşăm trebile ţării şi a Domniei cu toată virtutea şi iubirea de cinste, fiind de laudă că au privit ochiul cel milostiv asupra Dudeştilor...

— Să mai citesc? întrebă.

— Citeşte!

În Mitropolie nu voi putea sta pentru că este calabalîcul altora, dar vei face gătire rînduind ca fiul meu, Nicolae, să-mi aşeze casele în care şade vlădica de Tîrgovişte unde sînt şi casele dumisale aproape. Cu care se împlineşte trebuinţa păr ce se vor ridica oştile împărăteşti cînd grijindu-se Curtea, mă voi muta şi eu acolo... Mai are trebuinţă Măria-Ta să audă?

— Citeşte!

Să pui numaidecît să-mi facă şlicul de samur, după rînduiala domnească, numai de larg, după şlicul cel vechi care-l ştii. Să mi-l trimiţi înainte la Giurgiu prin Gheorghe de la Ostroveni, ce-l am acolo la copii. Să

pornești pe Neculai, fiul meu, cu menzilul înainte, și să-mi puie și să-mi tocmească carîta de drum și să o pornească cu om înadins al casei ca s-o aducă la Giurgiu unde să stea la sameșul Tuduri pînă va veni și celălalt calabalîc, trimis întru venirea mea. Să se trimită trei care pentru venirea mea, pornindu-le de la starostia Bucurescilor. De acolo, fiul meu Gheorghe, ca logofăt de-al doilea să-și iee doi-trei dieci de Divan și să vie cu carîta și celelalte calabalîcuri la Lichirești unde să aștepte pînă ce voi veni eu…
Tot mai vrea, Înălţimea-Ta?

— Da cum? Citește!

Am auzit că chir Andrei Pavlu au luat în banii ce avea ai lui Mihai Voevodu Suţul tacîmul de edecuri, tot, căruia îndată să-i scrii și, de va fi cu adevărat că le are, atîta tacîmurile de cai, cît și alte lucruri căzute Domniei, de iznoavă să-i scrii să le trimită și cu mulţumită i-oi plăti, înștiinţîndu-mă cu cît se va putea mai în grabă de este sau ba. Dar îndată cu un lipcan să-mi scrii, că nefiind acolo, să se facă de aicea neapărat. Să-mi opintești 200 000 de taleri prin călărași cu împrumutare, cu orice chip se va putea. Am pus și pe vornicul Teodor Cuţulea dimpreună cu dumneata, ca să nu facă vorbă, și dar, cu urnire politicoasă stai singur săvîrșitor, îndemnînd pre toţi la cele de trebuinţă va cere, ca dimpreună să se facă toate, fără însă a le lăsare de azi pe mîine… Destul, Înălţimea-Ta?

— Citește!

Să socotești pe cine să orînduim capuchehaie la Ţarigrad, che- mînd pe ai Lupeștilor, să le zici de venirea aici, la Ţarigrad, ca să puie la cale pentru al casei loc și acareturi și venituri, pentru că știe turcește și a mai fost la Ţarigrad înștiinţîndu-mă și de streini și de mișcările ale împrejuratelor megieșii. Și-acum o ultimă dorinţă: șli- cul de samur să fie din cei mai buni

samuri şi bine făcut, cu pielicele înnoite pe dinlăuntru ca să poată lupta la sudori, după căldurile ce sînt.

Io, Radu Dudescu, voevoda…

— Destul! Mi-ai împuţit urechile cu vorbele spurcate scrise de acest vînzător!

— Măria-Ta, nu am făcut decît să ajut pre stăpînul meu…

— Dă-mi scrisoarea!

O luă şi o ascunse. Ştia că celălalt aşteaptă răsplata. I-o dădu fără multă gîndire:

— După Crăciun, iai slujbă sub aga Bălăceanu ce are nevoie de oameni ca tine. Du-te!

Sîrbu îngenunchiase şi-i sărutase dreapta, lăsîndu-l în odaia de taină a logofeţiei, să-şi macine de faţă cu messerul ura şi duşmănia ce-o căpătase de la auzirea acelei scrisori ce-l făcuse pre el om şi pe socru-său în neagră şi amară pedeapsă-l împinsese.

*

Princepele venea de undeva dintr-o depărtată insulă grecească, de la Paros, dintr-o lume a basmelor mării ce gîndeşte şi ea ca o fiinţă vie în dogorile şi răcelile soarelui.

În acele zile întunecate monarhul se judecă pe sine şi-şi cîntări viaţa ca pe a altuia. Să ai duşmani era firesc într-o asemenea ţară şi în astfel de împrejurări. În acest loc strein lui, totul se putea întîmpla pentru că legea era numai o amintire, şi o făcea cine voia şi pentru cine voia. Unde se aflau oşteni seimeni şi mai ales galbini daţi unde trebuia, totul era îngăduit, amarnică istorie moştenise şi amarnică istorie avea să urmeze…

Singur, în odăile sale, el privea spre viaţa-i. Cînd trecuseră atîtea zile, cu întrebările şi faptele lor? Cînd îi

sunase lui ceasul cel bun? Unde era vechiul oraş al Fecioarei cu moscheile lui, cu marea cea verde de sub portaluri, cu cipri nemişcaţi în bătaia soarelui de dimineaţă? Dar străzile înguste acoperite cu viţă de vie parfumată, peste care plutea un straniu miros de gunoi şi cadavre intrate în putrefacţie, din vechea mahala a Fanarului, cu greci credincioşi rugîndu-se de dimineaţă pînă seara ca să le reuşească afacerile, cu femeile acelea, nevestele lor, cu chipuri de piatră ce şi ele se rugau pentru cei de pe mare, pentru cei ce sperau cum spera el şi maică-sa. Cîte lacrimi şi cîte ceasuri dezamăgite, cîte drumuri făcute în taină pe la fiecare dregător al Porţii, ce scrisori şi daruri date în taină, ca să poată auzi în daurita zi, minunata zi a investirii, cuvintele miraculoase ale Serenissimului: *Mugibingè amel oluna*. Atunci, în clipa aceea supremă, toate umilinţele se şterseseră cum te-ai spăla cu apă pe faţă dimineaţa. Uitase şi aşteptările chinuitoare de lîngă zidul Hàs Farunului, în strimta curte plină de miros de pîine în care văzuse atîtea cortegii şi auzise bocănitul toiagului miralemului pe pietrele tocite. Totul se topea într-o minune veselă. Treceau hageghianii de la Divan în costumele lor somptuoase, în soarele roşcat se clătina uşor erodiul primenind aerul. Balîcgilul din pene de stîrc alb îl urmărise toată viaţa lui de copil ce se obişnuise cu aşteptarea promisei domnii, după otrăvirea înceată a tatălui ce-şi pierduse tronul prin intrigi aici ţesute, aşa cum altul acum ţesea altele sub aceleaşi ziduri atît de cunoscute. Unde erau acele seri petrecute pe malul Bosforului în scîrţîitul caicelor clătinate de apele neliniştite, acel aer otrăvit de miros de peşte, tavernele joase, pline de oameni cu feţe fără expresie, căzuţi parcă într-o toropeală ce nu mai lua sfîrşit. Sfintele zile ale lipsei de grije, cînd nu trebuia decît să recite textele lui Epifanius al Ciprului cel ce scrisese despre aşezarea

patriarhilor şi mitropoliţilor la ospeţele imperiale. „Ca să domneşti, trebue să ştii!” spunea maică-sa, cu vocea aceea ce te îngheţa, privindu-l rece ca pe un strein, cîteodată fără milă, dacă nu putea a-i răspunde la cerinţe. „Domnilor nu le este dată o viaţă uşoară. Ei se trec ca florile şi cîteodată, dacă nu de foarte multe ori, pleci de aici cu alai şi te întorci cu mazilul la spate. Sus (şi-i arăta turnurile de piatră de la Edikulè) te aşteaptă un gîde şi un butuc. Dacă ai noroc te aşează un milostiv într-un sac şi te îneacă…" Poveşti, triste poveşti, pe care oraşul plin de cimitire, vorbind despre moarte alb şi mut şi despre trecerea puterii ce iute e dusă pe apa nemăsurată a vieţii, le spunea viu, arătîndu-le cui voia să le ştie…

Dar cum începuse povestea lor, numai de ei ştiută, de maică-sa, Evanghelina, şi de acel trist şi îndurerat bărbat care avea pe buze un zîmbet înţelept, lipsit de putere? În ochii lui murise odată viaţa şi ce-l ţinuse pînă la adevărata isprăvire fusese o nădejde oarbă ce niciodată nu se mai dovedise. Ţinea încă minte slovenirea cu glas încet sub icoane a maică-si ce scrisese între altora şi mai marelui peste grajduri în preajma învestiturii. Cum sunau şi-acum cuvintele ce prevesteau binele şi viitorul: „Onoratului imbrohor al grajdu- rilor împărăteşti… Cu ajutorul lui Dumnezeu, mîine Voevodul din Valahia va veni la Divanul împărătesc, Majestatea Sa a ordonat să pregătiţi noaptea la patru ceasuri turceşti, la casa sus-numitului Voevod, din grajdurile împărăteşti, un cal cu tacîm şi acoperit cu cioltar pentru urcarea Voevodului şi 39 de cai cu şea, acoperiţi cu covor pentru suita sa…" Pe urmă sosise dulcea chemare la curtea Marelui Vizir, primirea la chehaiaua Marelui Vizir şi toate acele grele şi încurcate ceremonii ce se ridicau pînă la numărul optsprezece, vegheate de ochiul rece şi ştiutor al

Evanghelinei. Era tînăr încă, răbdarea nu-l măcinase ca pe părintele său, putea să mai guste plăcerea mirării prostimii de pe caldarîm, care privea cu slăvită adorare la alaiul ce-l însoţea pînă în faţa porţii Güzel pe unde, de fapt, şi umilitor amănunt, intrau în afara domnilor, mobilele şi cerealele Sultanului prea mărit. O, mirosul acela de grîu vechi, risipit prin vechile curţi vegheate de priviri lacome şi curioase, pitite dincolo de ferestrele străjuite cu drugi de fier! Totul era încărcat de taine, pe undeva prin aerul plin de vorbe se hotărau vieţi omeneşti, o mînă neluată la timp şi dusă la frunte, o plecare mai puţin lipsită de semeţie, cîte nefericiri stîrnea! Îi ştia pe toţi cei din spatele său înşiruiţi călare în cortegiul alaiului. Pe teşrifati efendi, un bărbat înalt şi mîncat de gută, lacom la bani şi la primirea făgăduielilor că odată ajuns în scaun îi va trimite anual cîte zece buseian-i-hassa, cei mai frumoşi copii pe care-i putea găsi pentru a-i potoli neostenitele-i pohte. În spatele acestuia călărea domol chiatibul ceauşilor însoţit de emirul ceauşilor şi de 20 de ceauşi, şi ei falnici în vestminte strălucitoare, arse de soarele acelei primăveri ce încropea devreme sub zidurile Stambulului. Se citise rugăciunea, bătea un vînt dinspre Marmaraua cea întunecată într-un asemenea anotimp şi se ascultaseră glasurile preoţilor, căzînd sub lumina acelei zile, în sunetul cădelniţelor. Urmase gustarea luată pe cai, după un vechi obicei şi pornirea spre curţile cele mari. Amedenul se desfăşura după un vechi ritual şi el însuşi privea cu mirare la cei din jur, privegheat de ochii necruţători ai curioşilor. La toate astea rîvnea protivnicul, un lacom şi un vechi boer, pe care Princepele nu-l bănuise pentru că prea i se păruse fără dorinţi de putere. Cînd îşi privea vechiul caftan de învestire îl apuca o ură cumplită pe el şi să-l fi avut înainte pe vărul Dudescului, nu i-ar fi trebuit mult ca să-l

isprăvească. Dar pentru asta se afla cineva la Stambul, ce grije va avea să-i toarne otravă în vreun pocal, la vreo petrecere, cînd îi era lui lumea mai dragă...

Totul se învălmăşea între furie şi amintirea nesfîrşitelor zile. Ceva se ştergea în mintea lui împovărată de gînduri. Calul i se împiedicase înaintea porţii Saraiului şi bogatul vestmînt veneţian se agăţase de o tufă, gata să-l smulgă de pe cal, ce nefast semn ar fi fost, dar cineva îl sfîşiase cu o iute tăietură de sabie. Aşa, cu caftanul ciuntit, intrase în marea curte. Brocardul auriu strălucea în soare pe fondul de postav alb şi sobolii jughiniţi aruncau nepămînteasca lor frumuseţe vestmîntului împuţinat. Trimişii streini priveau uluiţi fala valahului ce pleca să ia tronul Ţării Româneşti şi se întrebau ce ţinut de minune era acesta? În faţa Divanului Vizirilor coborîse şi fusese întîmpinat de Marele Vizir în persoană, şi el îmbrăcat în straşnic vestmînt de ienicer agasî şi de un coltuc-vezir. Marele vizir îi încredinţase buzduganul cu nestemate, greu, strălucind în lumina crudă a zilei de primăvară, şi pe urmă intraseră în cort, unde se luase prima masă, în timp ce Istambul defterdarî făcea plata ieni- cerilor, ceea ce semn de mare preţuire era...

Pe urmă, către prînz, se auzise în curte un galop de cal. Se scu- laseră cu toţi şi priviseră la armăsarul trimis de sultanul însuşi, un cal arăbesc ce trebuia bine călărit, cu tacîmul lui de aur, umplînd zidurile de sclipiri nemaivăzute. Unde erau acele strigăte de mirare ale celor din jur, unde era avîntul lui de-atunci, cînd se urcase în şa, după ce primise caftanul trimis de Serenissimul? Îl aduseseră 300 de ceauşi cu turbane uriaşe roşii, urmaţi de 30 de paici în haine de ceremonie. Alţii veneau cu cuca de argint, purtînd în stînga mici halebarde. Robele de postav roşu şi cabaniţele împodobite cu blă- niţe de jder dădeau o

strălucire nemaivăzută acestei sărbători a pu- terii ce-l îmbătase ca un vin de Hios. Terzimanul vorbea cu toată lumea dînd din gură ca să-şi facă meseria. Scăpa vorbe către Marele
Dragoman, către capudan-paşa, ce aştepta alături, şi el călare; către cazascheri şi imbrohor, neuitîndu-l nice pe defterdar, ce puterea lumii era cu banii lui.

În Divan îl aşteptau alte feţe înalte: marele Vizir, caimacamul, ce bine fusese uns de către maică-sa cu diamanturi şi scatulce scumpe, reis-efendi, cel cu treburile din afară ale Imperiului, chehaia-bei şi alţii ce abia aşteptau să înceapă a doua masă a acelei zile şi să desfăşure sub privirile lacome pilaful taamului. Gustarea, ce numai gustare nu era, putea merge pînă la 50 de feluri şi aici era încercarea burţilor. Cît îl priveşte pe el, abia gustase din ce se afla pe mesele fără tacîmuri, în picioare, ca toţi ceilalţi. Îl ţineau legăturile caftanului cu mîneci lungi, despicate la umeri, nu mai puţin scump decît acela în care venise, dar cum era darul Sultanului nu se cuvenea să nu-şi arate încîntarea.

Cei din jur vorbeau în şoapte, se mai puneau la cale cine ştie ce alte înlocuiri de domni, în alte părţi ale lumii, şi în jur mirosul mîn- cărurilor piperate şi parfumate se amesteca cu acela al pieilor şi al iuftului. Încă nu văzuse cabaniţa Serenissimului ce-i luase mai tîrziu ochii cu copcile ei de briliante şi blăniţa de vulpe neagră, se uita numai la mantia marelui vizir, roşie ca sîngele, la aceea a caimaca- mului, verde cum era cîmpul primăvara şi la îmbrăcămintea stacojie a lui ienicer-agasî ce semăna mult cu îmbrăcămintea hanilor de Crimea.

Înainte de plecare, muhzir-aga, ce sta lîngă Marele Vizir, îi aşe- zase cuca cu pene de struţ pe cap şi luase comanda ienicerilor. Curtea se răcorise, soarele căzuse undeva dincolo de zidurile dinainte ale Stambulului. Era

amiaza lui fierbinte, dar aici nu rămăsese decît lumina, o lumină ca miezul de pară, dulce şi istovitoare. Se auzeau cîinii ţinuţi în alte curţi, saxonii de vînătoare ai împăratului, lătrînd fără pricină şi zagargî-başî-ul fugise să-i astîmpere.

Cortegiul trecuse încet, la pas, pe poarta dinlăuntru, numită Iccapù, pe unde numai marii demnitari puteau să treacă, lăsase în urmă haznaua, chioşcul Bagdad şi locul numit Haz-Odaua, unde locuiau cei 40 de curteni ai Serenissimului. Se ivise o curte străjuită de cipri nemişcaţi, cu pietriş uşor şi mărunt pe jos. Ferestre mari lăsau privelişte spre malul de apus al Bosforului. Vîntul mai mult alinta decît aducea vreun miros. Numai boarea mării urca pe ne- ştiute şi răcorea obrazele înnegrite şi acoperite cu bărbi.

Pe margini se zgîiau slugile împărăteşti: cei o sută douăzeci de hazineli ce vegheau la tezaurul împăratului, chilarlîii ce lăsaseră tingirile mesei sultanului şi priveau orbiţi de lumina nămiezii, seferlîii uitînd de hainele Serenissimului ce iute trebuiau schimbate după investire. Mai erau de faţă camerarii, ţinătorii de şa, armiferul, gardianul de turbane, ţinătorii de ibric şi şeful bărbierilor, toţi cu gura căscată.

Patru capugibaşi îl luaseră la coborîrea de pe cal şi-l purtaseră spre capul scărilor de marmură, unde aştepta Marele Vizir. Uşile cele mari de aur se deschiseseră şi din umbra plină de parfumuri a sălii celei mari a Divanului izbucnise o lumină verde ce-l ameţise. Capugibaşii îl duseseră de subţiori, ca pe un bolnav, pînă în faţa tro- nului, ce arunca din podoabele sale încrucişate lumini. Ceauş baş- aga bătea cu deinecul în podeaua de marmură urmat de Marele Vi- zir. Era clipa cea mare, clipa aşteptată în vechile chilii în care învă- ţase tot ce trebuia să facă acum din cărţile epirotului Andreas Dar- marios, prea înţeleptul europalat, cel ce

încurcase lucrurile în Pseudo-Codinosul său, în care se amestecau învăţăturile din Metafizica lui Herennios, cu părţi din operele lui Philo – Alexandru de Aphrodisios, cu cele ale lui Proklos, Dameskios şi Giorgios Pachymeres…

Totul fusese uitat într-o clipă de rătăcire. Undeva, în fundul Divanului împodobit cu perdele de Damasc galben, pe un pod îmbrăcat în catifea de aceeaşi culoare, între lungile şnururi de mătase, terminate cu ciucuri imenşi, se afla tronul pe care sta un bărbat uscăţiv, cu păr alb, iscat de sub turbanul uriaş, împodobit cu pietre albastre, ce străluceau stins. Alai-Köşcü rămăsese dincolo de porţi, ca şi cei 28 de boeri însoţitori. Îl urmau numai patru, cei mai de credinţă, şi-acum îşi amintea bine, între ei, era şi boer Dudescu. Parcă-l vedea cum îşi potriveşte pe furiş cu un gest abia văzut caf- tanul nou primit în anticamera – arz-odasî – de la capugilar che- haiasî, marele portar…

Oare această ceremonie, cu învăluirile ei de invidie, să-i fi sucit minţile, dar nu el dorea tronul, ci văru-său şi-atunci ce se ascundea aici? În Divanul cel Mare al Serenissimului ei cinci erau atunci, o ştia bine. Boer Dudescu îi sta în stînga şi tuşea uşor, cu obrazul pălit, trăgînd cu privirile în jur. Împăratul părea că nu-i vede, avea o privire ştearsă şi îndepărtată. În dreapta lui cubbè-vezir, Marele vizir îşi sugea buzele şi privea crunt şi ameninţător la adunătura de ghiauri pe care-i dispreţuia. Cei doi cazascheri păreau osteniţi de lungimea acestei petreceri. Le-ar fi trebuit cîte o narghilea şi cahfele. Cei doi capugi-başi îl lăsaseră cu picioarele pe podeaua rece de marmură. Era linişte ca dincolo de lume. De undeva din grădinile pline de cipri se auzea numai zgomotul surd al mării. Princepele se înclinase de trei ori la intrare şi se oprise în mijlocul sălii. Padişahul vorbise după o tăcere lungă. Marele vizir

îi adusese pînă la urechi doritele-i cuvinte ce le tălmăcea de alături terzimanul, un grec creş- tin ce ştia toate limbile pămîntului, făcîndu-se a uita că Principepele cunoştea şi el limba turcă.

— Auzind Înălţimea Mea de credinţa şi nestrămutata loialitate a lui, îi dau din graţie, ca răsplată, principatul Valahiei. Dorinţa lui este de a nu lipsi nici pe viitor de la credinţa şi îndeletnicirile lui. El are să apere ţările de sub domnia sa şi să păzească bine a nu face nimic împotriva şi peste dorinţa mea...

Răspunsese cu voce fermă, ceea ce de o mie de ori îl pusese să repete maică-sa, Evanghelina, în odăile întunecate ale aşteptărilor lui din mahalaua Fanarului.

— Pun zălog pe viaţa şi pe capul meu că voi sluji din toate pute- rile mele pe prea dreptul şi graţiosul meu împărat, atîta vreme cît el nu-şi va întoarce privirea graţiei sale de la nimicnicia servului său.

După care, nepotrivit aşteptărilor, nu căzuse în genunchi ci ascul- tase cu obrazul încremenit sfaturile date de Marele Vizir, care, în cuvinte consacrate, îi amintise că era îndatorat de atunci înainte la slujbele împărăteşti, să trimeată zahereaua şi să fie de credinţă. Se- renissimul părea împietrit în hainele stropite cu aur. La vreo miş- care a capului turbanul lui scînteia în bătaia pietrelor scumpe la care rîvnea ca săracul de o viaţă şi cum avea şi ce iute să le dobîn- dească şi să le stăpînească, pentru că de aceea atît se canonise. Ma- rele Vizir îi făcuse apoi semn să se apropie. Padişahul îi împinsese un steag cu vultur pe el, pictat de o mînă meşteră. Armele ţării aveau chipul Sfîntului Gheorghe. Marele Vizir îi întinsese şi el yürüc-bairacul – steagul de paradă pentru mers şi cînd totul se isprăvise, mai privise o dată cei patru stîlpi de aur ai tronului, se înclinase şi se rugase în gînd ca această marţe să-i fie cu noroc. Ieşise cu sufletul plin de voinţa libertăţii. Pînă nu

încăleca iar calul dăruit de Strălucirea Sa, era încă rob, aşa încît se grăbise, fără s-o arate însă. Salutase pe toţi vizirii şi-şi ţinuse bine sabia încovoiată a ienicerilor, bătută. Pe aici se vorbea mult despre felul cum te porţi şi nu voia să se facă de rîs. Nu ostenise, şi-acum mai ştia ce bine se simţise în curtea umbrită de cipri, înfruntînd privirile curioase ale celor ce o umpleau. Sub tălpile subţiri ale papucilor simţise răceala marmurei şi aceasta nu avea s-o uite niciodată. Mirosul funerar de mirt, zgomotul îndepărtat al mării neostenite de jos, de sub ziduri, şi răceala treptelor. Trecuse apoi pe sub Orta-Capu, Poarta Păcii, cea de mijloc, pe care Sultanul intra călare cînd se întorcea de la vînătorile sale. Bab-iis-Selam strălucea verde în lumina prînzului.

Alaiul de plecare îl aşteptase dincolo de porţi. Princepele, la sfa- tul maică-si, tocmise un corp de cavalerie albaneză, care era urmat de boerii ce-l însoţiseră, după ranguri. Înainte, cei patru, între care boer Dudescu, ce numai miere era în acea zi minunată, şi alţi trei pe care ar fi trebuit să-i încerce ca pe fier, dacă mai aveau credinţa în el au nu. Bandierele Sfîntului Gheorghe şi ale Sfîntului Mihail se desfăşurau în vînt. Stema Principatelor şi a Sfintei Fecioare păreau că iau foc. Copiii lui, două fete şi un băiat, şi ei călare, ţinându-se bine în şa, îl urmau mîndri. Decretul de numire era adunat într-un cilindru de argint şi părea un buzdugan mai mic. Doisprezece cai băteau pasul în urmă-le. Erau învăluiţi în cioltac bogat şi duşi de zăbală de grăjdari ce şi ei aveau scuturi cizelate de aur.

Cortegiul se îndreptase către conacul Princepelui de lîngă mos- cheia Fethiè. Slujitorii lui aruncau bani de aur mulţimii şi după o şiretenie ce tot de la Evanghelina, maică-sa, o învăţase, caii din urmă îşi pierdură cuiele de la potcoave, prost bătute din potriveală chiar dimineaţa aceia, ca să arate celor ce le-ar fi găsit că argintul se

găseşte pe toate drumurile în Ţara Românească. În cerdacul cona- cului, în hainele prea strimte, atunci, Princepele îl aşteptase pe Miralem-aga, Vexiliferul împăratului, ce sosea către curtea bine rînduită şi curăţată cu alaiul său. Se auzea de departe tambulhaneaua asurzind trecătorii şi cerşitorii ce împiedicau drumul. Oraşul era parcă pustiu şi se adunase aici să vadă nemaipomenita investire. Se apropia amurgul, nimărui nu-i era foame.

Boerii rîdeau cu dinţii lor de cai, frecîndu-şi bărbile năduşite.

Marea jos, în Bosfor, fierbea încă de pe acum ca într-o oală curată de alabastru. Dinspre Marmara soseau zvonuri de pescăruşi, strigînd gutural deasupra Àiei-Sofia. Sangiacul, stindardul cel mare, răsărea deasupra convoiului, ca un mare vultur cu aripile pictate. Aerul era aprins, plin de uleiuri, undeva ardeau grătare peste care se aşternea carnea de berbec. Tot acest cartier de greci şi turci, de lume amestecată, prînzea de-a-n picioarele ca să nu piardă marele şi veselul ceremonial. Alaiul turcesc strălucea de podoabe. În frunte era, urmîndu-l pe Miralem-aga, aşgî-başiul, ceauşi din incinta Sa- raiului, muteferechianii, călăreţii din incinta palatului, seizii, descendenţii Profetului, meşaichii moscheilor împărăteşti, mevalii, marii învăţaţi ce solemn păşeau pe jos, ceaşneghiranul, ce gusta mîncările, călăuz-ceauşii ţinînd tuiurile împărăteşti, imamul, duhovnicul sultanului, doftorul său, reis-atîbba-efendi, judecătorul armatei, ordù-cadîsî, mai marele moscheii Sfînta Sofia, tevchî-i-paşà, şeic-ül-Islam, pontiful musulmanilor, căpitanii cetelor ienicereşti, solac-başii, intendentul orzului, arpà-emini, intendentul grajdurilor, ahor chethüdasî, bostangi-paşa, intendentul palatului, şi alţii: subaşi, axasbaşi, icioglani, ciorbagii şi odobaşi, slujbaşi mai mărunţi ce precedau muzica condusă de

mahter-baş.

O ceată numeroasă de copii, umplea uliţa de praf, strîngîndu-se în jurul muzicanţilor. Turcii cu turbane uriaşe, cîntau din zîlzen şi boruzen. Ţimbalele şi tromboanele iritau aerul, totul era o nebunie colorată, un amestec de glasuri şi strigăte.

În anticamera conacului, Princepele îl primise pe Miralem-aga, sărutase stindardul cu gura şi cu fruntea şi i-l întinsese. Oboseala acelei zile începuse a se face simţită. Luase sangiacul şi-l sărutase la fel, după care-l predase spătarului său, un boer tînăr ce-ascultase atent cuvintele lui de mulţumire:

— Atotlăudatul şi Marele Dumnezeu să dea viaţă îndelungată prea puternicului, prea graţiosului şi prea dreptului împărat şi să înmulţească zilele lui!

Curtea se umpluse de urale şi Princepele predase lui miralem-aga un caftan nou şi-i slobozise darurile de la Ţara Românească, ţinute cu grije pînă atunci: postavuri, rubiele, matrazuri, lăzi încrustate cu mătăsică de Beci în ele, cu ghiftuite pînze cusute de către cine ştie ce mînă meşteră, dincolo de Dunăre, în nopţi lungi de veghe. Toate fuseseră desfăşurate spre ochii miraţi ai celor privitori, pe urmă se aduseseră panerele cu struguri ţinuţi pînă primăvara, pe care mai era neştearsă bruma toamnei trecute, precum şi peştii ţinuţi în ghiaţă în coşuri de nuiele, cu ochi albi, holbaţi, într-o încremenire de sticlă. Multe priviri picuraseră de pohtă şi multe buze fuseseră linse în strălucita amiază. Pe urmă îngrămădirea de blăni se istovise, dispărînd în praful întoarcerii. Toate vorbele de mulţumire fuseseră rostite, dar Princepele mai avea treabă.

Însoţit de boierii săi, în aclamaţiile ceauşilor, se îndreptase spre biserica Patriarhiei. Se însera şi soarele murea undeva dincolo de pietrele cimitirelor din spatele lui Rumeli-hisari. Îl întîmpinase însuşi patriarhul, în

spatele căruia privea toată nobilimea greacă din Fanar, cu ochi invidioşi, roşi de ură: prietenii şi neprietenii, cu rudele lor, cu şoaptele lor, cu îndemînarea lor ce ştia să zîmbească şi să te cumpere. În curtea frumoasei biserici cu stîlpi răsuciţi de piatră şi cu sfinţi albaştri în tencuială ce făceau umbră în pridvorul de cărămidă, Princepele descălecase, ascunzîndu-şi osteneala. Trecuse peste o piatră, pusă anume înaintea lui şi ascultase vocile ceauşilor ce intonau în cinstea Domnului Dumnezeu. Vocile înalte spuneau cuvinte uzitale:

— *Dumnezeule mare ţine întru mulţi ani pe Padişahul nostru şi pe Voevodul nostru şi le dă lor viaţă îndelungată şi fericită.*

Intrase în biserică numai cu patriarhul care-l aşezase la icoane. Princepele se rugase fierbinte şi primise mirul pe frunte, ascultînd şoaptele rugii cîntate ale marelui bărbat ce slujea cu ochii pieiţi spre altar. Pe urmă ieşiseră amîndoi afară şi preotul îi arătase tronul ce-l
aştepta, un scaun sculptat, de chiparos, frumos mirositor, mai pur- tînd în el lumina lumînărilor ce-l aprinseseră la slujbă şi parfumul de tămîie mereu aruncată în aerul bisericii. Cîntăreţii spuneau gre- ceşte imnul dedicat Fecioarei Maria şi crucile boereşti băteau pulpanele hainelor bogate. Patriarhul rostise rar, cu vocea lui mare, către cele patru vînturi:

— Şi iar ne rugăm pentru prea înduratul, prea strălucitul şi bine- făcătorul nostru Domn, pentru ca bunul Dumnezeu să-i dea putere, învingere, tărie, sănătate şi îndelungată viaţă, şi pentru ca Domnul Dumnezeul nostru să-i ajute, să-l păzească şi să-i pună sub picioa- rele lui pe toţi vrăjmaşii şi protivnicii…

Pe urmă cîntăreţii intonaseră polychronionul:

— Dă, Doamne, Prea Înduratului, dă binevoitorului nostru Domn, Domn a toată Ţara Românească, viaţă

îndelungată. Ţine-l, Doamne, la mulţi ani.

În portic, Principele mai sărutase o dată mîna Patriarhului, ce era privegheat de patru mitropoliţi în haine aurite cu cruci de aur în mîini şi pornise înapoi spre conac, în cîntecul *Vrednic este!*

Noaptea ce urmase nu dormise. Evanghelina, maică-sa, nu închi- sese nici ea un ochi măcar. Pînă la plecarea din Stambul mai trecu- seră zile. Făcuseră vizita de rămas bun la marele vizir, prilej de noi făgăduinţi şi daruri către lacomul demnitar, pe urmă, cînd vremea socotinţii sosise, îmbrăcase caftanul de drum şi, însoţit de silihdar- aga, de mirahor-aga, capugilar chehaiasi şi ciohodar-aga, ce-i erau cei mai de vază însoţitori, iar urnise convoiul boerilor în mare alai, sub privirile curioase ale mulţimii. Puterea lui abia atunci începea şi putea s-o simtă mai bine. Doi paici, în costume de aur şi argint, cu mari turbane albe, îl duseseră pînă la porţile oraşului. Îi părea rău că lasă vechile mahalale, moscheile şi marea aceea verde, plină de răcoare şi-o spumă albă ca o dantelă ce mereu era aruncată sub malurile de piatră ale colinei Bosphorion. Tuiurile străluceau în soarele altei zile, la fel de frumoase şi de neuitat, la fel de strălucitoare şi binecuvîntate. Caii Principelui erau acoperiţi cu covoare aduse de boieri din ţară. Păturile cusute cu fir de aur străluceau în uşorul praf al marginilor Stambulului. Înainte se afla un deşert roşu, pustiu, fără copaci.

Coborîse ajutat de doi yedeccii. În spate rămăsese urma albastră a oraşului încastrată în cerul pălit. Bătea un vînticel călduţ de stepe. Se auzeau buciume din rîndurile alor lui, amestecate cu ţimbalele violente ale meterhanalei ce-l saluta pentru ultima dată. Se înclinase către însoţitori, sărutase pămîntul sfînt de unde luase puterea şi privise spre răsărit. Înaintea lui se aşternuse atunci drumul cel mai lung şi cel mai dorit. Auzise ca în

vis alcîşul, strigătele de bucurie ale boierilor, după cum se vedea acum vînzători şi încălecase spunînd cu voce limpede:

— *Allah ömurler verè padişah efendimisè.*

În urma lui mai bătuse o vreme davul, se mai auziseră timpanele şi teasurile, oboaiele şi ţimbalele. Da, totul numai închipuire fusese, un basm de Orient, spus de alte voci, pentru alte urechi. Sub el col- căia, după cum vedea acum, trădarea, cumpărarea dreptelor-cugete şi triumful altuia…

Aşa începuse strălucitul menzil. Pînă la Ortachioi îl însoţiseră cumbaragiii, pe urmă spahiii îi părăsiseră şi drumul obositor se sfîr- şise în cîteva zile în faţa Dunării. Pe malurile ei de pămînt aşteptau rădvanele cu daruri şi mulţimea boerilor gata să îngenunche şi să-i ţină isonul credinţelor ce iute se lăsau înşelate la alte semne ale puterii. Intrarea în saivan începea cu sărutul mîinilor şi al poalelor, cu tăvălirea spurcaţilor prin praful drumului neînceput. Ce glasuri mieroase aveau atunci şi cum se mai perpeleau şi nu voiau să-i iasă din voie! în Divanurile iute ţinute în drum se arătau binevoitori cu nevolnicii, ar fi dat şi hainele şi pielea de pe ei numai să nu-l tul- bure. Unde era el, boer Dudescu, în aceste zile prea fericite? Se pierduse în alai, îl ştia undeva lîngă el, la stînga, mereu cu o vorbă bună, cu un sfat. Nu cu linguşiri…

Şi-acum? Ce să-i facă el nevolnicului? La cazne să-l pună, iute ar fi murit că nu-l ţineau doagele de bătrîn ce era, ceea ce şi înţelegea Princepele. De aceea nu pentru el luptase bătrînul, ci pentru vărul său şi pentru nestatornica şi nesătula lui familie. Să-l omoare, gîndise în acele nopţi de mare frămîntare, era prea puţin. Dacă s-ar fi întors ai săi prin jocurile domniei ar fi făcut din el aproape un sfînt. Pe cînd aşa, o altă gîndire încolţi în mintea monarhului. Trebuia să-i ruşineze pre toţi, pre

bătrîn, pre ai lui şi pre urmaşi, să-i ştie istoria schimbătoare despre ce vînzători era vorba şi despre ce pedeapsă meritaseră...

*

Despre sosirea în ţară a Princepelui, mai tîrziu cu peana lui cro- nicarul scria cu mare prisoseală, după cum urmează:

Domnul, dupre ce luă domnia la Ţarigrad, îndată avîndu gata pre unul din oamenii săi şi cu călăraşii carii se întîmplă acolo, în menzil veniseră la Ţara Românească cu zaptuferman şi cu cărţile Domnului la caimacami pre care Domnul îi orînduise. Deci boerii caimacami, deosebitu de alte trebi şi purtări de griji ce aveau din poronca Domnului, gătitu-au rădvane, carete şi cară pentru agîrlic, trimeţîndu-le la Ţarigrad, cu toate cele trebuincioase. Şi pîn a nu sosi Domnul la Giurgiu, fieştecare din boerii ţării, în afara caima- camilor, s-au silitu să iasă întru întîmpinarea Domnului, aşteptîn- du-l la vadul Dunării, de astă parte, unde şi saivantu iaste întinsu pre malu Dunării. Şi cînd ieşi Domnul din ghecitu, stătură boerii la rînduiala lor, de-i făcură alai şi mergîndu Domnul la saivantu, mer- geau toţi boerii pe rînduială, de-i sărutară mîna şi poala. Şi lîngă Domnul stătea un boeriu care iera mai cunoscutu Domnului, pre nume Dudescu şi arăta pre fieştecare boeriu cine iaste şi ce boerie au avutu; şi de-acolea, îndată se ridică Domnul şi merse la gazda ce era rînduită şi gătită, petrecîndu-l şi boerii.

După ce intră Domnul în casă, mergu şi boerii toţi înlăuntru şi le zise Domnul să şază, dîndu-le cahfea. Pe urmă, eşindu boerii de la Domnu, mergu pre la gazdile lor. A doao zi mergu boerii de se închină Domnului şi după cahfe se făcu şi divan de giudecăţi noro- dului,

apoi a făcut masă boiarilor ce în frunte cu Dudescu stăteau împregiurul lui.

Pînă la Bucuresci, la toate conacele a făcut Domnul divan, dîn- du-le Domnul tutulor o mîngîiere ca aceia că vor avea toţi o drep- tate. Pre cei mai aleşi boeri i-a luat Domnul în carîta sa, într-o zi unul, într-altă zi altul, întrebîndu-i de starea ţerii şi cu ce chip să pot chivernisi şi potu ridica trebuinţele.

Sosind Domnul la Popeşti, unde de Bucuresci iaste cale de doauo ceasuri, acolo s-au întinsu saivantul Domnului; şi Domnul, după ce să schimbă de straie şi se griji după rînduială Domniei, fiindcă aco- lea îl întîmpină şi alaiul cel gătitu din partea spătarului, agăi şi alte rufeturi, unii din boeri întîmpinară pre Domnul şi de-acolea sosi Domnul cu tot alaiul.

Dupre obiceiul cel vechi, caimacamii au aşteptat pre Domnul în meidanul ce este mai gios de fîntîna lui Radu Vodă şi acolea fiindu saivantul întinsu, descălecă Domnul şi merseră caimacamii de se adunară cu Domnul împreună şi cu ceilalţi boeri, ce nu putuseră merge la Giurgiu şi după ce şezu toată boerimea la rînduială sa, la fieştecare se dădu cahfea.

Iar a doa zi se făcu gătire de tot alaiul, aşteptînd pre domn toată boerimea la poarta mînăstirii Văcăreşti, cu tot alaiul şi şiragul său. Domnul puse deasupra podoabelor sale şi haina împărătească, ce se chiamă cabaniţă şi îşi aşeză cuca pre cap şi din a stînga Domnului, alăturea, mergea schemni-agasî, ce era rînduitu de la împărăţie pentru aşezarea Domnului în scaon. Din a dreapta şi din a stînga, pintre paicii Domnului, mergu şi alţi oameni împărăteşti aproape de Domnu, fieştecare la rînduiala sa. Cum şi toţi boerii cei mari şi cei mici mergu înaintea Domnului, înşiraţi pre rînduială lor şi după izvodu ce se făcu cu pecetea Domnului.

Şi viindu Domnul încetu, încetu, intră în oraşul Bucuresci pre la Podul Şerban Vodă iar schemni-agasî merse şi descălecă dreptu la curtea domnească şi intrînd în spătărie, aşteptă pre Domnul.

Însă pînă a veni Domnul la sfînta besearică din curte, mitropoli- tul ţerii, episcopii, cu alţi arhierei şi cu toţi igumenii mînăstirilor Bucurescilor mai înainte se aflară în besearică, fiind mitropolitul îmbrăcatu în toate veştmintele arhiereşti şi cu mitra pe cap, iar episcopii, în mantii şi cu cîrjele a mînă. Domnul descălecîndu la scara besearicii, mai înainte se află mitropolitul cu episcopii, cu ceilalţi arhierei şi cu igumenii la uşa besearicii, preotul cu sfînta Evanghelie, diaconii îmbrăcaţi cu stihare, cu cădelniţe a mînă şi citeţii cu lumini aprinse în doauă sfîşnice; şi dupre ce să sui Domnul pre o treaptă sau doauă, se scoborî şi mitropolitul cu o treaptă şi luînd din mîna preotului în mîna sa sfînta Evanghelie, o dădu Domnului de o sărută şi cel ce iera protopsaltis îndată începu a cîntare axionul. Şi agiungînd Domnul în mijlocul besearicii, îşi luă cuca din cap şi se închină către icoana Mîntuitorului Isus Hristos, şi o sărută, asemenea şi către icoana Precistei şi a proschinitarului. Şi apoi stînd în mijloc, între cele doauă sfîşnice din a dreapta îl luă episcopul de Rîmnic şi den a stînga episcopul de Buzău, şi-l duseră spre uşa cea împărătească în sfîntul oltariu şi ţinîndu-l de mînă unul şi de-o mînă altul, încungiurară sfîntul prestol, cîntînd Isaiia dănţueşte. Şi stîndu mitropolitul în dvera cea mare şi episcopii aducînd pre Domnul şi îngenunchiindu-l înaintea sfîntului prestol, Domnul încă plecîndu-şi capul şi mitropolitul puindu-i omoforul asupra creştetului Domnului, ceti molifta cea orînduită de încoronare, puindu asupra capului Domnului şi ipogonation, ce să cheamă nebederniţă. După săvîrşirea molifteei, îl şi mirui şi sărutînd Domnul mîna

mitropolitului, mitropolitul încă săruta creştetul Domnului.

Şi vrîndu ca să iasă Domnul din oltariu, stînd afar, din partea din dreapta, ceauşii cei împărăteşti, episcopul de Rîmnic, şi den partea din a stînga episcopul de Buzău, îl luară pre Domnul de subsiori şi-l duseră de-l suiră în domneasca strană. Şi stîndu mitropolitul în mijlocul uşii împărăteşti, blagoslovi pre Domnul şi diaconul îndată începu; *Ελέησου ήμάς ό θεός* şi pomeneşte pre mitropolitul, pre Domnul şi pre tot creştinescu norod şi face mitropolitul otpustul, cîntăreţii *τόυ δεσπότην Πολῃχρόνιον.*

Şi coborîndu-se Domnul din strana sa, merse de se închină în mijlocul besearicii şi eşindu afară din besearică şi încălecîndu, îşi puse iară cuca în cap şi cu tot alaiul descălecă la scara cea mare, mergînd în divanul cel mic, unde erau gătite de vătavul de aprozi doao scaone, a Domnului din stînga şi a lui schemni-agasî din a dreapta şi beizadelile Domnului, cu mitropolitul, cu episcopii şi cu alţi arhierei stăteau toţi în picioare şi se închinau Domnului.

Şi Domnul stătu în picioare în dreapta domnescului scaon şi din sînul său scoase hatişeriful cel împărătesc şi desfăcîndu-l şi săru- tîndu-l şi puindu-l la fruntea sa, îl dădu în mîna lui divan-efendi şi divan-efendi, asemenea sărutîndu-l, începu a-l cetire în veliglas. După sfîrşitul hatişerifului, îndată se făcu slobozirea din toate tunurile după obicei şi începu meterhaneaua cea împărătească. După ceia Domnul stătu în scaonul său. Apoi divan-efendi încă îmbrăcă pe schemni-agasî cu blană de samur din partea Domnului şi după ce-l îmbrăcă stătu şi el în scaon. Şi apoi vel visternieul Dudescu ceti tîlcuiala hatişerifului împărătesc ce fu scos pre limba ţerii şi vel postelnicul îmbrăcă pe divan-efendi şi pe vel-visternicul Dudescu cu blănile cele de rînduială

şi vel-visternicul îmbrăcă pre toţi oamenii cei împărăteşti, cum şi pre oamenii lui schemni-agasî, pe unii cu blane, pe alţii cu caftane, pre alţii cu capoturi şi pre alţii cu binişuri de postav, pre fieştecare după cinstea sa.

Dupre aceasta, beizadelile mergu, apoi mitropolitul, apoi arhie- reii, episcopii şi toţi boerii de sărutară mîna Domnului, însă boerii şi haina cea împărătească. Deci, ridicîndu-se Domnul şi cu schemni- agasî din scaonile lor, mergu la spătărie şi beură cahfea şi apoi îm- brăcă Domnul pe caimacami cu caftane, mulţămindu-le de slujbă.

Dupre ce se aşeză în domnie, a treia zi după vechiul obicei, dom- nul dădu şi boeriile celor ce li s-au cuvenit. Rînduirea cinstitelor boerii după cum au urmat obiceiului precum mai gios însămnează: Vel ban: dumnealui Radu Golescu, Vel logofăt de Ţara de sus, dumnealui Manolache Creţulescu; Vel logofăt de Ţara de jos, dum- nealui Manolachi Grădişteanu; Vel vornic de Ţara de sus, dum- nealui Ştefan Pîrşcoveanu; Vel vornic de Ţara de jos, dumnealui Costache Ghica; Vel hatman, dumnealui Costache Caragea; Vel postelnic, dumnealui Ianachi Moruzi; Vel logofăt al străinelor pri- cini, dumnealui Petrache Ritorides; Vel spătar, dumnealui Dumi- traşco Topliceanu; Vel vornic al oştirilor, dumnealui Ioan Ştirbei; Vel paharnic, dumnealui Scarlat Greceanu; Vel visternic, dumnea- lui Costandin Dudescu; Vel stolnic, dumnealui Costandin Nenciu- lescu; Vel comis, dumnealui Alexandru Văcărescu; Vel medelnicer, dumnealui Radu Slătineanu; Vel clucer, dumnealui Dumitrachi Asan; Vel serdar, dumnealui Costandin Oteteleşanu; Vel sluger, dumnealui Grigore Băleanu; Vel căminar, dumnealui Mihai Mano; Vel portar, dumnealui Marco; Vel pitar, dumnealui Teodor Emandi; Vel şetrar, dumnealui

Manolachi Florescu; Vel armaş, pre dumnealui Lucachi; Vtori logofăt, pre dumnealui Barbu Merişanu; Vel agă, pre dumnealui Matei Bălăceanu; Vel cămăraş, pre dumnealui Ştefan Văcărescu; Vtori postelnic, pre dumnealui Matei Huzum; treti logofăt, pre dumnealui Cîrstea Voinescu; Vtori spătar, pre dumnealui Dimitrie Perdicari; Vtori paharnic, pre dumnealui Atanasie Hristopulo; Vtori vistiernic, pre dumnealui Iancu Scanavi; Vtori stolnic, pre dumnealui Costandin Varlam; Vtori comis, pre dumnealui Nicolae Velea; Vtori medelnicer, pre dumnealui Alexandru Greceanu; Vtori clucer, pre dumnealui Radu Băbeanu; Vtori pitar, pre dumnealui Costandin Bălăceanu…

Ceea ce nu scria cronicarul şi uitase Domnul, era măruntul fapt că din lunga listă a boerilor, pînă şi la rangul al treilea, lipsea numele celor doi boeri din familia Dudescu: Radu şi Neculai, fapt ce mult l-au mîniat pe acesta din urmă şi l-au făcut să ia plin de scîrbă drumul Stambulului şi să uneltească în fereală, după cum se dovedise.

*

Înaintea Crăciunului din anul acela, ce-i veni Domnului, nu că să meargă cu boerii la vînătoare, că dragi îi mai ereau şi-ar fi mîncat epure, ori pasăre şi ce s-ar mai fi ivit înaintea puscilor cu prilejul praznicului domnesc. Ţinuseră cu toţi posturile şi s-ar fi cuvenit să mai facă o mişcare prin pădure, la Boereasa, unde sta fagul ca lumînările, unu-ntr-altul de nu se vedea nimic înaintea ochilor. Zis şi făcut. Princepele au trimis chemarea, dumnealor au venit cu săniile şi lungul convoi a ieşit din Bucuresci în frunte cu steagurile vînătoreşti, ţinute înaintea unui căpitan. În două ceasuri oraşul se mistuise în urmă şi se arătă de departe codrul neclintit

în zamful iernii. Era devreme, zăpada scrîşnea sub tălpicile unse ale săniilor şi de sub blănile de mistreţ ieşeau scurte trîmbe de aburi; Dumnealui marele logofăt Manolachi Grădişteanu sta cu marele vornic Costache Ghica în spatele Principelui şi-i turuiau în urechi.

— Bună vreme, spunea primul, dacă o vrea Dumnezeu o să se rădice grîul pînă-n vară şi-o să facă spic cît vrabia.

— Numai credinţă să fie, zisese Vodă, ce cu un ochi rîdea, cu altul pre toţi îi măsura cu răutate.

— Ce vorbă mai iaste şi asta, Doamne? întrebase celălalt boer ce odată se îngrijorase.

— De...

Din spate se auzeau strigătele cîinilor, neliniştiţi de apropierea vînatului.

— Gonaci aţi tocmit? schimbase Principele vorba.

— Tocmit. Întîi la mistreţ tragem şi pe urmă la epure...

Caii încetiniră. Pădurea se apropia. Văzură tîmpla ei albastră, pustie. Codrul avea o putere mută în rînduirea lui solemnă. Sta nemişcat în nemişcarea zilei de iarnă. În cîmp, la spate, soarele roşu şi învolburat se ridica greoi să lumineze cărările lui oarbe. Săniile se strînseră după tipic la o margine de drum şi căpitanul de vînători suflă în cornul de capră. O clipă liniştea nu fu ruptă de nimic. De dincolo de zidul de fagi răsună apoi un răspuns parcă din vis, biruind depărtările. Boerii coborîră, abia mişcîndu-se în blănile to- cite. Erau groşi, cu obrazul roşu, cu calpacele clătinîndu-se ca la biserică. Băteau din picioarele înfăşurate în obielele de blană de vulpe şi vîrîte în cizme falnice, ca şi cînd frigul i-ar fi şi pătruns.

—Nevolnici şi îmbăşinaţi! mîrîi Principele în barbă.

— Ai spus ceva, Măria-Ta?

— Nimic n-am spus, logofete Manolachi. Totul e

pregătit?

— Totul…

Domnul trăgea cu ochiul spre pîlcul celor din spate. Între ei văzu statura înaltă a boerului Dudescu. Vel-vistiernicul se apropie slu- gos, bătîndu-şi braţele că-l luase frigul.

— Tremuri? îl întrebă Princepele pe neaşteptate.

— Mi-e frig, Înălţimea-Ta…

— E o zi numa bună pentru vînat, nu-i aşa? Să-mi stai în dreapta, să am mărunţiş pentru gonaci cînd s-or ivi.

Vel-vistiernicul nu bănuia nimic se vede treaba, mai ales că vor- bele Măritului îl întăriră.

Cîinii fuseseră trimişi să ocolească pădurea cu o sanie şi nu lătrau încă. Boerii ştiau că mai au de aşteptat şi-ar fi băut ceva, dar nu se cuvenea s-o facă înaintea lui Vodă. Acesta îşi luase locul la o margine şi ceilalţi îl priviră. Pe chipul lui se citea pentru cine avea ochi să vază o ascunsă şi rea îngrijorare.

„Cine l-o fi supărat?” se întrebă marele spătar Dumitraşco To- pliceanu, ascultînd tăcerea pădurii.

Marele postelnic Ianachi Moruzi băgase şi el de seamă că Prin- cepelui nu-i sînt boii acasă. Începură a şoptire pînă nu se auzi zvonul vînatului ce era căutat în întunecata pădure de către gonacii aflaţi departe.

— Asta-i vînătoare cu tîlc, zise întîiul, scuturîndu-şi umerii ca să se mai încălzească pentru că înţepenise.

— Crezi?

— Cînd l-ai mai văzut pe Măria-Sa să se coboare din casele lui şi să ia drumul Boeresei? Dacă avea chef de vînat, oamenii săi atîta aşteptau să-i aşeze căprioara şi ciuta sub pridvor, nu-i asta, ascultă la mine…

— Atunci ce să cred?

— O să vedem, nici eu nu-mi dau seama…

Pădurea sta neclintită în faţa lor. Din spate se iscase un vînt tăios. Caii, cu nutreţul între picioare, mîncau în

linişte. Fuseseră acoperiţi cu ţoale şi de sub ele ieşeau un abur frumos mirositor de animal încins…

— Şi praznicul ăsta! mai zise careva. E drept că de patru ori pre an ne cheamă în micul divan şi ne ospătează, dar acum parcă are alte pohte…

— Să nu fi fost turcul de vina, răspunsese spătarul Topliceanu.

— Ce turc, care turc? întrebă chiorul, mirat că nu ştie nimic deşi oamenii lui ar fi trebuit să cunoască unele lucruri.

— Cum, n-ai aflat că a trecut prin Bucuresci baş-beşliul Ahmet?

— Ba parcă ştiam ceva, făcu celălalt ca să nu aibe aerul că nimic nu trece pe la urechile sale.,

— Ei, de-aici pot să iasă greutăţi, că Înălţimea-Sa e supărat, se vede bine…

— Doamne fereşte-ne!

Postelnicul Ianachi Moruzi se închină cu nădejde.

Din depărtare se auzeau loviturile gonacilor. Pădurea suna surd şi îndepărtat ca o toacă. Nu se desluşea nici un zgomot pentru că numai la iepure se striga. Boerii se aşezaseră în linie cu puscile pre- gătite. Oamenii de ajutor se ţineau aproape cu alte arme de schimb, gata încărcate. În stînga Domnului sta marele logofăt, la dreapta vel-vistiernicul Dudescu, mai încolo marele vornic şi ceilalţi, între care hatmanul Costache Caragea, sosit cu treabă la Bucuresci şi luat în petrecerea vînătorii pe neaşteptate, marele ban Radu Golescu cu Scarlat Greceanu prin pregiur. Ceilalţi se pierdeau în ceaţa dimi- neţii, numai nişte grămezi de carne învelite în blăni, stropşind pri- veliştea măreaţă a Boeresei. Gonacii veneau din trei părţi, cum în- congiuraseră pădurea şi ciocăniturile cu bucăţile lor de lemn în trunchiuri se desluşeau mai bine.

Princepele se aşezase pe o buturugă şi aştepta

nemişcat. Îi vedeau obrazul albastru şi ochiul ager, barba sclipind în reflexele zăpezii şi bogata blană de samur atîrnîndu-i pe umeri. Cînd se auziră chelălăiturile samsonilor de vînătoare se ridică în picioare. Ceilalţi ţintiră luminişurile lemnoase din faţă. Toaca gonacilor bătu mai aproape. De prin lăstărişuri săreau animale necunoscute, zbucninlu-le sub priviri, dar nimeni nu le băga în seamă. Aşteptau pe marele rîmător sălbatic şi primul foc cuvenit Domnitorului. Nu mai tuşiră, nu mai şoptiră, stăteau cu ochii ţintă la zăpada prăfuită de jos, plină acum de urme răşchirate. Cîinii luaseră urma mistre- ţului, lătrau tare şi din întunecimea pădurii se auzi o fugă greoaie, ca şi cînd cineva ar fi tîrît un sac plin prin zăpadă. Gonacii se opriseră departe de bătaia puscilor şi aşteptau. Din faţă se auzi un dupăit greoi şi deodată frunze vechi şi un noian fură spulberate. Samsonii muşcau din urmă şi lătrau cu disperare ca şi cînd i-ar fi înjunghiat cineva. Mistreţul se ivi la stînga, în dreptul marelui logofăt Manolachi Creţulescu, dar acesta nu trase pentru că nu se cuvenea. Era o fiară uriaşă, neagră, ţepoasă. În fuga lui zvînturată părea un cimitir scos din liniştea lui de morţii ce s-ar fi răsculat din pacea pămîntului. Spre boerii cei mari venea un pogon de pămînt negru, un bolovan înfricoşetor ce avea doi ochi sălbăticiţi şi un colţ alb şi scurt pe o parte şi altul pe cealaltă. Prin inimile tuturor trecu un rece fior de groază. Ar fi tras cu toţii, dar prima împuşcătură era a Domnului. Şi acesta aştepta. Rîmătorul se opinti odată ca şi cînd ar fi vrut să sară asupra Princepelui şi pe urmă se răzgîndi. Nefrica bărbatului îl învinse, şi o luă la dreapta, aşa cum ştiuse şi voia Măria Sa. Zăpada fu măturată ca de o furtună năpraznică. Pămînt şi frunze, brazde negre şi crengi scurte şi ascuţite săriră în obrazele boereşti.

— Trage, Măria-Ta, că ne scapă! zise careva cu

groază.

Şi Princepele trase. O dată şi pe urmă încă o dată la repezeală, luînd cea de-a doua puşcă, aflată la îndemînă. Primul foc sbură calpacul boerului Dudescu şi bărbatul căzu pe spate, aproape leşinat de spaimă. Al doilea lovi în ureche mistreţul şi-l prăbuşi fără suflare la pămînt. Aşa ceva nu se mai văzuse nici chiar la o vînătoare domnească. Marele vornic Costache Ghica nu ştiu ce să facă mai curînd: să se bucure de strălucita iscusinţă a Princepelui, ori să-l ridice pe vel-vistiernicul Dudescu din spate, unde zăcea înfiorat?

— Să ne trăiască soarele nostru lumesc! strigă careva în triumful vînătorii.

— Slavă Măriei Sale şi dibăciei cu care l-a răpus pe rîmător!

Princepele se apropie de boer Dudescu, ca şi cînd nu şi-ar fi dat seama ce se întîmplase şi-i întinse mîna:

— Iartă focul meu nevrednic ce te-au speriat atît! Dar mi-ai stat în cătare şi n-am avut cum face!

Vel-vistiernicul îl privea cu o îndoită groază. Oare să-l fi ghicit? Să-l fi vîndut atît de repede ticălosul de ginere? Să ştie Luminăţia-Sa totul şi să fi încercat să-l facă de rîs?

— Nu-i nemica, Strălucirea-Ta! Eu îs vinovat. Trebuia să mă feresc.

Gonacii se apropiaseră şi împrăştiau cîinii ce chelălăiau beţi de sîngele animalului ucis.

Princepele scoase un scurt jungher de la brîu şi tăie urechea mis- treţului, ascunzînd-o în largile buzunare ale vestmîntului de iarnă.

— Să ne trăeşti, Măria-Ta! spuse repede dumnealui Radu Go- lescu. Cu împodobită înţelepciune ne conduci pre noi şi ne arăţi iscusinţa pînă şi la aceste nemerniceşti îndeletniciri ale vînătorii…

— Să ne trăeşti!

— Să ne înfloreşti!

— Să te ţie sănătatea şi mintea! strigară în cor curtenii cu fală. Mistreţul era cărat cu caii pe şleaul drumului. În urmă-i rămînea o dîră lungă de sînge închegat, negru şi învîrstat. Ochiul său rece, îngheţat de moarte privea nedumirit ceata boerilor strînşi pîlc în jurul luminoasei persoane.

— În sănii! porunci căpitanul de vînători. Şi voi, gonacilor, tre- ceţi să sărutaţi dreapta!

Oamenii se iviră cu căciulile de miel în mînă, spăsiţi, abia ridi- cînd privirile către Domnitor.

Vodă îi făcu semn boerului Dudescu:

— Apropie-te, vel-vistiernice, ori te-au spaimîntat focurile mele?

Principele îl privi crud şi-i văzu obrazul căzut de spaimă. Celălalt nu mai găsea pungile. În cele din urmă dovedi. Măria Sa aruncă un pumn de galbeni gonacilor şi căpitanul de vînători îi goni spre alte locuri îndepărtate, să scoată iepurele la cîmp…

Boerii nu mai vorbeau decît despre cele ce văzuseră cu ochii lor.

— Ce iscusinţă! făceau ferindu-se unul de altul.

— Are ochi ager şi nu scapă nimic.

— I-au trebuit Măriei-Sale două focuri, dar rîmătorul nu i-a scăpat. Este?

— Este!

— Acuş şi boer Dudescu parcă înţepenise în dreapta lui. La ase- menea prilejuri, te dai la o parte, nu-l încurci. Ce spui vel-pahar- nice Greceanu?

Acesta, un bărbat adunat, îndesat, numai păr şi negi pe faţă, cu un bot de sobol de parcă mereu scormonea, nu voia să spună adevărul ce toţi îl simţiseră.

— Eu nu-mi aduc aminte să fi avut Măria-Sa nevoie de doauă focuri cîndva pentru a pune jos fiara. Că-l ştiu de demult.

— Atunci?

— Numai neîndemînarea boerului Dudescu să fie de vină?

— Cine ştie?

Şoaptele se înmulţeau, vorba umbla din ureche în ureche. Mai pe la spate, pin săniile boerilor de rangul doi se spunea pe şleau că nu e lucru curat.

— Nu i-a răsărit soarele dinainte boerului Dudescu, azi-dimi- neaţă, zicea fără sfială dumnealui Matei Huzum, al doilea postelnic.

— De, i-o fi şi lui şi-alor lui că pre toţi Domnitorii i-au încurcat cu tămîierile şi linguşirea! adăugase şi dumnealui Cîrstea Voinescu, al treilea logofăt.

— Stt! Nu vă mai stă limba-n gură şi-o să audă Măria-Sa. Aşa să fie, dar voi nu trebue s-o gîndiţi… îi sfătui cu vorba-i domoală dumnealui Alexandru Văcărescu, mai bătrîn, încărunţit în rele, ce multe văzuse şi avea o gură ce rar o deschidea.

Şi pînă spre seară alergară pe cîmp după iepuri, mai împuşcînd, mai lăsîndu-i să scape din nebăgare de seamă. Fusese o zi plină, obositoare. Cînd se însera şi ajunseră în curtea conacului boerului Dudescu, pentru că tot pre el îl pedepsise să le dea o masă şi să-i adăpostească o noapte, erau sleiţi de atîta mers prin arătura plină de zăpadă. Căpitanul de vînători sosise de mult cu prada şi o înşi- ruise sub cula albă, rînduită după cuviinţă. Mistreţul, cu steagul de ceremonie înfipt în burtă, la mijloc şi giur împregiur doauă sute- treizeci şi cinci de iepuri cu boturile însîngerate şi urechile ţepene. Urgie făcuse vînătoarea domnească, dar toţi se priveau mîndri, lepădîndu-şi puscile într-o sanie. Cîinii umpluseră larga curte şi se gudurau printre picioarele norocoşilor. Li se pregătea şi lor o cină îmbelşugată de către slugile aduse anume. Oaspeţii urcară scările îngheţate şi ajunseră în marea sală unde se aşternuse o

masă scurtă de post ca să nu-şi turbure stomahurile cinstiţii boeri înaintea marelui praznic domnesc ce cu osîrdie se pregătea la Bucuresci.

Hulpavii oaspeţi ar fi mîncat tot că erau aduşi de pe drum, din sloată şi nu se mai uitau, dar îi ţinea cuviinţa. În străchinile colo- rate de ţară, cu margini pictate de mîini meştere şi pe talerele reci de argint stăteau grămezi de caşcaval, şi brînză de burduf, între jimbuliţe şi urdă sărată. Mai la mijloc, în alte talere întunecate, zăcea fasolea bătută, fără costiţă de purcel să nu se strice datina şi munţii de gogoşari roşii ca focul, arzînd cu oţetul în ei. Între garafele aromitoare, că vinul nu era oprit, stătea varza scoasă din butoaie abia cu un ceas înainte, rece şi plină de inimi. După rachiul pus la fiert cu scorţişoară şi supa de linte se încercară gogonelele pritrocite la vreme, cu gustul lor parşiv de zeamă în care zăcuseră buruieni în butoaie anume pregătite. Se înfulecau mîncăruri de praz fără carne şi măsline cu sos, mai cu mîna, mai cu tacîmurile de argint, vînătoreşte, mai mult de-a-npicioarele, fiecare spuind ce avea de spus, cînd la ureche, cînd în gura mare.

Princepele părea mulţămit de vînătoare. Îşi întindea din cînd în cînd picioarele spre flăcările căminului îngust aflat mai la o parte. Afară coborîse seara, cîinii se stîmpăraseră, nu se mai auzeau. Vinul cînta în buţile de lemn.

— Bine te-ai înstăpînit, vel-vistiernice Dudescu, zisese aceluia ce tot nu-şi mai venise în fire după crîncena întîmplare.

— Cu voia Domnului milostiv…

— Şi te-a costat mult un asemenea conac?

— E moştenire, Măria-Ta…

— Bună moştenire. Mai ai cîteva parcă prin ţară…

— Am, cu voia Măriei-Tale…

— Eşti bogat, vel-vistiernice…

— Dacă îngăduie Strălucirea-Ta…

— Îngădui, de ce să nu îngădui? Cu cît Domnul ţine mai mulţi supuşi bogaţi cu atît îi merg şi lui treburile mai uşor…

— Mare vorbă a spus Măria-Ta…

— Dar parcă aveai o fată, ce mai face, că n-o mai întîlnesc prin iatacul doamnei mele, unde ades petrecea…

Boer Dudescu simţea cum îi îngheaţă spinarea de un frig neştiut.

— E dusă, Măria-Ta. A apucat-o credinţa…

— Ce spui? Frumoasă îndeletnicire şi nobilă. Fetele boerilor mei mai curînd stau la danţuri şi la petreceri decît să ştie cuvîntul Dom- nului sub vreun acoperiş de mînăstire… Ori o fi avut vreun necaz?

Boer Dudescu luă o măslină, o ameţi în sosul gros cu lămîie ca să-şi facă vreme la răspuns şi spuse în cele din urmă:

— N-a avut noroc, Măria-Ta…

— Cum adică? Frumoasă era, bogată era, ce ginere i-ai găsit?

— O, un terchea-berchea. Îl ştie Înălţimea-Ta, căpitanul Sîrbu…

— Da ce-i aşa ruginit de-l vorbeşti de rău?

— Un jucător de cărţi, un beţiv şi-un libov. Vînzător de frate de codru, dar trebuincios se pare treburilor stăpînirii.

— Ia mai spune, că-mi place povestea lui… Ziceai că e vînzător?

Domnitorul părea că visează, se uita la amurgul de-afară ce um- plea curtea culei vel-vistiernicului cu un ultim şi tandru foc roşu de soare, ce parcă din pămînt lumina nu de deasupra lui.

— De, Măria-Ta. Nu a ştiut ce înseamnă virtutea credinţei…

— Mulţi nu ştiu ce-i virtutea credinţei, vel-vistiernice Dudescu şi pedeapsa-i ajunge odată şi-odată, nu crezi?

Se uită în el, nu altă ceva. Şi boer Dudescu crezu că o să-l lase inema.

— De, fiecare după cele ce face…

— Nu-i aşa?

În cea sală nimeni nu mai mesteca, căutînd a ghicire ce tîlc aveau vorbele Princepelui. Acesta îşi clăti gura cu un pahar de vin şi trase- aproape şerbetul şi cahfeaua, aduse de tăcutele slugi ale gazdei. Se fumă după aceia, se glumi şi cînd oboseala îi ajunse pe fiecare, tre- cură la culcare în odăile numeroase, potrivite pentru o asemenea ocazie.

Noaptea aceia toţi dormiră în afara vel-vistiernicului care dădu ocol casei, gînditor, cu barba în piept, cu mîinile la spate, nemai- simţind frigul nopţii şi ameninţarea soartei sale ce rea se arăta, cu toate semnele din acea zi trecută, ce se scursese undeva în timpul tuturor dindărăpt…

*

Praznicul domnesc începuse mai tîrziu decît era obiceiul, pentru că convoiul de sănii, deşi plecase devreme de la cula vel-vistierni- cului Dudescu, ajunsese abia pe la zece în Bucuresci, încărcat şi plin de veselie. Un ceas, Princepele se spălase şi se schimbase cu mare grabă, parcă mînat de o mare plăcere. Boerii plecaseră drept la Mitropolie ca să-l aştepte, întremaţi de frigul de-afară al unei zile pline de bunăvoinţă. Ajunul Naşterii Domnului nostru Hristos se arăta cu mare pohfală.

În besearica mare şi mîndră, rece şi plină de icoane şi lumînări stăteau în priveală Mitropolitul şi episcopii lui şi arhiereii la rîn- duiala lor, în stranele afumate. Boerii se înghesuiau la rînduiala lor, cu haine neobosite pre ei, privindu-se şi zîmbindu-şi cu bună- voinţă, cum se

cuvenea la o astfel de zi. Mai la spate, către intrarea în besearica, se afla şi grupul boerilor maziliţi, cu priviri mai stinse, unele pline de nădejdie că din jocul sorţii vor dobîndi vreo iertare din partea Princepelui şi vor lua iarăşi havaetul şi bucuria de coadă.

Vel-vistiernicul Dudescu, despre care se şi dusese vorba în lume că era să-l piardă Măria-Sa, sta în strana dreaptă, lîngă Mitropolit, cu obrazul ca varul, fără surîs, cum erau sfinţii cei curaţi din pereţi. În apropierea stranei goale încă a Domnitorului şedeau marele logofăt, dumnealui Manolachi Creţulescu, cu obrazul ca para pergamută înainte de cules şi cu o privire luminată ce trăda înţelepţia-i cunoscută şi înalta-i cultură trasă din cele cărţi cetite şi răscetite şi dumnealui Ştefan Văcărescu, marele cămăraş, un bărbat puţin adus de spate de la o veche suferinţă a măduvei putrede de umezeală, că locuise prin surghiunuri în odăi neîncălzite. Şopteau în taină de-ale lor. Din a dreapta stranei Princepelui se mai aflau: dumnealui Dumitrachi Asan, marele clucer, cu un chip întunecat de grec şi ochi aprinşi, jucîndu-se cu zalele unui lănţug ce mereu îl frămînta în degete, făcîndu-l să sclipească în strălucirea vechilor lumînări de ceară, vtori logofătul Barbu Merişanu, lung şi slab ce parcă numai miercurea punea pre limbă, al doilea vistiernic, dumnealui Iancu Scanavi, cel ce avea un cap pleşuv de începea parcă de la bărbie şi se termina în spinarea ascunsă de blănile lui jucătoare şi tretilogofătul Voinescu, din a stînga boerilor celor mari, aflaţi mai la o parte să-l întîmpine pre Domnitor.

Princepele, dupre ce se spălase, ieşise din casa domnească şi venise în spătărie şezînd în domnescul scaon. Vtori spătarul îl încinsese cu sabia cea împărătească peste umăr şi îi dăduse buzduganul în mîna dreaptă, pre care el îl ţinu uşor pe umărul drept. Marele spătar, dumnealui Dumitraşco Topliceanu, îi

aşezase cuca pe cap şi Domnul se sculase cu tot parataxisul său, trimeţînd zapciii înainte la besearică cu semnele lor.

Alaiul străbătu mulţimea curioasă care împînzise dealul plin de zăpadă, cu strigăte şi lovituri scurte. Cerşitorii şi gură cască se holbau cu ochii plini de pohtă la strălucitul convoi. Marele postel- nic Ianachi Moruzi nu se uita la nimeni, ţinîndu-se bine în sania lui ce începea alaiul. Al doilea şi al treilea postelnic îi păzeau spatele. Drumul era deschis de marele agă Matei Bălăceanu, de armaşii şi uşierii Princepelui, toţi bărbaţi bine clădiţi, potriviţi să stea în şa, nu răsturnaţi în blănurile puse în sănii. Vătafii de aprozi şi vătafii de păhărnicie îşi făceau şi ei loc cu gura înaintea tuturora. Nu lipseau vătaful de stolnicei, başi-bulucbaşul de seimeni, bulucbaşii, iuz- başii şi bairactarii, cu armele în mîini, după rînduială, toţi o mul- ţime pestriţă, amestecată, gureşe şi plină de duhul iernii de afară. Aprozii şi icioglanii fuseseră lăsaţi în divanul cel mic. Arnăuţii făcu- seră pîrtie, sfărîmînd zăpada, urmaţi de paici, satîrbaşi şi ciohodari. Pe amîndouă porţile se înşirau acum, cu cît te apropiai de Mitro- polie, fustaşii cu dardile în mînă. Toţi se aplecau înaintea-i şi cînd ajunse sus, îl întîmpinară Mitropolitul, cu episcopul şi cu arhiereii lui, toţi în faţa uşilor împărăteşti.

Înăuntru era fum şi aer stricat. Lumînările pîlpîiau. Vestmintele foşneau şi străluceau, de afară intra un curent rece, iute încălzit de atîtea răsuflări. Mitropolitul cu paterița în mînă şi episcopii cu cîrjele lor, boerii cu toegele aurite, cu toţii făcură o uşoară închină- ciune. Princepele se închină spre icoana Mîntuitorului şi către icoana Precistei, bătînd rar semnul. Se înclină la rîndul său către uşile frumos sculptate ale altarului şi către boeri, făcînd o shimă de smerenie către Mitropolit, ce nu-l pierdea din priviri. Apoi sui către strana cea goală,

urmat de ceilalţi. Neavînd Domnul fraţi şi beiza- dele de faţă, nefiind nice Doamna la slujbă, totul se linişti repede. Dinapoia stranei sale stătea acuşi al doilea spătar, ţinînd în mîna stîngă şlicul de sobol şi o năframă de-i zicea cecmea.

Începuse cetirea sfintei liturghii şi în sfîntul lăcaş nu se auzeau decît tusete mărunte de bărbaţi dogiţi de bătrîneţe au de frigul acelei ierni aflate la început. La văhodul cel mic, cînd ieşi preotul şi diaconul cu Evanghelia, mitropolitul o sărută primul, punîndu-şi cu sfială buzele pe peceţile-i de aur, pe urmă Princepele făcu la fel, lăsînd să i se vadă ametistele de la degetele încărcate cu inele. Cînd se agiunse la Heruvico, vel-postelnicul Ianachi Moruzi, şi vel cămăraşul Ştefan Văcărescu se apropiară de strana Măriei Sale, re- luînd spunerea rugăciunei celei mari, către Tatăl nostru cel din ce- ruri şi rămînînd lîngă scaonul prea Măritului pînă la isprăvirea liturghiei.

Vremea trecea pe neştiute în murmurul slujbei celei mari şi în curiozitatea celor de faţă. Înăuntru căldura creştea şi Princepele simţi că asudă. Îl privi de cîteva ori pe vel-vistiernicul Dudescu şi pre ceilalţi boeri, cu o uitătură plină de şiretenie ce nimeni nu ştia ce înseamnă. Marele logofăt Grădişteanu bătea crucile cu nădejde şi se uita la coroanele de aur ale sfinţilor. Undeva cădea tencuiala de atîta răsuflet fierbinte şi un miros de igrasie, de perete fărîmat şi plin de văpsele îi făcea să sufere nările cele fine, deprinse cu mai bune mirosuri. La pricasnă, Mitropolitul se sculă şi sărută icoanele pre rînd, se întoarse, blagoslovi pre Domnul, pre boeri şi celălalt norod, aşezîndu-se iar în strana sa. După care Măria-Sa coborî pînă în mijlocul besearecii şi se închină la icoana proschinitarului, unde un arhiereu îl mirui înaintea praznicului ce-i aştepta pre toţi. Întorcîndu-se spre strana sa, Înălţimea-Sa mai făcu o shimă

de smere- nie către toţi şi aşteptă ca vel vistiernicul Dudescu, gras, năduşit şi grăbit să dea în blid 10 lei, de pomazania mare.

Săvîrşindu-se atunci liturghia, Princepele merse să ia anafura den mîna mitropolitului, şi se aşeză iar în strană. Est timp, marele cupar se duse la curte şi aduse însoţit de un păhărnicel cupa din care gustă, mai întîi Mitropolitul, după ce o blagoslovise. După care o aduse spre Domnul, şi stînd înaintea stranei Princepelui, o întinse mai întîi vtori paharnicului să ia credinţă din ea şi apoi o întinse Măriei-Sale, care sărută cupa şi gustă din pîine.

După miruirea tuturor boerilor şi după ridicarea colivei, Domnul coborî din strană, se mai închină o dată cu o shimă de smerenie către toţi şi ieşi din besearică, ducîndu-se la spătărie. Drumul pînă la Divanul cel mic, Măria-Sa îl făcu pre jos sub ploaia de binecuvîn- tări a mulţimii, fericită că-i poate vedea smerita faţă într-o astfel de însemnată zi. Vremea se mai încălzise şi soarele îşi punea peceţile lui de iarnă peste coperişurile oraşului de scaon. De-o parte a văzduhului iar se pregătea o ninsoare sură, pentru că cerul avea o povară grea de nori aducători de zăpadă.

În curtea Palatului, sub ferestrele Doamnei, îl aştepta rînduirea vînatului de ieri, pus cu fală în bună rînduială, ca să mai vadă şi slugile de aici că Măria-Sa nu plecase degeaba la Boereasa. Domnul urcase în spătărie şi nu se uitase împregiur. Avea un mers sigur şi pe chipu-i de obicei de nepătruns se iţea tot mai arătat un surîs de neînţeles, poate potrivit la zioa de sărbătoare, dar pentru ochii bă- nuitori aducător de lucruri neaşteptate. Pînă la sosirea în Divan a Mitropolitului, a arhiereilor şi a episcopilor, ceilalţi zvoreau cu sîrg unul în urechea celuilalt.

Cînd toată lumea sosi, al doilea postelnic îi pohti la

cahfea după rînduială. Pe duşamele se auziră ca totdeauna la asemenea zile lovi- turile de toiege şi pînă se aşezară cu toţii mai trecu o vreme. Praz- nicul cel mare începu cu o slujbă după cuviinţă. În divanul cel mic fuseseră primiţi mai întîi preoţii domneşti şi diaconii ce şedeau gata îmbrăcaţi în epitrafile şi feloane, ducînd în mîini icoane şi făclii aprinse, ca şi sfeşnice de argint. În uşa spătăriei începu protopsaltul şi al doilea cîntăreţ cîntă tropariul şi condacul praznicului. Mitro- politul, Domnul, episcopii şi arhiereii, cu boeri cu tot se ridicară în picioare şi preotul ce slujise Evanghelia îi întinse icoana Mitropo- litului care, sărutînd-o, o dădu Domnului. Măria-Sa făcu şi el a sărutare şi de afară, de îndată se auziră slobozindu-se tunurile şi meterhaneaua. Boerii pupară şi ei pre rînd icoana şi Domnul se aşeză în scaon. Diaconul curţii începuse în est timp a cetire oraţiile sărbătorii. Vorbele greceşti şi lăudările despre bunătatea fără margeni dovedită de Domnitor faţă de supuşii săi îl plictisiră repede pe Princepe, dar se prefăcu că ascultă, ca să nu-i supere pe răuascunşii din jurul lui.

După săvîrşirea şi a acestui lung ceremonial ce se termină cu o urare în versuri ce fu spusă de o gură dulce:

Iată vine cel dorit,
Iată-l, vine umilit.
Către ai săi ucenici,
Cel mai mare preste mici...

Mişcaţi buzele spre bine,
S-arătăm de învăţătură
Vom începe cîte doi
Versuind cintări din gură...

Vel vistiernicul Dudescu dădu preoţilor celor despre Doamna cîte un galbin şi diaconului ce spusese oraţiile

de asemenea un galbin, după care intrară cu icoanele arhimandriţii cu egumenii mînăstirilor închinate la Sfîntul Mormînt, urmaţi de Sinaiţi, Sfetagoreţi şi alţii, îmbrăcaţi cu toţii în epitrafile şi feloane. Unul dintre egumeni, pe numele său Eufrasie, mai pricopsit la învăţătură, făcu engomion către Domnul după care vel vistiernicul Dudescu îi dădu şi lui ce i se cuvenea. Fu apoi rîndul preuţilor de rînd, şi ei cu icoane şi ei cu vorbe dulci ca muştele la miere, pre buzele dosădite, şi ei cu mîna întinsă la luarea zloţilor de cuviinţă, iute scăpaţi din palmă de către boer Dudescu.

Cînd ieşiră preuţii cu totul, vel cămăraşul îi pohti la votcă pe înalţii boeri ce atît aşteptau. Se aduseră şi cofeţioane şi vel cuparul întinse Domnului o tipsie de argint pe care se aflau doauă pahare. Cuparul luă o înghiţitură de credinţă apoi Măria-Sa gustă vutca, puind în gură şi cofeturi. Copiii de casă duseră pahare cu vutcă Mitropolitului şi boerilor cu rîndul. După ce trecu vremea cofetu- rilor, vel cafegiul, un bărbat buzat, aşternu înaintea Domnitorului peşchirul cel rînduit şi scurse băutura cea neagră în ceşti. Aerul fu îmbălsămat cu parfume. Cînd băutul cahfelii se isprăvi, se sculă mai întîi Mitropolitul şi făcu plecare spre Măria-Sa, urmat de arhierei şi de boeri. Praznicul cel mare, ţărămonia de zioa Naşterii Domnului, abia a doua zi trebuia să înceapă despre prînzişor.

*

Era o zi încremenită de iarnă. Soarele dus abia arunca o palidă lumină deasupra Bucureşcilor, mistuiţi de zăpadă. Cîntau undeva prin curţi cocoşi blegiţi de frig, ca şi cînd ar fi spus lumii că viaţa se isprăvise. Din hornuri ieşeau fumuri albe, iute căzînd peste aco- perişuri, risipite şi pustii. Crăciunul începuse cu slujbe

la biserici. Clopotele bătuseră devreme, rugăciunile erau acum făcute şi înce- puse petrecerea. Principele privea de sus, de la fereastra iatacului său, ţurţurii lungi ce spînzurau de marginile chioşcului de vară. Stîlpii minunaţi ai locului de priveală, zugrăviţi iscusit pe dinăun- tru, abia se zăreau în aburul frigului. Cîteva vrăbii gureşe scormo- neau baligele uitate de slugi în faţa grajdurilor. Literele chirilice ale pisaniei încastrate în zidul de la intrarea în biserica domnească luceau ca date cu apă. Locul de juruinţe era pustiu. Spre porţi înce- puse mişcarea oaspeţilor aduşi cu săniile, toţi veliţii boeri, sosiţi cu nevestele ori fiicele, care muieri se grăbeau spre sălile despre Doamna.

Vodă îşi îmbrăcase giubeaua albă, îşi pusese la brîu hangerul îm- podobit cu briliante şi se mai privise o dată în mica oglindă vene- ţiană din perete, înainte de a-şi aşterne pe umeri gugiumanul de samur. Se gîndea cu o bucurie secretă la cele ce le pregătise boerilor săi, mai ales unuia, după o lungă şi plină de îndoieli gîndire.

Pe sub casa domnească, aşezată pe stîlpi de piatră, cu trei cafa- suri şi pe lîngă odăile seimenilor se strecurau slugile, oprind caii cu strigăte mari, ajutîndu-i pe graşii şi osteniţii săi slujitori să co- boare în zăpada curţii. În faţa băii ridicate din marmură de Preco- nezia, grăjdarii întorceau sănile şi pe dalele lustruite copitele cailor alunecau, gata-gata să se prăbuşească. Înainte de a trece spre spă- tăria mare, cea cu tavanul împodobit cu stele pictate de o mînă meşteră, se opri lîngă uşa vistieriei şi bătu din palme. Se ivi treti lo- gofătul cu un cap uimit, gata să facă o plecăciune.

— Ai pregătit ce este de trebuinţă? întrebă Domnul.

— Cum a spus Măria-Ta s-a făcut.

— Bine atunci. Cînd oi face semn, să fii pe aproape.

Tretilogofătul dispăru prin perdele ca şi cînd l-ar fi înghiţit pă- mîntul. Principele trecu prin spătăria mică,

se aplecă să nu lovească bolţile susţinute de coloane scunde şi răsucite şi intră în odaia de ospeţe. Printr-o uşă se vedea sala Divanului, împodobită cu tuiu- rile şi stindardurile domneşti. Locul era încă pustiu, de undeva, de dincolo de lungile coridoare de lemn, se auzeau glasuri amestecate şi oamenii săi se iviră.

Din curte se slobozi un tun în semn că ospăţul putea începe. Măria-Sa se aşeză în capul mesei şi vel postelnicul Ianachi Moruzi şi cu vel spătarul Dumitraşco Topliceanu, cu sabia şi cu topuzul în mîna dreaptă, se aşezară în spatele său. Vel paharnicul Scarlat Greceanu, îmbrăcat în caftan preste care aşezase şapte coţi de tafta naramzie, legaţi pe umăr, făcu semn cuparului să pună vutca şi vinul. Slugi numeroase aduseră în grabă ligheanele de Bosnia, pline ochi cu apă pentru spălarea mîinilor. Dumnealui marele serdar Con- standin Oteteleşanu glumi cu vecinul său din dreapta ce se potrivi a fi Barbu Merişanu, al doilea logofăt, ce stătea mai în spate rezemat de banca acoperită cu lăicere verzi:

— Spală-te, logofăte, ca Pilat din Pont că o să vezi ce căftănire o să facă azi Măria-Sa…

— Crede domnia ta că aşa o să fie?

— Eu nu cred, eu ştiu…

Marele serdar rîse uşurel cu ochii mijiţi, ştergîndu-şi cu dosul palmei barba argintie, în semn de mulţămită. În spate şi alături boerii se salutau pe tăcute, ori murmurînd încet cîte ceva. Bărbaţii, părăsiţi de nevestele ce erau mai grijulii cu protocolul, trăgeau cu ochiul unul la altul, să nu greşească cu ceva. Îşi scoaseră mai întîi anteriile, ridicîndu-le cu o copcă la guler. Mitropolitul îşi căuta cîrja cu capăt de fildeş ca să poată binecuvînta masa. Ceilalţi îşi pipăiră şi ei toiegele, aşezîndu-le aproape.

Dumnealui vel stolnicul Contandin Nenciulescu făcea

semn către cei ce aduceau bucatele pre masă de la cuhnii. Un blid mare se puse înaintea Domnului şi vel stolnicul luă credinţă, aşezînd blidul pe masă. Mitropolitul înmuie o bucată de jimbuliţă aurie în mîncare, după care se închină făcînd urarea:

— În onoarea şi slava lui Dumnezeu, care prin mila sa am ajuns sănătoşi la această sfîntă zi şi să ne rugăm să ajungem şi la anul, aceiaşi zi cu sănătate şi pace.

Dupre care afară se sloboziră puscile în foc mărunt. Ceilalţi făcură la fel urîndu-şi sănătate unul altuia, cu voci spăsite, dar fără credinţă şi dragoste. Erau ca o turmă îmblînzită aflată laolaltă. Se urau din ochi şi se loveau pe unde apucau, dar aici, înaintea Dom- nitorului, trebuiau să-şi zîmbească şi să-şi spună vorbele cele mai iscusite şi mai adormitoare de griji.

Slugile cărau ligheanele cu apă zăcută în care-şi spălaseră mîinile şi îmbălsămară curînd aerul cu mirodenii. Vodă luă de la dum- nealui Radu Slătineanu, marele medelnicer, lingura cea mare de argint punîndu-şi cu grijă puţină supă şi bucăţi de carne fiartă în blid, după care boerii făcură la fel, trăgînd lacom cu ochiul la me- zelile aduse de către oamenii vel clucerului de la cămări. De la un colţ de masă, dumnealui Hristea Belivacă, cel mai lacom mesean, simţea cum i se topesc cerurile gurii de pohtă, adulmecînd cu nări hulpave mirosul cîrnaţilor de zalhana, a salamului şi a pastramei de Ţarigrad.

Pe tipsii de argint sosiră şi ghiudemurile de ţară, făcute din carne de capră cu mirodenii şi sardelele şi scrumbiile reci şi încremenite, grămezile de icre de chefal, de icre negre, năruite de privirile ce întîi le înghiţeau cu sticlirile lor, înainte de a le ajunge în stomahuri. Feluri după feluri se primblară prin faţa cinstitelor feţe, icre de morun îndulcit, icre de ştiucă şi cîte altele.

Mitropolitul gustă cu cinste, ca şi cînd ar fi ciugulit aerul. Nu mînca, slujea şi-acolo pentru a dovedire că nu hrana cea lumească ne ţine pre acest pămînt, ci aceea sufletească. Dar tîlcovenia acestei purtări nu era băgată în seamă. Oameni erau cu toţii, şi marii dre- gători şi Domnul şi se cuvenea ca măcar la o astfel de sfîntă zi să se poarte şi puţin porceşte. Aşa încît mîinile împodobite cu inele groase şi scumpe nu mai dovedeau cu alesul. Blidurile din care se scurgeau în burţile lor felurile se înălţau pe mese către tavan. Proto- psaltul şi cu al doilea cîntăreţ domnesc şi cu alţi peveţi terminaseră cu obicinuitele cîntări de slăvire a lui Dumnezeu. Se făcuse şi al doilea toast. Domnul ridicase paharul său în cinstea Padişahului şi puscile iar se sloboziseră afară. Slugile aduceau acum felurile cele de mijloc, schimbînd vinurile uşoare de Rin cu altele mai îndesate de Aipurh şi Spania. Şi unde se duceau raţele şi gîştele şi varza şi bucatele cele înfăşurate printre dinţii lacomi ai vajnicilor bărbaţi ce uitînd de ei în atîta foame deslănţuită că erau laolaltă şi pri- vindu-se fără să vrea mai rău se întărîtau şi îşi ştergeau mîinile grase de cele antirie şi-şi mai flocăiau bărbile prin blănile scurte şi preţioase, pătînd cu degetele calpacele împodobite cu miel de Bu- hara, lăsate alături, pentru că nu păstraseră peste ţestele rase cu grijă decît tichiile mici şi roşii.

Al treilea toast îl ţinu mitropolitul întru sănătatea Domnului şi a Doamnei, făcîndu-se iar şanlîc, în timp ce cîntăreţii intonau *Πολυχρόνιον*. Dumnealor boerii se ridicară în picioare cu contăşile pe umăr, iute potrivite, după ce cuparul le dregea cîte un coboc de vin ce Princepelui îl închinară, sărutîndu-i dupre aceia mîna mări- tului şi luminatului. Cînd fu rîndul vel vistiernicului Dudescu, Domnul îl privi cu o atenţie ce nu scăpă nimănui, o atenţie primej- dioasă, ironică, plină de ascunse gînduri, atenţie ghicită în surîsul greu, lăsat pre

buzele mai marelui.

— În cinstea domniei tale, vel vistiernice, şi întru mulţi ani să ne mai vedem…

Alb ca hîrtia, boer Dudescu ridică paharul de argint ce tremura în mîna-i îmbătrînită.

— Soarele nostru lumesc, să ne trăeşti! spuse cu o voce şovăi- toare şi vru să se retragă.

— Da’ parcă nu ţi-ar fi atît de bine, vel vistiernice… mai întrebă Princepele, îngrijorat cu ipocrizie.

— Ba cum nu, Măria-Ta, dar e cald înluntru şi nu-mi ţin eu bine inema.

— Aha! făcu Vodă, parcă sughiţînd, şi-l lăsă să se ducă la locul său.

Masa boerilor mai ţinu cam la un ceas, după care urmară boerii de rangul al doilea şi pe urmă cei mai mici, pînă şi protopsaltul cu cîntăreţii şi ei bucuroşi să soarbă un pahar faţă de luminăţia sa şi să capete cîte un galbin bacşiş pentru cîntări.

La masă se aduceau acum talvalele de Rusciuc şi de Ţarigrad şi vinurile cele dărîmătoare de Tokai, şerbetele, dulceţurile, cahfelele şi ciubucele. Domnitorul închinase un pahar pentru Mitropolit, pen- tru arhiereii săi, pentru boeri şi pentru tot norodul ţerii sale.

Est timp, în odăile despre Doamna, soaţa Princepelui lua masa cu jupînesele. Ce zvoreală era acolo să nu mai povestim că unde-s trei muieri şi-o gîscă se numeşte că avem tîrg, darmite atîtea feţe luminate şi neveste prea cinstite. Nu lipsea doamna Ancuţa, soţia marelui logofăt Grădişteanu, legată la cap cu turban de tulpan, cu zăbranic ca fetele tinere, deşi era cam dusă după patruzeci de ani; se înfiinţase la cea petrecere şi stolniceasa Haretia, o femeie înaltă, făcută parcă din mermer şi piatră de ocnă, gureşă, veselă, umplînd încăperile de rîsul ei ce părea tuturor prăbuşirea Dîmboviţei la stă- vilarele cele potrivite; de asemenea se

înfăţoşase Doamnei şi Neacşa Pîrşcoveanu, nevasta marelui vornic de Ţara de sus, şi ea ascunsă după un marabù meşteşugit cărat de la Beci de negustorii lipscani, ţinîndu-şi coadele între funte, bine legate ca neşte hăţuri de cai. Mai la o parte, dar tot la dreapta Doamnei, se afla ochioasa de Sofica, fiica hatmanului Costache Caragea, purtînd un urmuz împănat cu stele şi fulii de diamant, cu sînii dogoritori ca sobele cele de tuci.

Nu lipsea Catrina Greceanu, soaţa marelui paharnic, mai ştearsă şi mai fără fire, necum Sanda Done, prietenă la toartă cu toatele cele de faţă pentru că ea le potrivea întîlnirile de taină, cum era codoaşe, îmbrăcată într-o rochie de mătăsărie galbenă, lucioasă ce mai mult dezvelea decît ascundea lungile-i coapse de iapă împărătească ce între picioarele ei istovise pre mulţi de se rugaseră să fie lăsaţi la treaba lor. Gurile rele ziceau cu osîrdie că acolo în vatra ei de flă- cări muriseră trei bărbaţi, unul de ţeapăn, altul pentru că bea de dimineaţa pînă seara aftion şi la culcare pelin cu urciorul să se ţie vesel, ca să nu mai vorbim de-al treilea, care fusese înghiţit de către vrăjitoare în vîrtejul plăcerii şi fusese scos de-acolo cu doftorii cei mari domneşti.

Dar parcă numai Sanda Done era astfeliu? Ce să mai spunem atunci de Catrina Moruzi, verişoara marelui postelnic Ianachi Moruzi, cea de făcea baie iarna, cum era acum, goală în Herăstru, puindu-i pe ţiganii robi s-o frece pe ţîţe cu zăpadă, ca să şi le ţie tari la muşcătură, darmite Safta Creţulescu, soru-sa, şi ea o poamă de speriase cancelariile evropeneşti pre unde umblase şi încurcase treburile diplomaticeşti, că nice acum nu se lăsa. Ruxandra Florescu, în rochie de marţelin, numai inele şi dinţi, ţinea masa dinspre stînga, privind la celelalte cu o scîrbă neascunsă. Despre ea se spunea că

nu are ibovnici, în schimb s-ar ţine cu cîinii, ce cu ei umbla pe la moşii. Ar mai fi trebuit pomenită şi baroneasa Büller, o căzătură bătrînă ce se dragostea cu băieşiţe, că bărbat nu mai apucase de douăzeci de ani în pat, şi ea în paplină fără cute, cu mîneci cu bufanturi şi ciupeag scurt după moda Imperiului de unde venea.

Cele mai tinere, ce acuş se puneau bine cu Doamna şi intrau în graţiile ei, cum erau postelniceasa Elena Balasaki, al cărei tată mu- rise de mult şi rămăsese numai cu maică-sa; Măria Văcărescu, cu capul gol, cu flori pre ea, într-o rochie garnisită pe poale cu fion- guri de panglice; Ioana Mavrocordat, despre care se spunea că era plină de bube prin locuri ascunse încă de la 26 de ani, Smaranda Grădişteanu şi altele, se ţineau mai la o parte.

Doamna închinase întîi pentru Princepe, apoi se ridicase logofe- teasa cea mare, Ancuţa Grădişteanu, supunînd paharul pentru Doamna şi dupre aceea Doamna iar închinase pentru toate giupîne- sele, dupre care cu toatele, ghilosindu-se una pre alta că se bine în- vîrtoşiseră, îi sărutaseră mîna, făcînd urările cele de cuviinţă. Se aduseseră alunele şi cofeturile şi strafidele cele bune şi băuturile dulci. Cocoanele mai trecute îşi aşezau pe frunte fesul cel alb, legat cu testemel şi bibiluri, ăle tinere îşi arătau sculele căpătate încă de pe acum, după cine ştie ce întîlniri de taină cu bărbaţi bogaţi. Paf- talele şi dragonii preţioşi scînteiau sub luminile de ceară galbină. Păuniţa Cantacuzen, de era rudă cu marele comis Alexandru Văcă- rescu, îşi rîdea în barbă de cîteva cocoane cărora le pusese gios băr- baţii, care pre la o nuntă în cămări reci de taină, care pe la cule, în fîn, vara, care în odăi pline de fum, sus, în casele închiriate de un negustor grec cu mare fereală pentru cîteva ceasuri dulci. Inelul cel mare cu matostat în mijloc îl avea de la îndîrjitul Manolachi Creţulescu, ce şi-

acum, către apusul vîrstei, mai săvîrşea şi încă cum, muşcînd şi amuşinînd, cu mare pohtă şi iscusinţă; şirul de mărgăritare cu diamanturi, ce făcea cît o moşie, îl primise de la dumnealui Costache Caragea pentru o înghesuită noapte lungă şi nesfîrşită numai ca să-i miroase acel boer rochiile că nu mai avea snagă şi se bucura numai la atît. Ghiarele de leu ce-i ţineau şalul ghiuvez împregiurul umerilor albi şi tari le dobîndise după ce nădușise în aşternutul marelui paharnic Scarlat Greceanu, ce cu fiie-sa îşi ademenea ibovnicele, chemîndu-le să-i înveţe podoaba limba franţuzească. Păuniţa Cantacuzen îi ştia pre toţi cum grohăie deasupra-i, îi văzuse în hainele lor groase urcînd scările la odăile despre Domnul; care nu-i trecuse prin braţe, care nu-i scîncise în urechi, mozolindu-i-le: *Cori-mu! Coriţaki-mu!* şi în ea cu mare pohtă se deşertaseră, rămîind muţi şi fără vlagă pînă ce, cu alese mîngîieri, iar îi dregea şi-i făcea s-o ia de la capăt, jocul cel fără început şi sfîrşit, din care cu toţii ne-am născut.

Slugile Doamnei puneau acuş pe joasele mese castane fierte în zahăr, lisă de chitră, praline şi acadele, cofeturi cu răvaşe franţu- zeşti în care se povesteau pe ocolite unele fapte ale celor de faţă. Femeile rîdeau şi îşi dădeau ghionturi, trîntite pe sofale, dezvelin- du-şi trupurile istovite sau proaspete. Sosi şi rîndul caramelelor cu plesnitori de iar le făcură să rîdă şi să petreacă.

În spătăria mare se aduseseră ciubucele şi se fuma în draci. Muş- tucurile de chihlimbar erau muşcate cu pohtă şi mîinile leneşe ale mesenilor se lăsau în vasele proaspete, culegînd fructe zaharisite sau luînd cu linguriţele de argint dulceaţa de petale de trandafir. Se vorbea deodată, se spuneau măscări, femeile de alături, den odăile despre Doamna, erau lăudate pentru virtuţile lor drăgăstoase şi care mai de care zicea că nu s-a făcut

de rîs la grelele lor încercări ce ades aveau loc fără de ştiinţa soţiilor.

Întru această veselire şi bună tihnă, ce se auzi către amurgul ace- lei seri de iarnă ce murea în curţile domneşti pe ziduri cu o ultimă, istovită lumină?

— Cinstiţi boeri şi înălţate Mitropolit, zisese deodată parcă tre- zit din petrecere Principele, ce aţi spune de a ţinere un Divan?

Se făcu o linişte de biserică.

— Divan? În zioa sfîntului Crăciun? întrebă careva.

— De ce nu?

— Nu-i păcat, Luminăţia-Ta? întrebă Mitropolitul. Marţea, joia, sîmbăta şi de sărbători nu se ţine divan…

Principele zîmbea rău în barbă, privindu-i pre toţi cu ochi focoşi.

— Am o toană, prea sfinţite şi veliţi boeri, urmaţi-mă, jăluitorul de astăzi nu mai poate răbda, nu-l mai ţin picioarele…

Jumătate curioşi, jumătate înveseliţi, şi nefiind vorba să i se poată împotrivi, boerii îl urmară în sala divanului celui mare pre Domn. El bătu din palme şi chemă pe vătaful de aprozi. Praznicul domnesc se terminase printr-o curioasă petrecere şi nu se cuvenea să lipseşti de la aşa ceva. Se aşezară fără a mai întreba ceva. Mitropolitu la locul său în dreapta Principelui, vel aga la scaunul de trebuinţă vel armaşul asemenea, armaşii după rînduială. Boerii laolaltă, mai glumind, mai îngheţîndu-le spinarea că ştiau de ce-i în stare. Cine ştie ce mai născocise mintea-i bogată?

Mai întîi Vodă bătu din palme şi se ivi comisul Velea ce făcu un semn în spate. În sala Divanului celui mare apăru un grăjdar ce tîra de dîrlogi un cal părăgenit, ce-l ştiau cu toţii: armăsarul bătrîn pe care se suise în ziua învestirii Domnitorul la Stambul, şarg, greoi plin de bube acum, băşinos şi tremurînd den altă dată falnicele-

picioare.
— Da asta ce mai e? întrebă dumnealui Manolachi Creţulescu pe marele vornic Costache Ghica.
— O toană beţivă, să nu m-audă careva să mă pîrască, răspunse acela.
Calul bleg, aproape orb, că domnitorul îl luase de bătrîn la învestire să nu-i facă vreun pocinog, să-l arunce rîsului la curtea Sutanului, privea în podeaua lustruită a marei încăperi împodobită cu tuiurile de domnie şi cu steaguri pictate.
Princepele mai bătu o dată din palme şi se ivi tretilogofătul.
— Tălmăceşte hrisoavele! îi porunci Domnul.
Acela desfăcu hîrtiile şi începu a citire. Pe măsură ce se înfier- bînta, boerii auziră cu groază că Princepele hotărîse să-şi înves- tească armăsarul de paradă ca vel vistiernic, întrucît se dovedise că vechiul dregător, boerul Dudescu, dupre cum o dovedea scrisoarea ce fu repede citită urechilor îngrozite, ticluia şi rîvnea, prin vărul său, la măritu-i tron. În clipa aceea, în jurul mîrşavului vînzător, se făcu iute un gol plin de murmure.
— Nu se poate, Măria-Ta!...
— Nu e adevărat,..
— Scorniri, luminate!
— Ba-i adevărul adevărat! tună Domnitorul din locul său. Să spuie cu glasul său boerul Dudescu.
Acesta căzu în genunchi şi se tîrî spre Princepe.
— Îndurare, Doamne, îndurare! Este adevărul adevărat. Am scornit totul ca să te mînii şi să mă nefericesc pre mine şi pre ai mei. Hotărăşte ce trebue să fac! Dă-mă morţii, dar ai milă de-ai mei. Lasă-mă să fiu ucis ca vel vistiernic şi nu-mi ruşina neamul cu o asemenea hotărîre, ce mă va umple de noroi pe mine şi-ai mei şi necurăţat mă va lăsa în vecii vecilor…
Domnul izbucni într-un rîs sălbatic, pe care boerii rar

îl auziseră:

— Tu visezi la pieirea mea şi eu vreai să am milă? Aş fi putut să-ţi iau de mult viaţa, dar ce-mi trebue mie o moarte nemernică? Mie ruşinarea ta îmi trebue. Să fie de paradigmă pentru toţi cei de faţă şi pentru cei ce vor veni. Duceţi-l, armaşi! În surghiun la mînăstire la Măxineni unde e fie-ta să mori, uitat de scîrba şi de dispreţul nostru!

Cutremurătoare pildă! Boerii simţiră că se sfîrşesc pe picioare. Le trecuse beţia şi damful. Aveau capetele reci şi privirile îngheţate. Pe boer Dudescu îl cărară afară plîngînd, tăvălindu-se şi cerşind îndurarea pe care Princepele nu o mai auzi.

— Şi cine mai are vreun gînd ascuns faţă de mine şi de puterea mea pieritoare, să ia aminte! Cît despre noul vostru dregător, ce asemenea vă este în rang şi drept, să treceţi acuş şi să-l cinstiţi cum se cuvine…

— Nu se poate, Doamne, spuse marele logofăt Manolachi Gră- dişteanu. O astfel de jignire nu poate îndura bătrîneţea mea cea ţie credincioasă.

— Ba o să se poată! hotărî cu glas îngheţat Princepele, ridicîn- du-se în picioare şi strîngîndu-şi în jurul trupului vestmîntul cel lucitor.

După o clipă de grea tăcere, boerii se urniră şi trecură pe rînd prin faţa domnescului animal, ce, prăbuşit, orb şi chinuit de înde- lungata-i viaţă, se bălegă nepăsător înainte-le, stropşindu-i în hazul mut al Domnitorului, ce gusta din locul său această strălucită şi ne- maipomenită umilire…

Ajunşi acasă, goi de ruşine, veliţii boeri îşi aduseră aminte că de la praznic lipsise messerul. Ca orice exaporit, la asemenea ocazii, el plecase în altă parte…

PETRECERILE TINERETULUI

Pînă la primenirea celei de-a doua domnii, care cerea o sporire de bani şi daruri şi mai nemăsurate, Principele fu ca turbat. Nu ieşise multă vreme din palat, nu-l vedea nimeni, rumega răzbunări cumplite. Nice maică-sa, nice soaţa, Haricleia, nu-i mai intrau în voie. Sta numai cu messerul şi Dumnezeu ştie ce puneau la cale. Între boeri vîntul bănuielii şi-al fricii de moarte iute se raspîndi. Unii ziceau că se bolnăvise de rac şi că-l gîtuie ceva pe dinăuntru, alţii că ar face galbini calpi cu Ottaviano, să aibe cu ce astupa gurile cele nesătule ale Padişahului. Slugile cît erau de cumpărate cu bani buni de veliţii dregători, nu puteau spune multe lucruri. Mai umbla şi

zvonul că dăduse în doaga credinţei, ceea ce nu mai mira pe nimeni cînd aflară că pusese pe popi să slujească ziua şi noaptea şi să se roage pentru sufletul său, ţinînd bisericile deschise ca neşte prăvălii. Unii cică îl văzuseră îmbrăcat în prăvăliaş făcîndu-şi cru- cile în strane, ca să ştie dacă acei slujitori ai Domnului citeau cu sîrg literele Evangheliilor. Cine mai ştia care-i adevărul şi care nu? Oricum, faptele sale nu se opriră aici. După petrecerea de la Mogo- şoaia şi după nemaipomenita ispravă din Divan, cînd îl batjocorise pe boer Dudescu, ce acum era nebun în balamuc, la Mărcuţa, plim- bînd o gîscă legată cu funtă în văzul lumii şi spuind că în ea zace Mîntuitorul, astrologul Ioan, cum iar ziceau gurile rele, se retrăsese la Bistriţa, pentru a se ruga şi nu-l mai vedea nimeni. Princepele îl chemase la el, dar acela se făcea că e bolnav şi că mai are puţin şi trece hotarul vieţii, dorind numai a fi lăsat în pace pentru a-şi mîn- tui cugetul. Faptele bătrînului rău îl mai mîniau pe monarh, dar îl mai lăsă, cît îl smonea messerul ce zicea cu glas scăzut că se ştie de cînd lumea că aceia ce nu sînt cu noi, sînt împotriva noastră, cum scrie şi în Evanghelia după Matei, şi că ar fi cuviincios ca el, cît era de învăţat şi de în vîrstă, să spuie mai bine ce nu-i place din faptele măreţe ale Princepelui.

— Îl urăşti, Ottaviano, mîrîia acesta, judecîndu-l în felul său, numai cu privirea.

— De ce l-aş urî, Magnifice, nu mi-a făcut nimic…

— Oare? Fără el ai fi singur…

— Nu are decît să facă Strălucirea-Ta ceea ce crede de cuviinţă. Eu sînt un strein aici, el este al pămîntului…

— Tocmai de aceea trebue să ţin seama…

— Chiar cînd credinţa lui oarbă umblă împotriva Ta?

— Chiar, aşa e mai înţelept. Putem să luăm ţării ăsteia totul în afara sufletului. Noi ne ducem, ei, aceştia, rămîn. Nu cunoşti istoria locului pe care stăm. Pre mulţi

i-au hăcuit, pre mulţi i-au smuls din locul de baştină, pre mulţi i-au mîncat mările şi surghiunul, dar se nasc mereu alţii. Cu asta nu putem lupta…

— Om vedea… Fă-ţi dreptatea Ta, arată-le cine eşti şi ce vrei!

Şi Principele o arăta. Umbla într-adevăr pren bariere în haine de neguţător şi sta în priveală cum se vindea cu balanţa. Cînd credea că nu e cinstită socoteala, odată îl lua de barbă pe înşelător şi chema armaşii ascunşi şi seimenii, scurtînd cîte un braţ sau cîte o ureche. Asta tare mai plăcea poporului, care, prost, credea ca el împarte dreptatea.

— Ce spui? îl întreba pe messer. Îţi place?

— S-ar cuveni să te ridici de la norod şi să scuturi şi pe iubiţii tăi dregători. Tare ar mai rîde mătreaţa asta ce se numeşte mulţime şi tare te-ar mai adora…

— O s-o fac şi pe a-asta, cu atît mai mult cu cît am nevoie de bani. Mucarerul s-a întreit, trebuie să scot din pămînt, din iarbă verde, un milion şi jumătate. Haznaua e aproape goală, mi-ar trebui ceva averi…

— Şi ce mai aştepţi?

— Ce spun horoscoapele tale? Care mai rîvneşte la tronul meu? Care unelteşte?

— Mulţi.

— Să-i mai împuţinăm!

Aşa se făcu că într-o bună dimineaţă blănarul Valsamache Aslan se trezi cu Principele în prăvălie. Negustorul ţinea casă mare mai la margenile Bucurescilor, iar în lipscănie, numai o baracă mai mare care duhnea a piei şi a naft, a unsori şi a iuft. Monarhul picase di- mineaţa, după obicei, îmbrăcat în haine orăşeneşti, fără să bată la ochi, adus de o butcă oarecare. Era însoţit de cîţiva slujitori şi părea binevoitor.

— Doreşte Domnia-Ta vreo blană ca lumea, ceva de

preţ, ar- honda? întrebase negustorul fără să bănuiască pe cine are în faţă.

— Mi-ar trebui să văz întîi şi pe urmă să aleg…

Lui Valsamache Aslan nu-i plăceau figurile întunecate ale înso- ţitorilor, dar obrazul necunoscutului şi inelele de care monarhul nu se despărţea îi vorbeau de bine.

Ajutoarele înşirară pe masă lucruri nemaivăzute, aduse de la Beci, vulpi albastre, conteşe de rîs, sîrturi cum e apa dimineţii, blăni fără nume de la Moscali, cumpărate prin tîrgurile moldoveneşti şi trecute prin vămi şi pe sub nasul taxildarilor fără să fie preţuite la adevărata valoare.

— Ei? întrebase negustorul. Cocoana e bătrînă sau tineră? în- trebase cu atenţie, gata să dea un sfat.

— Mai ai? Le-aş cumpăra pe toate…

O asemenea vorbă nu auzise de mult negustorul. Numai nebunul de boer Radu Ralet, cînd fusese în puteri şi-l ţineau buzunările, mai cumpărase o sanie întreagă de blănuri pentru Sofica Comneni pe care amarnic o mai iubise.

— Ce să zic, mai aş avea, dar costă…

— Bani au şi ţiganii mei, spusese în batjocură Princepele, vreai să ţi-i arăt?

— Vai, cum se poate?

Valsamache Aslan îşi tîrîse bucile cele grele spre magaziile din fund chemînd şi ajutoarele ce le mai avea prin atelierele de argăsit, să sară la vreo nevoie, că cine ştie ce se mai putea întîmpla. Aceia veniră şi stară pitiţi pe la praguri, privind cu curiozitate la zdra- honii Princepelui ce nu clipeau, obicinuiţi cu asemenea fapte de la o vreme.

— Ai adus? întrebase moale necunoscutul, mîngîindu-şi absent barba bine pieptănată.

— Adus, arhonda. E tot ce am. Dacă mai trebue, mai comand la Viana. Am acolo un alt depozit. Dar de unde

vine Măria-Ta, de eu nu te cunosc?

— De colo, arătase Principepele peste medean curtea Palatului. Valsamache Aslan odată înlemnise.

— Nu vrea Domnia-Ta să mă facă să cred că spurcata mea pri- vire îl are în faţă chiar pe Măria-Sa, Principepele…

— Ba chiar aşa…

— Ce cinste, lăudată fie ziua de astăzi…

— Nu te grăbi, rîsese monarhul cîineşte. Ia strîngeţi lucrurile astea să nu le mai văz, poroncise celor din spate. Luaţi-le cu voi, că eu am o socoteală cu dumnealui…

Ceva nu arăta cum trebue. Principepele prea era liniştit şi glasul, acela prea rece.

— Are Măria-Sa vreo trebuinţă, vrea să-mi vadă casa? Să aduc un lichior ceva, o cahfea, să mă ierte că nu l-am cunoscut de la început, dar faţa Domnilor e ca a soarelui, nu poate fi privită că orbeşti…

— Lasă vorbele şi ia-ţi catastifele de socoteli cu tine să facem o primblare. Aerul de aici e de tot stătut. Nu vreai?

— Ba cum nu?

Era la începutul primăverii. Afară încă mai ciuruiau acoperişele, se topeau zăpezile. Uliţele pline de un noroi vîscos. Lumea se uita ca la panaramă că simţise ceva. Se arătaseră şi alţi slujitori domneşti stînd în fereală.

— Unde-l duc? întreba prostimea.

— Cine ştie?

— Da ce-au făcut?

— O fi furat…

— E un Dumnezeu al dreptăţii, care le vede pe toate, că nici aşa nu se mai putea…

Vorbele se amestecau, garda împrăştia pe curioşi, Valsamache Aslan, tremurînd varga, îl urmase pe Principepe, nu departe, că oraşul tot avea patru uliţe mari

şi late, nu te rătăceai. Cînd ajunseseră lîngă turnul Colţii, monarhul îl poftise:

— Urcă!

Neguţătorul şi mai spăimîntat întrebase numai din priviri ce cău- tau ei acolo?

— Sus, e aerul mai bun, zisese celălalt şi-l împinsese pe treptele putrede de lemn.

Mirosea a şoareci şi a igrasie, pereţii se coşcoveau, pe la colţuri puţea a pişat, pe unde se scăpau nevolnicii noaptea. „Nu e pază, nu e cinste! murmura în gînd Domnitorul, o să le-arăt eu lor!” Valsa- mache Aslan gîfîia, că avea inima slabă… Era îmbrăcat subţire, cum îl luaseră din prăvălie, tremura varga de frig că într-adevăr, sus, aerul se iuţise. Ţinea la subsoară anatefterele, vreo patru la număr, legate cu şnur pecetluit şi scrise toate cu cerneală de socotitorii cei vrednici pe care-i avea.

Pe acoperiş, acolo unde era o podea pentru paznicii de noapte şi tulumbagiii ce vegheau la stinsul focurilor ce amarnic încercau Bucurescii, mai rămăsese puţină zăpadă. Însoţitorii rămăseseră jos, sub capac, pe scări. Erau numai ei doi: blănarul Valsamache Aslan şi Princepele.

— Vreai să-mi citeşti ce scrie în catastifele domniei tale? zisese măritul om cu glas blînd.

— Ce anume vrea să ştie Strălucirea-Ta?

— Cam cît ai scos anul acesta şi poate anul trecut, dar rotund, fără ţifre multe că n-avem vreame…

— Asta era? Şi de ce n-a spus Măria-Ta de jos, ce mai era nevoie să urcăm pînă aice?

— O să vezi tu mai încolo şi nu mai întreba atît! Citeşte…

Blănarul citise o sumă frumuşică. Neguţătoria aducea bani buni.

— Asta-i tot?

— Da cum, Măria-Ta?

— Mai pune...

— Ce să mai pun?

— Mai pune cît mai ai ascuns de ochii taxildarilor mei că am să-i bag în puşcării că nu ştiu a număra...

— Asta e socoteala cinstită, Măria-Ta.

— Bine...

Bătuse din palme şi de sub scări se ivise un ipistat, slab ca o sco- vercă, apăsat de griji şi necazuri, cu ochi lăcrămoşi, numai plecă- ciuni.

— Scrie! poruncise Măria-Sa.

— Scriu...

— Pren aceasta aduc la cunoştinţă tuturor că las iubitului nostru
Domnitor toată averea mea, locuri şi acareturi, grăitoare şi negrăi- toare, pusă în bănci şi în depozite, ori unde s-ar găsi ele, pentru a îndrepta tot ce lăcomia mea nelegiuită a furat cu bună ştiinţă...

— Cu bună ştiinţă, făcu acela, mai muind peana în cerneala ce se afla în brîu într-o călimară de argint...

Valsamache Aslan, atunci înţelegînd că e deposedat şi făcut sărac încercă să se roage:

— Măria-Ta, ai milă, am copii, urmaşi, cinci, ce le las? Unde să mă duc fără un sfanţ, cine-mi dă de pomană, gîndeşte-te şi Măria-Ta...

— Da mie cine-mi dă, nemernicule, că toţi mă furaţi, toţi doriţi să vină gîdele şi să-mi umple capul cu cîlţi. Tu crezi că Imbrohorul şi Capugi-Başa stau şi mă întreabă de unde iau eu şi ce fac cu banii? Nu, ei atîta ştiu: să ceară! Fac la fel! Să nu pierdem timpul că vreamea e scurtă... Iscăleşte!

— Nu poci, Măria-Ta...

— Cum? întrebase mirat foarte Princepele, nu poci a da ascul- tare unei dulci porunci cum este aceasta pe care o lasă Domnitorul tău?

Şi bătuse iar din palme, cum ar fi cerut o cahfea. Se iviseră patru oameni, cu fălci căzute, ca neşte dulăi, tăcuţi cum sînt tăcuţi numai călăii.

— Ian arătaţi-i ce-i jos, zisese moale Princepele.

Şi slujbaşii îl ridicară puţin de sub coate, aplecîndu-l pe blănar peste marginile cele de piatră.

— Îţi place priveliştea? întrebase iar Princepele, plimbîndu-se în jur, cu mîinile la spate ce acuş îi îngheţaseră la vîntul de sus.

— Îndurare, Măria-Ta!

— Ce îndurare, cînd tu nu ai milă de haznaua mea sleită? Cum să am îndurare faţă de tine cînd tu nu m-ajuţi! Ian aruncaţi-l jos că m-aşteaptă cu masa…

Pîna pe caldarîm nu era departe, dar nice zdravăn nu scăpai. Pe uliţe se strînsese mulţimea ce rîdea în hohote la aceste fapte.

— Iscălesc! făcuse Valsamache Aslan, cuprins de sudorile morţii. Îl lăsaseră. Era galbin ca turta cea de ceară, se închina şi căzu în genunchi, sărutînd mîna dreaptă a Domnitorului, care acum rîdea cu dinţii lui cei albi şi puternici.

— Vezi? îl certă. Spune şi la alţii, să fie de înţeles şi să aducă singuri ceea ce le prisoseşte. Acum pleacă, vreau să mai beau puţin din acest aer de iarnă ce e ca o doftorie…

Blănarul se prăvălise pe scări bucuros c-a scăpat cu viaţă, în hazul mulţimii ce tare mai iubeşte cînd unii sărăcesc şi se bucură ca la marile petreceri…

Aşa se duse vestea în Bucuresci şi în ţară, că Princepele îi despoaie pe cei avuţi şi că face o dreptate cum nu s-au mai văzut. Iubirea poporului crescu pentru el şi messerul nu înceta să-i şoptească în urechile pofticioase de laude nemăsurate:

— Ei, ce-ţi spuneam? Tu înţelegi acum?

— Înţelesesem de mult, dar voiam să nu fac ceea ce

fac. E uşor a asupri, e mai greu a fi drept…
— Şi nu eşti drept?
— Poate, Ottaviano, dar pentru ce toate astea?
— Ai în faţă cea de-a doua domnie ce trebue să fie şi mai glo- rioasă şi mai plină de fapte măreţe…
— Istoria este o întîmplare cu tîrfe…
— Să fim tîrfele acestei întîmplări.
În luna april, la Dunăre sosise baş beşliul Ahmet, trimis de Pa- dişah. Venirea acestuia nu era neaşteptată, dimpotrivă, dar grija fu cu atît mai mare cu cît niciodată la împlinirea anilor de mucarer nu se ştia ce avea să urmeze. Capuchehaia Princepelui de la Stambul îi trimisese vorbă că treburile erau destul de încurcate pe acolo, că vărul Dudescului nu stătuse nici el cu mîinile în sîn, dar bine ar fi fost să vină aici şi să împartă cu dărnicie în dreapta şi-n stînga, după obicei. Aşa că se sui în cel echipaj strălucit şi sosi în întîmpinarea înaltului oaspe pe care-l primi în marginile capitalei. Oamenii lui scoseseră lumea în stradă şi îndemnători şi guralivi strigau cît puteau cuvinte de bun sosit şi urări de bine pentru înaltul Stăpîn de la Stambul, ce avea să bage de seamă Turcul şi să spună unde trebuia că în Bucuresci înaltul Padişah avea om de încredere.
Ajunşi la Palat, după salutul gărzii, intrară amîndoi în odăile de primire şi baş beşliul Ahmet întinse monarhului fermanul de a porni fără zăbavă spre locul unde mergeai să nu te mai întorci. O strîngere de inimă dureroasă şi apăsată simţi Princepele la cetitul acelor cuvinte turceşti, dar pe faţa lui nu se clătină nice un muşchi.
— Voi fi acolo unde datoria mea de supus al Porţii mă cheamă, zisese şi sărutase dreapta celui ce aştepta darurile ce i se cuveneau la fiecare sosire.
Ca de obicei inelele mai noi ale Princepelui trecură pe rînd în de- getele groase ale celuilalt, care cu multă

încîntare mai întîi le cîn- tărea în palmă şi pe urmă le încerca preţul din priviri.

— Sînt veşti bune au rele?

— Cine mai ştie sufletul măritului Padişah, are şi el greutăţi. Toţi cer, pregăteşte daruri multe, atîta poci a-ţi spune.

— Am gătit nişte blăniţe de Beci, una şi-una…

— Şi ghiuluri, cît mai multe ghiuluri, asta aşteaptă şi marele Vizir ce-o să te-ntîmpine cu mare pohfală…

— Atunci e de bine…

— Cine ştie! făcea mereu îndoit celălalt, Ahmet, cu faţa lui oa- cheşe plină de şiretenie.

— Atunci crezi că s-ar putea să nu mă mai întorc?

— Puşche pe limbă, dar n-ar strica să mai duci şi niscai copilaşi. Tare se mai bucură Strălucirea Sa de tinereţea lor, cunoşti…

— Cunosc, am trimes totdeauna şi-o să mai trimet…

— Bine faci…

Ahmet plecase la casele lui, şi-l aştepta. Oraşul era plin de zvo- nuri, boerii cleveteau, sperînd să scape de el, nu toţi, numai mazilii şi cei nemulţumiţi, dar deocamdată nu se ştia nimic, lucrurile erau de tot amestecate.

Princepele se sfătuise cu maică-sa trei ceasuri bune la ea în iatac.

— Goleşte casa! zisese Evanghelina, o să pui tot la loc cînd te vei întoarce. Ia şi de la mine ce am – şi răsturnase scatulca cu odoare de preţ. Cere-i şi Haricleei ce are…

— E zgîrcită, numai se vaită, nu o să dea nimic…

— Ba să dea, că lîngă tine le-a făcut pe toate…

— Are o fire ascunsă, seamănă lui taică-său, strînge şi şade pe ce-a strîns…

— Fii fără milă, e vorba de viaţa ta.

— Nu pot s-o jăfui!

— Ce-i aia nu poţi s-o jăfui? Dacă eu mama ta pot să sărăcesc, să sărăcească şi ea!

— Strînge pentru nenorocitul acela de colivar de fii-său, Hri- santi, pe care vrea să-l vadă în tron ca pe mine, cînd n-oi mai fi…

— Frumos îi stă, dar să se împartă…

A doua zi plecase urmat de suita lui pompoasă, cu oşteni, boe- rime, slugi şi curteni. Nu lipseau meterhaneaua şi pehlivanii, ca să arate şi celor din ţară şi celor de la Stambul că nu venea ca să ră- mînă acolo, ci ca să se întoarcă.

— Familia s-o iau cu mine? îl mai întrebase pe Ahmet în dimi- neaţa plecării, ştiind că den răspunsul său multe se puteau înţelege.

— Nu e nevoie, dacă înaltul Padişah va avea nevoie de ea o s-o găsească.

Era un semn bun. Aruncă în bariere cu bani de argint ca să arate cît de magnanim era. Lumea mulţămea şi aduna paralele cu pulbere cu tot.

— Săraci mai sînt!

— Nu atît cît vede Înălţimea-Ta…

În urma carelor cu daruri, pline toate vîrf cu blănuri, peşte, grîu şi taleri în lăzi bine păzite, ca să nu mai vorbim de ce avea sub el, în scaonul birjei sale ce scîrţîia din arcuri moi, veneau 200 de copii, plînşi de mamele lor, strînşi din vreme de arnăuţi şi duşi cum se spunea să întărească oastea ienicerilor a Sultanului şi nu pentru alte murdare trebi, cum ştiau cei mai mulţi. Strigătele băieţilor erau aco- perite de sunetele stridente ale sîlzenului şi boluzenului care aprig mai tunau, ca să dea un aer de sărbătoare acestei plecări. Era cald, praf, lume, şi o nesiguranţă uşoară plutea în sufletul Princepelui. Din loggia Palatului, messerul clătinase o mînă abia văzută în acea dimineaţă.

Stătuseră toată noaptea împreună şi monarhul chinuit

de griji nu aţipise de loc.

— Ce spun astrele tale, Ottaviano? îl întrebase.

— Sînt semne favorabile. Arcturus şi Centaurul vin asupra ta. Te vei întoarce şi mai puternic. Fă cum este bine, corupe tot ce se poate corupe, împacă-te cu duşmanul tău de la Stambul. Uite, ia inelele astea ale mele şi poartă-le în degetele mîinii stîngi.

Unul dintre ele avea forma unui şarpe solzos şi în loc de ochi, un rubin. Celălalt era un sigiliu din lemn de piersic prins într-un cer- culeţ de aramă.

După aceea îl aşezase în faţa oglinzii veneţiene a iatacului său. Ultima noapte nu o petrecuse cu Haricleia, cum s-ar fi cuvenit, ci cu vrăjitorul şi asta avea să se afle în tîrg, dar acum toate lucrurile astea nu mai aveau nici o însemnătate.

— Aşteaptă aici, spusese Ottaviano şi dispăruse în chilia lui. Femeile, toate, ale acestui pustiu palat stăpînit de griji, pîndeau pe după uşi, dar nu îndrăzneau să se arate. Messerul se întorsese cu un candelabru cu şapte lumînări aprinse. Din pînzele adînci, albas- tre-verzui, ale înaltei oglinzi scumpe se ivi chipul palid al Prince- pelui. De afară nu se auzea nimic, era o linişte nefirească şi aerul stătuse în loc, nu bătea vîntul, nu bătea nimic.

— În cele şapte lumînări, ard sufletele celor şapte îngeri plane- tari. Priveşte şi crede în viitorul tău!

Luase un vas cu apă de pe scrinuri şi jos, la picioarele de cristal ale înaltei oglinzi, aşezase un lighean de aramă, ce sclipea mărunt în puţina lumină.

Statură aşa o vreme neclintiţi. Messerul strigă după aceea cu glas tunător:

— Michael! Gabriel! Samael! Raphael! Sachiel! Anael! Cassiel! Ocrotiţi-l!

Părea el însuşi un demon în cocleala acelor cristale, cu chipul verde, lustruit parcă, de ceară. Pe urmă turnă

cu grijă apă peste oglindă. Imaginea lor spectrală se turbură o dată cu lumina galbenă şi neclintită a lumînărilor.

— Să nu te mişti! îi porunci Ottaviano şi adună ceea ce se strîn- sese în vasul de Bosnia.

— Bea!

Princepele bău. Oglinda se uscase, strălucea şi mai mult şi-i arăta pe amîndoi în picioare, în vestminte de noapte. În spate, cele şapte braţe ale candelabrului ardeau neîntrerupt. Afară veneau zorile. Trebuia să plece.

Acum, în soarele frumos al zilei de aprilie, parcă spaima îi mai trecuse. Mai stăteau zece zile de călătorie înainte, s-ar fi liniştit ori- cum, ducea în spate o avere care ar fi mulţumit pe oricine. Cîtă vreme Padişahul mai trăia şi nu erau semne de schimbare a domniei, nu avea nici el să se teamă, aşa că odată ajunşi la locul de trebuinţă, Princepele dădu veste capuchehaielelei că a sosit şi acesta se şi ivi însoţit de prietenii săi de pe aici: muftiul Kislar-Saltan şi Ali-Silictar Aga, oameni de nădejde, ce iute îl liniştiră asupra viitorului. Trebuia numai să potolească gura acelui Dudescu şi să-l cheme să stea de vorbă, să-i făgăduiască că o să-i dea un rang, ceva, dacă vrea să se întoarcă în ţară şi să-l lase în pace. Discuţiile durară cîteva zile şi fură înverşunate. Dudescu acesta era un bărbat hainos cînd venea vorba de avere şi ceruse ceea ce luase de la nebunul ce sta cu gîsca lui la Mărcuţa, plus pe deasupra şi de ce-l jupuise pre el şi pe-ai lui în lipsă. Princepele promise tot, mai dădu şi ceva pe deasupra, numai să ştie că are un duşman mai puţin, aici în oraşul Padişahului, ce şi aşa protivnicii se înmulţeau. Băură în cele din urmă vutca şi cahfeaua împăcării şi se despărţiră. A doua zi fu primit la Marele Vizir care numărase copiii primiţi în dar, luîndu-şi partea ce i se cuvenea şi arătînd o mare bunăvoinţă.

După sfatul Dudescului, ce acum îi era mai mult de ajutor ca un prietin cu sfaturile, monarhul îi ceru Marelui Vizir să-i îmbrace caftanul de învestire şi să meargă astfeliu, împreună cu boerii săi la înaltul Padişah, pentru a fi asigurat că i se dădea iar tronul. Rugămintea fusese însoţită de alte nepreţuite daruri, odoarele Evanghelinei, care la fiecare mucarer sau vizită de acest fel, scotea din cine ştie ce sipete lucruri de preţ.

Cînd preţioasa haină fusese aşezată pe umerii săi, Principele mulţumise încă o dată în gînd lui Dumnezeu că are o astfel de mamă, ce de toate se îngrija. Sărutase cu adîncă supunere mîna generoasă ce-i mai acorda încă ani de bogăţie şi huzur şi cu lacrimi bine stăpînite în ochi, pornise către porţile cele cunoscute ale palatului. Oraşul era plin de lumea pestriţă pe care o văzuse de atîtea ori. Colina Bosphorion strălucea în lumina primăverii. Boerii şi slujnicarii vorbeau tare, cu veselie, văzînd că mărirea şi puterea sa lumească nu încetaseră. Exista ceva mai frumos decît o astfel de zi, cînd viaţa parcă începe de la început şi te simţi tînăr, puternic şi atoate văzător?

— Ce să spun Măritului Padişah? întrebase privind strălucitele vestminte ale celuilalt.

— Convinge-l, cum de altfel el este convins după darurile pe care i le-ai trimes, că inamicii Tăi mint cînd spun că dovedeşti nesu- punere faţă de Poartă…

— Ştie doar Strălucirea-Ta cîtă credinţă am pentru înalta-i per- soană!

— Ştiu, făcea celălalt, privind bazarele den uliţi, dar bunăvoinţa măriţilor cu vorbe dulci se ţine…

Cine l-ar fi văzut lîngă Marele Vizir n-ar mai fi recunoscut în umila fiinţă ce o arăta, pe crudul, hotărîtul şi nestăvilitul domnitor al Ţării Româneşti ce atît învăţase: să se arate mic unde se cuvenea şi rău numai

cînd era de trebuinţă.

— Bine, aşa am să fac…

Şi odată ajuns în sala tronului găsi acele cuvinte pornite din inimă în stare să-l convingă pe Padişah de neclintita speranţă că acesta îl va lăsa mai departe în scaonul acela pe care atît îl iubea. Înaltul personaj mai îmbătrînise, avea pe faţă paloarea morţii, parcă nici n-ar fi ascultat, cînd îi auzi glasul, ca al unei paseri, Principele tresări uşor. Padişahul, sprijinit de paici, îi aşeză lui şi boerilor săi, după ceremonial, caftanul. Era o clipă supremă. Nimic nu-l bucu- rase mai mult după aceia, nici surgiucul de pe cap, semnul demni- tăţii şi al investirii, nici armăsarul de rasă, nervos, asudat pe care-l călări pînă la casa Mitropolitului, nici întoarcerea ce fu ca un vis plin de veselie şi vorbe, de complimenturi şi supuneri. În şase zile, nu în zece, se află în barierele Bucurescilor, drept, înalt, puternic, sănătos, plin de o pohtă de viaţă pe care ceilalţi aveau s-o simtă şi încă cum…

*

Vara şi toamna care urmaseră, toţi cei de la curtea Principelui o ţinuseră într-o petrecere. Duşmanii Măriei-Sale căzuseră prăbuşiţi la pămînt cerîndu-şi iertare, scornind vini ce nu le aveau şi umilin- du-se foarte. Soseau în cete la palat şi aduceau daruri, lăsau scurte cereri de îngăduinţă de a li se permite să se retragă pe la moşiile, lor, ca să arate că toate uneltirile ce le erau puse în spate fuseseră numai vorbe urîte, dar pricepînd că prezenţa lor nu făcea plăcere Strălucitului înţelegeau să ducă de aici încolo o viaţă retrasă, ca să nu supere pre nimeni. Ori dacă înalta Sa persoană ar găsi de cu- viinţă să arunce o vorbă de îngăduinţă, ei cu mare bucurie i-ar sta alături la vreo nevoie, care cu ce

putea, cu moşiile lor, cu banii lor, cu soaţele şi copiii lor, gata să-l slujească pînă la moarte.

— Ce spui, Ottaviano? îl întreba Principele pe messer gustînd din smochinele proaspete şi mutîndu-şi mătăniile dintr-o mînă într-alta.

— Ce să spun, a-i ierta ar fi un semn de slăbiciune. Fă-i să bă- nuiască de dimineaţa pînă seara că nu se vor mai scula în patu-le. Atunci vor fi şi mai smeriţi şi nu vor mai pune la cale…

— Oare o împăcare n-ar fi mai nimerită?

— Nu se pot împăca cei ce rîvnesc acelaşi lucru, lasă-i prăbuşiţi în frica lor…

— Bine…

Aşa se mai deşertară Bucurescii, ce iute se umplură în cîteva luni de alţi favoriţi, care mai de care mai plini de vorbe bune pentru Principe, rostind pe unde apucau devotamentul lor pînă în lumea de apoi, ce Acela nu credea, dar îi plăcea să audă…

Ca să-l necăjească, Principele îl mai întrebă din cînd în cînd pe messer:

— Şi datoria ta, Ottaviano, cînd ai s-o plăteşti?

— Despre ce fel de datorie e vorba?

— Mi-ai făgăduit bani mulţi, făcuţi în cuptoarele tale…

— Şi nu ştie Magnificul meu Domnitor că Marea Lucrare cere astre pline de bunăvoinţă ce încă nu s-au ivit? De atîta vreme alţii au făcut-o, eu de ce n-aş reuşi? Dar trebue vreme…

Dulcele lui mincinos ce spunea vorbele astea cu graiul cel mai ne- vinovat! O durere fără seamăn, plină de voluptate, îl încerca pe Principe. Dragostea lui pentru Ottaviano era ca dragostea pentru un copil, ca pentru o fată la vîrsta adolescenţei şi precum o turbare, cum avea să-i dovedească viaţa peste puţin timp, cînd întîmplări teribile aveau să-l zguduie, să-l facă să plîngă şi să-şi rupă barba.

Astea toate se petrecură în iarna cînd vremea cea rea pustiise oraşul de reşedinţă şi pe messer îl apucă un fel de streche. Voia lăutari şi tîrfe, cîntece şi destrăbălări, că nu mai putea răbda Palatul, cu orele lui de masă, cu rugăciunele cele ipocrite, cu pînda geloasă a Haricleiei ce l-ar fi ucis cu mîna ei simţindu-l că-i luase locul în patul domnesc, cu ameninţarea rece din privirile Evanghelinei ce citise în fiinţa lui pierzania fiului şi-l evita cît îl ştia de frică. Mai erau şi acei copii mari cu care se întîlnea, fetele Princepelui şi băiatul hulpav, mereu nesătul, cu buzele pline de mîncare, ziua şi noaptea şi ei duşmănoşi, gata parcă să-i toarne otravă în paharul cu apă. Toate astea la un loc la care se mai adăugau linguşirile boerilor ce-l ştiau omul monarhului şi-l căutau şi-i îndesau buzunarele cu aur şi cu pietre preţioase, *numai pentru un cuvînt bun*, cum spuneau, îl umpleau de plictis şi de lehamite. Soseau sărbătorile şi Ottaviano ticluia ceva nemaivăzut. Prin oamenii lui dăduse sfoară între boeri şi negustori că avea nevoie de ei, fierarii curţii lucrau pe ascuns, messerul ştia că cu cît va fi surpriza mai mare cu atît Princepele îl va iubi mai mult şi va şterge cu bunăvoinţa lui toate cele rele. Umbla în taină cu medelnicerul Sotir, complicele lui, plăteau, cereau, jefu- iau, toate în numele Domnitorului ce avea o dorinţă frumoasă pe care ei, cei ce atît se lăudau că-l iubesc, trebuiau s-o dovedească cu orice preţ. Celor ce se omorau pentru a face capriciul Magnificului, messerul le ceruse jurămînt că nu vor vorbi cu soaţele lor, că dacă s-ar auzi înainte cele ce atît de gingaş ei puneau la cale mare mîhnire s-ar ivi pe obrazul curat al Princepelui. Aşa încît nimeni nu scotea o vorbă, deşi curiozitatea monarhului creştea simţind că se pregătea pentru el ceva ce o să-i aducă o mare bucurie, cum avusese grijă Ottaviano să-i sufle în delicatele urechi, pe ocolite, fără să trădeze ceva din

gîndurile numai în el ţinute.

Numai că în aceste uneltiri sufletul lui corupt o luă razna într-o bezmetică săptămînă plină de viscole, ce adunase zăpada peste Bucuresci, înfundînd uliţele şi amuţind totul ca într-o mare noapte albă, peste care numai ciorile înfometate mai dădeau semne de viaţă.

De la jocul acela de pharaon privit în hanul La Norocul Cailor, messerul nu mai petrecuse ca lumea, aşa încît şi fiindcă Princepele îl ştia dus la trebile lui ce pre El îl priveau, scăpat deci de ochiul gelos al Magnificului, dar nu de spionii Agiei şi ai Haricleiei ce nice ea nu era dusă la besearică, îl chemă în taină pe medelnicer în chi- lia-i şi-i spuse într-o dimineaţă:

— Ai treburi?

— Am, numai dacă m-ar slobozi Măria-Sa aş putea să te ascult.

— Asta lasă pe mine. Îi trimet vorbă că umblăm împreună pen- tru ale sale…

— Bine…

— Să mă duci la hanul acela şi să chemi lăutarii, cu prietenii tăi, boerii cei tineri, despre care mi-ai vorbit, ce şi ei au trăit în tinereţele lor pe lîngă grajdurile de la *Has-ahor* şi ştiu cum se alungă urîtul pe o astfel de vreme…

Medelnicerul Sotir se cutremurase la cuvintele auzite.

— Numai să nu se afle…

— Cui i s-a urît cu binele să vorbească… ameninţase messerul cu zîmbetul său de copil.

Aşa se făcu că timp de cîteva zile nu-i mai văzu nimeni la curte. Era şi vremea aceea cîinoasă, urletele viscolului nu se mai opreau, părea că Dumnezeu bate cu harapnicele sale cele mari Ţara Româ- nească. Deasupra pustiului de omăt abia se mişcau fumurile slabe ale ogeacurilor. La vreun vînt mai mare, din palatul tăcut şi pustiu, trezit numai de fîlfîitul leneş al aripelor

papagalilor ce-şi scărmănau penele prin sere, Princepele auzea zvon de muzici, uşoare, abia des- luşite în acea năprasnică vreme.

— Cine petrece şi unde? se întrebă el, chinuit de o nelinişte, pe care nu avea cui s-o împărtăşească.

Slujnicarii şi oamenii apropiaţi se prefăceau că nu aud ca să nu cumva să se întîmple vreo nenorocire, aflînd el pe unde se găsea messerul.

— E vîntul, Măria-Ta, spunea cîte unul, surd.

— Ba eu aud lăutari…

— Pe lăutari i-au mîncat lupii, de unde să-i mai scoţi? Stau pe vatră. Nu mai face nimeni nunţi, că nici popii nu pot deschide bise- ricile. Aici e ca pe lumea aialaltă, nu avem nice o putere…

Spre seară, Domnitorul desluşi voci omeneşti deşănţate. Ceru să i se spună ce se petrecea în acel oraş mort fără ştirea lui şi trădători, duşmani ai lui Ottaviano aduseră vestea; exaporitul său se înfun- dase cu prieteni în hanul *La Norocul Cailor* şi se zvîntau jucînd jocuri neruşinate.

— Adică cum? întrebase monarhul pe aga Matei Bălăceanu, ce atîta aşteptase, ca să arate că era numai ochi şi urechi pentru Măria-Sa.

— Mai întîi să afle Strălucirea Sa cine e de faţă, nu-i aşa?

— Spune…

— Păi medelnicerul Sotir cu ai lui: Iorgu Hartulari, cu beizadea Iancu Ghica, cu dumnealui Iordachi Ruset, ce-i matca tuturor rele- lor, cu boer Durac, cu Grigoraş Jora şi cu ai vornicului Hrisoverghi, cei ce bat, să ierte Măria-Ta, geamparalele turceşti cu dosul. Au cărat ţigani din mahalaoa Scaunelor, cu ale lor, le fac floricele, nu mănîncă decît de post că au venit cele 40 de zile ale Naşterii, cînd numai peşte poate să guste gura creştinului…

— Şi nu m-ai putea duce domnia ta acolo?

Aga Matei Bălăceanu îşi trecuse degetele prin mustaţa bălană.

— Nice nu îndrăznesc să turbur privirea Măriei-Tale cu o astfel de spurcată petrecere…

— Ba, de ce? Tare-mi mai plac cîntecele, duc o viaţă de schivnic. În privirile turburi ale Princepelui se ivise o cocleală ce aducea după ea hotărîrile cele mai grele şi neaşteptate. Atîta avusese şi el vreme să observe în anii de slujbă.

— Bine, cum vrea Măria-Ta, o să pregătesc o sanie şi cu cîţiva seimeni o să încercăm să pătrundem pînă acolo, în margeni unde s-au ascunsu…

Spre seară cînd întunericul pusese deasupra Bucurescilor sigiliul său întunecat, fără zgomot, abia biruind nămeţii, micul cortegiu ajunse într-un loc apropiat de han. Ardeau două fanale galbine aruncînd pe acel munte de zăpadă străluciri ostenite. Ferestrele erau bătute în obloane, totul aducea cu un mormînt pierdut într-o sălbăticie albă şi deşartă. Să nu fi fost vîntul rece ce mai zbicea nămeţii, acoperindu-i de o crustă strălucitoare, şi chiotele dinlăuntru, ai fi zis că lumea toată murise în acel început de noapte. Scîrţîiau lăute şi voci bărbăteşti se schimonoseau într-o beţie ostenită. Fapta lui nu era demnă de un Princepe, maică-sa Evanghelina l-ar fi certat să fi ştiut, dar aicea îl aducea carnea lui geloasă care ardea acum şi turba.

Seimenii din gardă pătrunseseră pe o uşiţă din dos, spuind slugilor care serveau să tacă dacă ţin la viaţa-le. Îl urcară pe monarh într-o galerie de sus de unde se vedeau toate, din ascunsul întunericului. Era rece şi para focurilor celor mari din sobele de dedesubt nu ajungea pînă aici. Vîntul şuera pe la augustele urechi, dar el nu-l mai auzea, era numai ochi.

În mijlocul hanului, cum i se păru la început, jucau

muieri sule- menite, cu obrazul dat cu chinoroz, văpsite de nu le mai cunoşteai, îmbrăcate în rochii turungii de culori ţipătoare, pline de sticle şi mărgele, de galbeni ţigăneşti ce iute zornăiau la lovitul unei dairale.

Lăutarii stăteau deoparte, abia luminaţi de lumînări, îi trezea pe rînd hangiţa cu cîte o căldare de apă rece luată din zăpada topită pe plitele încinse şi aceia iute îşi veneau în fire şi apucau ţambalul şi cobzele să ţină isonul. Pe masă juca o frumoasă muiere cu ochi albaştri, cu cozi lungi, negre; frumoasă de stătea soarele în loc în care numaidecît Princepele ghici pe cel mai drag al său om. Nu se despuiase, avea un sîn de muiere, sub o rochie ca vişina putredă, şi coapsele sale cele dumnezeeşti se mişcau într-o înfierbîntare gro- zavă. La gît îi jucau lefţii lui falşi scoşi din sacii fără fund cu care sosise în palat. Gura i se umezise şi părea într-adevăr o muiere tînără, plină de pohte sălbatice. Mai erau alături, la picioarele mesei şi alte astfeliu de decăzute fiinţe în care monarhul îşi recunoscu boerii şi beizadelele, tot în rochii, bătînd din palmele lor păroase, arătîndu-şi disgraţios picioarele muschiuloase la vreo fandare. Pe messer îl bătea acum cu un bici ce mai mult mîngîia, medelnicerul Sotir, cu ochii plini de patimă, chiuind ca animalele în rut, cu o săl- băticie necunoscută pe chip, urmărind mişcările iuţi ale celui de pe masă. Aşa ceva nu se putea răbda multă vreme. Tinerii sicofanţi îşi turnau vin pe creştet şi-l beau ca pisicile, de pe ceilalţi, acolo unde ar fi trebuit să fie sacrul sîn al fecioarelor travestite, dădeau de pie- lea plină de cicatrice a mavroforilor. Grigoraş Jora umbla în patru labe grohăind, beat mort şi după el se ţinea şi mai beat şi mai nebun fiul cel mare al vornicului Hrisoverghi, Radu, un zdrahon întărîtat ce nu îmbrăcase rochia celorlalţi şi făcea pe mascurul, lovind curii celui din faţa-i…

Ţiganii se întorseseră cu spatele să nu vadă grozăvia

ce numai se auzi, cînd Grigoraş, cu faţa lui de chitră şi ochii perdeluiţi de văp- sele gemu pătruns de furia urmăritorului său care-i sfîşiase vest- mintele uşoare.

— Aoh! făcură cu toţii bătînd din palme şi privind ruperea sfincterelor neofitului, adus pentru prima oară de către medelnicer în cercul destrăbălaţilor.

— Roagă-i-te! îi cereau lui Grigoaş Jora, roagă-i-te!

— Nuuu! gemea Hrisoverghi. Nu-l iert, că tat-său ne-au furat moşia Ciumpavele acu 14 ani şi eu îi plătesc…

Grigoraş Jora se prăbuşise cu faţa-n lacrimi şi nu voia să scoată un cuvinţel, pentru că asta l-ar fi umplut de dezonoare. Venise aici pentru toate umilirile, toţi aveau să-i facă ce-i făcea tînărul Hrisoverghi şi el avea să le facă la toţi ce trebuiau să-i facă lui.

— Mamă! Mamă! striga un ţigan, eu nu mai poci, ies afară! Îl scoaseră în pumni şi cîntară mai departe, bătînd dairalele şi, sunînd din spatele de lemn al cobzelor care acum se ţineau după icnetele celui de deasupra ce îndemna cîineşte.

Podelele scîrţîiau groaznic ca şi cînd casa era gata să se prăbu- şească, însoţitorii Princepelui dispăruseră cuprinşi de ruşine şi de o sălbatică poftă. El se ţinea cu dinţii strînşi, privind numai la messer ce juca în acest timp pe masă sub focul privirilor medelnicerului. Cînd în cele din urmă, Radu Hrisoverghi strigă ca dintr-o peşteră a cărnii şi se prăbuşi înainte, începu un dans nebun. Iordachi Ruset, împodobit cu cercei, începu să se despoaie şi el în faţa lui Iorgu Hartulari. Acela, întărîtat de ce văzuse, îi rupse urechea stîngă, smulgîndu-i un opal plin de sînge, cu care juca în faţă-le ca şi cînd ar fi avut între buze un boboc de trandafir. Celălalt nu scoase nice el vreun strigăt, luă numai rachiul de pe masă şi-şi turnă peste locul rănit. Pe uşă se ivise beizadea Iancu Ghica cu alţi doi Hrisoverghi, şi ei în rochii cu paftale, căzniţi de frică şi de atîta băutură. Ţineau în braţe

crizanteme albe, reci şi umede aduse din serele de la *Ceşmeaua Roşie* ale florarului Ioniţă Scuffa ce se pricopsise în cîţivai ani urmînd toana boerilor.

Aruncară florile, care odată umplură odaia de o răceală neaştep- tată. Erau ca omătul de afară, aveau în ele frigul şi un strigăt ima- culat de nevinovăţie, semănau parşivului de pe masă care acum, ai fi jurat, era ca o fecioară, se ruşinase. Buzele sărutate de Princepe se albiseră şi privea în jos ca şi cînd ar fi văzut pentru prima dată bărbaţi în jur. Pe Grigoraş Jora îl tîrîseră afară, să-l spele cu zăpada proaspătă, cîntîndu-i un imn de mulţumire. Era frînt de şale, avea bale la gură şi o privire rătăcită, dar cine se mai uita la el? Acuş toţi îl ţineau pe messer care îşi mişca şoldurile ca o tălăniţă, des- puindu-se moale, cu gesturi pudice, leneşe. Ottaviano scîncea precum copilul în somn. Ceilalţi se tîrau la picioarele mesei şi-l rugau să se culce în acel maldăr de flori proaspete pe care se topia o zăpadă, subţire, adusă de afară ce acum se făcea o apă scursă în podele. Iar bătură dairalele ţigăneşti şi el ivi o pulpă de fată. Ottaviano aruncă sandalele în tavan şi stinse o lampă, îşi smulse după aceia vestmintele ce-i ascundeau spatele frumos, plin de muşchi delicaţi.

Princepele se stăpîni cu greu muşcîndu-şi unghiile. Trebuia să rabde pînă la capăt sau să-l termine. O tristeţe ucigaşe îl cuprinsese..

— Cît te-am iubit! şopti încet în barbă şi pe urmă încremeni.

Ottaviano era gol, alb, mişcîndu-şi şoldurile lent, parcă ar fi ador- mit şi tot ce făcea era numai somn şi moarte. Medelnicerul Sotir îl lovea cu biciul şi pe spinarea divină de adolescent se iveau urme roşii, iute mistuite în albeaţa pielii. Acelea erau sărutările ispitito- rului. „La curtea lui Justinian pre el, pe Ottaviano, l-ar fi schingiuit şi i-ar fi zdrobit boaşele şi pe urmă l-ar fi

ucis”, gîndi Principele şi simţi că nu mai poate răbda. Ar fi curmat tot acest joc nebunesc dacă nu ar fi auzit scîrbavele cuvinte ale lui Iancu Ghica ce umbla în genunchi pe urma messerului;

— Dă-mi mie poarta pe care intră Principele tău! spunea ge- mînd, lasă-mă şi pe mine acolo unde el se slobozeşte în fiecare seară!

Pe neaşteptate, Ottaviano se întoarse şi smulse o torţă din perete, apropiindu-i-o de faţă:

— Să taci! El e femeia mea!

Un trăznet n-ar fi făcut mai mult decît această laudă nesăbuită. Monarhul se ridică iute în întunericul galeriei şi nu mai văzu cînd ceilalţi se aruncară asupra messerului şi-l răstigniră pe florile albe ce muriră strivite în acel ceas de iarnă.

Afară, aga Bălăceanu aştepta nemişcat în zăpadă. Nu scoase nimeni nici un cuvînt la întoarcere. Bucurescii se prăbuşiseră sub magma încremenită a omătului voind parcă să ascundă toate grozăviile acelea nespuse.

— Ştii ce ai de făcut? îl întrebă Principele înainte de a intra în palat, pe umilul său slujitor.

— Da.

Bătrîn, cănit, ostenit, aga Matei Bălăceanu mai ascultă după aceea zvonurile ascuţite şi depărtate ale viorilor prin spargerea vîntului.

— Vine o urgie mare, mai spuse unuia de lîngă el. Nu aţi văzut şi nu ştiţi unde aţi fost. Un cuvinţel şi sînteţi morţi, se ştie, nu?

Nu-i răspunse nimeni, oamenii agiei sugrumaseră mulţi, aveau sufletele murdare pînă unde nu se mai putea spune. Ceea ce se întîmplase în noaptea asta era numai izvorul binefacerilor viitoare la care se puteau aştepta pentru munca lor, nu tocmai cinstită…

*

Ceremoniile de iarnă ale acelui dîntîi an al domniei a doua a Prin- cepelui fură strălucite şi fără seamăn. De la Ajunul Crăciunului şi pînă după Bobotează serbările se însoţiră de rugi pline de fast spuse de către preuţii domneşti în biserica despre Doamna unde arseseră lumînări fără număr ca neşte nestemate. Treti logofătul Cîrstea Voinescu deşelase patru cai umblînd de colo colo ca să vestească ceasurile şi mişcarea slujbelor. Noroc că iarna se îndulcise şi un soare vesel topise nămeţii, scoţînd uliţele de la adencul fără sfîrşit. Fustaşii alergau cînd la Mitropolit, cînd la episcopi, cînd la boerii cei mari şi la boerii de rangul al doilea, ca să arate locul prelaţilor şi al celorlalţi, precum şi felul în care aveau să-l urmeze pre Domn în alaiu. De ziua Naşterii Domnului, Princepele fusese întîmpinat de către Mitropolit care ţinea în mînă pateriţa arhierească şi de către episcopii săi de dreapta şi de stînga, în cîrjele lor argintate. Domnul se oprise în mijlocul paraclisului, făcuse închinări spre icoanele tîmplei, apoi înclinări către Mitropolit şi boeri, după care luase loc în strana domnească, înconjurat de Evanghelina, de către soaţa Haricleia şi coconi, fetele, cu Hrisanti, mestecînd şi acum pe furiş covrigi reci, furaţi de pe la cămări. Mitropolitul, monarhul şi familia sa sărutaseră după aceea Evangheliile înainte de prima cetire. Princepele privise pe furiş la Marele postelnic Ianachi Moruzi dacă se afla sănătos cu ai săi în stranele lor, precum şi la toţi devotaţii: Vel vornicul Ştefan Pîrşcoveanu, dumnealui vel banul Radu Golescu, dumnealui Manolachi Creţulescu şi ceilalţi mai fără nume ori fără rang. Se citea *Heruvico* şi răsunau glasurile dascălilor tineri de la Sfîntul Sava:

— *Carii pre Heruvimi, cu taină închipuim*…

Şi în dulceaţa acelor voci isbucnea sunetul limpede al

cădelniţelor şi aerul se parfuma de mirosul tămîiei. Foşneau vestminte, se auzeau rugi cu glas încet şi sclipeau necuviincioase inele în lumina verzuie a paraclisului domnesc. La pricasnă se cîntase: *Unul sfînt, unul Domn*... şi Mitropolitul după ce se închină la icoane, blagoslovi pe Domn, pe familia lui, pe boeri şi pe tot norodul de bărbaţi şi femei ce aşteptau afară, în zăpadă, cu capetele descoperite. Se trecu cu icoana proschinitarului şi Princepele fu miruit. Dupre aceea se reaşezară în strană şi careva, în locul marelui vistiernic Dudescu, dus în balamuc să ispăşească nemernicele-i fapte, puse zece lei în blid din partea Domnului, pentru pomazania mare. Se aduse Cupa cu anaforă pe care Mitropolitul o blagoslovi, apoi fură miruiţi şi boerii şi luară anafora. Urmase masă mare la spătărie, dar cu asta rugile nu se terminară. În prima zi de Crăciun o luaseră de cap. De dimineaţa Princepele, cu altă îmbrăcăminte şi podoabă, cu cabaniţa împărătească, ieşise din spătărie, aşteptat de boeri şi după ce făcură solemnitatea caftanului plecară la biserica cea mare, cu alai la Sfîntul Neculai Domnesc. Urmă utrenia, unii boeri de rangul al doilea mai căscau, ca după chef, cu spaimă privind în jur să nu-i pîrască careva, ducînd mîna la gurile năclăite de băutură şi mîncare bielşugată. La vremea polieleului cînd se cîntară psalmii: *Că în veac e mila lui, Aliluia,* se împărţiseră lumînările. În locul Marelui Vistiernic, cel ce le puse în mînă făcliile fu Iordache Moruzi, omul de încredere al monarhului. El îi dădu una Mitropolitului şi una Domnului şi Doamnei şi Evanghelinei ce veghea cu ochii ei ca oţelul la respectarea datinei creştineşti de la care un singur om lipsea: messerul, ca păgîn ce era, spre marea sa linişte şi a Haricleiei. Luau cu toţii lumînări împletite şi cetluite la capete, cu figuri şi colori şi în acea scurgere mută şi pravoslavnică a femeilor şi bărbaţilor ce Princepele îi

stăpînea, el îşi vedea puterea. Chipuri frumoase, ori roase de boli nemărturisite, figuri încremenite într-o frică de a nu greşi cu ceva şi a aminti monarhului vechi bănueli, domniţe cu părul galbin ori negru, fete şi beizadele, cu toţii în cele mai bune vestminte, curate, dichisite şi parfumate. Se mişcau ca în vis, prin lumina şovăitoare a lumînărilor, de parcă din zidurile care înfăţişau cu o mînă meşteră *Groaznica Judecată* s-ar fi desprins toţi acei morţi de demult ce fuseseră pictaţi în recele perete de stînga. Logofeţii de visterie şi diecii de visterie împărţiseră făclii căruiaşi după cinstea sa, arhiereilor, egumenilor, mazililor, rufeturilor şi norodului din curte.

După oficierea liturghiei se trecu iar în spătărie şi se petrecu, dar nimic nu putu să întreacă în acel an vestit slujba de Bobotează care avea să se încheie cu nemaipomenite întîmplări. La ajun toţi egu- menii mînăstireşti veniră la Bucuresci. Greci şi români se întrecură în acea zi să arate marea lor credinţă Princepelui. Soseau în sănii pline care cu blăni de vulpi, care cu blăni de jderi, cu peşte ţinut în sare şi ghiaţă, cu brînză de oi, cu putinee de smîntînă şi cu mere iernatice, cu miere şi stofe scumpe. Treti logofătul Cîrstea Voinescu abia mai prididea cu primirea acestor ofrande şi cu trecerea lor în registre. Se spunea în tîrg că nici nu mai puteai călca pe gios în palat de atîtea daruri. Se făcu o sfeştanie mare, dis-de-dimineaţă, după care monarhul se retrase în spătărie cu mitropolitul şi cu veliţii boeri. Sosiră apoi preuţii domneşti, cu protopsaltul, cu icoanele, cîn- tînd condacul şi troparul obicinuit. Mitropolitul îl stropise pe Prin- cepe cu aghiazmă, răsunase *În Iordan, botezîndu-te Tu, Doamne* şi monarhul sărutase crucea cea mare a Mitropoliei, după care o săru- tară şi ceilalţi. Se auzi afară slobozirea a trei tunuri, şi cîntă meter- haneaua. Apoi se făcură

Oraţiile, ascultate cu mare atenţie de slu- jitorii domneşti, mai ales de Evanghelina, care vedea în fiul său un adevărat basileus akoimetos trăind la o curte săracă.

A doua zi după utrenie, sfeştanie şi împărţirea lumînărilor zugră- vite, pentru că nu era vremea rea, numai noaptea ce trecuse bîntuise un ger amarnic ce acum mai scăzuse, porniră de la biserica despre Doamna la Iordan care nu era altul decît prăpădita de Dîmboviţa, undeva la un cot sub morile de la Radu Vodă ce îngheţaseră în acel frig şi scîrţîiau amarnic. Cerul ca stecla, lumea podobită, toţi în sănii. Bărbile veliţilor boeri se umpluseră de promoroacă şi păreau suflate cu argint. Se ivise între alţii, tăcut, bănuitor, nebăgat în seamă de nimeni, messerul Ottaviano. Înainte mergeau după obicei doi curteni, cu icoanele împărăteşti şi cu lumînările cele mari împărţite la polieleu îmbrăcate în mătase, arzînd în grija lor veghetoare. Pe un mic platou de gheaţă, la margenea cea mai de sus a silnicului rîu, cu apă puţină vara, dar acum crescută cît să te îneci dacă n-ai fi ştiut a umbla pren ea, fusese ridicat saivantul, un cort în care aşteptau scaone pentru Domn, familia lui şi arhiereii cu boerii cei mari. O masă mare, plină de piftii şi ele îngheţate se aşternuse întru cinstirea pofticioaselor guri. Curtenii puseră la cap lumînările arzînde şi nu se mai clintiră. Domnul se aşeză în faţa mesei, avînd la stînga şiragul bisericesc şi la dreapta pe marii boeri, dintre care dacă ai fi băgat de seamă lipseau vreo cîţiva şi anume dintre cei mai tineri şi şugubăţi, ce la alţi ani ţinuseră veselia petrecerii.

La vedere erau puse icoanele făcătoare de minuni ale Precistei de la mînăstirea Bărbătescu. Se făcu şi aice o slujbă în veliglas chiar de către Mitropolit, cădind de nouă ori pre Domn şi pre Doamna, cu mama sa, precum se făcu numai de trei ori pentru beizadele. Se cîntară

troparele de două ori, întîi sărută Mitropolitul crucea cea mare, apoi Domnul şi se slobozi din nevăzute tunuri un foc mărunt după care cîntă meterhaneaua. Urmă dupre aceea o scurtă defilare a cailor de la grajdurile domneşti, încălecaţi de către fiii marilor persoane ale curţii. Vel comisul Velea încheia acest convoi, călare pe tablabaşa, calul dăruit de către Padişah la suirea pe tron, împodobit cu hainele vechiului vel vistiernic Dudescu a batjocură, tot bătrîn, tot răpciugos. Boerii, la trecerea acestuia, duseră mîinile la gură şi simulară sărutul datorat demnitarului, pentru că ochiul Princepelui iute îi scrută pe furiş să vadă care nu arăta cuvenita cinste noului său demnitar, ce lătra den stomah de se auzea pînă în cortul saivantului. Neclintit, fără să se turbure de aceste nesacre zgomote, înaltul Mitropolit îl stropi şi pre el cu aghiazmă, cum o făcuse cu ceilalţi focoşi armăsari de Arabia.

După care urmă scufundarea crucii. Vremea ce fusese pînă atunci mai mult neguroasă şi neclară, da să se lumineze. Pe rîul îngheţat plutea o ceaţă ce încerca a se ridica. Din stînga grupului de boeri se ivi un pîlc de călăreţi, frumoşi ca arhanghelii, toţi încălăraţi pe cai albi, cu funte la pălării, chiuind vesel. Mitropolitul, urmat de Princepe şi de ceata numeroasă a boierilor coborîră malul îngheţat cu grije să n-alunece, sprijiniţi de paici. Nu era departe şi abia atunci desluşiră Dîmboviţa îngheţată şi auziră mai bine roţile morilor de apă de la Radu Vodă. Ceaţa se ridica anevoie. Vrea să iasă soarele, ca un bulgăre roşu, de sînge, rostogolindu-se deasupra, în mijloc, acolo unde avea înalt Prea Sfinţia Sa să arunce crucea în Iordan se zăreau ca în vis neşte mogîldeţe.

— Ce poate să fie? întrebă bătrînul Hrisoverghi, tunzîndu-şi barba plină de promoroacă.

— Niscai măgari morţi de-astă toamnă de i-au adus

apele şi-au îngheţat azi noapte, cînd tare au mai geruit Domnul Dumnezeu…

Fu aruncată crucea şi călăreţii se năpustiră pe crusta de ghiaţă alunecînd şi ţinîndu-se bine în şa. Doi cai îşi frînseră glesna şi fură puşcaţi pe loc de seimeni, ca să nu turbure ceremonia. Unul dintre tinerii curteni o aduse şi îngenunchie. Mitropolitul îl stropi cu aghiazmă pe fericit şi luă strălucitul simbol de aur şi-l dădu după o scurtă sărutare Princepelui.

Atunci se ridică ceaţa şi aurul crucifixului sclipi pe faţa Domni- torului. Boerii făcură cruci mari şi se bucurară arătînd că au înţeles că Dumnezeu îi făcuse un semn de mare milă de la locul său. Tre- buiau să se întoarcă la biserică, să mai asculte ultima liturghie şi erau bucuroşi foarte. Urmau o slujbă încă şi *kerodosia* pentru norod, apoi mesele cele mari. Numai că se auzi un strigăt. Nice să se fi arătat lupii ce mai năvăleau la vreamea asta în Bucuresci şi nu ar fi fost o mai mare uimire şi groază…

Cum se luaseră ceţurile şi soarele cel rotund şi roşu începuse a lumina, în faţa ochilor li se arătă un spăimîntător cortegiu de oameni îngheţaţi pentru că fuseseră udaţi cu apă toată noaptea şi împlîntaţi parcă în Dîmboviţa. Ţineau cu toţii în dreapta cîte o lumînare mare, zugrăvită, legată cu funte, pe care cineva în ceaţa de pînă atunci le aprinsese dinadins.

— Doamne, iartă-i! Sînt niscai răufăcători, prinşi şi pedepsiţi să ispăşească.

Îngheţaţii, goi pînă la brîu, erau înveliţi de o pojhiţă subţire ca o cămaşe de borangic, ce le arăta trupurile tinere şi frumos făcute, unele cu semne şi tăieturi de sabie pe sub ţîţe. Rînjeau cu dinţii dez- veliţi, se vedea cît suferiseră în acel ger amarnic ce le adusese sfîr- şitul. Numai luminile şovăitoare ale marilor lumînări din dreapta-le era singurul lucru viu în acea spăimîntătoare

privelişte.

Bătrînul Hrisoverghi care şedea în dreapta Princepelui căzu pe neaşteptate în genunchi:

— Cu ce ţi-am greşit, Doamne? bolborosea. E Radu, fiul meu cel mare…

Femeile începură să plîngă pe neaşteptate şi se apropiară cu toţii de rîu, împinşi de o curiozitate nestăvilită, sub privirile monarhului care rînjea.

Messerul care de mult tăcea în spatele lui păli, recunoscîndu-i şi pe ceilalţi: Iorgu Hartulari purta pe chip o spaimă fără nume, parcă s-ar fi luptat tot timpul cu o ghiară de fier ce-l va fi sfîşiat, Iancu Ghica părea fericit ca după o beţie, avea un rîs tîmp pe buze, poate cîntase ca să scape de cumplita tăietură a gerului de noapte, în timp ce lordachi Ruset se încovoiase ca un cocoşat ce caută să-şi vadă buricul. Boer Durac, aprig chefuitor în acest Bucuresci al plăcerilor, sta cu gura pungă, crunt şi privind holbat soarele strein de sus.

— Doamne, Doamne, iartă-ne pre noi, în această luminoasă şi mare zi! se rugau cu glas mare femeile.

Pe messer îl trecuseră toate căldurile, asudase, era pentru prima oară cînd simţea ce-i aceea frica. Grigoraş Jora cu chipul lui de pa- ranimf, ţinînd în dreapta cea mai lungă şi frumoasă lumînare se uita încremenit la Radu Hrisoverghi ca şi cînd ar fi vrut să-i sară în cîrcă. Înţeleseră cu toţii de ce fuseseră pedepsiţi fluşturaticii tineri, aşa că nu mai întrebară nimic, urcîndu-se repede în sănii, să nu lipsească de la începutul slujbei, pentru că Mitropolitul nerăbdînd grozăviile văzute o luase înainte ca bîntuit, cătînd sub icoane o izbăvire ce nu mai venea pe acest pămînt.

Princepele se apropie de messer. Nu-l primise de trei săptămîni, deşi acesta se rugase pe la toate uşile. Slugile îi spuneau că are tre- buri mari, politiceşti, cu elciii picaţi la curte, că trebuia să iscălească tractate şi

că se apropia războiul. Pe chipul lui, Ottaviano văzu o bucurie fără margeni. Numai soarele putea să-i joace un renghi în acea zi Princepelui, dar nu-i jucase.

— Ce spui? îl întrebă ca şi cînd s-ar fi despărţit de un ceas.

— Lipseşte medelnicerul Sotir, răspunse cu răutate messerul. El unde este?

— O să se ivească curînd ca să încheie frumos această serbare a Domnului… şi ca şi cînd şi-ar fi adus abia atunci aminte, mai întrebă: Oare nu azi era ziua sortită unei mari bucurii pe care mie atît mi-ai pregătit-o?

— Cum nu? Oamenii mei te aşteaptă în curtea palatului. Păcat că s-au mai împuţinat…

— Nu-i nimic, numai tu să nu fugi!

Ottaviano nu păli, nu strînse buzele, nu făcu nimic. Ştia că dacă celălalt voia să-l omoare, nimic şi nimeni nu-l mai putea scăpa.

— N-o să fug, promise.

Liturghia Bobotezei se desfăşură într-o încordare surdă. Cîteva femei leşinară din cauza fumului şi aerului stricat din biserică.

Cînd ieşiră în pridvorul paraclisului, după cum pregătise messerul toate cele de trebuinţă, pe poarta cea mare, deschisă larg de seimeni, se ivi un cortegiu orbitor. Opt cerbi, prinşi în capcane la pădurea Coziei, cu coarnele numai diamante ce luceau fanatic în lumina soarelui, orbiră ochii uluiţi ai celor de faţă.

Se auzi un ah! scos de toate gurile în acelaşi timp şi femeile simţiră că uită grozăvia privită cu un ceas în urmă lîngă morile de la Radu Vodă. Animalele care nu mai aveau nimic sălbatic pentru că îngrijitorii palatului domnesc şi ai grajdurilor princiare le tociseră podoaba capilară cu pila, păşeau resemnate în pas egal tîrînd după ele o sanie acoperită cu mari piei de mistreţ. Un spic alb scumpea podoaba vînatului. Părea că peste

blănile jivinelor ninsese chiar atunci. Cînd băgară de seamă, iar îi orbi ceva. Nu erau pietrele preţioase din coarnele cerbilor, erau tălpicile imperialei sănii bătute în argint. Luceau şi ele nemaipomenit în jocul zăpezii.

Princepele se oprise şi privea acest dar pe care numai lui Dumnezeu poţi să i-l faci.

— Tu te-ai îngrijit de toate astea? îl întrebă pe messer.

— Eu, Magnifice, întru strălucirea ta veşnică.

O clipă monarhul vru să-l ierte şi şovăi o clipă înainte să se urce.
Pe urmă îşi aduse aminte de cuvintele lui batjocoritoare înainte de a se prăvăli pe grămada de crizanteme. Se încruntă şi se sprijini de umărul lui tînăr.

— Vii cu mine? Vreau şi eu să-ţi fac un dar…

— Viu, spuse celălalt crezînd că merge la moarte.

Mitropolitul şi boerii bătură cu cîrjele în pămîntul îngheţat al curţii, stîrnind zăpada ca pe un roi de albine de ghiaţă.

— Drum bun, Strălucirea-Ta!

— Petrecere bună!

Ochii Haricleiei ardeau de ură din acea mulţime şi Ottaviano simţi că-şi joacă viaţa. Numai Evanghelina sta dreaptă în cuşma ei de samur. Ce înţelegeau boerii ăştia bătrîni din tot jocul diavolesc al messerului cînd nici ea nu-i dădea de cap? O clipă, văzînd nemai- pomenita lui sanie se crezu în curtea palatului Magnaur la Bizanţ, cum se visa totdeauna în închipuirile sale nebuneşti.

Un rob ţigan luase hăţurile, şi ele bătute în pietre preţioase, ce sticleau nebun în amiaza însorită de iarnă.

— La Plumbuita, spuse Princepele, doresc să mai mă rog o dată pentru sufletul cuiva.

Doi seimeni vrură să se urce la spate, dar monarhul le făcu semn să stea la locul lor.

— Lăsaţi-ne singuri!

Sania ieşi pe porţile mari ale palatului şi pluti lin în

uliţele pline de lume. Se auziră strigăte şi binecuvîntări. Mulţimea aceea care îl blestema pe Princepe că e jefuită şi lăsată fără nemic, cădea acum în genunchi ca la o minune şi-l adora.

— Ce spui? îl întrebă încet messerul, de alături, privind mîndru acel jalnic spectacol.

— N-ai spus tu să fim tîrfele acestei istorii pe care o trăim?

Şedeau în genunchi negustori şi slujbaşi, femei cu copii de mînă ieşiţi în petrecerea soarelui binecuvîntat, preuţi şi ostaşi, bătrîne şi zvăpăiaţi de tineri duşi să petreacă spre şosea în sănii. Se opreau cu toţii şi îngenunchiau, făceau cruci mari şi rămîneau cu gura căs- cată la minunea echipajului.

— Pe om trebue să-l înjoseşti cu neputinţa lui, altă scăpare nu este pentru principi! Ţărîna e locul lor lîngă tronul tău, Magnifice! Unde mă duci?

— La mirele tău…

Vorbele erau ameninţătoare, mai putea scăpa cu fuga, pentru că lipseau seimenii de pază, dar o asemenea ruşine nu-şi putea îngădui un om ca el, ucenic al diavolului. Aşa că tăcu.

Lăsaseră în urmă uliţele cele mari ale Bucurescilor şi trecură şi de mahalale. După o jumătate de ceas de goană potolită printre casele prăpădite den margine, se iviră turnurile cenuşii ale Plumbu- itei. La barieră fură întîmpinaţi de aga Matei Bălăceanu, călare şi de garda lui. Zăpada înnăbuşea trapul mărunt al cerbilor şi drumul care urmă se făcu în linişte.

— E totul rînduit? întrebase Princepele.

— Cum au fost poroncile.

— Bine, zise monarhul, după care înveli picioarele fragile ale lui Ottaviano cu groasa blană de mistreţ de alături.

— Nu ţi-e frig? îl întrebă.

— Nu, Magnifice. Mă pregătesc să mor…

— Dar cine vrea asta? Tu trebuie numai să suferi, ceea ce e mai mult.

— Acum îmi placi, eşti aşa cum te-am dorit! zise celălalt cu gura plină de o durere mare.

*

Spre seară, în aceiaşi zi, după slujba ultimă a zilei celei mari, în curtea plină de oşteni, fiecare cu lumînări aprinse în mîinî, medel- nicerul Sotir, om tînăr, de 25 de ani, în floarea cea aleasă a tinereţii, fu rupt de patru armăsari. Din el rămase numai o zăpadă murdară, stropită de sînge şi ceva ce aducea cu resturile unui trup.

GLI UOMINI SI DEBBONO O VEZZEGGIARE O SPEGNERE

Sufletul domnitorilor se veseleşte în toată vremea în mîinile lui Dumnezeu, spunea Ioan Valahul mai auzind despre isprăvile iubitului său stăpîn. În anul acela însă în palatul de la Bucuresci nu intrase în nici o clipă bucuria de a trăi. O ostilitate rece însoţea toate actele

vieţii Princepelui. Ura făcuse din el o mască fără pudoare. Se întorsese lîngă copii şi lîngă Haricleia, ajuta lui Hrisanti la echitaţie în manej, fetelor le citea din *Nomocanon*, cu o voce cavernoasă, streină. Evanghelina nu venea să-l vadă pentru că nu se suferea cu Doamna, de multă vreme. Zilele treceau greu, orele şi mai nelesne. Cîteodată femeile îl surprindeau pe monarh trăgînd cu urechea spre coridoarele de lemn dinspre care nu se auzea nimic decît un mers furişat. Era messerul care veghea cuptoarele reci despre care spunea că au născut numai avortoni pentru că au avut, şi el şi Princepele, zile nefaste deasupra. Cîte o gură de Tîrgovişte ducea zvon în tîrg că talianul se afla în disgraţie şi că geaba trimetea Princepelui embleme înfăţişînd fluturi ce mergeau spre o flacără, ceea ce în limbajul iniţiaţilor însemna: *Eu am ales dragostea care mă ucide!*

— *Eu o ştiu prea bine!* îi răspunsese, se zicea, în scris, înaltul bărbat, dar asta nu însemna mare lucru. Careva îl văzuse pe Ottaviano prin geamul chiliei, umblînd într-un cerc de cărbune, cu filacteriile pe frunte şi cu o calotă de plumb, gata să primească razele triste ale lui Saturn, îmbrăcat într-un vestmînt roşu, arzînd în cuptorul spagiric nu metale necoapte, ci mere. Urechi atente învăţaseră pe dinafară şi invocaţiile lui blestemate.

— Nu pe tine de ard, Asmodeu, spunea messerul spiritelor lui negre, tu aprinde numai inima acelui om, cum arde acest măr!

Stelele dominatoare ale cerului nu-l ajutau însă şi-atunci el îl chema iar pe Dumnezeul său:

— El, Elohem, Elohe, Zebaoth, Elion, Escerchie, Adonai, Jah, Tetragramaton, Saday, m-auzi? Dumnezeule, îţi strig numele după numele Saferoţilor, Tu ajută-mă, dă-mi-l pe acest om înapoi!

Se ducea la oglindă şi-şi făcea un semn cu un cui pe

frunte. Cei ce-l pîndeau puşi de Haricleia, o luau la fugă.

— E diavolul! spuneau.

Unul îl auzise cînd se jurase că va pune ruina pe ruină, ceea ce însemna că-l părăsise pe Dumnezeu.

Messerul aruncase pe foc nuiele de alun peste care presărase tămîie şi iar invocase spiritele:

— Ramură, eu te ard, spunea cu ochii săi albaştri plini de lacrimi. E inima, e corpul meu, e sîngele, înţelegerea, mişcarea şi spiritul Lui: Fă, îţi poruncesc ca el să nu poată să stea liniştit pînă în măduva oaselor sale, să nu stea per loc, să nu vorbească, să nu urce pe cal, să nu bea şi să nu mănînce înainte de a veni să îndeplinească dorinţa.

Dar se părea că nimic nu-l ajută. Primirea cifrei 1252 a *Ben Serafimului*, scris pe o hîrtie, îl lăsase rece pe Principe. Nici cifra 49 *haghiel nu-l ajutase pe messer.* Spre vară, ca din întîmplare, un rob ţigan îi adusese un mac, cules de mîna Principelui de pe cîmp, ceea ce îl vestea că temniţa îl aşteaptă.

Era sfîrşitul, putea să-şi caute o urmă în lume. Se spunea că îmbă- trînise şi că nu mai era frumos, unii îl văzuseră albit şi fără dinţi. Ceea ce ştiau însă cu toţii era că nu ieşea cu zilele din chilia lui, că gogea pe patul aspru, rostind rugăciuni. Nu mînca şi slugile adu- ceau talerele pline înapoi. O suferinţă cumplită îl încerca şi pe Principe. Umbla mult cu comisul Velea, cumpăra şi vindea caii de care iute se plictisea. Acest *taedium vitae* nu-i mai trecea. Prostul de Hrisanti îşi rupsese un picior la echîtaţie şi monarhul îl privea cu milă: „Iată pentru cine se pregăteşte un tron! Nu-i bun nici un grăjdar!” Nu are nici forţă, nici talent – e lipsit de ceea ce se numeşte *virtù*, nenorocitul! Se certase de cîteva ori cu Haricleia din cauza lui, dar toate astea nu-l supărau atît cît suferinţa celuilalt, claustrat şi bînd numai apă. Îl pîndea noaptea prin gaura practicată în peretele de

lemn al chiliei. Era slab, fără vlagă, arăta rău. Ottaviano îl simţea, şi se trezea din somnul, cel mai adînc, întrebînd cu glas sfîrşit, rugător:

— Tu eşti?

Nu-i răspundea. Fugea iute, cu paşi neauziţi şi se închidea în iatacul lui şi nu mai adormea pînă dimineaţa. Erau nişte nopţi pustii, fierbinţi, primăvara fusese o adevărată boală, tăcerea îl rodea mai rău decît orice alt necaz. Nu avea cu cine să schimbe o vorbă, îl chemase la el pe astrolog, dar acela tăcea încruntat în Bistriţa şi nu voia să-l vadă.

— Am să-l dau pe mîna gîdelui! De ce mi se împotriveşte atît!

Pe urmă se îmbolnăvise pe neaşteptate. O durere surdă în partea dreaptă a pîntecului se ivise de un timp. Îi trecea şi pe urmă iar începea. Era ca un gîndac care-şi face treaba în zidul cărnii.

— Am să mor, gîndise.

Chemase doftorii, aceştia nu ştiau nimic. Îl ciocăneau, îl ascultau, dădeau din umere: ;

— O toană, Măria-Ta, eşti ca bradul! Ia umblă, ia apleacă-te. Te doare? Nu? Vezi că eşti sănătos?

Dar nu era sănătos. Cînd termină cu toţi vracii, veniseră vreo doi şi de la Viana, se hotărî să-l cheme pe messer la el. Îl pedepsise destul.

Ottaviano se ivi, tot tînăr, tot frumos, cu ochii strălucind de o veselie fără seamăn.

— M-ai chemat?

— Mă sfîrşesc…

— Blestemele mele.

— Tu m-ai îmbolnăvit?

— De ce?

— Din ură.

— Desleagă-mă!

— Făgăduieşte că nu mai m-alungi…

— Făgăduiesc.

Îi luase mîna şi stătuseră aşa în lumina unei dimineţi reci de toamnă.

— Vei muri după mine, îi spusese şi pe faţa lui frumoasă nu pluti nici o umbră de regret. Dar mă vei urma repede.

Îi aduse după aceea cîteva bucăţi de pîine mucegăită, veche în care erau scrise, de la plămadă, cuvintele *Sator* şi *Rotas*.

— Mestecă-le bine şi o să te întremezi…

După trei zile erau împreună la o vînătoare. Pădurea Rotunda părea un templu de frunză roşie, în care numai aerul mai punea o culoare străvezie. Subţire, în părul lui ca mătasea, călărind alături de Principe, părea că uitase tot ce i se întîmplase. Era Antinous, dar din răutate, monarhul îl strigă altfel cînd o luă înainte cu calul său abraş:

— Zufolina! Era să-ţi trimit un sclav nomenclator să te-ajute să trăeşti liniştit.

Îl simţi mînios. Mai bine l-ar fi pălmuit. Ottaviano întoarse calul cu o smucitură repede şi-i stătu în faţă:

— Vorbele tale nu-mi fac nici un rău. Androginul este arhetipul primordial. Zămislesc lăuntric, sînt femeia şi bărbatul tău. Adam trăia cu Eva în el şi-l întovărăşea o Idee. La prima cădere, a Somnului, a rămas ceea ce e fiecare: Un ins! Reciteşte *Banchetul* şi nu crede că m-ai insultat…

Fugise departe, galopînd. Principele îl urmă mîhnit. Era răcoare, cădeau frunzele, aerul răsuna ca un metal. Caii asudaseră, miroseau frumos. Curtenii rămăseseră în urmă, ştiau că Principele nu-i sufere cînd se afla numai cu messerul.

Ottaviano îl aştepta lîngă un izvor. Apa bolborosea. O pasăre tăia cerul adînc de deasupra, fără nor.

— Aş putea să te ucid! spuse messerul rece, fără

mînie, dar la ce-mi foloseşte? Ascultă-mă! Mîine voi veni la tine, am pierdut destulă vreme, am o idee...

— Bine, vino, şi-acum, haidem înapoi, mi-este frică de tine, eşti nebun. Cine ştie ce-ţi mai trece prin cap...

În dimineaţa următoare erau în încăperea de taină a Princepelui.

Se făcuse primul foc, lemnele scoteau sunete vesele, miroseau a răşină. Ottaviano nu fuma şi bea cahfea. Lua rar cîte o smochină uscată, o răsucea între degete şi privea pe geam afară în piaţa deşartă.

— Nu-mi place oraşul ăsta, rostise pe neaşteptate.

— Mai mi-ai spus-o! Nu am de unde să scot altul.

— Ba da. O să-l clădeşti tu, de la început, va purta numele tău în vecii vecilor.

— Costă.

Messerul luase un fier lung şi aşeza lemnele din cămin pe cele două pisici negre, lucrate de meşterii ţigani de Mogoşoaia.

— Nu pe tine o să te coste, pe ei... Ideea mi-a venit citind nişte cronici. Pe vremea rivalităţii dintre Florenţa şi Pisa, gonfalonierul Soderini voi să abată Arnul şi să-l facă să se verse într-un lac de lîngă Livorno, în aşa fel încît Pisa să rămînă fără apă şi să nu mai aibe ieşire la mare. Era o operă hidraulică costisitoare în care poporul vedea o *ghiribizzo*, dar lucrarea a fost începută şi numai întîmplarea a făcut ca să nu fie desăvîrşită...

— Daca înţeleg bine tu ai fi divinul Lionardo care ar vrea să abată puturoasa asta de apă: Bucurescioara şi să-mi facă ieşire la mare. Ha, ha, ai haz, Ottaviano...

— Nu glumesc de loc, ar fi o operă măreaţă! Giangalezzo a con- struit diguri uriaşe abătînd apele Mincio, la Mantua şi Brenta la Padua. Tot el visa la secarea lagunelor veneţiene. Iată despre ce este vorba. Încă în timpul domniei lui Ipsilanti ce-a stat în tronu-ţi, Magnifice, un anume Franz Ioseph Sulzer a vrut să

unească Dîmbo- viţa cu o apă mai mare.

— Dar pe aici sînt locuri sterpe şi mlăştinoase, cu ce să lucrezi? N-am lucrători, n-am oameni pricepuţi, dacă aduc de aiurea, mă vor costa cît capul.

— Am să ţi-i aduc eu.

— De unde?

— Golim ocnele şi temniţele…

— N-ajunge. Trebuiesc mulţi. Nu se fură atît în ţara asta…

— Îi vom avea!

Principele îl privi. Messerul avea iar chipul diavolului.

— Ce-ţi trece prin minte?

— E vorba de acel lucru despre ce ţi-am mai vorbit, despre cura- jul de a exercita puterea chiar împotriva legii! Vom clădi oraşe după oraşe. O să mă uit în stele şi o să ţi le desenez. Ninive a fost ridicat după scriitura aştrilor şi rîurile sînt oglindite în cer. Tigrul se află în steaua Anunît, iar Eufratul în steaua Rîndunicii, oraşul Sippar în Constelaţia Cancerului şi Nippurul în Carul Mare, al tău va fi în Saturn…

— Un oraş trist, un oraş al morţii, doar tu mi-ai prezis… Ei, Otta- viano, Ottaviano, visez mereu un cîine care mă adulmecă…

— Lasă vorbele, îngăduieşte numai!

Nu făgădui atunci, se gîndea numai că puterea era trecătoare şi ambiţiile nebunului de messer atît de mari! De unde să ştie cîte nume de domnitori văzuse el bătute cu ciocanul ca să fie şterse de pe pridvoarele de biserică? Ca orice visător, Ottaviano trăia în viitor, dar înţeleptul învaţă de la trecut. Crezu că-i o toană care o să-i treacă, dar pe la sfîrşitul anului se trezi cu Ioan Valahul, la uşă.

Nu se întîlniseră de multă vreme. Bătrînul era slab şi plin de obidă. Venise pe sloată mare tocmai din munţii lui. Se ţinea într-un toiag şi avea în priviri o mînie ce cu

greu putea fi stăpînită.

— Ce-i, Ioane? Cînd te-am chemat mi-ai dat spatele, dar eu nu te-am pedepsit încă..,

— Mai are vreame Măria Ta...

—Ce vînt te-aduce?

— Necazuri şi vorbe grele. Umblă svonul că vreai să pedepseşti ţara...

— E şi-aşa destul de pedepsită, de ce-aş mai pedepsi-o?

— Asta mă întrebam şi eu! Pot să şed?

La îngăduinţa lui augustă îşi lăsase alături zăbunul de oaie care puţea a umezeală şi căciula dintr-un miel. Era tot în cămaşa aceea, şi de iarnă şi de vară, lungă şi aspră, prin care i se vedeau genunchii ciolănoaselor sale picioare.

— Vorbeşte!

— E adevărat că vreai să ridici oraşe noi pren pustie şi că pentru asta strîngi vinovaţi şi nevinovaţi şi-i pui să sape ca la Judecata de Apoi?

— A, e numai o vorbă...

— Atunci de ce adună zapciii pe datornici şi-i iau de lîngă ai lor? De ce ridică agia noaptea bărbaţii den aşternut şi-i duce unde nu se ştie? Nici pe preuţi nu-i mai respectă, ce mai are ţara asta, om cu cap se numeşte duşmanul tău. Doamne nu faci bine ce faci! Stai în fruntea unui popor răbdător ce ştie numai a se ruga şi a se supune, dar şi el cîteodată se mînie şi-atunci e vai şi-amar! Poate nu-l ştii cum trebuie, ascultă pe unul mai bătrîn. Nu face din judeţe o temniţă, nu bate şi nu umili. De ce ţi-au trebuit fapte nesăbuite, că te vorbeşte lumea! Ţi-ai batjocorit boerii şi-ai adus un cal în Divan, ai făcut din biserici neşte tarabe unde numele tău se vinde, aud că ai umblat iarna trecută într-o sanie cu cerbi, sfidînd sărăcia neamului. Faci pe împăratul roman, dar cui îi trebue asta? Stăpîneşte, dar nu asupri,

aibi milă de cei mai mici, ei se uită la tine ca la Phaeton, de ce le întristezi inimile?

Cuvintele lui Ioan nu-i plăceau. Se mînia repede şi nu dorea să fie judecat.

— Ioane, de ce nu-ţi vezi de rugăciunile tale?

— Neamul ăsta are şi el o minte şi mintea lui sîntem noi, cărtu- rarii. Mai ascultă-ne, şi nu te mai lua după slugi besmetice ce vor să facă aice ce n-au reuşit în alte părţi, dar noi nu sîntem gunoiul Evropei! Aşa să ştii! Lasă-l pe Dolcibene care proclamă lipsa de patrie ca o adevărată fericire, precum un filozof cinic de demult.

— Du-te!

— Mă duc, să nu mai mă chemi! Şi-aşa am venit greu!

Plecase bătînd din tălpoaiele lui de lemn, legate cu grele curele rupte. Părea un stîlp al mîniei celei mari, dumnezeeşti. După el intrase Evanghelina.,

— Ce-i, Doamnă? întrebase turburat încă.

— L-am auzit pe bătrîn şi-am intrat ca să te întreb dacă toate-s adevărate…

— Scorniri!

— Cum sînt scorniri cînd nu e om să nu tremure de frica Ta?
Pe-ai lui Andronache Gane, de te-au slujit cu credinţă şi te-au ajutat cu bani cînd ai avut nevoie, i-au luat pe toţi, spunînd cei de la agie că îţi ţin numele în deşert…

— Nu ştiu nemic!

— Ba să ştii! Pe Marele Vornic Ştefan Văcărescu, de este mazil l-au cetluit fără haine şi-l pun să scormone cu fierul pămîntul cu pungaşii şi cu soitarii din temniţa datornicilor. Pe vel stolnicul Ne- niul l-au ucis paznicii cînd a cerut să i se spună cu ce e vinovat faţă de stăpînirea ta. Umblă droaşcele agăi Matei Bălăceanu noaptea toată fără odihnă şi ia pe care apucă. Acum îi omoară frigul, la vară o să-i omoare setea. Lumea te ştia cu frica lui Dumnezeu, ce poci să-mi spui?

— Du-te, mamă! Lasă-mă…

— Ori ai nebunit, ori streinul ăsta ţi-este duşman. Nu-l mai asculta.

Evanghelina ieşise trîntind uşile ca să se audă în tot palatul, lăsîndu-l şi mai turburat.

Principele îl chemase pe messer. Ottaviano se ivise repede ca şi cînd atîta aştepta. Oamenii lui de taină îi spuseseră cu ce drum se arătase Ioan Valahul, tocmai de la Bistriţa.

— Ia vin, Dinocrate, ce-aud?

— Lenea are gură mare, Magnifice, nu asculta.

— Cum să n-ascult dacă-mi iei de lîngă mine oameni cu care m-am ajutat.…

— Ei gîndesc să te dărîme acuş…

— Stau nevinovaţi în mlaştini şi timpul nu e prielnic. Se spune că mor şi întreabă cu ce-au greşit…

— Nu i-am strîns încă pe toţi cei ce cîrtesc, mai e vreme, lasă-i şi uită-te la aceste planşe, sînt făcute după Vitruviu. Vom alege locurile de construcţie după ce vom spinteca pîntecul păsărilor, privindu-le ficatul. Cum vrei să fie ridicat templul ce o să adăpostească mausoleul tău, în picnostil, în sistil sau diastil?

Îi arătă pe rînd desenele şi vorbi fără odihnă.

— Sus, sub friză o să aşezăm eolipiile şi între aceste coloane bine proporţionate, statui. În toate oraşele noi, *in cella* vor fi ridicată statui şi *phiale*…

Îi pomeni apoi despre proectele acelei lucrări hidraulice, cu cheiuri de marmoră şi ape bogate pe care aveau să umble corăbiile. Desenul subţire le şi arăta reflecîndu-se în vadul Dîmboviţei cu valuri sporite. Erau acolo, pe planşe şi fîntînile la care visa de la începutul domniei nu numai acelea ridicate din puţinii bani ai altor domnitori, ci fîntînile lui despre care îi vorbise messerului în unele nopţi, construite în terase, lăsînd să cadă mari valuri de apă pe marmura lucitoare tunînd

dimineaţa la răsărituri şi şoptind noaptea. Erau şi orologiili lacunare şi înaltele clădiri de piatră, înconjurate de grădini, uliţi drepte, sub care aveau să curgă rîuri curăţitoare, spălînd Bucuresci de mirosurile sale grele, erau grădinile şi edificiile pe care orice domnitor visează să le lase urmaşilor. Numai mausoleul acela rece îl îngrozea… Jur împrejur, messerul imaginase imense orgi de vînt care la cea mai mică adiere l-ar fi plîns pe el, Princepele, stînd încremenit în raclă, alături de toţi ai lui. Văzu şi un obelisc drept plantat ca un copac în mijlocul unei pieţe deşerte.

— Şi-aici?

— Aici? în vîrf ar trebui o orgă colosală din burdufuri de piele de elefant, cum visa Raban Maur, arhiepiscopul de Maienţa în lucra- rea lui *De Universo*.

— O, Ottaviano, te gîndeşti mereu la moarte…

— Ea este învăţătoarea noastră… Opera vieţii se numeşte moarte.

— Nu am cultul cadavrului. Numai asiaticii privesc mereu morţii. În Ţara Românească omul dispare fără sgomot, se duce într-o gră- dină, ai văzut ce frumos este pictat lucrul acesta pe tîmpla bise- ricilor?

— Celui mort îi este indiferent dacă stă în pămînt, într-o grădină sau într-un mausoleu. Acolo nu vei sta tu, ci puterea Ta. Înţelegi? Ei nu trebuie s-o uite şi chiar dacă acum îi pui să scurme pămîntul cu nemica sau să moară, urmaşii te vor răsplăti. În piramide nu dorm faraonii, ci forţa lor. În nisipul de lîngă ele stau oasele nemer- nicilor, cine-i mai pomeneşte? *Et tibi magna satis*…

— Deşertăciune, Ottaviano, deşertăciune, toate sînt numai deşer- tăciune. Am ostenit, fă cum ştii, faptele tale mă vor bucura dacă sînt demne de laudă. Mie ceilalţi îmi sînt streini, şi suferinţa lor şi nedreptatea lor nu mă mişcă. Dar tu crezi că noi îl facem mai bun pe

om?

— Dacă nu-l faci mai bun, atunci distruge-l, Magnifice! E legea neîndurată a naturii!

Afară bătea un vînt rece de iarnă care aburea geamurile.

— Auzi, Faonius, acum se întăreşte lemnul în trunchii copacilor, vom avea pe ce sprijini ideile noastre…

Pe chipul messerului strălucea o exaltare fără margini. Singur auzea sunetul *hypate hypaton* al tetracordului divin…

*

Întru aceste fapte, cronicarul scria în paginile sale: Neputîndu-se odihni numai această ticăloasă de ţară într-o fărîmă de linişte s-au aflat că de la venirea acelui striin s-au înstăpînit ne- dreptatea şi frica. Nice un domn nu au dus legea pînă la cap, ei numai ce s-au lăudat că nu vor dormire pînă ce rumânii nu vor avea pe masă ce era de trebuinţă, pentru ei şi-ai lor, pentru bună starea lor şi o viaţă bielşugată, dar cine-i credea?

— Nu-mi trebue nemic alt, spunea fiecare în de sine decît o fărîmă de viaţă fără de groază. Ori pren delungarea vreamii rumânii învăţaseră că numai cu cuvîntul nu se fericeşte ţara, măcar numai să nu fi de-a pururea cu ghiaţă în inemă, să trăeşti, nu ca animalul, hăituit şi să te mai bucuri de sfînta lumină a soarelui ce nepăsător străluceşte deasupra noastră a tuturor.

Ori, striinul acela, scoţîndu-l de sub puterile Divanului pe prea Măritul Princepe ce-au făcut? Mai întîi i-au speriat pre cei mai curagioşi şi dacă nu i-au îndoit, pren iscusite cuvinte au împlut urechile stăpînului de mozavirii. Şi pre care voia să-l surpe, îl surpa. De sfatul urechilor lui numa ce asculta, pre nimeni nu mai întreba.

— Ce-au făcut Cutare?

— Au cîrtit împotriva puterii şi înţelepţiei tale, au dzis că ţara o căzneşti şi o jăfui întru împlinirea mucarelului.

— Au ei nu-şi cunosc datoriile, cît sînt de boeri, au ei nu ştiu ce mi se cuvine? Şi cum iute se mînia, îi băga în temniţe şi-n butuci, îi schingiuia să mai spuie şi după ce ţinea sfat subţire, numai cu cîţiva, cu Aga Matei Bălăceanu, cu exaporitul său şi cu slugile strîngătoare, numai ce aduna pre ceilalţi boiari şi le zicea cu o voce smerită: Făcîndu-se lucruri necuvioase împotrivă-mi şi nevoind Domnia Mea să vă mai turbur cu cele necazuri, am crezut de cuviinţă să-i pedepsesc pe Cutare şi pe Cutare după cît au păcătuit.

— Dar ce au spus, înălţate Doamne: mai întreba cîte unul ori lipsit de frică, ori din nevinovăţie. Princepele se mînia foarte în sinea lui, dar n-o arăta şi acela era pierdut, numai că El îi răspundea în marea mila sa că s-au legat nevolnicii pentru cusururi la haraci, ceea ce mare zulum au creat, scumpilor vecini şi protectori de la Stambul, ce întru sănătatea şi viaţa îndelungată a Padişahului lor se roagă El, Princepele, împreună cu cei mai apropiaţi, cum ar fi credinciosul său messer Ottaviano, ce este mîna sa dreaptă, neclintită întru slujirea dreptăţii şi-a adevărului. Ori se îndoia cineva de acest lucru? Să spună.

— Nuuu! se temeau aceia, ducîndu-şi mîna la gurile pătimaşe ce nu puteau rosti alt cuvînt. Ce erau nebuni ori duşi de pe lume să se lase şi ei desrădăcinaţi de pe suprafaţa pămîntului după ce auzeau ce auzeau în jur? Nu trecea noapte să nu se ştie că un prietin, ori vreun apropiat fusese scos den aşternuturi şi dus pre sub cumpăt. Asta n-ar fi fost nemic pentru că oricare era pregătit pentru mazilire şi pentru îndepărtarea de la curte. Scurtarea capetelor era dulcea răsplată a Domnilor, dar pentru ei pînă atunci fuseseră numai

necazuri mici. Ori ce se auzea nu se auzea bine. Aga Bălăceanu rupea oamenii şi-i căznea, avea porunci să scoată adevărul din neadevăr şi oameni ficleni, spuitori la agie şi vadnici se iviseră pretutindeni, în cancelarii, în odăile de taină, în spătării, unde aşteptau ospeţe luminate şi chiar în aşternut, pentru că dacă dai drum minciunii, ea are picioare lungi şi neaşteptate. Din trei, doi pîrau, şi dacă ar fi pîrît ce trebuie, încă mai mergea, dar care nu se silea să înfunde cît mai bine, putea să-l afle pre cel ce-l bănuia că face la fel? Minţeau şi soaţele şi ibovnicele. Messerul avea nevoie de număr întru acele munci ale sale ce le scornise, despre care mai gios o să povestim şi cum să plinească numărul decît numai ce silindu-l pre fiecare să spuie ceea ce visa noaptea? Încă şi multă răutate au făcut pămîntului acesta, pentru că dacă ar fi fost vorba numai de snaga boierimii, încă mergea, întrucît ea era coruptă şi mincinoasă şi-şi merita împuţinarea, dar zurba coborî şi mai jos. În mădularii comitetelor şi între creştini se ivi o mare zarvă şi îndoială. Se spuseră unii pre alţii, părinţi pre copii, băeţi pre mame, fiice pre surori şi amarnic mai pedepsi Domnul acest popor, drept, cinstit, cu frica lui Cel de Sus, dar iute spăimîntat. Să fi fost pus la opreală încă ar fi fost bine, dar mai curînd te rugai să fi atent de moartea ce era să mori, cînd auzeai pren ce treceau alţii. Multă sumă de suflete nevinovate pieriră în munci nemaiauzite numai pentru că pre ascuns, cu mare silnicie, ori cu rîvnă unii trimeteau răvaşe la agie, în care arătau că prietinii, lor, cu care şedeau seara la masă făcuseră vorbe urîte la adresa înălţatului Princepe, să-l ţină Dumnezeu, şi că nu se putea răbda asemenea nelegiuri. Ori şi cei pîrîţi scriau de spaimă cam aceleaşi lucruri în pîrile lor şi nu rar, frate de cruce se întîlnea cu frate de cruce pren temniţe şi se urau foarte, mai departe, înţelegînd cît de ticălos fusese fiecare. Pre care

nu-i certau cu tăierea capului, ori asta numa cu boierii cei mari se petrecea, îi silnicea şi se făcuse scîrbă mare în toată ţeara. Puţini rămăseseră în lege şi aceia pren noroc. Messerul, om cu ştiinţă de carte şi învăţat în politichi, adunase intelighenţia strînsă în curte la Academia gre- cească şi îi lămurise că Principele luminat dăduse o cărare luminoasă: ţării şi s-ar fi cuvenit a cinstire în odele lor şi-n aprinse cuvinte înfăptuirile pentru care se pregătea întreaga suflare, acolo unde viitorul ei avea să răsară ca un astru de foc, înaintea lumii întregi arătînd că şi un popor ce se credea că-e de nemic va fi în stare să se înfăţoşeze cu mare fală la judecata cea mare a naţiilor. Trăim un timp bărbat, zicea acela, messerul Ottaviano, gata să-şi pună gura în comparare cu Ercul. Mulţimea înţelepţilor adunaţi aice, trebue numai să cînte cazna şi avîntul fără de moarte a celor truditori care împreună cu ţăranii cei îndărătnici ce, dacă nu vor să priceapă, vor fi siliţi, vor aridica gloria Principelui şi a întregii populaţii la culmi nebănuite. Adunătura de slugi de cuvînt şi făcă- tori de versuri carcinice şi omerocentrice, de epigrame eroelegiace, bătu den palme cu mare bucurie, arătînd că atîta aştepta de cînd lumea, că pentru asta fuseseră zămisliţi din pîntecele născător al mamelor lor.

— Salutăm şi sărutăm întru Cristos pe prea iubitul şi învăţatul sfătuitor al Principelui, iubitul nostru messer Ottaviano, dzise tare cu acel prilej Macarie Cuful, mai marele peste ceata de lătrăi, ce mai slujiseră la toate curţile şi staseră la toate mesele, făcuţi parcă numai pentru aşa ceva. Să ne curăţim deci de nedreptate, adăugă, să făgăduim şi să luăm hotărîre în faţa cinstitului lemn, ce e crucea ca să sprijinim toate aceste înţelepte măsuri. Că dacă, încheie el, cu o pildă de o spunea mereu la orice prilej şi masă, fie că se potrivea, fie că nu, plouă în aprilie doauosprezece dzile şi în mai,

una şi termină, valorează puiul cu cerboaică cu tot! mai pe scurt, că dacă se gîndise Princepele la începutul anului la aşa o istorie, avea să fie bielşug, întru cît acela, messerul le şi înfăţoşase planşele sale, arătîndu-le palatele de mermer ce se vor arăta în apele Dîmboviţei pătrunse de izvorul nesecătuit al altor rîuri, umplînd, cum spunea el cu o gură dulce, Capitala de rod al apelor, crescîndu şi fiindu, oglinda nemaipomenitelor edificii. Fu mare afanisire şi direguitorul afacerilor Princepelui aşternu masă mare şi le-o aşeză dinainte ca să mai laude aceia cu vorbe duioase măreaţa construcţie ce i se puneau capetele taman în acele ceasuri sfinte şi binecuvîntate de Dumnezeu. Mai dzicea messerul că Princepelui tare i-ar mai fi venit bine în urechi şi unele cîntece adresate înţelepciunei sale şi că dacă, nu că-i învaţă el, l-ar numi fiecare corifeu al ştiinţelor, ceea ce şi era întru cît nu dormise pren biblioteci, la Italia şi la Stambul, pe unde rătăcise, tare s-ar mai bucura. Ar mai fi aşa un cuvent ce tare l-ar mai încălzi: Părinte al luminii şi-al naţiunii, grăitor întru fericirea poporului. Macarie Cuful, mai marele Academiei greceşti ce de mult aştepta un astfel de prilej, mărturisi cu ochii în lacrimi că demult gîndeşte astfeliu şi că soarele lui lumesc, cum o ştie toată lumea şi poate s-o dovedească, Princepele său este, şi o va dovedi printr-o muncă neostenită. Se băură multe pahare, deşi acela, exaporitul, nu se îndemna, ci numai îi asculta şi veniră fiecare, pre rînd, ca să arate ce are în suflet. Dumnealui Antonie Spadone, înalt şi pletos, numa curi şi veselie la astfel de întruniri se strecură ca un şarpe pe lîngă demnitarii ce-l însoţeau pre messer şi zise cu vocea lui tunătoare, ce putea fi şi moale şi unduioasă cînd voia: De azi s-a împlut de bucurie gura noastră, să ni-l ţie Dumnezeu pe Princepe că este unic! Nice Lazăr Scriba de Trapezunda, dascăl fălos, scriitor secret de

denunţuri, puţindu-i gura mincinoasă ca o lagumie nu se lăsă mai pregios şi lăudă foarte mintea puternică a Domnitorului: Noi atîta aşteptăm, să înfăţoşăm în săracele noastre cuvente, ce nu aveau pînă azi nice un acoperămînt, marile sale gînduri ce nu s-au născutu întîmplător, cum nu întîmplător stă Dumnezeu sus, pe tronul ce- resc. Marcu Cipriu, grămătic ce avea un spate de parcă tot l-ar fi bătut cineva cu picioarele zioa şi noaptea acolo, de l-ar fi gonit din urmă cu huiduieli şi înghionteli nu se lăsa nice el şi uitîndu-se ca un gudel ţinut la uşă în ochii messerului ce-l ştia omul de taină al Princepelui, adaogă că va studia cu grije tot ce foglietele vor scoate la iveală, ca nu cumva vreo greşală ori vreo căznită laudă să se arate luminoaselor priviri ale Magnificului Domnitor. Erau toţi tîrîţi la picioarele exaporitului, vinul băut şi bucatele alese le ridicase mintea pe culmi nemaivăzute. Gheorghi Crisogon, împreună cu Neftiotache Buhuş ziseră că lor le şi îmbla mintea ca o mlaştină însănătoşită de apele primenitoare ce fuseseră cuvintele iubitului messer, că au aripe şi că abia aşteaptă să cadă pe o scîndură de masă să se uite în sus şi să cînte precum pasărea fericită, Alcion, în cinstea, sănătatea, dulceaţa şi iubirea înălţatului Princepe. Era o dragoste suprapămîntească ce se ivea în acel ceas minunat, se ridicau vorbe superbe, cu trene nemaivăzute de laude, ca şi cînd într-adevăr muza poeticească s-ar fi aşezat cu totul în acele încăperi ale Academiei ce acum erau luminate de mari feştile că sosise noaptea şi ei tot mai petreceau. Trandafil Lambru, de scrisese în viaţa lui şi o *Christoithie*, se ridică pe neaşteptate împins de vederea altor bucate ce soseau pe tăvi falnice şi mărturisi că a auzit în chiar acel moment trompetele sfinte ale prea fericitului Patmianu ce trăise la Athos în mare sfiiciune, inspiratorul său care-i dictase această odă ce ruga a fi iute scrisă pre

ceva şi înaintată Domnitorului pînă la culcare:

Oda cea dentîi, glas doi, irmos: Valul cel învăluit al mărei...

Adunări de înţelepţi şi de ritori eminenţi cu dreptul încununaţi pre divinul erou, precum şi victoria poporului pios pre marele în- ţelept şi pre Princepele Daciei, pe care l-a încoronat puterea cea tare a dreptei stăpînului. Acum într-adevăr s-a arătat locuitorilor ortodoxi ai Daciei timpul vîrtoşiei, pierind descurajarea cea rea, toţi se bucură cu plăcere nemărginită, căci rosa cea dorită a înţelepţilor stăpîneşte preste Vlahi.

Împărate al Împăraţilor, Fiule al lui Dumnezeu şi Cuvinte, dă învingeri strălucitului, păzeşte-l pururea în favoare mai pre sus de cei ce l-ar supăra, cel ce este fericirea săracilor şi persecutorul nele- giuiţilor, că a venit să ne mîntuiască de necazuri...

Macarie Cuful simţind că începe o adevărată olimpiadă a ver- sului cel linguşitor se aridică de la loc şi stăpînindu-şi lacrimile ce iute îi curgeau de-a lungul obrazului, cu orice prilej, se avîntă or- beşte în lupta poeticească.

Oda trei, glas doi, irmos: Cîţi ne-am izbăvit din cursele vechi...

Cu ochii lui, ca azulul, şireţi şi plini de o plîngăcioasă solicitu- dine, zise cu patimă:

Cîţi sîntem adoratori ai fiinţei ce-i în trei lumini, A Tatălui, a Fiului şi-a puterii Mîngîitorului, să ne veselim şi să plesnim cu mînele, melodii împletind acestui Princepe, căci este puterea scăpătaţilor lipsiţi.

Zare luminoasă s-a aretat nenorociţilor, mîntuitor al săracilor, scăpare celor în pericole, compătimitor şi protector celor scăpătaţi, deci tot închinătorul pios să slăvească puterea cea tare a lui Dum- nezeu, stăpînul. Cîntare armonioasă den inimă să facem stăpînului cerurilor, celui ce ne-a dat glorie, acoperămînt norocit şi

priitor săracilor….

Cei din jur bătură din palme cu bucurie foarte mare, să-i audă şi messerul, cît mai ales, Macarie, Cuful ce mai marele era preste ei şi dacă l-ar fi zărit pe vreunul că nu se arată fericit de compunerea lui era primejdie să-l scoată din Academie, ori să-l roadă la pungă, dînd din umere cînd s-auzea că mai sosiseră bani de la Mitropolie întru susţinerea acelui lăcaş de cultură ce trebuia să cînte de acuş înainte ca o orgă prea fericită întru slava Princepelui.

Făptura lumii părea spoită în arginturi şi aur, Ţara toată o luminoasă alcătuire şi messerul se pregătea a spune de cum se va întîlni cu luminosu-i stăpîn că exista unanimitate şi că găsise în acel loc distins numai flacără a inspiraţiei, ceea ce va ridica un maldăr de cuvinte ce se vor auzi şi preste hotare pînă în urechile măreţului Padişah, ce atîta voia: să fie linişte în Ţara Românească, fiecare să-şi dea ce-i al lui întru odihna şi liniştea lui ce nu trebuiau sdruncinate de tulburări. Numai că odată isprăvită această strălucită întrunire a intelighenţiei, caznele nu se opriră şi silnicia se făcu şi mai mare.

Agia îi strînsese demult pre mitarnici şi pre tîlhari, pre leneşi şi pre cei ce nu voiau să ştie de lume, şi ei căsneau acuş într-un loc plin de soare şi fără apă, ca să sape noua matcă a Dîmboviţei, dar cum ţăranii cîrteau şi se împotriveau fură arse sate cu foc şi Princepele trimise răvaşe: *Nu voi să mă mînii împotriva celor ce s-au sculat asupra domniei mele şi a ţării cu rea ficlenie, ajunsu-mi-au legea şi judecata să piară după lucrurile şi vina acelora ce şi-au luat pînă acuş plata, ca neşte oameni răi, şi călcători de jurămînt ce nu vreau să-i înmulţesc…*

Dar cum între aceştia nu se ridicau pîre, întrucît poporul e curat şi nu spune minciuni, începură vameşii fără de lege să-i stăpînească în silnicie şi să le ia tot din

ogradă, să-i pună la munci nedrepte şi aceia se răsvrătiră şi dacă nu fură prinşi aşa cum doreau oamenii stăpînirii, se pribegiră şi goliră satele. Aşa se făcu fără greutate că seimenii şi zapciii de plasă au strîns ţara şi abătură năpăşti nespuse asupra nevoiaşilor ce se duseră în dorul lumii, săraci, istoviţi, bol- navi şi mîncaţi de griji. Şi cum nu se mai putea altfeliu decît cu strîmbul, cine să-i scoată din foamete pe nenorociţi care vrură să-şi cate ei singuri jurători sprijinitori, dar unde să-i găseşti decît în codru, încotro apucară cei mai mulţi. Den Bistriţa, auzind mereu cele nedreptăţi şi încălcări de legi ale messerului, ce în numele Prin- cepelui chinuia oamenii, Ioan Valahul scrise cu mîna lui: *Amar celui ce se socoteşte el însuşi îndeosebi, iar pre alt pre nimeni nu întreabă de sfat, că acela nu este de nice o treabă, şi se pierde el însuşi şi se va chema nebun pentru semeţie...* Ori i-au ascuns cele scrise de astrolog, ori nu au vrut să răspundă, oamenii agiei îşi vedeau de treaba lor nebunească. Se ivise iar birul de lună şi galbinul de fum, demult uitate şi ţăranii mîncau unghii de cal mort ca să se ţină, întru zadarul lor. Oameni răi şi ucigaşi îi vînau care nu s-ascundea unde trebue şi-i ducea bătîndu-i cu bice spre acel loc de pierzanie despre care peana noastră abia cuteză să scrie, cu scîrbă, că în vecii vecilor de ruşine va rămîne acea faptă pe care nimeni nu o făptuise în pofida neamului nost ce multe au văzut şi suferit, călcat cînd de varvarii lăcomoşi, cînd de neamuri striine şi ele fără milă, numai că aceia obiceiurile nu le stricase şi în afară de ce arseseră şi luaseră cu ei, nu pociseră sufletul, pentru că acuş, pînă şi clerul minţea, pus de mintea stricată a messerului a spune că bine face acel ce se supune puterii domneşti ce pentru toţi gîndeşte şi întru fericirea lui viitoare făptueşte. Aşa că erau pline judecătoriile de martori ce se aflau mincinoşi sau ce cu strîmbul fuseseră giuraţi

întrucît isteţ cum era, exaporitul nu ar fi vrut să-l primejduiască pe Principe şi să se audă la curtea Padişahului, ori prin striinătăţi că legea e ocolită şi nerespectată. Înveliţi în obraze dureroase, orăşeni, mai săraci ori mai cu stare, birnici, ori slujbaşi milogi, erau tîrîţi în faţa judecăţilor şi după ce fuseseră schingiuiţi în locuri de taină, mărturiseau vini nemaipomenite: că luau numele Domnitorului în deşert şi că noaptea în loc să doarmă creştineşte urzeau împotrivă-i, ceea ce mare turburare stîrnea şi grijă. Tirăneştile porunci nu se opreau aici că locul acela ce împuţina pre mulţi cerea mereu alte făpturi sdravene. Şi cînd terminară cu ele îi luară şi pre bolnavi şi-i tîrîră şi-i pedepsiră cum ştiau ei mai bine. Tot omul căznea în acele zile să se ferească să nu cate şi să găsească vreo moarte ocărîtă, dar năpasta cădea ca din cer şi nu ierta pre nimenea. Veneau veşti amare că ţara era băjenită şi fugită toată, mai dădu Dumnezeu şi o secetă cumplită ce stingea vieţile şi oamenii mai că nu se mîncară unii pre alţii. Dînd mare strîmtoare celor potrivnici şi groaznice înfricoşeri, messerul lucra ca dracul cu ai lui. Vrăjmaşii adevărului ziceau că acei nevinovaţi erau ridicători de zarve şi că trebuiau să ispăşească, unde-i duceau ei noapte şi zi, fără hodină. În cîteva luni aceia strînseseră cît aveau nevoie, cu care, boi şi salahori, puşi să taie lemne şi să le care, să ridice grinzi, laţi şi poduri, să aridice încăperi, cum or fi pentru cei ce aveau să păzească o asemenea oştire de lucrători strînşi cu sila, ce mai întîi trebuiau vegheaţi să nu fugă, ori să scapere revoltă. Arnăuţii fuseseră într-armaţi bine şi nu se arătau cu milă, chiar cu cei pe care boala iute îi ajungea şi-i punea la pămînt.

Într-un loc ars de soare vara şi fără apă, bătut de vînt iarna şi stăpînit de mari viscole, în neşte mlaştini care-ţi scurtau viaţa, căzni ţara toată, cu sfinţii ei în frunte ce

nu ziseseră, unii, ca aceia, cei mai mulţi, cu muncitori ai pămîntului celui românesc ce se uitau la el ca la obrazul lui Dumnezeu, dar acel pămînt nu era al ţării parcă, ci Iadul, locul de ispaşă al nenorocitei de adunături în zdrenţe, bătută şi umilită cu bicele, puşcată cu puscile cînd nu mai tăcea şi-şi striga dreptatea. Ce gînduri şi ce suferinţă se adunau aice, în locul cum- plit unde mureau cîte o sută pe zi, căraţi pe năsălii şi aruncaţi mai încolo, fără groapă de se împuţise locul curînd şi începuse a mirosi a hoit? Piereau pînă şi oştenii în lefi mai împuţinîndu-se apa şi cele de mîncare, darmite cei strînşi de la locurile lor. Fu un chin fără nume, că totul era protivnic, pămîntul nu se lăsa, ori luneca, cum era în mlaştinile ce pîndeau viaţa omului ca jivinele, ori erau tari ca stînca şi aruncau numai scîntei. Rumânii nu aveau scule, se lucra cu roabe şi unelte sărace, nu s-arăta spor şi ţînţarii şi lipsa de apă erau necruţătoare. Oamenii se făcuseră nesimţitori, nu se mai uitau la cel de alături ce se prăbuşea, pentru că sosea seara şi se făcea adu- narea muncii şi era vai şi amar de cel ce nu săpase locul cum trebuie. Noaptea se auzeau bătăi şi se făceau apeluri neaşteptate, care încercase să fugă fuseseră hăcuiţi pe cîmpuri ori aduşi cu laţul de gît şi batgiucuriţi ca să fie de paradigmă în faţa tutulor.

Cînd nu mai puteau, toţi strigau în cor spre paznici cu glas tare şi cît mai puteau:

— Apă! Apă!

Se încreţea carnea pe seimeni auzindu-i şi neavînd de unde, le strigau:

— Beţi-vă pişatul!

Paznicii bănuiau că într-o zi, aşa cum stăteau cei mai răi, în lanţuri, ori la obadă, vor rupe totul sălbăticiţi şi-i vor copleşi, dar aceia cădeau sfîrşiţi şi-atunci începeau biciuirile şi cu toţi cîntau în cor, cu ce glasuri mai puteau întru mîntuirea lor, ce se stingeau aice, în locul

fără cruce, fără Dumnezeu, numa fiindcă Princepele, ori nebunise, ori nu ştia la ce pedeapsă stăteau cu toţii, lăsîndu-şi copii fără mai nimenea.

Ori cum să afle El ceva cînd deschidea dimineaţa foglietele proas- pete şi citea cu nesaţ cuvintele meşteşugite ale grămăticilor şi lăudătorilor.

Văzînd Dacia cea mizeră şi mult suferitoare, îngrijitorul tuturor înţelepţilor şi stăpînul şi-au amintit iarăşi de făptura cea aleasă pen- tru care te-a şi dat pre tine şi ca o victorie tare şi puterea poporului celui pios.

Ca să duci la păşunea cea curată şi de viaţă dătătoare păzindu-i cu potrivite regule ortodoxe, ai venit acum, stăpîne luminînd ca blîndeţe pre toţi cei ce se află sub protecţia ta prin frumuseţea şi luminarea spiritului... cum scria Lazăr Scriba de Trapezunda pren cafenele şi lăudîndu-se cu graţia Domnitorului ce se gîndea să-l facă pre el mai marele Academiei în locul lui Macarie Cuful, ce se dogise şi spunea şi vorbe aiure cînd îl lua gura pre dinainte.

Ori credeţi că acela şedea degeaba? El ar fi scris de trei ori pe zi ode, dacă ar fi avut unde să le înfăţoşeze numai ca să fie ţinut unde era ţinut, că de-acolo el şi-ai lui mîncau.

Aşa că a doua zi puteai citi în acelaşi loc unde erau puse planşele messerului cu clădirile cele noi ce trebuiau aridicate şi cu splendoarea rîului sporit al Dîmboviţei:

Oda cinci irmos, Spălaţi pren curăţirea spiritului. Pre duşmanii cei întunecaţi şi pre lupii cei stricători alungă-i cît mai departe de reaua judecată, iar pre turma ta îndreapt-o în cale nouă, şi la slava cea plăcută a dreptei judecăţi, ca în curînd întărindu-te, să mîntuieşti pre servii tăi.

Precum spre fala israeliţilor a venit de demult marele Moisi mîn- tuitor divin, aşa acum, împăratul a toate cel

neînceput te-a trimis pre tine, putere tare, mult pătimaşei ţări ce era în întîmplări mult alunecoase.

Iată s-a arătat harul împăratului a toate către locuitorii Valahiei salvator, s-a ivit de la cel nepîngărit, şi veselia a strălucit cu multă putere. Deci oricine cu rîvnă să se apropie ca de un Părinte...

Frumoase mai erau cuvintele ce astupau şi îngropau atîta sufe- rinţă nevăzută, şi cum mai cîntau muzicile meterhanelei la sărbă- torile cele mari ale aniversării Domniei şi cum se mai bucurau sluj- nicarii şi cum mai băteau balghemezurile şi se arătau boerii scăpaţi de urgie cu aparataxis. Se făceau dunamnale după dunamnale şi nimeni nu mai voia a ştire de cei băgaţi mai întîi în obezi şi chinuiţi. Care scăpa se ruga la Domnul Dumnezeu să-i mai dea şi ziua de mîine, că de rest cu atîta pîră şi ură, nu se mai ştia.

În acel timp, messerul mai scornise ceva ca să-l ridice şi mai mult în ochii ţării pe strălucitul său stăpîn. Numai ce se auzi că la acel loc unde lucrau atîtea mii, în chin şi moarte s-ar aduce cu greutate şi mari năcazuri păduri de pren alte locuri unde prisoseau ca să ocrotească împregiurimile şi să le împle de umbră că prea era plin de arşiţe. Vorbele iar crescură trecute prin flacăra grămăticilor şi scribilor ticăloşiţi ce se apucară cu sîrg să vestească lumii în rînduri meşteşugite luminata veste.

În ultima lui odă, a patrusprezecea, Antonie Spadone, scria cu
hărnicie:

Profetul cel de trei zile din pîntecele leului.

.. Din noaptea întristărilor ne-am mîntuit, înălţînd cîntări să lăudăm pre Domnul că părinte este cel ce ni s-a dat. spre guvernare, roza cea frumos înfrunzită a celor cu minte pioasă, dînd har şi iertare de gresale. Cel mai distins în casele împăraţilor singur tu numai cunoşti escelenţa Domniilor. Pentru aceea ai fost preferat

înaintea tuturor Principilor, atît a celor tineri, cît şi a celor bătrîni. Că eşti erou ca un gigant strălucitor.

De la natură eşti cel mai nobil dintre părinţi, prin fapte eminente te distingi ca Soarele, eşti mult slăvit prin purtările-ţi pioase, văr- sător de ploi te-ai făcut supuşilor, care varsă rîuri îmbelşugate de minte prin aceea că pădurile tale vor rodi în pămînt şi vor aduce nourii cei bogaţi ce vor uda pămîntul ţării şi seceta şi paguba va fugi de la noi...

Se zicea că după ce se tipărise această odă, Macarie Cuful voise a-şi tăiare vinele şi a muri întrucît o asemenea frumuseţe clătinase mult pe Princepe şi se audzise că lăcrăma de cîte ori messerul intra la el şi i-o citea.

Ce-i adevărat e că Strălucirea Sa i-au chemat la ei, împreună cu alţii, cu cei ingineri tocmiţi cu ştiinţa lor de către exaporit întru ri- dicarea acelor lucrări hidraulice de mare importanţă şi le dăduse ordine şi medalii după obiceiul vremii. Fu mare acastasie între gră- mătici întrucît, tot la sfatul messerului, nu pătrunseseră cu toţi cîţi erau la Academie în palat, fiindcă zicea acela, era bine ca toţi să străduească şi să găsească cele mai bielşugate vorbe întru ridicarea faimei Princepelui lor, ori dacă cu toţii ar fi căpătat onorul, unde ai fi agiuns? Aşa încît se svonea că dacă nu erai alcaliu, adică om cu trecere pe lîngă ipistaţii de la cancelariile domneşti, geaba stră- duiai acasă pe hîrtie că şi odele se înmulţiseră şi nu mai era vreme să le citeşti, ori dacă cineva le-ar fi arătat după trebuinţă iubiţilor ochi regali, altfel ar fi stat lucrurile. Umbla vorba pînă în bitpazar că dacă ai fi găsit prochimen, adecă un subiect cum trebue să-l mîngîi pe la ureche pe Prea Înălţatul bine ţi-ar mai fi mers şi cine zicea Doamne ia-mă! Aşa că se puseră, care erau scăpaţi şi dormeau în patul lor să scrie ode, care mai de care, cu har, ori făr de, cum puteau, cum

auziseră, cum credeau fiecare că e mai bine. Se umpluse cancelaria domnească de scrisori şi scriituri şi fu nevoie de un anunţ ca să se mai oprească acest val de adoraţie ce nu mai putea fi istovit. Membrii Academiei greceşti plecară către locul marei lucrări şi se întoarseră pe rînd cu veştile cele mai bucuroase. Imnuri slăvind munca se iviră iar în duium, cei ce aveau deprindere cu condeiul se întreceau cu cei hărăziţi cu penelul. Stampe mari erau atîrnate pren tot locul în care era desenat mai ales viitorul Bucuresci, capitala ţării, plin de canale ca Veneţia, într-un biişug de ape şi edificii, de fîntîni care mai de care mai mîndre.

Între-aceste sărbători ale cuvîntului şi ale creaţiei se mărise darea de varză şi darea de mazăre, dar nimeni nu scotea un cuvînt, parcă fericiţi să sprijine nemaipomenitele înfăptuiri cu ce puteau ori nu puteau. Birnicii alergau cu limba scoasă că li se făcuse socoteală la încasări şi nu puteau cădea sub ea cu nice un chip. Care n-aducea cît trebuia ar fi picat în cursele celor ce trebuiau găbjiţi şi cine-şi vinde lui viaţa altora? Aşa că apăsarea era şi mai tare şi mai neîndurată. Temniţele gemeau, judecăţile nu se opreau nice ziua, nice noaptea, judecătorii făcuseră scurtă la limbă osîndind nevinovaţi, fără ca inema lor să se împle de vreo nelinişte.

Întru aceste se ivi ca o stea strălucitoare o altă mare idee: să se ridice o întrecere între cei ce ştiau a turna bronzul au să mînuie dalta în mermer, şi cine s-ar fi simţit în stare, să dibuiască în metale sau în piatră chipul nemuritor al Domnitorului ce avea să fie cel mai mare ctitor al acestor locuri. Şi iar începură imnurile şi odele şi care mai de care vru să dea ideile cele mai bune. Se căutară locurile cele mai prielnice, se făcură desene, cum ar arăta această minunată gîndire în piatră ori în bronz. Mai că nu se bătură pînă să se înţeleagă cum să arate Princepele: călare, ori pe jos, pornind spre

Stambul către Măritul Padişah pe care-l urma în calea-i glorioasă şi fără de moarte. Cei mai mulţi ţineau să-l vadă pe Strălucirea Sa încălărat în largu-i vestmînt, ţinînd de dîrlogi un armăsar arăpesc, nu gloaba aceia bătrînă şi băşinoasă care sta la loc de cinste în orice Divan, laolaltă cu boerii şi se bălega nepăsătoare, ci un falnic animal ca al lui Alexandru cel Mare, ce trebuia mai întîi dăruit. Erau treburi încurcate pentru că nu se ştia dacă Măria Sa ar fi avut timp pentru aşa ceva, prins în trebile sale domneşti ce nu-l scuteau şi nu-i lăsau odihnă odihnită. Ar fi trebuit careva să-i semene şi pus călare, ca să se inspire artistul cu dalta, dar cine îndrăznea să creadă că există o asemenea fiinţă care să semene, auziţi, oameni buni, cu Înalta Faţă, cu Strălucirea Sa? Asudară, vorbiră, umblară, trebile se încurcau şi mai rău, noroc cu Princepele însuşi ce iute aflînd nebuniile acestei adoraţii spuse într-o dimineaţă messerului că era rătăcit de-a binelea, pentru că încă se credea la Italia lui unde domnitorii puteau să-şi ridice statui în viaţă fiind, dar nu aici, unde o asemenea faptă aflînd-o Padişahul, tare s-ar mai fi mîniat.

Astfeliu de fapte se pot petrece numai atunci cînd, cum spunea Ureche, Domnul însuşi este judeţ, însuşi pîrăşte, însuşi împle legea.

În anul bolnăvirii şi stingerii Marelui Padişah, care murise prin februarie lăsînd o mare jale în multe suflete şi mai ales în al Prin- cepelui se svoni că lucrările hidraulice vor înceta pentru că mult istoviseră visteria. După durerea prelungită de la curte unde sfetnici şi boeri îşi arătară cu multă suferinţă tristeţea de care se lăsaseră coprinşi, trebile începură a se aşezare. Ispräviseră şi grămăticii de la Academia grecească cu lungile lor elegii funebre în care deplîngeau universul că au pierdut steaua Orientului şi că lumea a rămas mai săracă de la dispariţia bătrînului tiran ce băgase groaza

în raialele sale, scurgîndu-le de snagă şi putere, jefuindu-le cu multă ştiinţă, jaf însoţit de osanalele cele mai neruşinate, în forme paroxistice ce mereu trebuiau reînoite. Acum, Acela şedea în mormîntul său din piatră şi noul Sultan se pregătea să primească primele semne de credinţă.

*

Deci Principele răsfoia într-o dimineaţă *Foletul*:

Fruniol dzicea la luna a doua:

Aerul este blîndu

Toată, plina de lacrimi o văz, o curte, temîndu-se să moară unul den mai marii săi…

Chieravale dzicea:

Într-o curte se sfătuescu a se lepăda de cuventul dat.

Noroadele despre răsărit sînt turburate şi cu puterea gîndescu împingerea înapoi silei ce le face.

La o vorbă de iarnă, Vulturu fulgerător al lui Zevsu dzicea:

Vor fi mai mulţi soli în lume decît olăcari, mai multe vorbe decît hotărîri trebilor, mai multe împărăcheri între puternici decît dra- goste.

Frumoasă lovire se va auzi…

Acel mare care gîndia să soarbă toată lumea într-un ou proaspăt, vezi-l acum cum au rămas!

Auz că se naşte o prăpădenie unde nu se gîndia.

Îl chemase pe messer şi-i arătase paginile acoperite cu litere mici, greceşti.

— Toate sînt scrise aici şi tu vreai să-l omor pe bătrîn…

— Nu eu vreau moartea lui, el şi-o face, zisese Ottaviano cu zîmbetul acela ce putea fi şi o ameninţare şi o dorinţă în acelaşi timp. De ce n-au venit cînd l-au chemat Domnul său? Unde se crede?

Orice Principe l-ar fi legat cu o piatră de gît şi l-ar fi dat pe o apă. Nu răul trebue pedepsit ci începutul răului… şi pe urmă întrebase cu candoarea lui de copil: Şi ce mai scrie acolo?

Principele citi la întîmplare răsfoind paginile şi apropiindu-se mai bine de fereastră pentru că afară ploua şi era o zi întunecată, fără lumină, plină de lapoviţă, dintr-un martie rece.

— Scrutinia stelelor dzice:

O, cîte nebunii născu de un cap ce spune: aşa voi!

Moartea tae o ţară, dară cine va să ştie…

Cine au hiclenit pre mai marele său, tare îl doare capul.

Messerul împinsese în foc un buştean.

— Citeşte, Magnifice, că-mi place…

Iar îl batjocorea pe Ioan Valahul, prefăcîndu-se că ştie ce scria acolo înainte de a fi auzit.

— Contra Tartana, dzice la şfertu dentîi: *Trebile lumeşti iar pleacă la rău.*

— Totdeauna ceva pleacă la rău în lume, nu-i nimic nou în asta, Mărite…

Principele găsise ceva ce-i părea a semăna cu viaţa lor.

— Uite, Cercătorul de stele dzice: *O corună care are lipsă de bani, munceşte în ce fel va scoate banii din punga supuşilor…*

S-aud în Taur şi-n Veste multe turburări.

O să ştiţi lucruri negîndite: veţi auzi cum găinile au zgîriat pe cocoşi, gîrlele nu vor mai fi gîrle, căci în loc de apă va curge sînge într-însele. Multe ziduri fărîmate, cetăţile ca şi stelele vor cădea la pămînt, căci nu se aude nimic alt fără cît războiul.

— Mincinosul, bine le mai potriveşte, face din stele grăitorul lui, iar Foletul îi este slugă care te ameninţă şi-ţi dă sfaturile pe care el le doreşte…

— Îl urăşti, Ottaviano! Spune-mi mai bine ce fac banii tăi. Pe care de mult îi aştept? Nu cu ei trebuia să ridicăm palatele şi edificiile despre care atîta mi-ai vorbit?

Messerul îl privise deschis.

— Ştii ce zice Paracelsus, Magnifice: alhimistul nu urmăreşte să facă nici aur nici argint; rostul lui e să ajungă la esenţele supreme, îndreptîndu-le spre rău.

— Ah, farfalone, bufon am la curte, de ce-mi mai trebuiai? Ţi-am zis doar că aici numai minciuna clădeşte. Stăm pe nisip şi eu am putut să visez.

Tăcuseră împreună ascultînd focul şi vremea rea de afară, care spoia geamurile cu frig şi viscol.

— Philolaus, rosti mai tîrziu messerul, spunea că realităţile sînt fie limitate, fie nelimitate, fie limitante şi nelimitante, numai neli- mitate nu pot fi, întrucît adevărul e că realităţile nasc nu numai din ceea ce limitează, nici numai din ceea ce este nelimitat. Ordinea lumii, fără doar şi poate, şi-a lucrurilor aflate în ea au fost create ca o armonie, începînd cu ceea ce limitează din ceea ce este neli- mitat….

— Şi ţie îţi ajung aceste cuvinte după ce m-ai minţit?

— Agrippa ne învaţă, continuă Ottaviano, cu acelaşi glas moale, fără căldură, că aerul concentrează în sine toate influxiunile cereşti şi ca o oglindă divină, reflectă toate lucrurile făcute de natură şi artă, precum toate limbile şi vorbirile. Şi toate acestea pătrunzînd în om fără ca el să ştie, îi apar sub formă de visuri. Eu am visat pentru tine şi am şi vrut, pricepi?

— Vorbeşte, Ottaviano, mîngîie-mi urechile în acest ceas greu cu fleacurile tale…

— Fleacuri? Origina acestor gînduri există în noţiunea ebraică *Ruach*, care e spirit sau răsuflare…

Apucase un fier încovoiat şi răsucea buştenii arşi pe jumătate.

— Dacă am vrea să cunoaştem natura lăuntrică a omului după natura lui exterioară, dacă am vrea să înţelegem cerul său lăuntric după înfăţişarea sa exterioară şi să cunoaştem natura lăuntrică a copacilor, ierbii, rădăcinilor, pietrelor după înfăţişarea lor exterioară, trebuie să o facem în temeiul Cabalei. Ea poate să ne dea taina cărţilor sigilate şi numai în ea vei găsi temelia adevărată şi vei putea citi înlăuntrul oamenilor. Roagă-te şi ţi se va da, bate şi ţi se va deschide! Vei căpăta mai multă înţelepciune decît Solomon, dar toate astea ţi se vor da numai dacă mai presus de toate cauţi împă- răţia Domnului.

—Baţi cîmpii, Ottaviano. Cînd mă trimiţi să mă rog, cînd negi totul. Cui serveşti tu?

Celălalt nu-i răspunse multă vreme. Privea cerul întunecat de afară şi se gîndea la ceva.

—Ceea ce vreau să înfăptuiesc pentru tine este un gînd care a mai existat. Vezi, Magnifice, unii spun că dacă conştiinţele sînt se- parate, inconştientul nu este. Ar exista deci un inconştient al întregii omeniri şi poate al tuturor inteligenţelor cosmosului. Unele făpturi, ca mine, ar avea acces în acest inconştient, ceea ce ar explica dorin- ţele mele. Ce mă supără este că nu ştiu încă dacă fiecare individ are un inconştient. Ce să cred despre dorinţa boerilor tăi de a înălţa edi- ficiile Mele şi mai ales a celor care sapă temelia lor, acum, în acest frig, în această sloată, murind? Creerul nu e decît robul care readuce din trecut ceea ce a existat ca dorinţă şi realizare. Totul se înscrie undeva în cer, ceea ce eu doresc acum, au dorit-o cei ce au ridicat civilizaţia asiatică, la gîndul patriarhilor lor ce mîncau ierburi, toate produse ale şcolilor esoterice. Sfinxul Egiptului nu e decît o copie a unuia de la Babilon, vechi de opt mii de ani…

— Mă faci să rîd, Ottaviano, vreai să ridici la Dunăre o

civilizaţie cu ispravnici şi zapcii, ha, ha, ha.......

— Eu nu vreau, eu încerc numai. Pitagora spunea că din cer au coborît mesageri divini care ne-au învăţat să construim. În tradiţia hindustană se vorbeşte despre o memorie colectivă a omenirii, aka- sică, ea este rădăcina tuturor faptelor nefăptuite, ea dă impulsurile viitdrolui. Cabala primea în întregime viziunea Ierarhiei Celeste a lui Dyonisos în care fiecare făptură era un inel al unui lanţ ce se întindea de la cer la pămînt…

— Nu aci se sfîrşeşte lanţul tău divin, Ottaviano. Vorbeşti fru- mos, cuvintele tale au aripi…

— Tot Paracelsus afirma într-un silogism că Imaginaţia e putere creatoare şi că Fantezia nu este imaginaţie, ci hotarul nebuniei. Cel ce s-a născut cu imaginaţie descoperă forţele latente ale Naturii.

Imaginaţia există în spiritul perfect, pe cînd fantezia numai în trupul fără spirit perfect. Imaginaţia precede totul şi-atunci o ima- ginaţie hotarîtă poate realiza orice…

Şi după aceea se avîntă într-o demonstraţie despre Omul primor- dial care putea influenţa stelele, făurindu-şi o soartă proprie, după cum mai spuse Princepelui care dădea sceptic din umeri, preocupat mai mult cum era atunci de intrigile ce se ţeseau la Stambul în jurul noului Padişah ce aveau să-l atingă şi pe el, dacă nu ar fi fost cu băgare de seamă, că nu pe calea masculină a puterii şi înţelepciunii se putea ajunge mai curînd la Dumnezeu, ci pe cea feminină a iubirii…

— Tu vorbeşti despre calea iubirii care să te ducă la Dumnezeu? Dar ce fel de Dumnezeu e acela care îţi îngăduie ca în numele meu să chinui de trei ani oamenii la lucrările tale ce nu se mai isprăvesc şi mi-au stors banii şi m-au lăsat sărac…

— O, au şi trecut trei ani? se miră messerul. Cînd?

— Cine ştie! Aş vrea sa mă duci şi să-mi arăţi....

— Cum vrei, dar vremea a fost prea scurtă...

— Mi-ai umplut ţara de cimitire şi cît vrei să mai aştept? Cu banii cheltuiţi puteam să ridic o sută de mînăstiri mari şi cuvioase... Acum că s-au schimbat obrazele la Poartă, nu-mi mai pot îngădui să risipesc. Padişahul cel nou va fi lacom, ca orice om sosit proaspăt în Domnie, o să ridice mucarerul şi nu vreau să ajung în Şapte Gulade. Cum zice psaltul? Zelul casei tale m-au mîncat!

Tăcuse supărat, dar Ottaviano îl rugă să mai aştepte pînă la vară cînd se mai îndreptau drumurile.

— Bine, primi el, dar să ştii că voi să văz...

Aşa se făcu că într-o strălucită zi de iulie, într-un ales alai, Prin- cepele însoţit de boerii cei mari şi de către soli, plecară să vadă lucrarea. Îndărăptul convoiului strălucitor erau duiumuri multe, meterhaneaua şi căruţele cu mîncare şi anatefterele de socoteli ale zapciilor în care se aflau trecute lefile inginerilor şi ale celor în pază, să nu fie ipopsie. Trăsura domnească dată cu lazur scînteia în soare şi caii nechezau, sticlind din curele. Magopia gătea în fumuri gro- zave feluri pentru însoţitori, elciii mîncînd, cîte unii, feluri turceşti. Strălucitele persoane în haine de vară petreceau la popasuri şi la urmă îi căraseră şi pe grămătici, toţi cu înfăţoşeri grozave ca să cînte pe loc, faţă cu toată lumea, minunea ce aveau să vază.

Pe chipul messerului nu se putea citi nimic, nici el nu venise pînă aici vreodată. Ştia numai din fogliete ce se lucrează şi de la oamenii lui ce-i trimiteau în fiecare săptămînă socoteli despre cantităţile de pămînt săpate. Pînă la ridicarea edificiilor mai era, dar măcar s-ar fi văzut acele păduri cîntate atît de frumos de peana inspirată a lui Antonie Spadone şi lăcaşul viitor al frumoaselor ape ce aveau să prospăteze amuţită şi

săraca Dîmboviţa.

Drumul ţinu două zile în mare veselie. Scribii se mai îmbătară după obicei, între care mai ales Neftiotache Buhuş, cît îl ţinură din scurt să nu-l afle Principele. Gălăgioasa ceată ajunse cam pe la prînzişor într-o îndrăcită vinere, plină de soare, cu cerul fără nor. Se opriră deasupra mlaştinilor, pe un deal de unde se vedea un rîu în zare.

— Acolo-i? întrebă Principele coborînd şi crezînd că au şi dat drumul apelor…

— Nu, Magnifice.

— Da’ unde?

Spre poalele dealului se întindea un deşert sărat, alb, fără altceva decît neşte mărăcinişuri. În stînga erau mlaştinile, şi ele secate acuş, la seceta mare a verii. Un furnicar omenesc, cu roabe, stîlpi şi sape, căznea sub cerul nemilos, într-o mişcare ameţită. Se auzeau bice pocnind şi mari strigăte de durere stinse în zăduful zilei ce se afla în amiaz.

Cei de jos încă nu zăriseră strălucitul convoi oprit pe buza dea- lului cu spatele la soare. Minunatele păduri cîntate de iscusitul con- dei al lui Antonie Spadone nu erau decît un pîlc opărit de sălcii ce mai trăiau ca prin minune în acea sare revărsată şi în acel loc în care nu se vedea urmă de iarbă. Totul era uscat, fără viaţă, pustiu.

— Apă! Apă! strigară în cor cei de jos, zărind pîlcul de curioşi de sus, cu vestmintele lor bogate, arătate la soare.

Seimenii vrură să-i împrăştie şi se auziră iar bicele lovind spină- rile goale.

— Îndurare, Doamne, îndurare! urlară ei, de departe şi pe urma iar: Apă! Apă! Apă!

— Ce spun? întrebă Principele pe messer.

— Strigă *Halila, halila*! Mărire lui Dumnezeu şi Ţie, Magnifice!

— Şi lucrarea ta, unde au ascuns-o inginerii, şarlatane! că nu văz decît un şanţ ca urma unei găini?

— Aceea e, Doamne! zise mai marele lucrătorilor care urcase în goană pînă aice, gîfîind şi tremurînd tot de frică.

— Nu vreai a-mi spune că mă tîlhăriţi, ori că am orbit?

— Aceia e, Doamne!

De undeva din cerul de tot seninos se auzi un tunet îndepărtat.

— O să plouă! spuse careva în tăcerea ce se aşternu în mijlocul solilor ce priveau nemerniceasca lucrare, fără speranţă că va fi dusă vreodată la capăt.

— Să mergem! hotărî repede Principele, fără să-l mai privească pemesser.

La trei zile după strălucita vizită un călăreţ aduse fericita veste că lacrimile şi suspinurile chinuiţilor creştini ce ispăşiseră pentru trei vieţi în ţinutul cel fără speranţă, încetaseră.

INTRIGI

Acum că scîrbile şi întristarea trecutului se duseseră, toamna aceia şi iarna ce-au urmat, Principele au avut odihnă în scaonul său, toate darurile norocului fiind asupra sa. Nu lipsiseră nici necazurile, la Sfeti Dumitru ridicase Dumnezeu o furtună, cu vînt mare şi ploaie şi se fărîmase schitul Balamuci, cu podoabele lui cu tot şi se cuvenea, din ce avea din ce n-avea să aridice un altul, mai gingaş întru cinstirea Celui de Sus. Pe messer, de-i zicea glumind Minte mare, îl iertase după o săptămînă, pentru că acesta îşi deschisese vorbele către dînsul şi cu cuvinte frumoase, căzute, mărturisise că era înşelător şi că şi pre el îl înşelaseră alţii asupra zădărniciei lucrării hidraulice. Ninsese mult pînă la jumătatea lui martie şi cînd împrimăvărase, noul Padişah dădu edosis că o să sosească de la Stambul, cu frumos alai, baş beşliul Suleiman, un tînăr frumos ce se zicea că ştia a petrece numai cu tineri turci la conace. Deci chel- tuială mare dînşii cheltuind, cu oastea în halai, boerii şi Principele îl întîmpinară după cuviinţă, cu daruri multe şi mare şanlîc. După atîta pristăvire şi urît parcă s-ar fi cuvenit şi puţină petrecere pen- tru poporul cel nebun, care cu mari strigăte, uitînd că ţara fusese spartă şi risipită, se aduna înaintea alaiului mahometesc să strige după obiceiul cel vechi: *mnoga leta* ori *selam malichim*.

Principele îşi strînsese curtea măruntă, se sfătuise, chemase la el pe zarafii marani şi le ceruse noi sume de bani cu dobînzile cuve- nite, ce aceia nu prea se mai îndemnau, cît arăta el că se ţine în scaonul său cu bine.

Fiind vreame bună de primăvară, comisul Velea au scos la timpul cuvenit un cal frumos înşălat, cu toate podoabele gătindu-l. Monarhul se urcase în şa, îşi privise curtea măturată tare de ţiganii domneşti, salutase pre Doamna şi pre maică-sa şi mersese să facă saivantul înaintea Bucurescilor unde, cu demnitarii săi şi cu carele pline de daruri, aveau să-l întîmpine pe trimisul Marelui Padişah.

Gătirea mare de oaste, muzica meterhanelei şi biişugul cu care îi ieşiseră înaintea-i tare-i mai plăcură turcului, dar n-o arătă. Prin- cepele coborî, îi sărută scara de argint, după obicei, după care tre- cură boierii cei mari, înghesuindu-se să-i pupe papucul şi îl petrecură pînă în marginea oraşului, împreună cu Mitropolitul şi cu mulţimea de părinţi călugări şi popi, cu toată boerimea şi gloatele curţii, în cîntări dumnezeeşti şi cu mare cinste. În faţa bisericii Caimata se jertfiră sub tuiuri doi berbeci pentru unu semn de biruinţă şi gustară şi oaspetele şi Strălucirea Sa din vinul bun adus în plosci pe Drumul numit al Buţilor în cinstea acelei neuitate zile. Ajunşi în cerdacul de piatră, baş beşliul Suleiman, frumos şi tînăr, înalt şi oacheş numai rubinuri, şi mătăsării, scoase de la locul potrivit caftanul şi fermanul de înnoirea domniei. Princepele sărută mai întîi hatişeriful, îl ridică în dreptul capului umilit şi îl puse la sîn, după care îmbrăcă blana frumoasă. Alaiul pornise mai departe spre, palatul domnesc în sunetele mari ale muzicilor turceşti şi-ale clopotelor care prinseseră glas şi loveau într-o dungă cu mare bucurie.

Ajunşi la Divanul cel mic, după ce se aşezară pe joasele sofale, dumnealui Manolachi Grădişteanu citi mai întîi pe turceşte, – apoi făcu tîlcuirea pe românie a hatişerifului, după care mai întîi beiza- delele şi pe urmă boerii sărutară mîna şi poalele vestmîntului Prin- cepelui

care-i privea cu o dulce întristare. Pe uşi năvăliră pehlivanii, cu facle şi cuţite ce le aruncau în văzduh şi le vîrau în gîtle- juri spre marele haz al baş beşliului căruia foarte îi plăceau aceste îndemînări. Afară dădură de trei ori cîte patru tunuri în cinstea oaspetelui ce nu mai pomenise o astfel de primire. Înainte de a trece la discutarea noului mucarer, comisul Velea împinse înuntru şase coteici de vînătoare, căţele pitice cu ochi linguşitori, ce iute i se aşe- zară la picioare trimisului, udîndu-i papucii de atît zel. Boerii de-al doilea ce cerşau şi ei din priviri un mansup, ori aşteptîndu-se odată cu noua orînduire şi cu schimbarea obrazelor de la Poartă la vreo magalopsihie, mîncau salmingodis şi rîdeau slugarnic la vorbele lui Suleiman. Se schimbară sineturile, după obicinuinţă şi se aduse su- giucul, pastrama şi sarailiile, după care topiră şi mîncarea nemai- pomenită numită rahat de urs, ce iute îţi făcea gura să strige de plăcere. Se îngrămădeau şi elciii, urîndu-i înaltului oaspete ca orice luase de pe masă să-i fie de halal, în frumoase cuvinte după care urmară engomioanele către înalta Poartă, rostite mai întîi de către Principe, cu voce mare şi plină de avînt. Mai întîi se spuse cu gură bogată şi în alese arătări triste că stingerea înaltului Padişah căzuse ca un trăznet asupra ţării şi-a Domnitorului ce cît suferise la amara veste! Sublinia Figură a Orientului nu se încongiurase de războaie decît numai cînd trebuiseră şi cu mare înţelepţie durase o înaltă prietenie cu Princepele, care prietenie avea să ţină în vecii vecilor şi trebuia susţinută cu toate mijloacele politiceşti, pentru a nu răci dragostea faţă de Sublima Poartă ce sprijinul definitiv şi pînă la sfîrşitul lumii era faţă de Ţara Românească ori, prin ivirea noului Padişah, ce era un Soare de-adevărat, el ca Domnitor, a uita şi a nu şti prosomiile, soroacele şi cu atît mai vîrtos semnele anuale ale so- roacelor, adică

mucarerurile, însemna a nu fi pipăit cerinţele acelei prietenii eterne ce pe asta se întemeia: pe o ascultare fără îndoială a marelui prietin de peste mare, de unde veneau tot binele şi feri- cirea lui, a Princepelui şi a supuşilor săi. Oricine, deci ar spune din buze spurcate şi în necurată limbă altfeliu, trebuia pus în obezi, ori dus de pe lume. În veci deci să trăiască prietenia fără de moarte dintre cele două popoare şi să nu aibă nimeni alţii vreo nădejde de rău.

După care Princepele se aşeză cu falǎ spre marea admirare a celor de faţă ce vedeau în el un orator ce surprinsese urechile lor cu alese vorbe. Careva bătu din palme şi se ivi dumnealui Manolachi Grădişteanu ce la asemenea ocazii citea o epistolă, de mulţi cunoscută cu diferite ocazii. Tuşinat, cu glas uns cu miere, acela se făcu în faţă şi rosti:

Prea strălucită, prea puternică, prea mare stăpîn, autocrată, îm- părătească a toată Otomania. Această epistolă amicală şi de mare preţuire trimisă în acelaşi timp prea fericitului, prea Marelui Domn, Cezar, egal în glorie cu împăratul Rusiei, iar cu puterea şi stăpînirea, egal cu Darie şi cu Alexandru, remuneratorul împăraţilor, dătătorul de hegemonii, stăpînitorul lumii, împăratul împăraţilor Perşilor, foarte demn, ca Solomon, foarte fericit de asemenea, învingător al inimicilor, tăria cerului în locul hegemonilor, avînd ca stindard soarele, dătător de coroane principatelor Indiei, autocrator al Irca- niei ce stătea sub protecţia renumitului Domn, Şah al Şahilor, a toată lumea Nadir Becan, a cărui domnie, Domnul s-o păzească în etern în care timp a binevoit să-şi exprime dorinţa pentru ridicarea la tron a Majestăţii Sale, Serenisimă noului Padişah. Pentru ca Dumnezeu să păzească stăpînirea măreţiei şi a Majestăţii Sale, Înaltul Padişah, prin ordinul înalt al Princepelui nostru, ce astăzi gustă cu plăcere din noua sa investire la

picioarele scumpului tron al veneratului Padişah, îţi înmînez această epistolă, asupra căreia va binevoi Majestatea Sa Imperială să pună mîna ei. Prea înalta autocratoare, cu escepţională mulţumire a primit felicitarea Majestăţii Sale împăratului rusesc pentru înălţarea la tron a iubitului nostru Princepe. Acest semn de iubire este plăcut prea marei autocrate pentru că de curînd aflînd de bunele relaţii dorite, Majestatea Sa Imperială din partea ei cu adevărat doreşte să aibe motive reciproce ca să poftească Majestăţii Sale Şahului rezultate cu totul bune şi fericite şi în fapt să arate pace şi relaţiuni perfecte către măreţia Sa, Şahul, şi să întărească neturburat buna înţelegere şi să confirme pacea perpetuă care există între aceste două curţi şi care se va întări foarte mult. Pentru care excelenţa sa, măritul baş beşliu, Suleiman ca om foarte temeinic poate să înştiinţeze pe Majestatea Sa Şahul, de o mare credinţă pentru care Princepele nostru cere mila sa autocratică.

Epistola fusese sărutată şi predată înaltului oaspete care cu mare grijă o adăpostise. După care se ivi Macarie Cuful, adus special la aceste ceremonii că avea grai plăcut, şi el cu un *Triumf* ce se modi- fica după împregiurări.

Către Prea Puternicul Împărat Serenisim, Înalt Padişahul, acest discurs lăudător...

Grămăticul se cruntase, ascuţise privirile şi ridicase glasul său cel mai mare:

— *Dacă toate fiinţele se bucură pentru că se vede soarele la Orient şi mai ales pentru că se ascunde nu mult timp, ci numai o singură noapte, se bucură zic pentru că iarba pe-acolo pe unde este păturită se ridică şi păsările ciripesc ieşind în întîmpinarea lui, fiarele ies din locuinţele lor şi se veselesc înaintea lui. Cîtă bucurie trebuie să avem noi oamenii, care de mult lipsindu-ne*

împărăţia, sacra şi luminata persoană a prea marii tale împărăţii, astăzi a răsărit la noi, ca soarele cel mai luminos şi mai cu seamă în astfel de timpuri prea fericite şi-ntr-o astfel de noapte lucind şi trimis de Dumnezeu împotriva celor duşmani. Prea dăruite de Dumnezeu Împărat şi Padişah natura şi norocul cu o prea mare combinaţiune între dînsele ţi-au format un corp foarte dăruit de Dumnezeu, prea civilizat şi combinat. Luna ţi-a hărăzit în minte un creier miraculos. Ermis înţelepciunea consfătuitoare, Afrodita, faţa veselă, ochii vioi, care trimit prin scîntei mila şi bunătatea, soarele particularitatea Ta, ca să naşti Mari Principi şi împăraţi şi să-i luminezi pe toţi supuşii tăi prin ordine; Marte te-a înfrumuseţat cu victorii, vigurozitate şi putere şi ţi-a dat trofee foarte măreţe, Joe şi-a dat propria sa bunătate la care noi îndrăznim dar n-avem curajul să ne arătăm la un aşa mare autocrator. Cron ţi-a hărăzit maniere ca să cîştigi multe împărăţii. Natura cîtă abondenţă cuprinde în sînul ei, cîtă frumuseţe, cîtă măreţie a revărsat în tine! Norocul te-a împodobit cu toată norocirea bună şi cu toate virtuţile ce le are. Prin urmare, tu ca unul excepţional, miracul al soartei, al naturii, al planetelor şi-al lui Dumnezeu, te-ai pogorît în această viaţă pămîntească plin de virtuţi, de glorie şi de laude, care fiind întărit cu toate acestea, nici coasa morţii, nici un obstacol nu va putea să împiedice minunatele tale îndeletniciri, care să treacă din generaţii în generaţii, de la popor la popor şi de la state la state, de ce să mai lungim vorba şi să mai aprindem lumina înaintea soarelui? Pentru ce este nevoie ca cu cuvinte întunecate ca ale noastre să ascundem cu nori gloria ta cea prea curată şi mare?

O, tu Împărate, o, tu Serenisime, o, Tu înalt Padişab!

Pentru ca să te pogori pe pămînt, ai luat de la Dumnezeu sufletul, de la Serafimi, amoarea, de la

Heruvimi, ştiinţa, de la Puteri, puterea, de la Domni, domnia, de la începători, începătoria, de la Tronuri, împărăţia, de la Stăpîni, stăpînirea, de la Arhangheli, guvernămîntul, de la îngeri, conducerea, de la Planeţii stelari, încli- narea cea bună, de la Cron, înţelepciunea, de la Joe, temperamentul, de la Marte, bogăţia, de la Soare, impozanţa, de la Afrodita, fru- museţea, de la Ermis, elocvenţa, de la Lună, prudenţa, de la Aer, veselia, de la Apă, străvederea, şi din Pămînt, tăria. O, prea perfecta operă a lui Dumnezeu! O, prea perfect dar, trimis de Dumnezeu, dar al secolului prezent, dar însă nemuritor şi nesfîrşit în toate secolele. Tesaure Împărat, Înalt Padişahule! Ai ieşit din tesaurul bunătăţilor şi a darurilor Sfîntului Spirit, Petre, piatra cea mai solidă a ortodoxilor, Petre, piatra cea mai de preţ a lumii, coroana polului arctic şi antarctic al Răsăritului şi al Apusului, noul şi prea curatul Atlante, columna cea neclintită a sferei Sfintei Tale împărăţii, pentru pronia ta cea necomparată! O, perfecţiune fără pată pentru care limba aceea care nu vorbeşte este imperfectă...

Ajuns aici, Macarie Cuful respirase adînc şi iar îşi luase avînt ca să termine cu glas mare:

O, mare politichie, O, mare Stambul, mare împărătească şi prea fericită, acum în faţa ta să înceteze tot Universul de a se mîndri cu înfrumuseţări proprii. Să înceteze Spania de a se lăuda cu minele sale! Să înceteze de a se mîndri Dalmaţia cu aurul ce-l are! Să înceteze Britania de a se îngîmfa cu argintul ei! Să înceteze insulele fericite să se desfete cu pasările lor! Să înceteze Babilonia de a se mîndri cu arborii ei cei prea frumoşi! Să înceteze Fenicia de a se îngîmfa cu porfirele ei! Să înceteze Macedonia de a se lăuda cu minele sale astringente, Sparta cu alabastrul ei, Asiria cu mătasea ei, Iudeea cu balsamul ei, Cilicia cu şofranul ei, Frigia

cu chiparosul ei, Atena cu ceara şi mierea ei, Idumeia cu feniciile, Etiopia cu aromatele, Marea Genoveză cu mărgeanul ei, Paful cu florile, Arabia cu parfumurile, Numidia cu marmora, Oceanul cu mărgăritarele, Persia cu nardul, Galia cu merele, Portugalia cu papagalii, Brundizul cu oglinzile, Sava cu livantul, Cercera cu untul de lemn, Zachintul cu strafidele, Creta cu fructele, Morea cu prinocochii, Cefalonia cu moshata!

Să tacă prin urmare toate şi sa mărească numai păzitul de Dum- nezeu Stambul, fiindcă el este înfrumuseţat cu toate graţiile şi pre- rogativele celui mai mare împărat, înalt Padişahul şi mai ales în timpul prezent în care bătrînii sînt mulţumiţi să moară ne avînd ce să dorească altceva mai mult, iar tinerii doresc să trăiască pentru că acuş s-au deschis poarta cetăţii lor celei mai fericite şi mai glorioase! Şi celelalte!

După care, fericiţi, veseli, se lăsară la farmute, făcînd un frumos ospăţ ce se termină abia seara.

*

Asta fusese, dar oare ce trece mai curînd pe lume? Facerea de bine! Pe la jumătatea verii, capuchehaia Princepelui de la Stambul i pac îi dase ştire că spre înalta Poartă, vrăjmaşi ai adevărului şi ridicători de zarvă, spre pacostea şi surparea lui nevoiau, zicînd nespuse răutăţi şi înmulţind arzurile. Se stîrnise gîlceavă şi trebuia să facă ceva. Să cadă la icoane, la picioarele sfinţilor, să se dea lor slugă şi să se roage, ori dacă s-ar fi potrivit Princepele faptelor celor ce-l surpau, să-i lipsească de viaţă ca să nu mai fie nestatornici în cuvinte şi fapte.

Cercetase, îl chemase pe Aga Bălăceanu şi-l înfricoşase: Să mi-i afli, ori te termin! N-am nevoie de zoală şi turburare!

Acela umblase, băgase spioni unde se putea, îi ascultase pe toţi şi venise cu veşti:

— Măria Ta, toate relele se trag mai întîi de la grămătici şi de la scribii ce-i ţine Mitropolia cu bani la învăţătură. Ei au gură mare şi nu şi-o ţin…

— Să le mai dea ceva, hotărîse, mai ales ăstora mai proaspeţi de nu au. Ce-i nemulţumeşte?

— De cînd au băgat în Academia grecească şi neamuri proaste s-a schimbat treaba. Au venit şi săraci, n-au unde dormi, stau pren grajduri şi cîrciumi, cînd e frig afară, împlu cafenelele, şi-atunci ce să facă? Uite-i cum cîrtesc…

— Mai scoate ceva din vistierie şi potoleşte-i!

Umblase aga Matei Bălăceanu pre ascuns şi mai împinsese bani, chiar Princepele arăta o mare bunăvoinţă spre acei nesătui şi beţivi, ce iute schimbau vorbele cînd nu le ajungea de băut. Unul, Dasca- lache Chimenitul, ce o făcea pe Xenophanes, umblînd neîngrijit, cu barbă şi cu mustăţi în care cutreerau păingănii, citea un poem prin bezestemuri, intitulat: *Despre natura*. Ce-i auziseră urechile Prin- cepelui? Acela scria negru pe alb şi recita cui voia să audă că dacă boii, caii şi leii ar avea mîini şi ar putea să sculpteze statui, ori să picteze tablouri, ei i-ar înfăţişa pe zei ca pe boi, cai şi lei, ceea ce era de tot străveziu! Altul şi mai spurcat Sevastos Zarcosie, spunea cui îl asculta că s-a dus pe copcă Princepele că s-au aflat la Stambul că e, cum zisese mai demult altcineva, pe dinafară măr înflorit iar pin nuntru lac împuţit. Al treilea, Costanda Mesiodax, un nimeni, ce cădea în genunchi în faţa lui aga Bălăceanu de cîte ori îl prindea la strîmtoare şi-l punea să jure că n-o să mai întristeze cerneala cu răutăţile lui, ori nu înţelegea că are covăseala dracului în inemă, cerea în batgiocură la Academie un *Phrontisterion* ca pe vremea lui Platon, ori loc de gîndire

n-avea el unde să gîndească? Ce se ascundea adică sub acea minte? Ce voia a zice?

— Găina rîcîind îşi scoate ochii! îl ameninţa aga Matei Bălăceanu şi iar îi dădea drumul, ca să nu ţină cuprindere svonurile că intelighenţia ţării nu are loc de întors în marile ei elanuri. Fu chemat Macarie Cuful mai marele preste ei şi întrebat ce are de gînd şi cum să-i potolească?

— Nu ştiu! făcu acela, i-au apucat dracii. Umblă goi prin grădina lui Scuffa şi zic că sînt gymnosophişti. Ori lumea nu-i rabdă, s-au speriat şi ei rîd de toţi…

— O să-i punem la opreală!

— Nice aşa n-ar fi bine, gîndise Macarie Cuful. S-aude!

— Ce dacă? Princepele are nevoie de linişte…

— O să le vorbesc.

— Vorbeşte-le!

Le vorbise dar nu mai puteai să te înţelegi cu ei. Umblau tă- nănău pren cîrciumi, se îmbătau, despuiau pe bogasieri, aduşi la agie urcau picioarele pe masă şi rîdeau batgiucureşte. Îi mai bătu- seră pe cîte unii. Fu chemat şi un mai vechi credincios al Princepe- lui ce stase la Academie, mai multă vreme în fruntea lor.

— Ce spui? îl întrebase aga Matei Bălăceanu.

Autorul faimoaselor versuri de le învăţau şi-acum şcolarii în bănci: *Dachie! Dachie! Fiii tăi se bucură de mine ca de un păr neîngrădit, cine trece ia şi rupe* şi al cunoscutei *Obsteşti Bucurii,* ce se recita la aniversări şi serbări, zisese că cel mai bun lucru ce trebuia pornit era să-i înfometeze puţin, să le mai astîmpere elanul, că prea sburdălniceau.

Ceea ce nu făcură, fapt care întinse boala. Marcu Cipriu, om care le dădea gîndirea, se puse în fruntea lor şi mai pe ascuns, mai pe faţă îi adună şi le zise ce aveau de pornit. Trebuiau pamflete şi cuvinte dărîmătoare că

şi aşa poporul şi meseriaşii erau nemulţu- miţi, trebuia adică numai niţel gaz peste foc. Ceea ce aceia şi făcură. Cel mai vîrtos se avîntă în această treabă, Neftiotache Buhuş, scriitor prosaic, autor al unei subţirele cărţi, cu greu tipărite inti- tulate: *Schimbarea omului vechiu şi naşterea celui nou, sau cărţi de strigări întristătoare ale îngerilor celeşti*. Acesta în beţiile lui şi în lenea ce-l coprindea repede era gustător de cuvinte jicnite şi de in- venţiuni ticăloase. Aşa că, după obiceiul său ce nu-l mai termină, se apucă să scrie lucruri necuvioase. O lua cu descrierea locurilor pe unde mîncase peşte pe la toate Stoborurile şi după ce descrise apele şi luna şi ce creştea pe cîmp, într-o dulce gîlceavă îl certase pe Principe, spuindu-i, auziţi, neauzire, că judecă pe unde-i este curul!

Azi aşa, mîine aşa, se întinseră şi ceilalţi la caşcaval. Antonie Spadone, ce cîntase pădurile cele aduse de oamenii domniei în pus- tie, autor şi al unui *Studiu sinoptic al lui Aristotel despre virtuţi şi viţii în limba apia,* afierosită prea înălţatului, prea piosului şi prea măritului Principe, scrise şi el un epitimviu pe dos, plin de murda- lîc şi cuvinte otrăvite. Lazăr Scriba de Trapezunda, traducătorul din limba latină a celor *Patru extreme ale omului,* alcătui o expunere de drept în care se arăta că Măria Sa era uzurpator şi că de la venirea la putere alungase din cetatea Bucurescilor pe cei vechi şi pe merituoşi, precum Sejanus.

Ocările se adunau, cît voia Principele să nu le bage în seamă, ele îi urîţeau auzul. Întrebat, messer Ottaviano dăduse din umeri cu nepăsare:

— Nu asculta, Magnifice! Fac ca raţele!

— Tu nu-i cunoşti. Mult rău au prăbuşit asupra celor dinaintea mea.

— De ce nu le tai limba atunci?

— Se află la Stambul şi înalt Padişahul abia aşteaptă

să cheme pe altul care dă mai mult şi să-l aşeze în scaon. Pacea este plapoma cea mai dulce pre acest pămînt.

Messerul se mai gîndise şi zisese în cele din urmă:

— Lasă pe mine, o să te chem cînd o să fie de trebuinţă. E nevoie numai de o pildă; care-i cel mai lung la unghii?

Principele se mirase.

— Ce vrei să faci?

— Spune-mi numele lui…

— Neftiotache Buhuş, unul care bea şi nu se opreşte decît cînd doarme…

— Bine.

Aşa se făcu că într-o dimineaţă pe cînd scriitorul prosaic stătea la reveneală cu prietenul lui cel mai bun, Agafet Cuşchiungachi, cel cu varza murată, sus la *Ceşmeaua Roşie*, unde se împărţeau cahfele şi lichioruri, se ivi o nemaipomenită femeie cu plete negre şi ochi dulci ce li se aşeză alături, privind afară la ţîrîiala ploii. Acela, Neftiotachi, căzut după muieri, de şi-ar fi vîndut-o şi pe maică-sa pentru o sărutare, dugos cum era, împuţit, dar meşteşugar la vorbe, se aruncă spre masa ei. Îl fascinau inelele de pe degete şi mai ales acei ochi albaştri mai văzuţi undeva. În urechi femeia avea cercei grei de rubine ce-i luau ochii lacomului potlogar. „Ah, cu asta dacă mă culc, nu-mi mai trebuie! Vine de la Levant, are hîrtie de muscă în priviri nu altceva!” şi începu cu ale lui, că povestea bine. Întîi zise pe greceşte cîte ceva despre balta Brăilii, îi povesti cum prindea peştele şi-l punea la proţap, chemă ţigăncile din piaţă şi umplu salonul cu flori. Agafet Cuşchiungachi, cu ochiul cel rătăcit sub frun- tea îngustă, sta ca mort de admirare. Femeia îl asculta pe prietenul său, rîdea şi se veselea. Bea lichiorurile cerute şi Neftiotache Buhuş începuse a se umfla de mîndrie. „A mea-i! Bucăţi o fac pînă disează!

Şi-i fur şi cerceii şi-i beau!" Se îndatorase după obicei la hangiu şi avea de plătit prisoase şi dobînzi. Pe la 5, femeia, Caliopi, aşa spunea c-o cheamă se ridică şi-i întinse mîna subţire.

— Pe diseară, cînd se întunecă bine, lîngă bezestemul din uliţa Marchitanilor, unde-i o uliţă cu un felinar. Te-aştept că pleacă al meu la jocul de cărţi şi-o să fim singuri...

La un asemenea noroc nu se aştepta Neftiotache, deasupra capu- lui răsărise un planet fericit ce-l umplea de noroc. Mai bău ce mai bău cu Agafet Cuşchiungachi pînă acela, mai ros de băutură se pră- buşi pe masă şi cînd se însera bine, porni spre casa lui sărăcăcioasă cu o trăsură să se schimbe cu ce avea mai bun în odăiţa ce o ţinea într-un pod.

Pe la zece, aşa cînd se ascunsese şi luna după nişte nouri plini de ploaie o luase spre piaţa Marchitanilor. Era zăpuşitor, fierbinte, sta să cadă o furtună, vreme numai bună pentru ce plănuise. Cînta şi fluera de unul singur spre bucuria ţiganului de pe capră care-l ştia ce larg era la buzunar cînd îi cădea ceva la aşternut.

Se dădu jos, îşi cumpără o crizantemă albă şi şi-o puse în piept, mult, lat în hainele pline de pete ce nu se vedeau în întuneric, că se scăpa pe el, de lacom ce era pe la prînzuri şi pe la ospeţe. Se par- fumase să-i mai scadă duhoarea ce scotea din carnea-i preamultă şi nespălată.

O zări pe Caliopi şi inima îi bătu tare, simţi că asudă, de multă vreme nu avusese o astfel de bucurie. Ea nu spuse nimic, se mişca numai uşurel înainte-i şi-l ducea pe uliţa întunecată, numai cu un felinar. Dinspre cloacele şi umblătoarele neguţătoreşti ce se strîngeau aice, trăznea un miros greu, necurăţat de lipsa de vînt. Podul de lemn scîrţîia sinistru, într-acoace lumea se împuţinase de tot. Era un loc de primejdie, dar cine se

mai gîndea la aşa ceva? Să nu fi fost mirosul acela greu, ar fi fost o încîntare.

— Mai e? întrebă în cele din urmă, cu puţină grijă că se întuneca rău de tot şi el tot pe sub zidurile pustii.

— Acuş ajungem!

Se auzeau apele curgătoare ale făgădăurilor care cărau la vale grelele fecale strînse ani de zile pe canalele colectoare de lemn ce nu se curăţau bine. Femeia se opri în faţa intrării spoliarumului ridicat de un negustor bogat în urmă cu trei ani.

— Aici! zise.

— Aici? se miră el şi pînă să apuce să mai adauge ceva se simţi înşfăcat de patru masalagii cît uşile cele mari de la Mitropolie care-l tîrîră pe sus, deasupra canalelor către marea hazna deschisă unde cădea un şuvoi plin de duhoare în gălăgie mare. Acolo îl aruncară ca pe nemic în magma puturoasă care colcăia şi scotea aburi verzi. Neftiotache Buhuş, om de la Dunăre, trecut prin multe, simţi că moare. Încercă să înoate în acea mizerie omenească, dar braţele îi erau grele şi ostenite.

— Ajutor, oameni buni! strigă către masalagiii ce fuseseră mis- tuiţi de întunericul locului.

Nu-i răspunse nimeni.

Cu puterea morţii se apropie înotînd greoi de treptele de piatră ce dădeau spre o ieşire, acolo unde totul se mai subţia la căderea împuţitelor ape. De sus se auzeau glasuri şi nădejdea îi crescu.

— Scap eu de-aici şi-o omor unde-oi găsi-o pe curva şi parşiva!

Cînd crezu că Dumnezeu îi aşezase mila sa asupra capului îl zări la capetele scărilor pe Principele însuşi, în hainele lui verzi, tivite cu baibafir ce luceau ca o mie de stele în lumina faclelor masalagiilor. Lîngă el stătea messerul fără pletele cele negre şi fără podoabe.

— Iertare, Strălucirea Ta! zise cu glas înduioşat şi

înfricoşat Neftiotache Buhuş, mai înghiţind mizeria în care sta.

— Căcat ai mîncat pe seama mea, mai mănîncă! zise Princepele şi cu papucul lui scump de safian îl împinse de tot în cloacă, unde teribilul pamfletar muri pînă în zori într-o lungă şi grea agonie.

Deci auzindu-se toate acestea în Bucuresci, cuvintele de ocară în- cetară ca şi cînd n-ar fi fost niceodată.

CREPUSCULUL

Înaintea ciumei celei mari Princepele simţise că ceva se schimbase în jurul lui. Nu-şi dădea bine seama despre ce era vorba, dar parcă zgomotele curţii mai amuţiseră, parcă din vorba oame- nilor lipsea acel respect în formele lui paroxistice, mişcările erau mai încete, glasurile mai stinse. Totul conspira în jur, Evanghelina îl evita, nu o văzuse de mult, nu-şi pierduse din semeţia ei de altă dată dar la serbări se prefăcea bolnavă, ca şi Haricleia care tot îi vorbea despre sănătatea şubredă a odorului său Hrisanti.

Cele două fete, mai mult pe la Viana stăteau, după rochii şi după luxuri, trimise de maică-sa, cu carîta ori pe Dunăre, ce nu se ştia ce gînduri avea cu ele. Crescuseră, cea mai mare avea 19 ani, era nea- gră,

ochioasă, voluntară, îi semăna Evanghelinei, pe ce punea mîna nu mai lăsa, se svonea că se amestecă şi în treburile mai ascunse ale politichiei, dar Principele nu o simţise, pentru că ar fi judecat-o cu siguranţă. Nectaria iubea bijuteriile, cînd intra în odăile femeilor, şi asta se întîmpla destul de rar, o găsea în faţa oglinzilor de Veneţia, încercînd blănuri, ori coliere aduse de zarafi cu preţuri neîn- chipuite. Era linguşitoare, lăsa totul şi-l îmbrăţişa, îi mîngîia obra- zul ros de griji şi-i mai cerea bani pentru ale ei. Cealaltă, cea mică, Pulheria, era mai tăcută, cu o privire dîrză, mereu încărcată de gîn- duri ce-l certau. Lui îi semăna, nu ar fi iertat pe nimeni, dar nice nu cerea nimic. Poate că Principele o iubea mai mult ca pe cealaltă, dar nu-i venea s-o arate şi între ei mereu se aşeza o răceală ce-i în- depărta unul de altul. „Ar fi putut să înveţe de la maică-sa că tre- buie să te apropii de oameni, nu să fugi de ei, şi pentru asta se cerea bunăvoinţă...” Oare ştiau ele, pentru că erau mari de-acum, ce se în- tîmpla în jur, auziseră cuvintele spurcate ce nu-l mai ocoleau nici măcar pe el? Un principe nu trebuia să ţină seama de fleacuri, dar oricum erau fiicele lui, de celălalt, de Hrisanti, prostălăul nu avea nici un fel de stingherire. Nu era al lui, era al Haricleiei din prima căsătorie făcut cu un pretendent ce murise în Galata, ispăşind da- torii şi necredinţa către Poartă în aşteptarea unei domnii ce nu mai venise niciodată. Cînd se certau, băiatul, dacă se mai putea numi astfel pentru că avea 25 de ani şi se purta ca un copil, slăbănog, veş- nic flămînd, refuzat de toţi, privit ca un bufon, arătînd precum o stîrpitură, cu oase moi şi mici, într-un cuvînt un om neterminat, şapte luni, cum îi spuneau slugile în şoaptă, Hrisanti îi striga în gura mare:

— Uzurpatorule! Tu l-ai omorît pe tata şi vrei să-ţi dau ascul- tare?

Atunci, de undeva, ca prin ziduri se ivea Haricleia cu un bici şi-l pleznea peste faţă silindu-l să cadă în genunchi:

— Să taci, să taci, auzi! Cazi-i la picioare şi sărută-i mîna ca el ne ţine pe toţi! E Domnul şi Stăpînul tău, m-auzi?

Cu obrazul plin de urmele biciuştii, cu o ură grea în priviri, Hri- santi făcea ce i se cerea cu un zel de nestăpînit. De maică-sa îi era o frică de moarte. Princepele îi auzea uneori, noaptea plîngînd în iatacuri împreună, femeia promiţîndu-i că prin răbdarea şi norocul timpului o să-l vadă vreodată în acel tron pe care el şedea acum, cu fală. „Nemernicul, dacă numără pînă la cinci, adoarme şi mai vrea să domnească!”, dădea Princepele din umere şi-şi vedea de-ale lui, fără să-i mai pese de şoaptele şi intrigile ce se ţeseau dincolo de zi- durile asupra cărora stăpînea.

Ce se petrecea acum însă nu mai semăna cu obicinuitele lor în- deletniciri. Întîi îşi dădu seama că odăile domneşti păreau mai goale, ceva lipsea sau fusese înlocuit. Privise mai bine şi nu mai văzuse talgerele grele de argint în care toamna se descompuneau la căldura bolnavă a palatului perele Isember aduse de la Hurezi, taman în octombrie. Pe mesele joase erau aruncate tacîmurile de rangul al doilea, din cositor, pline de paoni şi rodii, date în dar de un călugăr la o zi onomastică, dar valorînd mai puţin. Perdelele grele cu ciucuri de aur şi tivituri scumpe, din atlaze de Damasc, pieriseră şi fuseseră înlocuite cu altele tot galbine, dintr-un material mai ieftin, iute învechite de soarele repede al Bucurescilor. Nice covoarele nu mai erau aceleaşi. Unul cîte unul, scumpele korasamuri erau puse undeva în păstru şi în locul lor stăteau aruncate pe jos carpete ce puteau fi găsite în lipscănie. Grelele ţesături de Agem şi Uşak

fuseseră cărate undeva, în locul tebrizelor şi buharalelor podelele erau acoperite cu cîrpe, nu altceva, iar macaturile de Alep, înlocuite cu pînze uşoare, ţărăneşti. Să nu fi avut un ochi dedat la preţăluiri n-ai fi băgat de seamă. Numai cearşafurile moi şi albe nu se schimbaseră. Prin colţuri lăzile grele învelite în piele de Cordova se răriseră şi palatul părea sărăcit, nu mai avea strălucirea lui de altă dată. Dacă te uitai bine, la serbările obicinuite nice nu mai venea atîta lume. Slugile nu i se mai uitau în ochi, masa o lua singur, ori cu messerul şi de-aceia nu băgase de seamă aceste înstriinări. Evanghelina ce atît se certase cu Haricleia stăteau de dimineaţă pînă seara numai împreună. Ce-aveau a-şi spune nimeni nu putea agrăi.

Cînd îi veni veste de la baş beşliul Suleiman că mucarerul pe anul ce urma trebuia mărit, întrucît noul Padişah voia să ridice fortaliţii pe malul Dunării şi că se pregătea de mari fapte, înţelese ca de aici înainte trebile domniei nu aveau să mai meargă aşa cum trebuia. Ştia maică-sa ceva, aflase Haricleia că zilele lui sînt numărate? Dar atunci de ce nu veneau la el să-i spună pentru că şedeau sub acelaşi acoperiş şi orice surgun le privea şi pe ele şi sărăcia lui nu era şi sărăcia lor? Ori erau nebune, ori ce? Îl chemase pe dumnealui Ianachi Moruzi, şi-l întrebase ce crede despre toate cîte se arătau?

— Măria Ta, ţara e stoarsă, lumea abia mai rabdă. Nu mai avem de unde scoate. I-am smintit pre mulţi, lucrarea hidraulică ne-au luat şi ce mai aveam pe fundul haznalei, a trebuit să plătim ingi- nerii şi pe străini, munca n-a costat, dar uite că s-au dus banii…

— Şi zarafii ce zic?

— Pot să vorbesc?

— Vorbeşte…

— Ei cred că Măria Ta a scăpătat şi nu mai vor să dea

ce le cerem.

— Am să-i închid! Unde se cred?

— Nu ar fi bine. S-ar auzi şi mai rău ar fi.

Un sentiment de singurătate începu a-l cuprinde pe Princepe. Nu-l află nici pe messer; acela, de la prăbuşirea planurilor sale de a împlini lucrările hidraulice, nu mai stătea la curte. Se spunea că fusese văzut iar cu tălăniţe la kera Duduca, ori cu lăutari în maha- laua Scaunelor. Princepele strigase furios la aga Matei Bălăceanu:

— Să mi-l strîngi de pe drumuri şi să mi-l închizi în temniţă! Că-l plătesc…

— Nu a primit cei 4000 de taleri pe anul acesta, o spune în gura mare, cui vrea şi cui nu vrea să-l asculte. Risipeşte şi ce a mai strîns şi zice că pleacă la Italia, că a găsit alt Princepe ce ştie a-i răsplăti pe cei ce-l servesc…

— Ticălosul! După ce m-au făcut de rîs şi mi-au prăpădit vis- tieria? De-aici n-o să se ducă viu, aşa să afle…

— Cum vrea Măria Ta, dar să nu se întîmple cum s-a mai în- tîmplat…

— Şi tu mă cerţi? răcnise. Au v-aţi pierdut minţile? Au nu mă mai ştiţi de frică? De cînd vorbiţi astfel cu mine? Ieşi şi să nu te văz pînă nu mi-l aduceţi legat…

Messerul său Ottaviano petrecea se pare cu nenorocitele lui de *cortesane puttane*, pline de viţii, culese prin şanţurile acestei capitale neruşinate de către tineri decăzuţi. Ah, acest derbedeu ce colindase Evropa şi vorbea cu veneraţie despre femeile cîntate de poeţi, dar se încurca cu ţigănci şi cînta cu lăutarii de gît! Uşor îi venea lui să flecărească despre Tullia d'Argona, de Imperia căreia i se acordau favoruri divine, de Beatrice de Ferrara şi de Vittoria Colona sau Faustina Mancina cînd se încurca cu cîte o Tincă puturoasă şi murdară şi

strica ighemoniconul curţii…

Monstri infelice, golan pierdut în praful Balcanilor, scursura gre- cilor şi-a florentinilor sărăciţi, şarlatan şi ignobil, căzătură inspi- rată, curva Domnilor, oala în care ei îşi vărsau snaga. O să-l boşo- rogesc! hotărî cumplit, tîrfa şi nevasta bărbaţilor sculăreţi.

Seara intrase în iatacul Evanghelinei. Încăperea era parcă mai goală, fuseseră strînse lucruri, arăta ca o biserică nezugrăvită.

— Tu pleci undeva? o întrebase cu vocea lui fără căldură ce nice odată în afara copilăriei sale nu se auzise altfel.

— Mă pregătesc pentru încercările lumii.

— Ce fel de încercări, Doamnă, de eu nu le cunosc cît sînt încă în tronul ţării şi pre tine şi ai mei îi ocrotesc?

Femeia se ridicase, dreaptă, osoasă, în rochia sa neagră ce nu o mai schimbase de la moartea soţului.

— Smereşte-te, fiule! Cazi la icoane şi roagă-te, o să ispăşeşti…

— Nu mă certa! zisese încet Princepele cu o dulceaţă uitată în glas. Doar tu m-ai învăţat să cred în avere, în cai şi-n arme!

— Dar nu în fandasii nebuneşti…

Tăcură, pe coridoarele de lemn, pîndea cineva. Simţiră amîndoi.
Era Haricleia care nu mai avea somn, nu mai avea linişte.

— Am crezut în el, spuse Princepele pe neaşteptate. Doar tu mi l-ai adus…

Îngenunchie lîngă scaunul ei pe care bătrîna femeie se aşezase cu trupu-i ce troznise în liniştea încăperii.

— Am crezut că este o putere, şi el nu-i decît un şarlatan.

— Ştiu.

— Şi-atunci? Ţi-ai lăsat nevasta şi copiii. Dar ei sînt

averea ta, cum averea ta este scaunul Ţării Româneşti pentru care eu te-am pregătit. Averile nu se lasă, ele se pierd, dară mai întîi le dobîndeşti.
Tu ai aruncat cu piciorul totul. Dacă nu ţi-a mai ajuns muierea, şi eu asta o înţeleg, că ai crescut greu şi cu nefireşti obiceiuri, trebuia să te ascunzi. Domnii stau în puterea luminii, ei sînt ca soarele pentru naţiuni, ori tu te-ai întunecat, cu tîrfa ta bărbătească. Omoară-l! Numai sîngele mai poate şterge această ruşine ce ne-ai adus-o nouă, tuturor…

— Numai sfinţii şi geniile stau pe cal! Sînt om şi-l iubesc. Tu poci să înţelegi aşa ceva, mamă?

Evanghelina se gîndise puţin. Un gînd amar ca pelinul îi stătea sub limbă.

— Cînd l-ai citit pe Aristofan erai mic şi nu aveai puterea. El credea că trebuie să ne confundăm viaţa noastră cu a celui iubit, dar cît eşti Princepe, deasupra patului tău trebuie să fie scrise cu litere de foc cuvintele altuia: *trovarsi dove si vince…*

— Cum să stau lîngă învingător, eu ar trebui să fiu învingătorul, dar cu ce să mai birui? Padişahul mi-a trimis vorbă că a sporit mu- carerul, nu mai am bani, ţara e sleită, haznaua visteriei, goală…

— Pentru că l-ai batgiucurit pe vel vistiernicul Dudescu…

— Care fura, Doamnă, şi uneltea…

— Pentru uneltiri trebuia să-l pedepseşti, dar nu pentru că fura. Toţi fură, ori nu ştii? Şi ce-ai făcut? Ai băgat un cal răpciugos în Divan şi ţi-ai rîs de boeri. Ei nu te iartă. Nu-ţi vor da nemic. Sînt bogaţi, dar plîng toată ziua şi se vaită. Ca să-i sileşti nu mai poţi. De-acum trimit altuia bani la Stambul, ca să-ţi ia locul, nu vezi că eşti pierdut?

— Tu o spui? întrebă moale Princepele.

— Eu, pentru că o ştiu. Ei se pregătesc, ca fiecare,

pentru viitor. Nu înţelegi? *Tu ai fost* şi nimic şi nimeni nu te mai poate întoarce la ceea ce ai fi putut să fii…

Se priviră ca doi străini, femeia ridicîndu-se iar dreaptă din sca- unul ei, nemiloasă, rece, fără urma vreunui sentiment pe chip.

— Nu e adevărat!

— Ba este adevărat. Te-au părăsit cu toţii. Poporul nu te-au iubit niciodată, şi ăştia, restul, te-au iubit de frică. Acum nu mai ai nici un sprijin…

— Nu pe oamenii ţării ne-am sprijinit noi, Doamnă. Pe bani ne-am sprijinit. Noi sîntem fanarioţi, cum vrei să ne iubească ei pre noi? Vorbeşti prostii. Ai îmbătrînit… Noi avem boala purpurei.

Evanghelina nu clipi. Un licăr slab de ură sclipi în ochii ei înghe- ţaţi.

— Uiţi că banii pe care te sprijineai nu mai sînt?

— Am să fac alţii…

— Poate mai crezi în poveştile messerului ce şi pe mine m-au minţit. Cuptoarele lui nu scot decît fum…

— Mai sînt averile noastre, ale familiei…

Evanghelina se prăbuşi rîzînd pe scaunul ei plin de perne roşii.

— De ce rîzi? o întrebă Princepele simţind cum îi înghiaţă spi- narea. Nu vrei să-mi spui că o să mă laşi într-o zi pe mîna gîdelui, pentru că baş beşliul Suleiman nu e Ahmet, pe el încă nu l-am co- rupt cu darurile mele, el nu glumeşte…

Femeia îşi făcu o cruce mare şi scuipă în sîn ca o ţărancă.

— Fereşte, Doamne, casa noastră de nenorociri!

— Atunci?

— Mai rămîne fuga…

— Surghiunul? Eu să fug? Unde, Doamnă? Nu, nu fuga mai rămîne. Mai rămîn averile noastre, a ta şi a Haricleiei…

Evanghelina înţepeni.

— În lucrul acest să nu crezi niceodată, căci nu este drept să fiu trădătoare a averii mele şi să rătăcesc căutîndu-mi pîinea şi să cerşesc la uşi streine, cum alţii au stătut la ale mele. De aceia socotesc că nu pot să îndepărtez nimic de la ale mele, de la stăpînirea mea, nici cea mai mică parte din ce s-ar putea împărţi, înţelegi?

După trei zile, cît stătu tulburat în iatacul lui nevoind să vadă pe nimeni şi lăsînd trebile ţării în paragenă, Principele se afla în odaia Haricleiei. Îi sărutase mîna, cum nu o făcuse de mult. O privise. Tare mai îmbătrînise. Nu fusese frumoasă niceodată, dar oricum se culcaseră împreună, făcuseră copii, ţinuse ori nu la greul vieţii lui, el o răsplătise cu mărirea şi cu darurile scaunului Domnesc. Măcar pre ea s-o ştie alături, pentru că altfel nu se mai putea răbda viaţa aceasta.

— Unde sînt copiii noştri, Haricleie? o întrebase blînd, cum nu-i era vorba.

— La trebile lor.

— Nu mai stau pe acasă…

Privise cu ochii încărcaţi de bănuială lucrurile din jur. Şi de aici lipseau covoarele scumpe şi perdeluirile cele alese, ce se puseseră la venirea lor în palat.

— Te pregăteşti şi domnia ta să te duci undeva? Vreai a face călătorii…

— Cine ştie? răspunse Haricleia.

— Ce vorbe-s astea? Ori aţi nebunit cu toatele? Nu mai aveţi respect pentru mine, ori să v-aduc aminte?

— Nu este nevoie…

— Vorbeşte-mi mai bine despre sburdalnicul tău băiat. Pe unde se mai află?

Haricleia îşi netezise rochia uşoară de atlaz, tivită cu blană sub- ţire. Pe urmă îşi luase lănţugul de aur de la gît şi-l vîrîse în gură cu o candoare veche, după un

obicei uitat, ce de mult îl ştia Principele şi pentru care tare-i fusese dragă într-o vreme.

— Tu rîzi de el, Doamne. Nu l-ai iubit niciodată şi numai el este nădejdea mea…

— Slabă nădejde, făcuse amar Principele fără s-o privească. Şi fetele?

— Sînt duse la Viana, după treburi…

— Ce treburi dacă-mi este îngăduit?

— Au crescut, sînt mari, îşi fac instrucţiunea, nu pot să le las proaste, să moară în obscuritate pe la curţile deşerte, cum sînt aces- tea unde eu am fost silită să stau…

— Ooo! iartă-mă că mă mir ca bogasierii la tîrg. De aceea ai început să strîngi lucrurile de prin palat?

— Ai băgat de seamă? se miră Haricleia. Credeam că ochii tăi petrec numai pe chipul lui Ottaviano…

Cuvintele ei erau muşcătoare, dar fuseseră rostite cu o indicibilă dulceaţă, ca să nu-l supere.

— Ce vrei să înţeleg eu din pregătirile tale?

— Că eşti singur…

Principele stătu puţin înainte de a spune ce avea de gînd să spună.

— Şi cine crede că sînt singur? Tu? Copiii tăi?

— Unii sînt şi-ai tăi!

— Cum vreai! Principii sînt singuri numai cînd hotărăsc ei!

— Cuvinte, Măria-Ta.

Nu-i mai vorbea ca o soţie, păreau despărţiţi de o mare.

— Doresc să-ţi spun că ne leagă ori sărăcia, ori restul…

— Poate, zise Haricleia gînditoare. O şuviţă de păr îi scăpă pe fruntea asudată. Principele îi văzu iar mîna subţire, o mînă uscată, rece, fără sînge, o mînă de femeie bătrînă. Niciodată nu avusese senzaţia că e

bătrîn şi el, de asemenea, dar acum o simţea cu o dureroasă apăsare a sufletului.

— Pot să înţeleg că tu te-ai unit cu Evanghelina? Că îmi doriţi moartea?

— Moartea? Doamne fereşte! făcu Haricleia şi repetă gestul celeilalte, închinîndu-se pios şi cu spaimă.

— Atunci?

— Să nu speri de la mine, de la banii şi de la averea mea.

— Dar ea este de asemenea şi-a mea!

— Asta să n-o mai crezi! Ştii doar că la căsătorie nu am făcut transcrierile dotale, iar ce mi s-a cuvenit, am strîns şi-am pus deo- parte pentru Hrisanti. Nu începe un timp ferice pentru mine şi pentru copii, dar voi şti să mă duc unde trebue, să dau unde trebue şi el va dobîndi tronul. Nu azi, nu mîine, în cîţiva ani…

Ceea ce afla era îngrozitor, dar şi mai dureros era să audă aceste cuvinte din gura Haricleii.

Mai mult nu se putea răbda. Părăsi fără un cuvînt odaia şi stră- bătu coridoarele de lemn. În dreptul uşii chiliei messerului, se opri şi ascultă o clipă. Nu se auzea nici un zgomot. Deschise. Odaia mi- rosea a pustiu. Într-un colţ erau strînşi sacii lui şi lucrurile. Nu ră- măseseră decît oalele de tuci, pline de lacrimi de plumb pe margini.

Cărţile fuseseră adunate, pe sferele sale armilare şi pe compase, pe planşele marei lucrări hidraulice se aşezase un praf gros. Luă o pia- tră transparentă şi o privi în lumina puţină a ferestrei. Îşi aminti de ziua în care intrase pentru prima oară aici, de glasul lui ipocrit, strigînd prin pereţii subţiri şi întrebîndu-l:

— Tu eşti?

Resturi de lucruri, magneţii şi toate nimicurile acelea în care nu mai credea stăteau fără viaţă în încăperea şi ea fără viaţă. „Şi el se pregăteşte să plece, o să mă lase,

se duce…”

Într-o dulce noapte a amîndurora, Ottaviano recitase, pe pode- lele aspre, acoperite cu blăni de mistreţ invocaţia în faţa focului spagiric:

„Nu sînt nici curvă, nici virtuoasă, ci toate acestea laolaltă. Eu nu am murit prin foame, nici prin fier, nici prin otravă, ci din toate acestea laolaltă.

Eu nu mă odihnesc nici în cer, nici pe pămînt, nici în apă, ci peste tot! Lucius, Agatho, Priscius care nu sînt nici soţul meu, nici iubitul meu, nici sclavul meu, fără supărare, fără bucurie, fără plînsete, m-au crescut, ştiind şi neştiind pentru cine au ridicat această piatră care nu este nici piramidă, nici mormînt, ci amîndouă laolaltă! Aici stă un mormînt care nu acoperă un cadavru şi e un cadavru care nu e închis într-un mormînt! Cadavrul şi mormîntul nu fac decît una!"

— Şarlatane…

Văzu harfa lui de lemn, cu coarde groase, îşi aminti de sunetele ei ce ar fi trebuit să corespundă celor 26 de lumini ale lunii şi pe Androgin plutind în văzduh cu o oglindă circulară în mîini, pe Sa- turn cu plete de fum, acei cerbi şi maimuţe cu cozi terminate cu trandafiri roşii, îşi aminti vizita la casa baronului Meitani pe care nu-l zărise niciodată şi de la care împrumutase sume mari prin mi- siţi. Totul era un vis, un delir. Îşi aminti de bachanalia de la Mogo- şoaia, de noaptea aceea verde, plină de fumuri de răşini şi de exclamaţii, de rătăcirea pe lacul ce mirosea a nămol. Întinerise şi crezuse ca un nebun în poveştile vrăjitorului. Uitase duhoarea picioarelor comisului Velea, uitase răsuflarea de borhot pe care o scoteau grămăticii lui cînd îşi rosteau oraţiile şi laudele cele mai neruşinate în care nu credeau. Trăise oare acea dimineaţă îngheţată cînd se plimbase cu o sanie trasă de cerbi?

Plecă lăsînd uşa deschisă. În seră strigau gutural

papagalii sărind de pe trapezele lor de aur. Se simţea un miros înăbuşitor de vechi, de praf nemăturat. Se moleşiseră slugile? Nu mai ascultau? O să-i înveţe el minte! Ce credeau că a murit? Că nu mai are nice o putere? în noaptea ceea făcu sfat subţire, cu dumnealui Manolachi Grădişteanu, cu Ianachi Moruzi şi cu cei de trebuinţă, oameni mai apropiaţi. Trebuiau strînşi zapciii şi să le spuie cineva că îşi jucau capul dacă pînă la Sfintele Paşti nu ar fi strîns sumele de care avea el trebuinţă. Şi cînd mai rostiseră unii vorbe răsuflate: înţelepciune, milă, îndurare, Princepele se făcu surd! Nu cunoştea asemenea cu- vinte!

Pe urmă îl chemă pe aga Matei Bălăceanu şi-l întrebă:

— L-ai găsit?

— Nu.

— Să fi plecat fără să-şi ia lucrurile!

— Da de unde! Se ascunde cine ştie la ce curvă podărească, că astea-i plac!

— Dacă nu-l afli, o să-l caut singur…

Şi se ţinu de cuvînt şi încă cum.

*

Cum zicea cronicarul: „Monarhii mari, groaznice şi puternice s-au pierdut şi în cenuşa lor s-au îngropat”, dar dacă acesta era ade- vărul dreptăţii omeneşti măcar să-şi facă singur dreptatea sa, gîndea cu întunecată şi înfricoşată minte Princepele, judecîndu-i pre cei apropiaţi. Chemase logofeţii de taină şi aflase unde-şi puneau prea mărita soţie averile ce le strîngeau pentru fiul ei spre a sta cîndva în mult rîvnitul său scaon. Zarafii nevoiau de multă vreme la prefacerea banilor şi la aşezarea lor în sipete ascunse, precum slugi prea harnice căraseră într-ascuns lucruri de preţ la Fundenii-

Doamnei date în grija unui ieromonah, mut ca o lebădă, niţel şui şi scăzut de minte ce numai pentru mîncare trăia şi somn, dar om de credinţă era al înaltei sale femei. Aşa încît, pe ascuns însoţit de cîţiva oameni ai agăi Matei Bălăceanu, în acea frumoasă şi primejdioasă primăvară, Princepele sosi în locul ştiut ce avea în jur un dulce cimitir, cu cruci mici, prăbuşite. Bătea toaca cum bate numai în locuri de tot şi de toate părăsite. Preuţii nu slujau, umblau la cîmp că era timpul să pregătească pămîntul pentru marea nuntire a rodului ce venea. Pe mut îl luară pe neaşteptate şi acela îi dusese în spatele altarului, acolo unde stăteau frumuseţatele morminte, în gropniţă. În locul camerei celor răposaţi, oameni de încredere săpaseră un loc ascuns. Cătară cheile la înfricoşata slugă a Doamnei şi le găsiră. Tezaurul sta într-o frumoasă amestecătură sub două semne lapidare încrustate în piatră. Deasupra, printr-o lungă fereastră, cu muluri gotice, străbătea lumina frumoasă de afară, soarele cădea ca o spadă pe icoanele ruseşti scrise în culori topite şi pe potirele brîncoveneşti, bătute în argint. Anaforniţe de Sibiu, Dalmaţia şi Veneţia lăsau să scape din suprafeţele lor lucioase o lumină sălbatecă. Tulipele persieneşti aveau grele umbre în metalul greu ce răsuna la ciocnire cu un dangăt stins. Corbul Ţării Româneşti, cu aripele desfăcute încerca să sboare din argintării, casele cu paseri armeneşti, cu lei şi monştri asiatici, vasele persieneşti cu frunzişuri bogate şi complicate, bucurau privirile lacome ale Princepelui, iubitor de frumoase alcătuiri. Stăteau aici, ascunse în gropniţa de piatră, pitite în scrinele de fildeş îngălbenit pandelocuri de perle şi vase cu vulturii Cantacuzineşti asupra cărora vegheau heruvimi, liturghiere, cu ferecături preţioase de aur, cu scuturi şi semne heraldice, brăţări ţesute, aere şi epitrahiluri vechi, roase, perdele de icoane şi perdele de altar, strînse,

chivotul Fundenilor într-o nebună împletire de linii şi frînghii argintate, lucrate cu o daltă subţire, divină, căţui şi candele, cruci cu filigrane şi smalţ, patere turceşti, cu cercuri şi împletiri fine, întortochiate, cruci ferecate, umivalniţe grele, nasturi strunjiţi şi baghete în formă de popici, numai aur, cu toatele, lucind mort. Nu zicea Eclisiarhul: „Ochii înţeleptului în capul lui, iară nebunul întru întuneric umblă...” Orb fusese, şi ea, Doamna, îl sărăcise şi tăinuise totul.

Făcu un semn şi aceia începură să golească camera mormintelor cu mare grijă şi grabă.

— Ce punem în loc? întrebase careva cînd mormîntul de piatră fusese pustiit.

— O balegă! răspunsese acru Princepele şi ieşise afară păşind absent printre mormintele acoperite de lespezi crăpate prin care izbucnea într-o puternică grabă, iarba acelei primăveri. Mai avea el facultatea aceea pe care talienii o numeau: *lieta spensieratezza* ? Mai putea el să recite ca magnificul Lorenzo:

— *Chi vuol esser lieto sia di doman non c'à certezza...*

Şi gîndul îl duse iar la messer. Pe unde va fi umblînd el acum? Şi cum l-o mai batjocori, lăudîndu-se cu cine ştie ce vorbe murdare. Totul nu era decît moarte şi tăcere. Acel cimitir mic, plin de cruci prăbuşite i-o spunea. Îşi aminti de toţi cei spînzuraţi, de cei sparţi cu sabia în Edikulé, de spurcatele hăcuiri ale atîtor înaintaşi, şi parcă nu-i mai fu frică. Părăsit de dragostea celor mai apropiaţi, simţind moartea lucrînd în carnea lui avea o bucurie sălbatică la gîndul că acea femeie mult apropiată lui va veni aice cînd va crede că el e părăsit de noroc şi va pleca şi mai săracă într-un pustiu sur- gun, fără milă şi pomană. Pe cealaltă, pe Evanghelina n-o putea să- răci. I-ar fi fost uşor să afle unde-şi ţinea şi ea strînsul şi averile, dar în acel trup al ei se născuse, ea îl crescuse, şi-l pregătise pentru trista

şi trecătoarea putere. Ea, maică-sa, Evanghelina avea dreptul să nu sărăcească, să moară undeva, în Fanar visînd că vreodată va mai fi basilisă şi că mîini slugoase îi vor întinde mere împodobite cu perle.

Carîtele erau gata, pe călugăr îl legaseră şi-l cărau la temniţe ca să n-apuce a da de ştire Doamnei. Cînd se va trezi ea va fi prea tîrziu, dar mai putea fugi din faţa acelei fatalităţi ce se strîngea undeva în văzduh, încet, amănunţit, fără ca cineva să poată împie- dica venirea nenorocirii? Cu fleacurile astea aurite, cu vasele şi micile comori muereşti, puteai să mai lungeşti un an sau doi o viaţă modestă, cum duc toţi fugarii şi sărăciţii, dar o domnie nu mai pu- tea înnădi. Ţara era stoarsă, cererea nemiloasă, venea sfîrşitul şi nu rămînea decît fuga sau funia subţire de mătase în jurul gîtului. Trebuia să aleagă şi el alese cînd, ajungînd la Mogoşoaia spre seară în aceiaşi zi, văzu la amurg minunaţii piersici sădiţi după arderea pă- durii aceleia vechi, ce acum înfloreau nebuni sub cerul pierit, al acelei zile de april. Pomii aveau o floare roză, bogată, păreau nişte paoni plecaţi prin grădinile lui să mediteze. Se iviseră fluturi oste- niţi de lunga şi moleşitoarea zi şi puind după cîteva zile omizi. Răul se încăibărase iute în trunchii preţioşilor copaci.

— Ce facem? întrebau grădinarii, pregătind surcele să afume sub ei ca să ucidă răutăţile, dar monarhul ostenise.

Le spuse numai că Dumnezeu voia ca acea frumuseţe să piară definitiv, şi după aceia deşi se mai putea face cîte ceva, ascultă două zile munca tăcută şi foşnitoare a larvelor care topeau livada domnească. Stătea în loggia de piatră, bătrîn, bolnav de lingoare, în soarele fierbinte şi se uita undeva în mintea lui rătăcită. Curtea era tăcută toată, se zidise într-o răbdare fără glas şi nu mai umbla nimeni. Slugile şi cămăraşii puneau şi strîngeau

masa, umblînd pe vîrfuri, ca şi cînd ar fi fost de aer. Nu scoteau nice un cuvînt, nu întrebau, se topeau parcă pren ziduri. Văzduhul era greu, stătut, plin de o duhoare dulce, din lac emanau grelele nămoluri, şi Principele îşi privea grădinile uscîndu-se în seceta neaşteptată. Tînjea, slăbise, aga Matei Bălăceanu, întrebat la prînz şi seara unde era messerul, dădea neputincios din umere. Nu-l mai găsiseră.

La sfîrşitul zilei a treia cînd din minunata podoabă a livezii nu mai rămăseseră decît nişte schelete de lemn, uscate şi gîrbove, Principele se ridică de la locul său. Acolo dormise, acolo băuse nu- mai apă, ascultînd foşnirea infinită a omizilor, ca o litanie surdă a ceea ce credea el că este ispăşirea grelelor păcate. Deasupra minu- natei grădini izbucni atunci un roi imens de fluturi galbeni, sătui, unsuroşi, lovind aerul încins cu grele aripe. Se duseră peste lacul puturos la zăduful zilelor şi nu-i mai văzu nimeni.

Aleile se pustiiseră, leii de piatră se coceau în soarele puternic şi pe zidurile roşcate de cărămidă se usca acum iedera. Principele umbla singur vorbind parcă cu umbra celui dispărut. Cînd îl înso- ţise oare pe sub nucii bătrîni ce duceau la vechiul drum de care, cînd se opriseră lîngă lacul năpădit de podoaba stufului galben într-un minunat octombre cînd el îi vorbise despre valentinieni, despre Amonius şi Marcion, despre eroarea ortodoxiei creştine care considera omul drept înger decăzut, un spirit pur, încarcerat într-o temniţă de carne în urma dezastrului originar. Turburat îl întrebase luîndu-i subţirea mînă, albă şi uşoară, parcă fără oase ca a morţilor şi-l întrebase:

— Să-mi spui, Ottaviano, atunci de ce să-l mai fi creat Dumnezeu pe om, dacă avea atîtea mulţimi de îngeri?

El zîmbise copilăreşte, cu acel obraz pervers şi spusese serios şi încruntat ca şi cînd întrebarea l-ar fi

mîniat:

— Îngerii au decăzut din condiţia lor din cauza dorinţei de a fi suficienţi, Dumnezeu elaborează în Om ceva nou, nemaivăzut...

Acesta era Omul, acel lucru nemaivăzut? O tîrfă bărbătească şi muierească laolaltă, un lăudăros, un şarlatan, un înger decăzut el însuşi, pripăşit la curtea sa dintr-o întîmplare ce nu-i fusese răs- plătită. Cînd greşea, cînd se căia? Cum spunea tot acea gură spurcată, plină de minciuni: Materia şi natura în sine nu au păcătuit, cine a păcătuit e spiritul...

În această lume de esenţe contrare, circumscrisă într-un spaţiu aproximativ, mişcătoare şi neliniştită, proporţia faptelor omeneşti nu mai avea nici o importanţă. Averi, gînduri, dorinţă de putere, ce lucrări zadarnice, ce fală găunoasă şi păgubitoare! A bate din palme şi a avea ce vreai, a gîndi rău despre un semen şi a-l ucide, a voi să arăţi că există ceva mai rău decît moartea: lipsa de libertate a individului...

Dar cine era liber în această închisoare a cărnii?

Nu spuneau vechii heretici că respectul pentru Dumnezeu ar fi trebuit să fie atît de mare încît în unele împrejurări era necesar să-ţi fie teamă să rosteşti chiar adevărul despre El...

Dar unde şi care era acel adevăr? Poate nu tuturor oamenilor le era dat acest adevăr de a nu fi mulţumiţi nici de viaţă, nici de moarte, nici de ideea de Dumnezeu. A trăi în acest desgust, în această nepăsare, indiferent în faţa puterii şi a trecătoarelor podoabe, a înţelege cît este de zadarnic să te naşti, indiferent că eşti sărac sau puternic? A intra în miezul aparenţei, numite viaţă, ce este numai o suită gîndită încă de mult de alţii, cuprinzînd gesturi învăţate încă din pîntecele mamei, şi acea memorie unanimă a tuturor în care există dorinţa de a supravieţui întîi şi pe urmă de a distruge pe ceilalţi.

Poate vechea aspiraţie de a şti, ce este mai puţin decît a afla, merita preţul vieţii. Ce sîntem? Nişte numere? Spirit? Materie? Omul e măsura Universului sau cuvîntul acesta înseamnă numai o vorbă aleasă a filosofilor?

Unde era Lull al lui? Şarlatanul sau Profetul, trecut prin dulce- ţurile cuvintelor lui Cornelius Agrippa von Nettesheim? Unde um- bla acest Marsilio Ficino ce se da în vînt după ţigănci şi se lăsa răs- tignit pe flori de către mavrofori? El îl otrăvise cu cuvintele sale, cu acea prezenţă vizionară în care intrau închipuiri despre Omul arhetip, despre Adam Kadmon, primordialul, cel ce-l precedase pe Adam Protoplastis. În loc să-l lase să socotească cu pămînteasca lui mamă, Evanghelina, carele cu miere adunate în curtea Mogoşoaiei, la strîngerea dajdiei messerul îi vorbise despre corespondenţele omului ceresc cu omul pămîntesc. Mistere profunde şi gînduri secrete îl însufleţeau, dar niciodată nu reuşise să pătrundă în mintea şi sufletul acestui copil nebun pe care-l ura şi pe care trebuia să-l ucidă el însuşi pentru că acela, Ottaviano, călcase pactul lor, înţelegerea eternă dintre ucenic şi Diavolul însuşi. Iar dacă Satan calcă juruinţele sale malefice, el trebuie ucis…

Şi cînd îl găsiră în sfîrşit, Princepele se bucură cu o veselie neagră şi rece.

Asta se întîmplă înaintea izbucnirii ciumei.

— Vrea Măria Sa să-l vadă? întrebase aga Matei Bălăceanu, uşurat că a scăpat de povara unei astfel de mari griji.

— Da.

Se împotrivise seimenilor, avea o rană la cap ce-l făcea şi mai frumos. Buzele palide, fără sînge păreau doi trandafiri galbini, gata să se ofilească. Vestmintele erau murdare de noroiul uliţelor bătute în destrăbălata lui

petrecere.

— Unde l-aţi găsit? întrebase Princepele pe Aga Bălăceanu.

— Stătea cu beizadelele cele tinere ce ţi-au scăpat, Mărite, la ul- tima mînie şi nu se mai potolesc…

— Avea plete femeieşti?

— Cum ştie Măria-Ta.

— Să-l aduceţi în temniţă la noapte, sub spătărie unde au stat destui osîndiţi. Voi veni şi eu să-l întreb…

— Bine, Strălucirea Ta. Vom face lumină…

La miezul nopţii se întîlniră. Messerul era însângerat. Turnaseră apă pe el şi-l chinuiseră să spună cu ce treburi nemerniceşti venise la această cinstită curte şi-l păcălise pe Magnificul Princepe. Nu scoseseră nimic de la el. Surîdea numai cu gura lui palidă. Ca un *faunus ficarius* sta în lumina faclelor, răstignit, lăsînd din piele un miros pervers de femeie. Cînd auzi de sus paşii uşori ai Princepelui, messerul fu scuturat de un fior. Acesta era îmbrăcat într-un vest- mînt uşor, de noapte. Ţinea numai la şold teberul ce se legăna uşor. Îşi dăduse cu apă pe obraz şi pe piept strălucea scarabeul de aur dă- ruit de Ottaviano.

— Unde mi-ai fost, Cezar? întrebă în ironie Princepele privindu-l drept în ochii săi cei albaştri.

— Am studiat cărţile lui Elephantis, Menelac… îi răspunse obraz- nic celălalt.

— Vei sfîrşi rău, şi doar te-am rugat să nu mă mai mînii…

— Cu toţii murim, cum ţi-am mai prezis mă vei urma repede…

Princepele tăcu. În colţurile temniţei celei reci aşteptau patru ţi- gani. Unul ţinea între picioare un coş de nuiele în care se sbăteau peşti vii. Monarhul smulse pînza de sac umezită care-i acoperea. Îl alese pe cel mai mare. Avea solzi argintii şi i se smucea în pumn.

— Ce vrei să-mi faci? întrebă îngheţat Ottaviano.

— O să mori ca Denis, tiranul Siracuzei. Deslegaţi-l! Ţiganii desfăcură nodurile frînghiei care-i ţineau braţele.

— Roagă-te, dacă nu eşti păgîn, Dumnezeului tău!

Messerul nu-i răspunse.

— Atunci o să-l scot pe diavolul din tine!

— Nu vei putea, rosti celălalt încet.

— Doar tu m-ai învăţat! şi după aceea Principele porunci cu glas din ce în ce mai mare: Eu te abjur pe tine, *omnis imundissime spiritus*, pe orice trimis al lui Satan, în numele lui Isus care te-a în- vins în lăcaşul său! Viermii te aşteaptă pe tine şi pe-ai tăi! Ieşi deci, Nelegiuitule, ieşi, Sceleratule, ieşi cu toate minciunile tale, căci Dumnezeu a vrut să facă un templu în trupul omului! Deşertul e locul tău! Lăcaşul tău este cel al unui şarpe! Umileşte-te şi proster- nează-te!

Messerul tăcu. Nu mai zîmbea. Privirile i se stinseră. Părea că ceva din fiinţa lui îl părăsise. Era strein, îndepărtat, altul…

— Îngenuchiaţi-l!

Ţiganii îl prăvăliră la pămînt.

— Smulgeţi-i vestmintele!

Principele ţinea încă în mînă peştele cel viu ce se sbătea cu putere.

— El va fi ultimul tău iubit! îi mai spuse şi în clipa următoare messerul îl simţi în viscere. Se sbătea înăbuşit încercînd să scape din capcana de carne. Ottaviano începu să urle simţindu-şi sfincte- rele sfîşiate.

Înainte de a muri mai şopti, abia auzit, în toscana veche:

— Metraton Sarpanin, ridică-mă viu la cer ca pe Henoh şi Elie!

RĂTĂCIRILE PRINCEPELUI

Într-a doua zi a priveghiului, Princepele tot mai stătea prăbuşit în faţa altarului cu genunchii într-un rîu de ceară. Fuseseră aduse lumînările mari de la Mitropolie, ce iute se topiseră şi pe urmă alţi stîlpi podobiţi, arzînd într-una de sufletul messerului. Preuţii se schimbau unul cu altul şi cîntecele dascălilor nu mai încetau în stra- nele micului paraclis. O durere fără sfîrşit cuprinsese întristata adu- nare a boerilor ce se prefăceau cu mare sîrg a deplînge nestrălucita moarte a exaporitului. Sus, în palat, femeile, amîndouă, Evanghelina şi Haricleia, se încuiaseră în cămări şi nu primeau decît mîncări şi apă. Curtea toată era cernită şi stătea zidită în frică.

Eu sînt, Doamne, în faţa Ta, ca o vie pustie şi un smochin fără rod, eu sînt, Doamne, sălaşul şi făptura Ta, Stăpîne, şi nu am limba curată spre a ruga bunătatea Ta şi nu pot sa mă uit şi să văd înaltul cerului, se ruga monarhul ridicînd privirile turburi spre tavanul afumat şi poleit al micii biserici. Pe urmă întorcea acei ochi rătăciţi spre boerii din strane ce stăteau şi ei prăbuşiţi în spatele-i, să vadă care nu se roagă cu el şi care nu suferă în acel ceas greu. Nu ridica nimeni capul, stăteau cu barbele în piept, prăbuşiţi într-o mută şi fără de sfîrşit rugă pentru sufletul celui dus.

„E nebun, o să ne omoare”, gîndea dumnealui Ianachi Moruzi şi mai făcea o cruce mare, fără a îndrăzni să-l privească pe Princepe. Fumul verde al lumînărilor îl înnăbuşa, ar fi vrut să iasă afară, dar nu se putea.

Dumnealui Manolachi Grădişteanu care aflase totul de la oame- nii de credinţă îl certa în gînd pe prefăcut: „I-au băgat un peşte viu în cur şi-acum voieşte să-l credem

că l-a iubit şi nu ştie cine i-a hărăzit acest sfîrşit! Doamne, fereşte-ne de această milă şi de această spăsire, El ne poate ucide pre toţi şi ne poate pedepsi punîndu-ne să-l lăudăm pentru faptele sale. Auzi-l cum spune rugă- ciunile cu glas tare..."

— *Să nu porneşti asupra mea urgia Ta, Doamne, după păcatele mele* – se ruga Princepele, cu mîinile împreunate în faţa inimii, privind Imnul Acatist din stînga oltariului cu coroanele de aur ale Magilor grăbind spre ieslea cea sfîntă.

— *Ci, auzi-mă, Doamne, pe mine, uşuraticul şi păcătosul şi ne- înţeleptul şi netrebnic rob al Tău, în ceasul acesta precum ai ascul- tat pe Ezechia în ceasul morţii, aşa ascultă-mă pe mine, nevrednicul rob al Tău, că afară de Tine altă scăpare nu am decît numai bunătatea Ta!*

— Curva regală! îşi spunea în gînd dumnealui Ştefan Pîrşco- veanu, au făcut din Palatul cel mai înalt, leagănul desfrînărilor şi au împuţit viaţa noastră cu nealese necugetări! Şi vrea să-l credem! Pre noi şi pre tot poporul ne-au pedepsit şi ne-au batgiucurit şi doreşte iertarea noastră, dar mînia lui Dumnezeu o să-l ajungă!

— *Aceasta spunînd*, rostea iar spăsit Princepele*, ceasul s-a apro- piat şi-am strigat cu glas jalnic şi am zis: Iată acum a sosit ceasul morţii şi strigaţi pe prea dulcii mei fii şi pe mie iubiţii dregători şi slujitori. Veniţi deci şi staţi în faţa mea şi eu am să vă zic vouă: Veniţi încoace, copiii mei şi iubiţii mei şi lumină a ochilor mei şi dulce comoară a celor dinlăuntru ale mele, astăzi vă despărţiţi, copiii mei şi dregătorii mei şi vă îndepărtaţi de inima mea, precum stropul sare din valul mării! Şi astăzi vor veni asupra voastră valurile mării...*

— Numai pe mamă şi pe soţie nu şi-au ucis-o! Necum copiii, gîndea dumnealui Costache Ghica, cu ochii în

pămînt să nu-i ză- rească privirea, că pre noi ne-a împuţinat şi-a băgat groaza în noi şi nu pîinea cea dulce am mîncat-o, ci lacrimi am băut de frica lui şi-a celui mort ce stă într-o biserică creştinească, pîngărind-o! Dă-i, Doamne, după faptele lui cele nemerniceşti şi pedepseşte-l după inema lui spurcată, adu-i gîdele în curte şi fă-l să ajungă acolo unde-au pierit şi mai drept credincioşi...

Vestmintele Principelui erau ude de lacrimi şi o durere fără sfîr- şit sfîşia chipul acela îmbătrînit deodată, cum nu-l văzuseră. Nă- clăit de ceară sub genunchi monarhul sta nemişcat în durerea lui mare şi asculta divinele glasuri ale dascălilor de la Sfîntul Sava ce spuneau în greceşte:

— *Milueşte-ne, Doamne, milueşte-ne, că am greşit şi vicleşug în faţa Ta am făcut şi nu avem unde fugi decît în Tine! De aceea cădem Ţie ca să ne milueşti pre noi, că eşti mult milostiv şi îndurător şi cine ar alerga la Tine, nu-l goneşti! Şi noi, păcătoşii, alergînd ne rugăm ţie; milueşte-ne pre noi şi dărueşte-ne loc veşnic de odihnă...*

„Ei nu mă cred, gîndea Principele şi eu ştiu asta. Sînt bucuroşi că am avut tăria de a-l ucide pe Ottaviano şi se prefac că ştiu durerea mea cea mare. Mincinoşi şi tîlhari ce vor sta la fel în faţa trupului meu fără viaţă şi cît aş dori ca eu să-i îngrop pre ei şi nu ei pre mine, pentru că înainte nu mai este nimic decît moartea cu dulcea-i isbăvire şi odihnă...”

Făcuse un semn către dumnealui aga Matei Bălăceanu ce tot dă- dea din umere la întrebările sale de două zile!

— Unde stătea Ioan astrologul de nu-l găseau că avea nevoie de el? Călăreţi cu schimbul se duseseră în Bistriţa dar nu-l găsiseră.

— Cum, nu se roagă şi nu bea apă goală? se mirase el tot îngenunchiat, în mare şoaptă.

— Nu, Mărite, au plecat în munte, s-au tras la un loc de taină. L-au cătat oamenii mei, la chilia lui, dar nu e! Au spus ieromonahii că s-au ascuns în vreo peşteră de unde te blestemă!

— Să-l căutaţi şi să mi-l aduceţi, că am nevoie de el! Mort sau viu!

Dar nu-l găsiseră încă, pierise ca apa unui rîu ce nu este aceiaşi la fiecare ceas. „Ce voi face eu acuş? gîndea, că nu am deslegare şi nice nu ştiu unde să-l înmormîntez pe păgînul acesta frumos! Mi-ar trebui curaj şi nu mai am! Muierile de bărbaţi îngenunuchiaţi vor spune că le-am spurcat mormintele ţării, dacă îi voi pune o cruce creştinească la cap lui Ottaviano şi, după ce l-am ruşinat îl voi trece în rîndul sfinţilor. Desleagă-mă, Doamne, de povară…”

Dar deslegarea veni în mod neaşteptat cînd într-a treia noapte a priveghiului, Princepele adormind pe piatra paraclisului visă că Ottaviano se ridicase din coşciug şi plecase singur prin tîmpla olta- riului ca arhanghelul Mihail. Era spre zorii primei zile de Paşti şi mintea i se întunecă văzînd biserica pustie. Se ridică îşi frecă ochii şi strigă cu glas înfricoşat:

— Unde sînteţi?

Altarul – pustiu, lumînările cele mari – stinse, băteau numai un vînt cald de dimineaţă, stranele – goale… Se uită spre locul unde ştia sicriul şi nu-l văzu.

— L-au furat! urlă şi ieşi afară.

Aga Matei Bălăceanu stătea prăbuşit în ţărînă cu seimenii lui:

— Iartă-ne, Mărite Doamne, am adormit cu toţii şi nu ştim nemic! Omoară-ne, ia-ne viaţa, sîntem vinovaţi…

Era o dimineaţă strălucită, băteau clopotele parcă vesele, parcă rîzînd de marea lui durere. Mai trebuia să curgă sînge, dar şi aşa era prea mult. Nu ştiu ce să facă, şovăi, voi să se întoarcă în biserică şi se întoarse, crezu

că a visat urît, totul era de neînchipuit, dar adevărat.

— Tremur pentru vieţile voastre! strigă răguşit nemernicelor slugi ce stăteau cu fruntea în pămîntul curţii.

— Iartă-ne, Doamne, o să-l căutăm…

Îl căutară trei săptămîni şi nu-l mai găsiră niciodată. Era ca o minune sau curajul făcuse din această taină un lucru care-i privea pe toţi şi de frică nu spuneau nimic. Nebun, Princepele plînsese în- chis în cămările sale, alungînd pre toţi de la el. Se apropiase numai maică-sa, Evanghelina, ce tot dîrză se ţinea în firea ei de piatră.

— Nu mai jeli, aşa a fost scrisul!

— Ce vreai a spune, Doamnă? Iar trupul său nice paserile, nice pămîntul nu l-au putut mînca, el numai ce se va fi pîrjolit întru răutatea tuturora şi nu va avea odihnă pînă nu am să-l găsesc… O să-i pun pe toţi sub sabie şi voi afla…

— Destul cu răul, el a fost Diavolul şi sufletul i se odihneşte unde-i stă locul. În cîntări dumnezeeşti l-ai petrecut pre lumea cealaltă, acum odihneşte-te, întrucît Măritul Padişah au aflat ce lucruri besmeticeşti se petrec la această curte şi au început a se gîndire să te înlocuiască dacă n-ai s-o paţi mai rău…

— Ar fi o desmierdare să mă trimită acolo unde-au pierit atîţia.
Soarele meu s-a stins…

— Vorbeşti vorbe proaste în mijlocul vremurilor acestea.

— Doamne, judecă-i în matca focului! mai spuse Princepele şi se întoarse spre Evanghelina: iar de te aflu că tu eşti aceea ce i-ai împrăştiat rămăşiţele cele îndurerate de moarte, te voi da cîinilor mei şi te voi ţine înfometată într-un schit pînă ce vei ispăşi…

Femeia ştia că nu minte şi fugi înfricoşată din faţa-i.

Şi ca om cugetător ce era, Princepele au dat ştire să-l

caute, iar pe răposat despre care se spunea că l-au furat tineri juraţi şi l-au hăcuit dîndu-l la porci ca spurcată hrană pentru a acoperi nesfîrşita ruşine. Pe urmă cînd luminatele sale poronci nu găsiră răspuns, monarhul a căzut la grea melanholie şi în acea vară ce urmă chemă la dînsul pre diaconul Anghel Văpsitorul şi pre Gheorghe Crăsnaru din Piţicu, cu zugravii lor de subţire, cu calfe şi ucenici şi le poronci să ridice în grabă o biserică în cinstea messerului, pe care Dumnezeu îl luase la dînsul. Le dădu bani şi lucrători şi tot ce aveau nevoie şi tare îi mai grăbi să apuce hramul în anul următor, cînd avea să vină cu toţi boerii divăniţi, la Scroviştea pe lac să se închine cu toţii ca la o minune.

Aceia lucrară ziua şi noaptea, cu meşteri pietrari, cu zugravi şi salahori, grăbiră şi-l chemară şi pre maistorul Mogoş din Ceauru de era vestit în astfel de puneri şi alcătuiri şi cînd crezură că înde- pliniseră minunata dorinţă trimiseră vorbă că totul era gata.

Cine să bănuiască ce nebunie mai plănuise acea minte bolnavă a Princepelui ce nu-şi mai vedea de alt lucru decît de a găsire ceva ce trebuia să-i cutremure pre toţi şi să-i zăbunească de cap. La ziua potrivită dară, înaintea joiei celei mari, cu butci şi slujitori porniră spre locul numit Scroviştea, pe drumul plin de praf, umplînd lumea de svon şi de larmă. Nu lipsea nimeni, de la boierii mazili pînă la cei mai înalţi dregători, de la ispravnicii de curte la grămătici, pre- gătiţi, după rang şi fire a cinsti acel lăcaş hărăzit să-l pomenească în veci pe messer. Erau în postul cel mare cu toţii, flămînziţi, reculeşi, apăsaţi de o spaimă fără nume, parcă presimţind înfricoşatele lucruri ce mai aveau a vedere. Ajunşi lîngă lacul acela negru şi neclintit, înconjurat de branişti şi de lunci priviră în amurgul zilei întunecata zidire ce nu semăna bisericilor obicinuite. În scurgerea soarelui sclipeau mort turlele de aramă ce răsturnate în

ape păreau clopote grele. Apăsau toate trele exonartextul pictat în văpsele ne- gre şi roşii, după poronca Magnificului, ce voia a-i face pre credin- cioşi întîi a se înfiora şi pe urmă a crede. Deasupra celui mai înalt loc, a pantocratorului, ardea o cruce de aur ce părea scăpată din ce- ruri. Clopotniţa era de lemn şi în faţa ei se opriră în frunte cu Mitropolitul.

Înainte de începerea slujbelor celor mari ce aveau a ţine trei zile făcură saivant şi întinseră corturile în acel loc luminat. Fură aprinse lumînări şi începură cîntece nesfîrşite de slujbă. Între dulcile verse- te cîntate de dascăli se auzeau nechezaturi de cai şi zbor de paseri. Pe lacul întunecat băteau peşti mari, aruncîndu-se spre lumina lu- nii ce daurea acea adunare de oameni, resemnată, curioasă, abia aşteptînd să pătrundă înlăuntrul straniilor ziduri ce miroseau încă a zugrăveală proaspătă şi a var. Prin arcosoliile joase isbucneau la cîte o lumină săbiile arhanghelilor pictaţi. În umivalniţele de trebuinţă începuse a curge apa şi totul era frumos şi tainic, înfricoşat şi măreţ. Pe la mulurile ferestrelor scăpărau lumînări, veliţii boeri vorbeau în şoaptă şi aşteptau deslegările, pentru că faptele domnilor, ori laudă ori ocară le aduc şi le răsună la lume, cum spune cronicarul cu dulcea-i gură. Într-acea noapte nu dormi nimeni şi cînd strălucita dimineaţă se ivi înaintea uimiţilor ochi, ei, cu toţii crezură că visează. Sumbră, neagră ca o corabie a diavolului, aducînd mai mult cu o arcă pătrată, biserica se arătă înainte-le cu grelele sale turle şi cu tot ce ascundea şi avea să arate. Treptele de mermer cădeau cu toatele în apele Scroviştei şi la oglindire se înmulţeau. Păreau uşoare şi străvezii ca o scară de îngeri. Cum lumina soarele, *gloria purpurè!, gloria purpurè*! strigau razele sale, erau două biserici, nu una, care mai de care mai încărcată de grele văpsele ce vesteau teribile înfăţoşeri ale Răului şi

Binelui. Pînă să se desmeticească cu toţii, Mitropolitul începu slujba afară, nu înlă- untru cum s-ar fi cuvenit pentru că într-însul, în acel lăcaş nu in- trară decît a treia zi, la slujba Învierii. În icosul de trebuinţă era spus să se citească cele ce auzeau acum cu toţii:

— *Apropiindu-ne toţi cu frică la Masa cea de taina, să luăm pîinea cu suflete curate, petrecînd împreună cu Stăpînul, ca să vedem cum spală picioarele ucenicilor şi să facem precum am văzut, plecîndu-ne unul altuia şi spălînd picioarele unul altuia.*

Şi-atunci se petrecu primul fapt neobicinuit la care aveau să stea faţă veliţii boeri. Mitropolitul făcu un semn şi se începu citirea Evangheliei de la Ioan. Atunci Principele, din vreme pregătit lăsă teberul şi scoase cabaniţa, rămînînd descoperit după care lepădă marii săi samuri şi mantaua de ceremonie rămînînd numai într-o fotă de mătase din cele bune. Aruncase papucii şi era desculţ, umil, prăbuşit de credinţă. Fu adus vasul de argint cu apă şi el luă umivalniţa cu mîinile cele puternite fără inele şi podoabe în această zi şi o aşeză la picioarele boerilor săi care-l priveau uluiţi. Dascălii cîntau din Catavasier *τάν φάρ αν μήτριαν Că zgăul tău scaon l-au făcut şi pîntecele tău...* după care se închină la icoanele purtate de trei copii căraţi şi ei la sfînta slujbă ce cu fală îl priveau pe umilitul domnitor îngenuchiat alături. Pe urmă Principele se ridică şi cără iar niptira de argint, aşezînd-o întîi în faţa dumisale Manolachi Grădişteanu rugîndu-l să se descalţe. Acela, uluit, rămase cu talpele în iarbă, ce pe rînd, ca la joia pocăinţei, monarhul i le spălă. Urmă dumnealui Mihai Mano şi dumnealui Ianachi Moruzi, într-o ames- tecătură fără rang, cum se potriveau la acea aşezare neaşteptată, unsprezece la rînd, între care şi Dumitraşco Topliceanu şi dumnea- lui Radu Golescu precum mulţi alţii. Pe ultimul, cel ce închipuia pe Iuda, îl

traseră dintr-o trăsură ce stătuse tot drumul cu perdele acoperite: era boer Dudescu, nebunul, cu gîsca lui subţioară ce amarnic mai făcea gălăgie. Şi lui, celui trimis la Mărcuţa, îi spălă Princepele picioarele cu mare sîrguinţă în văzul tutulor, după care i le şterse cu un prosop ducîndu-l blînd şi neturburat cum era, la locul său, în trăsură şi dăruindu-i o maramă de sîrmă şi un tulpan de zece coţi, ca să se ierte cu el.

După ce monarhul făcu crucile cele de trebuinţă şi sfinţi apa, Mi- tropolitul citi cele 12 Evanghelii, urmat de arhierei, episcopi şi egu- meni. După terminarea utreniei se traseră cu toţii la corturi şi se mai odihniră. În Vinerea mare plouă puţin şi iar se însenină şi sluj- bele începură de la capăt, fură sărutate epitafurile şi se trecu la ve- cernie cu mare sfială şi rugă. La şase ceasuri din noaptea spre sîm- bătă se începu slujba înmormîntării Domnului nostru Isus Hristos, se împărţiră făclii şi lumînări şi se cîntă canonul dintîi: *Pre cel ce au acoperit cu valul marii.* Domnul îşi pusese iară cabaniţa şi ocoliră cu toţii biserica trăgînd cu ochiul la opera meşterilor ce stăteau îngenunchiaţi în iarbă, cu sculele lor. După cîntarea svetilnie *Εάοχϊ πνώσάς ώζ θνητόζ – cu trupul adormind ca un muritor Împărate şi Doamne...* se făcură enusurile şi pupară crucile cu toţii după care Mitropolitul dădu sărutarea duhovnicească Princepelui.

— Christos în mijlocul nostru! zise înalta faţă bisericească şi monarhul îi răspunse:

— Este şi va fi!

După care se îndreptară morţi de ispită şi curiozitate spre bise- rică, nemaicitind Pisania, asurziţi de sunetul clopotelor bătute de o mînă harnică.

— Minune! vrură a spune gurile grăbite ale grămăticilor în frunte cu Marcu Cuful şi cu Antonie Spadone, dar se cutremurară. Boeri de rangul întîi şi de-al doilea, boeri mazili şi mulţime de bărbaţi se buluciră

spre ieşire cu o vedere înfricoşată, dar acolo, în pragul de piatră îi aştepta El, Princepele care, necruţător, îi împingea înluntru să mai privească, să nu se mai mire atît şi să se închine. Cu groază, cu uimire se întoarseră şi se uitară la opera păgînă poroncită în taină. Pe peretele diaconic acolo unde ar fi trebuit să stea chipul Princepelui şi al Doamnei sale, erau numai vestmintele lor. Pentru că în locul acelor feţe atît de cunoscute îl văzură zugrăvit într-acel loc pe messer! Era pictată şi Evanghelina, numai vestmintele ei şi scaonul ei, dar în acel scaon stătea tot messerul! Şi din ce priviră simţiră că nebunesc cu toţii, asemenea cuvinte sugrumate scoteau de uimire şi frică. Marele Vînător al Vieţii ce alerga deasupra norilor tiviţi cu argint era Ottaviano şi Leviatanul ce înghiţea pe păcătoşi din apele Styxului avea chipul messerului, după cum la Groaznica Judecată pe tronul de aur stătea Ottaviano, cu dulcele său chip zîmbind, şi în Iad, acolo unde erau pictaţi o mie de draci, cu toţii aveau înfăţişarea messerului şi el îi chinuia pe păcătoşi ce tot chipul său aveau. Sfinţii militari, Nichita şi Procopie semănau ca două pi- cături de apă cu vrăjitorul, caii lor aveau faţa messerului şi Magii în vestminte curate tot pre el îl înfăţişau. Fiul risipitor cel desfrînat umbla cu faţa dulce a messerului, şi în scena ce înfăţişa Moartea Dreptului tot messerul se arăta. La Judecata de Apoi în ceata drep- ţilor şi-a păcătoşilor, streinul acela sosea într-o mie de înfăţoşeri care mai de care mai umile şi mai sfidătoare. Cei răstigniţi pe cruce tot chipul lui Ottaviano aveau şi pe absida altarului el zîmbea într-o sută de feţe. Adam ce săpa cu un hîrleţ pămîntul era messerul şi Eva care torcea avea ochii săi dulci şi copilul lor era Ottaviano. În Aca- tistul Sfîntului Gheorghe, balaurul avea chipul messerului şi sfîntul Gheorghe semăna cu Ottaviano cînd se primbla cu Princepele prin grădinile Mogoşoaiei. Cei de pe ruguri şi

spînzuraţii cu capul în jos cu toţii aveau chipul său şi Sfînta Paraschiva şi proorocul David era tot Ottaviano. Înfricoşata Moarte, cu coasa ei ce secera pe alţii avea faţa lui dulce. Calul Ducipal cu corn în frunte lovind zgripţurii avea rîsul lui Ottaviano şi numai trup de cal. Şi în pridvorul bolniţei şi pe uşile diaconeşti ale tîmplei, în colţul Bunei Vestiri şi pe Porţile împărăteşti numai şi numai messerul era pictat. În Cavalcada împăratului Constantin ce asedia Ţarigradul tot messerul era, copiii ce-i urmau în tunici de mătase sau în mantii verzi şi roşii, pre el îl acopereau. Fecioara Maria Luminătoarea, el era sub fuste femeieşti şi avea un rîs pervers şi Maria Magdalena tot Ottaviano era şi-şi arăta poalele barcagiilor ce-o treceau Iordanul. Sfinţii Arhip şi Timotei stăteau sub curmali şi în nisip într-o sanie trasă de cerbi cu stele şi fulii de diamanturi. Săturarea celor 5 000 de oameni cu doi peşti şi cinci pîini pe el îl înfăţişa de cinci mii de ori şi pînă şi peştii îi semănau. Pe stîlpul sfîntului oltar sfînta Filofteia avea chipul messerului şi în Cortul mărturisirii el, Ottaviano, se mărturisea lui Ottaviano. În grădina Ghetsimani, femeia adulteră avea chipul messerului şi Isus, ascultînd-o, era tot el. Sodomul şi Gomorul pre el îl arăta în cele mai mari flăcări ale cetăţilor privite de cei alungaţi. Heruvimii şi Sfîntul Filip lui îi semănau, fluturii ce bîntuiau grădinile Ţării Sfinte cu messerul aduceau, şi călăii mucenicilor care scuipau draci pe gură tot faţa lui o aveau, numa într-o arcadă oarbă abia luminată de palida lucire a lumînărilor se putea zări chipul nedesluşit al lui Pilat din Pont ce ţinea în mîna dreaptă un peşte…

Şi dacă toţi, boeri veliţi şi dregători au scăpat cu mintea zdra- vănă de la această încercare, a fost numai pentru că au voit-o Dom- nul Dumnezeu ce avea peste cîţiva ani să umple apele de la Scro- viştea şi să care spurcata biserică spre fundurile lacului negru, ce

spuneau oamenii că la Sfintele Paşti din nămoluri se mai auzeau parcă strigăte de ispaşă, ca şi cînd chinuiţii acestui pămînt şi ai ce- rului ar fi tras o grea casnă în vatra de foc a pămîntului...

*

În vara care urmă, Princepele stătu mai mult la Mogoşoaia. Ţi- nea rar Divanul şi boerii petreceau pe la moşii în aşteptarea unei schimbări ce părea de neînlăturat. De la Bucuresci soseau veşti rare. Dumnealui Ianachi Moruzi şi dumnealui Manolachi Grădişteanu conduceau trebile cele de trebuinţă. Monarhul afla numai unele lu- cruri şi le încuviinţa. Părea părăsit de voinţă, făcea plimbări lungi prin grădinile opărite de seceta de primăvară şi pusese ţiganii să-i culeagă amarant şi mandragoră, aruncînd flori în lacul năpădit de vegetaţia-i zăcută. O melanholie grea îl stăpînea. Femeile îl priveau prin ferestrele odăilor lui şi Hrisanti fu pedepsit de cîteva ori că-i ieşise înainte.

Primele semne de nebunie apărură în toamnă cînd începură ploile cele mari ale acestor locuri şi monarhul se închise în palatul său nemaivoind să vadă pe nimeni. Se întorsese într-o noapte, dus de masalagii călări şi privise ca un strein capitala lui, plină de svonuri şi de petreceri. Simţea o mare osteneală a trupului şi tot ar fi dormit. Cînd i se aduse veste de la Stambul prin oameni de credinţă că Capuchehaia era îngrijorat de ce se auzea în jurul urechilor Înaltului Padişah, nu făcu nici un gest de apărare şi nu spuse nici un cuvînt. Se părea că ascultă o poveste de mult uitată ce-l privea pe altul. Pe urmă, într-o vineri se trezi pe neaşteptate din această lene şi se îndreptă spre vechea chilie a messerului.

Era pustie de parcă nimeni n-ar fi locuit acolo.

Lipseau şi sacii lui cu cărţi, lipseau şi pietrele, podelele erau curate, mirosea a busuioc şi-a aghiazmă. Cineva slujise locul şi stropise pereţii cu apă sfinţită. Oalele cu plumb nu se mai zăreau nicăieri. Rătăci pe coridoarele de lemn şi vru să întrebe pe cineva ce se întîmplase, dar slugile nu se arătau, se ascundeau de spaimă şi el se întoarse în iatacul plin de covoare, grele ce-i înnăbuşeau paşii. Femeile îl urmaseră pe nesimţite, le auzea prin pereţii subţiri, se rugau amîndouă, fetele lui sosiseră şi ele de la Viana, îi sărutaseră mîna şi pe urmă se retrăseseră în odăile lor, ca şi cînd n-ar fi fost. Un sentiment nesfîrşit de singurătate îl copleşea.

Peste Bucuresci se abătură vînturi mari şi ploile nu mai conte- neau. Şi-ar fi rupt hainele de pe el şi-ar fi umblat aiurea. Noaptea se trezea asudat, ca şi cînd cineva îi punea o ghiară în gît. Sărea din aşternuturi şi asculta. Se auzea un mers furişat, ori era numai vîntul. Întreba plin de speranţă:

— Tu eşti?

Nu-i răspundea nimeni. Îşi amintea agonia lui Ottaviano, stri- gătele lui de durere şi acea ultimă răsuflare înaintea expierii cînd îi aruncase o ultimă privire din ochii săi albaştri. Cam din vremea aceea începu să umple pereţii odăii sale cu desene. Cerea cărbuni şi mîna lui tremurătoare închipuia triunghiuri, furci şi pe şarpele Uroboros, aşa cum îl văzuse în planşele vrăjitorului. Căută harfa de lemn a messerului şi nu o găsi. Se mînie, îşi pedepsi slugile, dar după aceea căzu într-o adîncă tristeţe ce-i rodea sufletul. Începuse a umbla desculţ prin coridoare şi a lepăda vestmintele scumpe. Sta numai într-un halat albastru de noapte, cum fusese îmbrăcat cînd îl ucisese pe messer, cu scarabeul acela de plumb de pe care căzuse poleiala. Şarlatanul îl minţise şi cînd îi făcuse un dar, aurul lui nu era decît un metal căznit. I se părea că recunoaşte în

stîlpii Spătă- riei celei mari pe Ottaviano şi vorbea cu el cînd era singur. Femeile îl auzeau noaptea furişîndu-se într-acolo. Umbla ca în vis şi mîn- gîia piatra lor rece spunînd că stă în faţa coloanelor Joachim şi Boaz din templul lui Solomon.

— Tu nu te poţi scufunda! spunea în faţa uneia.

— Tu n-ai să iei foc! zicea în faţa alteia.

I se părea că sfeşnicele aprinse pe care le ţinea în mînă luminează stîlpii cabalistici ai înţelepciunii, ai puterii şi frumuseţii şi-i desmierda ca pe nişte fiinţe vii. Într-o lună umpluse pereţii de desene ce înfăţişau arborele sefirotic cu rădăcinile în Cheter, întors adică cu rădăcinile în sus şi cu trunchiul în jos, aducînd cu un palmier.

În locul ramurilor Princepele scrisese numele geniilor planetare: Serafim, Cherubim, Tharsis, Ariel, ale îngerilor planetari şi-ale spi- ritelor dominatoare: Rafael, Michael, Gabriel, Uriel, Menelasp, Amadich, Emachiel, şi Damalech. În locul stelelor albastre ce îm- podobeau altă dată tavanul Spătăriei îl puse pe văpsitorul Anghel şi pe Gheorghe Crăsnaru din Piţicu să-i umple acel gol cu elohimi şi cherubimi plutind în nori de foc. Aceia o luară creştineşte şi alcă- tuiră neşte îngeri cu brîie şi cu iatagane turceşti, cu turbane pe cap, călări pe mîrţoage, ce Princepelui nu-i plăcură. Se suise el însuşi atunci pe schele şi apucase văpselele şi începuse a picta, lăsîndu-i cu gura căscată. Îngerii aveau capete de berbece şi caii păreau adevă- raţi balauri, erau costelivi, ori aveau trupuri alungite fără sfîrşit. Călcau pe ochi şi pe frunze alături de vaci grele de lapte, cu ugere pline, ce hrăneau copii cu priviri piezişe. Palme întinse cerşeau cuiva o milă ce nu mai venea, mîini deschise ameninţau cerbi şi porumbei, un scarabeu imens ocupase mijlocul acelui tavan şi braţele lui voiau parcă să-i smulgă pe cei de jos şi să-i fure. Totul era înspăimîntător, fără seamăn.

Broaşte ţestoase şi vulturi loveau ouă uriaşe din care ieşeau şerpi, şacali şi lincşi, crocodili. Şi şoareci rodeau planeţii închipuiţi în balanţe. Ibişii, ulii, viperele şi scorpionii alergau spre unghiurile cele mai întunecate. Pictorii de subţire se închinau şi o luau la fugă, nemaivoind să lucreze la acea operă diavolească. În cele două colţuri dinspre spătăria mică, Princepele aruncase şi cu mai mare îndîrjire văpselele. Odată cu înaintarea muncii lui se iveau piramida lui Etemenaki şi cea a lui Borsippa, cu cele 7 platforme ale Planeţilor; Saturn în culoare neagră, Jupiter în culoarea naramzei, Marte în roşu aprins, Soarele în auriu, Venus galben ca lămîia, Mercur în azul, Luna în argintiu. Sub ziguratul lui Borsippa Princepele scrisese numele ei planetar: *E-Eur-Imin-An-Qi…*

Plin de văpsele, încîntat, cu o privire rătăcită coborîse de pe schele şi-i chemase pe pictori. Aceia nu mai veniră.

Zmintirile nu se opriră aici. Umbla cu o zdreanţă în mînă spunîn- du-i lui Ianachi Moruzi că acea cîrpă este gajul diavolului ce avea să-i dea gîndul cel bun de-a putea fabrica aurul trebuincios la înnoirea mucarerului mare. Boierul se prefăcea a-l crede, pentru a nu afla lumea că Princepele nu mai avea mintea limpede. Într-o zi monarhul îl rugă în mare taină să-i aducă de unde o şti oalele spagirice ale messerului şi-acela uită spre mînia Princepelui ce era gata să-l dea pe mîna agăi Bălăceanu. Pe urmă umblă o săptămînă cu un hrean în mînă, spuind că-i peşte şi aruncîndu-l mereu în apă să nu moară, după care îşi făcu o păpuşe pe care o striga fără să obosească:

— Alif! Lafeil! Zazahit! Mel! Meltat!

Auzind de acestea, Evanghelina chemă doftorii cei mari ai curţii, dar Princepele le rîse în faţă şi-i alungă cu biciul. Comisul Velea îi adusese un ţap pe care-l legase

cu lanţ de argint şi umbla cu el prin coridoare. Ca să-l mai scoată dintr-ale lui, chemară pehlivani în pa- lat, aceia înghiţiră flăcări şi umblară pe o frînghie şi ce-i veni Prin- cepelui: nu, că să alerge şi el după ei. Abia îl opriră şi spuseră ca să nu se audă altceva, că băuse mai mult şi de-aceia avea astfel de chefuri.

La ziua sa ce era în începutul iernii unul dintre elciii acreditaţi pe lîngă curte îi aduse în dar un cîine uriaş, afgan la care monarhul privi o zi întreagă fără să scoată un cuvînt. A treia zi, singuri fiind lîngă focul căminului ce ardea buşteni mari de fag îl întrebă în şoaptă:

— Tu eşti?

Cîinele adormi pe neaşteptate, căzînd într-un somn de plumb. Principele îl veghe pînă dimineaţa şi cînd animalul ce părea ipohondru deschise un ochi ca de lup îşi spuse că-l mai văzuse undeva. Dar unde? Tîrziu îşi aminti, în casa Meitani.

Chemă surugiii şi într-o dimineaţă de decembrie, învăluit în blă- nuri porni cu sania spre marginile Bucurescilor. O luară spre Herăs- trău, trecură de grădina lui Ioniţă Scuffa, grea de povara unui omăt bogat, rătăciră uliţele şi Principele îşi biciui furios slugile. După o jumătate de zi de rătăcire, monarhului i se păru că recunoaşte acea intrare grea de fier şi inelul de aramă al porţii. Îi lăsă şi pătrunse înlăuntru. În soarele puţin ce se ivise abia, zăpada îl orbi. Fără vegetaţie, grădina părea săracă, pustie. Zări *porta magica*, cu ochiul ei zodiacal şi iar bătură acele gonguri ce izbucneau parcă din pămînt., aruncînd un val de sunete peste copacii goi. Coborî treptele. Pasărea Calandrion era mistuită cu aripe cu tot de gheţuri. Fîntînile încremeniseră şi în pereţii înaltei clădiri pustii citi un alt cuvînt: *Scheva*. Luă cheia ca altă dată din palma de argint de la intrare şi deschise, îşi auzea paşii pe lespezile de piatră şi îi era cald ca şi cînd acolo ar fi

ars mari focuri. Nu se miră de nimic. Înainta şi privi risipa de pietre şi magneţi de lingamuri de granit şi ciorchinii de lapis-lazuli aruncaţi în coşuri de nuiele. Turcoaze şi ambră stăteau la vedere, parcă odăile nu mai semănau sau intrase el pe altă uşă. Talismanele de argint atîrnau în dezordine, alături de mistriile masonice şi de theraphimele de lut ars. Văzu pe un tavan litera H şi cifrele magice: 7, 49, 157 şi 1252. În vasele de piatră stăteau ca altădată smochine proaspete, parcă atunci culese din nevăzute grădini.

Umbla ca orb printre păpuşi de ceară şi amulete de plumb, călca pe ceva vîscos şi străbătu o seră plină de granat şi geraniu, flori triste, pline de melanholie. Aerul era înnăbuşitor, se sufoca, vru să spargă ceva, pe urmă fugi şi mai în fundul acelor nesfîrşite odăi, pînă ajunse în faţa cuptoarelor unde odată Ottaviano arsese metalele. Era cald, aerul părea fierbinte.

I se păru că aude paşi omeneşti.

— Tu eşti? întrebă.

SFÎRŞITUL PRINCEPELUI

Despre petrecerea morţii Princepelui, cronicarul

scrise mai tîrziu: Deci prea milostivul Dumnezeu auzind strigarea săracilor şi necazurile lor văzîndu, şi a văduvilor plîngere şi tînguire, n-au mai putut suferi pe nesăţiosul şi nemilostivul domn, care a zis în inima lui că nu este Dumnezeu să răsplătească. Dat-a deci gînd împăra- tului să-i curme viaţa şi îndată a chemat acesta pe vezirul şi i-a poroncit cu străşnicie să se scrie ferman şi să trimită capigiu împărătesc să meargă să taie pe Vodă, să-i aducă capul la împărăţie, pentru prea multă răutate şi sărăcie ce au făcut raialelor împărăteşti din Valahia. Şi degrabă vezirul a poroncit unui capigiu iscusit şi maestru a tăia pe cei mari cu cumpătare, şi i-a zis vezirul, iată fermanul împăratului, cu putere mare şi cu straşnică poroncă, ia-l şi mergi la Valahia de taie capul beiului de acolo şi-l adu spre a-l vedea prea puternicul nostru împărat, că este nevrednic a fi beiu, şi de nu vei plini poronca, capul ţi-l voi tăia. Capigiul luînd fermanul, s-a închinat vezirului şi gătindu-se a plecat luîndu cu el un harap groaznic la chip şi mare, cu îndrăzneală la ucidere, buzat la gură, şi viindu pe drum pre la hanurile beilicuri nu spunea nimărui unde merge şi ce treabă are, ci cu cumpătare din conac în conac mergea cu grăbire, pentru că domnii ţerii au oameni turci hangii de le dă plată bani mulţi, de ispitesc pe cei ce trec de la împărăţie la Bucuresci şi dacă dovedesc că merg la Vodă cu poroncă ori de bine ori de rău, cu mare grăbire merg înainte şi spun lui Vodă, ca să se păzească şi ia bacşişuri mari de bani.

Deci sosind capigiul la Bucuresci, a mers la hanul beilicului după obicei şi şezînd la han trei zile a spus că merge la Dii Căpitan Paşa, şi la Ostrov, cu poronci împărăteşti, şi lui Vodă iar asemenea i-a spus cel ce-a fost trimis de a cercetat pentru venirea capigiului.

Deci capigiul gătindu-se cu ai săi, a încălecat şi a

mers de a intrat în curtea domnească şi a descălecat la scară şi intrînd în casă la logofeţie a zis să facă arătare beiului, că are a vorbi cu mărirea sa din gură cuvînt de taină de la dragomanul Măriei Sale de la Stambul şi este călătoriu şi nu poate zăbovi şi ducînd pe capigiu la vel pos- telnicul Ianachi Moruzi şi spuind şi lui, a mers postelnicul la Vodă şi i-a spus.

Vodă a zis:

— Lasă-l să vie.

Postelnicul a zis:

— Ba să-i spunem că eşti Măria Ta zaif, că are cu el un arap groaznic.

Vodă a zis:

— Aşa au obiceiul capigiii de ia cu ei cîte un om groaznic pentru mîndrie, ci să vie să vedem ce-mi va spune de la dragoman.

Postelnicul Ianachi Moruzi a mai ispitit pe capigiu şi a zis că Măria Sa este cam zaif, ci la întoarcerea sa va veni iar la Bucuresci şi va afla vreame de va vorbi cu Măria Sa.

Capigiul a zis:

— Eu avînd fermanul către Căpitan-Paşa pentru turburarea Pasvandului şi pentru alte trebi împărăteşti şi voi să merg şi la Ostrov la haian, şi de-acolo nu întorc pe aici, căci pe aici am venit într-adins să-i spui cele ce mi-a spus dragomanul Măriei Sale ci voi să vorbesc cu Măria Sa cinci-şase cuvinte, şi să plec că nu poci zăboi. Postelnicul Ianachi Moruzi mergînd iar la Vodă şi mai spuindu-i zisele capigiului, i-a zis acela:

— Să vie să-mi spuie!

Deci postelnicul Ianachi Moruzi i-a zis capigiului:

— Te pofteşte Măria-Sa!

Şi mergînd capigiul cu arapul au intrat în iatac la Vodă şi i-a părut bine că a apucat înăuntru, şi făcîndu-i capigiul obicinuita în- chinăciune cu mîna după obiceiul

turcesc, asemenea şi Vodă către capigiu, l-a poftit să şadă în pat pe saltea lîngă Vodă; iar arapul a şezut pe laviţă sau pe scaon; dat-a capigiului cahfea şi cebuc, iar arapul n-a primit şi începînd a vorbi unul cu altul, întrebînd Vodă pe capigiu de cele ce sînt la împărăţie, capigiul i-a spus cele ce-a ştiut, şi înfiorîndu-se Vodă de vederea harapului, Vodă a făcut semn postelnicului să mai cheme ciohodari în casă, grăindu-i frîncăneşte şi ieşind postelnicul afară, harapul a sărit repede în spinarea lui Vodă, puindu-i laţul în gît, capigiul a slobozit amîndouă pistoalele în pîntecele lui Vodă; harapul îl sugruma cu laţul trăgîndu-l cu amîndouă mîinile gios din pat, şi fiind Vodă cu virtute de se svîrcolea, capigiul a înfipt hangerul în pîntece de i-a vărsat sîngele. Harapul şedea pre el şi-i frîngea grumazii, iar cebuciul şi peşcher- giul au început a ţipa şi cînd s-au slobozit pistoalele au sărit cioho- darii şi a sosit postelnicul Ianachi Moruzi cu ei, dar capigiul a strigat:

— Dur, bre ferman!

Şi au stătut toţi şi n-au îndrăznit să facă nemic, dacă au auzit: ferman.

Harapul a tăiat capul lui Vodă încă izbindu-se Vodă viu şi tăvă- lindu-se în sînge; şi puindu-i ştreangul în picioare i-a tras trupul pe scări gios în curte şi desbrăcîndu-l a luat banii, ceasornicul şi ine- lele harapul şi trupul i-a lăsat în mijlocul curţii, gol. Iar doamna, cu fetele ei şi cu băiatul ţipa şi sărea pe fereşti afară de frică, că se temea să nu o taie şi pre ea cu copiii şi cu mama Princepelui, Evan- ghelina. Deci strîngîndu-se cei ce s-au aflat în curte şi boerii li s-au cetit fermanul şi auzind toţi s-au înfricoşat. Iar boerii cei mai divă- niţi dacă au auzit au ieşit pe afară, pe la moşii, temîndu-se nu cumva va avea capigiul osebit ferman să taie şi pe vreunul din ei. Aşa să- vîrşindu-se omorîrea, măcar că

postelnicul Ianachi Moruzi l-a sfă- tuit pe Princepe să nu lase pe capigiu, că are harap groaznic şi pe semuire se va tîmpla cevaşi, dar Vodă s-a înduplecat cu mintea socotind că-i va spune cevaşi pentru el ce se face la Stambul, Dum- nezeu slobozind să cadă în ispită.

Şi lăsînd acolo trupul după poroncă a zis harapul:

— Iată cîinele cel ce a mîncat raiaua împăratului!

Şi zăcînd pînă a doua zi, nimenea nu îndrăznea să zică sau să întrebe ceva.

Harapul a jupuit capul Princepelui şi spălînd pielea de sînge l-a umplut cu bumbac. Capigiul a poroncit să vie Doamna cu copiii ei şi cu mama Princepelui în casă-le că nu are poroncă să le facă vreun rău şi să nu aibe nice o frică. Postelnicul Ianachi Moruzi au mers de le-au chemat şi le-au adusu la iatacul lor. Atuncea harapul au pusu capul Princepelui pe o tavă de Danţca şi l-a dus la doamna de l-a aşezat pe o masă să se uite la el zicîndu-i:

— Iată capul bărbatului tău!

Aceasta a făcut ca mai mare jale să dea doamnei şi copiilor săi şi să dea bani ca să-l ridice. Doamna, cu maică-sa Princepelui, Evan- ghelina, şi cu băiatul şi fetele ei se jăluia cu ţipet mare. Deci a che- mat capigiul pe vel-postelnicul şi pe vel-cămăraşul, zicînd să nu se teamă că nu le va face nice un rău şi aceia abia au venit cu mare frică, temîndu-se să nu-i taie şi i-a întrebat unde sînt teşcherelele cele pecetluite ce le-a făcut ca să le dea la raiale după vitele ce-au avutu, vrînd să le ia birul de la dînşii pe acelea. Iar cămăraşul şi postelnicul au arătat frică şi scoţîndu-le din cămară, ziseră că au fost trei sipeturi de pecetluiri şi a zis capigiul de le-au dus în mij- locul curţii unde era trupul lui Vodă, poroncind să le puie toate pe trupul Princepelui grămadă şi să le aprinză cu foc şi să arză cu trupul lui şi a poroncit să strige telari pe uliţă, să strîngă norodul să vază. Deci văzînd aşa postelnicul Ianachi Moruzi şi cămăraşul au căzut la

picioarele capigiului cu rugăciunea, să nu se facă una ca asta, ci să se milostivească să lase trupul lui Vodă să-l îngroape creş- tineşte şi pecetluirile să le arză deosebit, drept care să le dea o sută de pungi de aur.

Numai cît s-au tocmit ei atît, cîinii saxoni ai Princepelui ţinuţi nemîncaţi într-aceste griji şi mirosindu-le a hoit, au rupt legăturile şi au năvălit în curte de l-au sfîşiat pe Vodă ce stătea aruncat sub scări. Şi-ntr-atît erau de lacomi că s-auzea pînă la morile de la Radu-Vodă cum îl rupeau şi-l sfîşiau, între care al său credincios afgan se silea a-l sfîşia mai bine, rupîndu-i ciolanele şi bătîndu-se cu saxonii ceilalţi.

Şi trezindu-se ei tîrziu au ars pecetluirile în mijlocul curţii astu- pînd urmele de sînge şi alungînd cîinii cei lacomi, după care capi- giul au luat capul Princepelui din casa doamnei şi-a mamei sale. Şi îndată a poroncit capigiul boerilor ca după ferman împărătesc să scrie la toţi ispravnicii judeţelor să rămîie în aşteptare că le vine un Princepe nou şi să se pregătească a-l primire cu falã şi cinste, după care au luat capul lui Vodă, ca să-l ducă împăratului să facă cerce- tare de a dovedi prin mărturii că acela este cu adevărat capul Princepelui.

Iară în noaptea plecării capigiului şi-a harapului său, cele două femei şi copiii Princepelui s-au mistuit la drum de nu s-au mai văzut şi a rămas palatul gol cu curtea lui şi cu slugile. Şi aflînd şandaliii şi milogii de la Curtea Arsă că au mîncat cîinii pre domn şi s-au dus puterea lui şi-a alor săi au năvălit în palat şi-au luat tuiurile şi în frunte cu Malamos Bozagiul au jefuit ce-au mai găsit pren încăperi, după care au venit în uliţă cu mari strigăte. Iară Malamos au fost urcat pe un măgar cu capul la coada lui şi i-au pus cioclii şi craii de Curtea Veche cabaniţa Domnului şi cuca şi teberul la şold şi l-au petrecut pe podul Mogoşoaiei cu cîntece şi strigăte, bătîndu-l cu ciomegele şi cu tuiurile, dînd larmă:

— Trăiască Malamos, Împăratul bozagiilor! Să trăiască Domnul nostru! spre rîsul întregului Bucuresci.

EPILOG

Deci boierii divăniţi şi-au gătit rădvanele şi carîtele pentru agarlîcul noului Principe, trimeţîndu-le înainte cu cele trebuin- cioase întru întîmpinarea Domnului. Şi pînă a nu sosi el la Giurgiu, fieştecare dintre ei, în afara caimacamilor, s-au silit să iasă întru întîmpinarea sa, aşteptîndu-l la vadul Dunării, de astă parte, unde şi saivantul fu întins pe malul apei.

Era o daurită zi cu soare şi în aerul leneş zburau paseri, vîslind spre locurile lor. Smeriţii curteni altfel se rînduiseră că schimbarea domnilor face bucuria

nebunilor. Acuş mai la faţă se ghiloseau cei mai de rangul al doilea şi proscrişii, întorşi de pin surghiunuri şi privind cu mînie la cei ce pînă atunci mîncaseră şi băuseră la masa răposatului. Spre aceştia se făceau cu mare zarvă şi glume boierii de rangul al doilea, ca să le intre în graţii, spurcînd amintirea celuilalt, cel ros de cîini şi decapitat căruia amarnice păcate, făcute şi nefăcute îi aruncau în spinare. Dumnealui Radu Băbeanu, ce stătuse ascuns în firea sa, iute se mai înfipse în sufletul lui boer Andronache
Gane, cel ce după Dudeşti trebuia să ia locurile cele mari la masa noului sosit. Stăteau barbă în barbă şi nu se ştie ce-şi spuneau. Mai încolo, într-alt pîlc vtori-stolnicul Constandin Varlam unelteа cu marele vornic Ştefan Văcărescu, om puternic şi plin de fapte, fugit şi el pînă în zilele acestea de slavă şi întors să-şi ia ce i se cuvenea. Mai la urmă, foştii demnitari, în frunte cu vel-banul Radu Golescu şi Petrache Ritorides, spăsiţi, însetaţi să-şi arate care cum ar fi putut devotamentul şi iubirea spre noul domnitor, îşi frecau mîinile cu grije şi pe faţă aveau o cenuşe ce le vindea grija din suflete. Geaba voiau să se lase priviţi în vestmintele proaspete ca să nu se zică cumva că au şi decăzut, dintre cei de faţă, nimeni nu le arunca nice o privire. Din cete zburau rîsete neruşinate şi voci ce ameninţau şi urechile viitorilor proscrişi roşeau de ruşine, dar vorba înapoi nu o întorceau. Lipsea din această îmbulzeală Ianachi Moruzi, vel pos- telnic şi om de taină al fostului Principe, fugit peste munţi cu ai lui. Larma se curmă pe neaşteptate cînd noul domnitor se ivi din ghecit şi boierii stătură ce stătură la rînduiala lor şi-i făcură dupre aceia alai. Mergînd deci Înălţimea Sa la saivant, merseră şi ei de-i sărutară mîna şi poala cu priviri umilite. Lîngă Principe stătea numitul Dudescu, nu cel din balamuc de la Mărcuţa, ci vărul său, arătîndu-i

Domnului pe fiecare boier cine este şi ce au avut, încondeindu-i după faptele şi norocul lor. Cînd veni rîndul vel-spătarului Dumitraşco Topliceanu, acesta se împiedică şi căzu alături, nefiind ajutatu de nimeni să se scoale. Boerii mazili rîseră de el cu necruţare şi-şi deteră coate spre uimirea Princepelui care odată se încruntă că nu-i plăcea.

— Ce au aceştia? întrebă pe cel din dreapta sa. Au nu ştiu că nu se rîde la întocmirea domniei? Sau se bucură de căderea înaintaşului meu, ce amarnică soarta au avut?

Se făcu o linişte şi un frig în spinări care opări toată acea bucurie a începutului. Pe urmă, Strălucirea Sa merse la gazda ce era rînduită şi gătită, petrecîndu-l şi boierii veliţi, mai spăsiţi şi cuviincioşi.

După ce intră Domnul în casă, merseră şi boierii înlăuntru şi le zise acesta să şadă, dîndu-le cahfea şi mai privindu-i pe fiecare cu mare atenţie pentru ca să-i ştie mai bine şi să ghicească în sufletele lor. Şi aceia se dovediră sfioşi şi nu mai scoteau privirile lor din ochii noului domnitor, arătîndu-i o dragoste nelumească. Cu vorbe meşteşugite, noii favoriţi se şi lipiră de scaunul luminatului şi vor- biră dulci cuvinte, spuind cu haz vrute şi nevrute, după care la un semn, îl părăsiră şi merseră la gazdele lor.

A doua zi iar merseră boierii de se închinară Domnului şi după cahfea se făcu şi divan de judecăţi norodului, apoi Princepele făcu masă boierilor ce în frunte cu Dudescu stăteau împregiurul său.

Pînă la Bucuresci, la toate conacele, Domnul au făcut divan, dîn- du-le tuturor în marea sa milă o mîngîiere, ca aceea că vor avea cu toţii o dreptate. Pre cei mai aleşi boieri i-au luat domnul în carîta sa, – într-o zi pe unul, într-altă zi pre altul, întrebîndu-i de starea ţării şi cu ce chip se pot chivernisi şi se pot ridica trebuinţele. Şi era

şi o vreme milostivă, cu aer bun, nici rece, nici cald, numai bună de umblat şi pomii aveau cu toţii o povară puternică de frunziş şi înflo- riseră că era primăvară. În coroanele lor bîzîiau albinele în roiuri prevestind bielşugul noii domnii şi tare se mai bucura acela că ros- turile lui începeau sub asemenea semne.

Sosind Principele la Popeşti, de unde de Bucuresci era cale de două ceasuri, acolo s-au întins saivantul său şi după ce se schimbă de straie, Domnul se griji după rînduiala domniei, fiindcă acolea îl întîmpină şi alaiul cel gătit din partea spătarului, aga Matei Bălă- ceanu şi alte rufeturi, ce mai rămăseseră în slujbe încă. După obi- ceiul cel vechi caimacamii l-au aşezat pe înălţimea Sa în maidanul ce era mai jos de fîntîna lui Radu Vodă şi acolea întinzîndu-se sai- vantul, descăleca Domnul şi merseră caimacamii de se adunară cu domnul împreună şi cu ceilalţi boieri ce nu putuseră să meargă la Giurgiu şi după ce şezu toată boierimea la rînduiala sa, la fieştecare le dădu alesul, cahfea şi aceia o băură ascultînd şoaptele fîntînii ce arunca apa pe lespezi a bună stare.

Iar a doua zi se făcu gătire, aşteptînd toată boierimea la poarta mînăstirii Văcăreşti, cu tot alaiul şi şiragul său, Domnul îşi puse deasupra podoabelor sale şi haina împărătească ce se cheamă caba- niţă şi îşi aşeză cuca pre cap şi din a stînga Domnului, alăturea mer- gea schemni-agasî, ce era rînduit de la Poartă pentru aşezarea Dom- nului în scaon. Din a dreapta şi din a stînga, printre paicii Dom- nului mergeau şi alţi oameni împărăteşti în văzul prostimii care tare mai căscă gura la asemenea petreceri. Cum toţi boierii cei mari şi cei mici mergeau înaintea Domnului, înşiraţi la rînduiala lor şi după izvodul ce se făcu cu pecetea Domnului.

Şi viind încet Domnul, intră în oraşul Bucuresci, pre podul Şerban Vodă, iar schemni-agasî merse şi

descălecă drept la curtea domnească şi intrînd în spătărie, aşteptă pre Domnul. Est timp, din cloaca de la Curtea Arsă se auzi strigătul lui Malamos Bozagiul:

— Fraţilor, vine ciuma!

Cerşetorii, şandaliii, orbii şi şontorogii ieşiră afară de sub bolniţe şi se uitară, care vedeau, la cerul necuprins, ars în soarele lui avril. Azulul era pustiu, nu se zărea striga, nu erau frumoşii fluturi de sidef care aduceau moartea, era numai albastrul acela adînc şi paşnic al primăverii. Oasele lor dorite de căldură trosneau de plăcere şi se întinseră mai bine în ţărînă. Malamos nu voia să iasă din beciurile lui, că-l mai dureau minţile şi-acum la atîtea zile după petrecerea cu măgarul şi tuiurile domneşti, cînd năimiţii şi scurşii îl încoronaseră pe uliţele Bucurescilor şi mare batjocură făcuseră în vin.

— Aud cîinele pămîntului, vesti el din tainiţe cu o voce dogită. Vine ciuma…

Iar se uitară neisprăviţii spre uliţe şi-atunci băgară seama la fal- nicul alai ce se mişca uşor şi gros, bogat şi plin de glasuri spre bise- rica domnească. Începu a bate toaca şi din fîntînile artiziceşti ţîşniră apele cu coame argintoase şi reci. Caii convoiului înaintau în pas rar, cu toate podoabele aurite pe ei, făcînd aerul să tremure.

— Vine, fraţilor! striga într-una Malamos şi şandalii îi văzură din adîncurile pimniţelor inelele făcute din cuie de cosciug, aruncînd spre tavanele spurcate şi afumate blesteme. Împăratul bozagiilor se sculase în picioare şi ţeapăn ca un prooroc privea la o gură de cer prin acoperişele sparte ale beciurilor.

— Vine! urla el din răsputeri, profetic, strîngîndu-şi mai bine în jurul mijlocului frînghia luată de la un spînzurat. Printre picioarele goale începură să mişune şobolanii graşi ai Curţii Vechi, dar el nu-i băga în seamă.

Şi pînă a sosi Domnul la sfînta biserică din curte, Mitropolitul ţării, cu episcopii şi cu alţi arhierei şi cu toţi

egumenii mînăstirilor Bucurescilor, mai înainte se aflară în biserică, fiind Mitropolitul îm- brăcat în toate vestmintele arhiereşti şi cu mitra pe cap, iar episcopii în mantii şi cu cîrjele lor în mînă.

Domnul descălecînd la scara bisericii, mai înainte se afla Mitro- politul cu episcopii şi cu ceilalţi arhierei şi cu egumenii la uşa bise- ricii, preotul cu sfînta Evanghelie, diaconii îmbrăcaţi cu stihare, cu cădelniţe în mînă şi citeţii cu lumini aprinse în două sfeşnice. Şi după ce se sui Domnul pe o treaptă, se coborî Mitropolitul cu o treaptă şi luînd din mîna preotului în mîna sa sfînta Evanghelie, o dădu Domnului de o sărută şi cel ce era protopsaltis îndată începu a cînta axionul. Şi ajungînd Domnul în mijlocul bisericii îşi luă cuca din cap şi se închină către icoana Mîntuitorului Isus Hristos şi o sărută, asemenea şi către icoana Precistei şi a proschinitarului. Şi apoi stînd în mijloc, între cele două sfeşnice, de a dreapta, îl luă episcopul de Rîmnic şi din a stînga episcopul de Buzău şi-l duseră spre uşa cea împărătească în sfîntul altar şi ţinîndu-l de mînă unul şi de-o mînă altul, înconjurară sfîntul prestol, cîntînd Isaiia dănţuieşte. Şi stînd Mitropolitul în dvera cea mare şi episcopul aducînd pe Domnul şi îngenunchindu-l înaintea sfîntului prestol, Domnul încă plecîndu-şi capul şi Mitropolitul punîndu-i omoforul asupra creştetului Domnului, ceti molifta cea orînduită de încoronare, puind asupra capului Domnului şi ipogonation, ce se cheamă nebederniţă. După săvîrşirea moliftei îl şi mirui şi sărutînd Domnul mîna Mitropolitului, Mitropolitul încă sărută creştetul Domnului.

Şi vrînd să iasă Domnul din altar, stînd afară, din partea den dreapta, ceauşii cei împărăteşti, episcopul de Rîmnic şi den partea a stînga episcopul de Buzău, îl luară pre Domnul de subsiori şi-l duseră de-l suiră în domneasca strană. Şi stînd Mitropolitul în mij- locul uşii

împărăteşti blagoslovi pre Domnul şi diaconul îndată începu *Ἐλλξυςον ἡμάς ὁ θεός* şi pomeni pre Mitropolitul, pre Domnul şi pre tot creştinescul norod şi făcu Mitropolitul otpustul şi cîntăreţii. *Τόν δεσπότην* şi *πολυχρόνιον*.

Şi coborîndu-se Domnul din strana Sa merse de se închină în mijlocul bisericii şi ieşind afară din biserică şi încălecînd îşi puse iar cuca în cap şi cu tot alaiul descălecă la scara cea mare, mergînd în divanul cel mic unde erau gătite de vătaful de aprozi două scaone, a Domnului den a stînga şi a lui schemni-agasî den a dreapta şi Domnul cu Mitropolitul, cu episcopii şi cu alţi arhirei stăteau toţi în picioare şi se închinau Domnului.

Şi Domnul stătu în picioare în dreptul domnescului scaon şi din sînul său scoase hatişeriful cel împărătesc şi desfăcîndu-l şi sărutîn- du-l şi punîndu-l la fruntea sa, îl dădu în mîna lui divan-efendi şi divan-efendi, asemenea sărutîndu-l, începu a-l ceti în veli-glas. După sfîrşitul hatişerifului, îndată se făcu slobozirea din toate tunurile după obicei şi începu meterhaneaua cea împărătească. După aceia Domnul stătu în scaonul său. Apoi divan-efendi încă îmbrăcă pe schemni-agasî cu blană de samur din partea Domnului şi după ce-l îmbrăcă stătu şi el în scaon. Şi apoi boer Dudescu ceti tîlcuiala hatişerifului împărătesc ce fu scos pre limba ţării şi vel postelnicul îmbrăcă pe divan-efendi şi pe vel boier Dudescu cu blănile cele de rînduială şi acesta îmbrăcă la rîndul său pre toţi oamenii cei îm- părăteşti, cum şi pre oamenii lui schemni-agasî, pe unii cu blane, pe alţii cu caftane, pre alţii cu capoturi şi pre alţii cu binişuri de pos- tav, pre fieştecare după cinstea sa.

Dupre acestea Mitropolitul, apoi arhiereii, episcopii şi toţi boierii sărutară mîna Domnului, însă boierii şi haina cea împărătească. Deci ridicîndu-se Domnul şi cu schemni-agasî din scaonele lor, merseră la spătărie şi

beură cahfea şi apoi îmbrăcă Domnul pre caimacami cu caftane mulţumindu-le de slujbă.

Ca la toate asemenea împrejurări se arătară şi grămăticii pentru oraţii, încărcaţi de bale şi supunere, foşnind din hîrtiile lor cele vechi pren buzunări. În faţă sta Macarie Cuful, spăsit, cu ochii scurşi, clipind cu o dulceaţă nemăsurată. Îl urma Antonie Spadone, numai curi, pletos, unsuros, adulmecînd onorurile viitoare, şi el cu alese cuvinte sub limbă. Lazăr Scriba de Trapezunda, înalt, fălos, cu pri- virea departe, adulmecînd rîurile ce le cînta mereu, spuind cui îl asculta că el nu se leapădă de Petru, dar că stă drept la fiecare dom- nie ca să-şi servească ţara, îşi făcea loc printre Iacob Giacumi şi Gheorghi Crisogon. Mai la spate, beat ca de obicei, Agafet Cuşchiun- gachi mesteca afion să nu-l miroase noul Princepe şi să bată la ochi. Trandafil Lambru recită deci oda cea dintîi, glas doi, irmos: *Valul cel învăluit al mării...*

Adunări de înţelepţi si de ritori eminenţi cu dreptul încununaţi pre divinul erou, precum şi victoria poporului pios, pre marele înţelept şi pre Princepele Daciei, pe care l-a încoronat puterea cea tare a dreptei Stăpînului. Acum într-adevăr s-a arătat locuitorilor ortodoxi şi Daciei timpul virtuţii, pierind descurajarea cea rea, toţi se bucură cu plăcere nemărginită, căci raza cea dorită a înţelepţilor stăpîneşte peste vlahi.

Împărate al împăraţilor, Fiu al lui Dumnezeu şi Cuvinte, dă în- vingere Strălucitului nostru Domn, păzeşte-l pururea în favoare, mai presus de cei ce l-ar supăra, cel ce este fericirea săracilor şi per- secutorul nelegiuiţilor, că a venit să ne mîntuiască de necazuri...

Macarie Cuful, simţind că începe o adevărată Olimpiadă a versu- lui cel linguşitor, se aridică din locu-i şi stăpînindu-şi lacrimele ce iute îi curgeau de-a lungul obrazului cu orice prilej se avîntă orbeşte în lupta cea

poeticească:

— *Oda trei, irmos; glas doi. Cîţi ne-am izbăvit den cursele cele vechi. Cîţi sîntem adoratori ai fiinţei ce-i în trei lumini: a Tatălui, a Fiului şi-a puterii Mîngîietorului, să ne veselim şi să plesnim cu pal- mele, melodii împletind acestui Princepe, căci el este puterea scăpătaţilor lipsiţi. Zare luminoasă s-a arătat nenorociţilor, mîntuitor al săracilor, scăpare celor…* i proci.

Şi pînă spre seară, cînd se terminară strălucitele serbări se svoni că pe la bariera Delea Veche intrase în Bucuresci şi un messer de la Orient.

1962-l969

Sfîrşit

PRINCEPELE – O MEDITAŢIE DESPRE TRAGIC

Cîte volume a publicat autorul *Principelui*? Cîte mii de articole? Prezenţă creatoare de prim-plan, personalitate de ardentă mobilitate intelectuală, scriitor polivalent, de mult consacrat, puţini, rarisimi sînt aceia care-1 pot concura. Căci în cazul lui Eugen Barbu a munci

şi a crea sînt noţiuni interşanjabile. Că artistul n-a făcut un secret din întrebările şi reacţiile intime, că atelierul său e accesibil vizitatorului onest, răspunsul îl oferă paginile memorialistice, *Caietele Princepelui* ori confesiunile ocazionale, din care un interpret sagace va putea extrage un substanţial *Eugen Barbu par lui-même.* Despre *Groapa*, cartea confruntărilor decisive pentru o carieră (1957), se ştie că a trecut prin treisprezece variante. Programul de lucru zilnic, divulgat într-o pagină de jurnal, comportă o aspră disciplină a lecturii (fiind vorba de un cititor de excepţie) şi în special o aprigă disciplină a scrisului, cu rezultate vizibile săptămînal în cîteva periodice. Om al cetăţii în primul rînd, Eugen Barbu e solicitat deopotrivă de mediile particulare (ca în prima sa mare carte, *Groapa*), de mediile muncitoreşti în transformare, de lumea stadionului, de teatru, de poezie, de pictură, de gazetărie, de mediile redacţiilor, trecînd brusc de la pagina de roman la articolul polemic, de la reportaj la memorialistică, angajîndu-se în critică (în special critica poeziei), adunînd perseverent observaţii din viaţă şi din cărţi, luînd atitudine, dinamizînd, denunţînd inerţia, răsturnînd şi reconstruind. Iată-l notînd cu pasiune, cotidian, idei despre modelarea omului, auto-definindu-se, nu o dată, ca moralist modem şi om al faptei. „Spiritul nostru va supravieţui atîta vreme cît va produce, va descoperi şi va spune. A realiza, nu a crede, a înfăptui, nu a spera. Universul ca o construcţie armonioasă, umană, iată idealul, restul este deşertăciune (...). Pot dobîndi liniştea mea spirituală contribuind, nu vorbind numai. Meseria noastră nu e aceea de a construi catedrale de aer, populate cu reverii. La locul meu de muncă, la masa de scris, mă simt deopotrivă zidar şi arhitect, constructor de conştiinţe, aşa cum inginerii fac poduri, eu pot uni oamenii într-o credinţă comună, dedicată tuturor (...). Artistul există în socialism nu ca un lăutar de curte, gata sa strunească coardele lăutei la semnul mai-marelui, ci ca un căutător de planeţi în conştiinţă, el nu este un bufon, ci un astrolog; cîntecul său nu face să petreci, ci să cugeţi, cuvîntul lui îţi dă de gîndit, nu te face să rîzi. Munca lui e la fel de nobilă cu aşezarea pietrei pe piatră” (*Caietele Princepelui*, I).

La prima vedere, frapează temperamentul febril, latura sensorială, bucuria materiei, dar dincolo de acestea şi deasupra lor domină curiozitatea inepuizabilă a unui psiholog, setea de cunoaştere, încît, de la fapte, ochiul se ridică la nivelul observaţiilor despre om în genere, în relaţiile lui cu universul şi eternul. *Groapa* şi *Princepele* ilustrează în zeci de moduri balansarea de la descripţia în sens comun la dramă, la o cuceritoare poezie tragică, la o meditaţie despre criza morală a unor categorii sociale de acum cîteva decenii

sau din alt veac.

Întors spre dramele trecutului, deschis viitorului, Eugen Barbu caută în contextul unui prezent în mişcare motive de încredere într-o existenţă superioară, modalitate ce unifică într-un destin colectiv personaje din lucrări felurite, diferenţiate ca stil, ca gen, ca tonalitate. Între epica îmbibată de social din *Şoseaua Nordului* ori din *Facerea lumii* şi scenariul de film (*Haiducii*) sau piesa de teatru sînt interferenţe multiple; temperamentul ardent, neliniştit, al scriitorului se întrevede nu numai în fraza nervoasă, prinsă în articulaţii repezi, dar şi în simpatia pentru personaje neconformiste, înclinate spre orizonturi noi. Că epicul are un suport dramatic, tensionat, o demonstrează teatralizarea unui roman precum *Groapa*, aliaj de meditaţie şi poem, prea insistent privit de unii ca document al pitorescului sordid. Că lirismul îi este, pe de altă parte, organic, funciar, caracterizînd o fizionomie complexă de moralist sentimental, o demonstrează iarăşi *Groapa* şi, la egală temperatură, *Princepele*. Am numit în acest mod două cărţi fundamentale, în care talentul, originalitatea dicţiunii, realul şi metafora, tristeţea şi reveria în marginea crizelor de umanitate, absurdul şi cenuşa tragicului configurează diagrama şi pulsaţiile unui creator viguros. Chiar dacă n-ar fi scris decît aceste două cărţi, lui Eugen Barbu (autor a vreo douăzeci de volume) i s-ar rezerva în istoria literaturii un spaţiu revelator. Însă pe lîngă numeroasele volume trebuie să se ţină seama de tot atâtea proiecte! Portretul scriitorului, la peste douăzeci de ani de la prima nuvelă, şi-a accentuat liniile; creatorul a cîştigat în experienţă şi adîncime.

La maturitate, după verificări succesive, liniile definitorii apar mai limpezi, ca însemne ale unei personalităţi dintre cele mai originale. Vulcanicul, explozivul, volitivul cultivînd forţa pamfletară, aşează în alt disc al balanţei poezia, dragostea pentru forme naive, fabulează mitologic; contemplativul retras în singurătate lasă deoparte reprezentările dure, amare, pentru a se entuziasma de un vers, de un semn al sublimului sau pentru a invoca elegiac sentimentul trecerii. În *Princepele* (etimologie derivată din latinescul *princeps*), „confesiunile” travestite se constituie într-o filozofie.

Tragicul existenţelor mărunte, tragicul războiului, tragicul istoriei au declanşat la Eugen Barbu o infinitate de reacţii bipolare, motiv pentru care scriitorul nu poate fi cuprins într-o formulă. Fraza alertă, plină de culoare, e adesea a unui *fauve* ; pictorul lucrează în tonuri tari, dense, atrăgînd atenţia astfel asupra telurícului şi materiei. Eseistul cultivă sugestia – asociaţiile livreşti traducînd reacţiile unui

spirit iscoditor, impulsionat de *foamea de spaţiu*. Iată, de pildă: „Găsesc într-o revistă un eseu al lui André Pierre de Mandiargues, *Monştrii din Bomarzo*, apărut în ’57, la *Grasset*, şi un altul, pe acelaşi subiect, de Gustav René Hocke, *Die Welt als Labyrinth*, apărut în acelaşi an, ambele ignorate în timpul elaborării *Princepelui*. La o lectură atentă, ceea ce credeam eu că este o inovaţie (capitolul grădinii Meitani) se suprapune cu o realitate de care habar n-aveam: grădina din Bomarzo, din jurul melancolicului castel Orsini, plină de monştri giganţi şi de animale fabuloase, pe care revista *Secolul XX* îi şi reproduce. Sugestia grădinii Meitani din *Princepele* venea secret din începutul *Ghepardului* şi din nebunia poetică a palatului Pallagonia, văzut de Goethe în Italia. Fantezia jocurilor giganteşti de la Bomarzo nu face decît să confirme o coincidenţă de gusturi. Asta nu înseamnă că refuz integrarea acestor sublime deliruri în documentarea chiar fictivă a *Princepelui*. Să ne înţelegem: puţin cîte puţin, colectarea aceasta deznădăjduită de date, ţinînd să epuizeze o problemă, aceea a ezoterismului, tinde să devină o operă independentă, un manual profesional. Mai pot cita în acest sens şi alte lucruri, care ar ţine foarte bine ca anexe la *Caietele* alcătuite în atîţia ani, la început haotic, pe urmă organizat, vertebrat cît de cît. Iată *Faust*-ul lui Marlowe ce s-ar integra foarte bine în documentarea *Princepelui*, ca fond aluziv, sau *Creanga de aur* a lui Sadoveanu, ca să nu mai pomenesc despre *Seraphita* lui Kuprin.. “ (*Caietele Princepelui*, III). Nu mai puţin de douăzeci şi cinci de pagini sînt rezervate în *Caiete* unor sugestii din celebra lucrare a lui Frazer, *Le Rameau d’or*!

Incizia satirică lasă loc exuberanţei, reacţiei expansive, imaginii tonice, fresca întunecată rezervă surpriza unei melancolii cu tente patetice, iar dincolo de cercul închis în care se rotesc personajele din *Groapa* şi *Princepele*, inconştiente sau posedate, stăruie mirajul unei evaziuni. Lumea nu e un spectacol bucolic, ci un aliaj inextricabil de drame, de păcate şi aspiraţii, succedaneu imens de caractere tari şi înfrîngeri, o geneză neîntreruptă, din care oamenii extrag necontenit învăţăminte, propunîndu-şi elevaţia, ridicarea pe noi trepte, dar neatingînd decît parţial frumuseţea. De cele mai multe ori, sensurile etice rezultă din desfăşurarea unor secvenţe de film, din galerii de tablouri care, arătînd fapte şi oameni, invită la gîndire. Aceasta e tehnica. Sensurile se degajă singure, parcă din contemplarea unui *mundus inquietus*.

I

Peste tabloul capitalei valahe pestiferate, Ion Ghica trecea în final cu un zîmbet echivoc, mai degrabă senin decît trist. Ciuma din *Princepele*, uvertură tulburătoare, cvasi-fantastică, marcînd un timp de calamităţi endemice, continuă flagelul lui Caragea – invocat în roman de un pseudo-literat „prizărit, fără glas, bîlbîit, repezit şi plin de idei mici”, individ pretinzînd că „neroziile” i se jucau „pe scena de la Cişmeaua Roşie”. Adică la teatrul de curte al fiicei lui Caragea, amintit pentru un spectacol din 1819 în limba ţării. Orizont crepuscular, agonic. Imagini terifiante alcătuies o expoziţie de coşmar, vestitoare de dezastre, pe un fond de spaimă colectivă exasperantă. Preludiul molimei, descris magistral, comparabil cu capodopera lui Jean Giono, *Husarul de pe acoperiş*, respiră o nelinişte tragică; de remarcat în evocarea spaţiului blestemat o policromie iniţial luminoasă, apoi tonuri în pastă densă; înşelător graţios, desenul lasă loc, progresiv, conturelor viguroase, disimetriilor frapante, figuraţia, reacţiile atingînd delirul:

„O nuntire de fluturi, parcă neclintiţi, duşi de o secretă mişcare spre fîntînile Princepelui umbri lumina lunii. Întîi veniră cei cu aripile ca pucioasa, galbeni şi uşori, iradiind în noapte, tăind aerul în miliarde de felii, erau fluturi amiral, fluturi lămîiţă, albiniţă, fluturii cerului şi fluturii de sidef, vestind zorii ce nu se mai arătau. Păreau frumoşi, mulţi cum erau şi plutind uşor deasupra caselor, apoi învăluiră pomii, şi coroanele lor odată se prăbuşiră într-o devorare lacomă şi rămaseră pustii şi iar înfloriră în strălucirea lor mirată cînd norul cel galben se ridică deasupra palatului. Aripile galbene erau străvezii, ai fi putut vedea înţepătura albastră a stelelor prin ele, dar în această frumuseţe totul se duse, la fel de încet, cu aceeaşi tainică mişcare, cum ai muta vag lumina. Dinspre jitniţa domnească se auzi atunci un fel de chiţăit de şoarece, unanim, mult, stins, ameninţător. Soseau strigile, fluturii cu cap de mort, aduşi de molimă. Erau mulţi, roşii ca amurgul, arătîndu-şi găvanele negre. Nunteau şi ei tăcut, gros, umplînd aerul de o duhoare grea. Abia mişcau aripile, ca şi cînd ar fi fost înecaţi în apă. Nu se grăbeau, acoperiseră cerul ca un văl negru. Nălbarii şi fluturii cu coadă de rîndunică, fluturi de zi cine ştie cum treziţi şi porniţi în această ciudată migraţie, lăsaseră un polen galben, uşor, în văzduh. Prin acest perete subţire şi translucid treceau ceilalţi, greoi, amorfi, greţoşi, voluptoşi, cătînd parcă un punct cardinal…” În lumina diurnă, „bolnavă”, clopote, sunete de „toacă dementă", procesiuni cu icoane şi preoţi, indivizi cu fizionomii patibulare („năimiţii şi scurşii") pîndind prăpădul, gata „să iasă din vizuinile lor şi să tâlhărească”, compun o *atmosferă* de tensiune, cu reverberaţii danteşti.

Marginal, intervine cîte o constatare în stil cronicăresc: „ Se părăsea frate pe frate şi soţ pe nevastă, toţi îşi căutau locuri singuratice, sperînd să nu ia de la celălalt boala...” Intră în funcţie popularul *dicitur*, alimentînd zvonuri fantastice. „*Se spunea* că la hanul Toptangiilor, Malamos nu vrea să primească pe negustorii din mahalaua Scaunelor, care-l implorau să le ridice morţii"... „Muierile *spuneau* că, din lipsă de carne, la Zalhana se vindeau hălci de copil...” După consumarea catastrofei, lîngă gunoaie şi capiteluri corintice viaţa reîncepe într-un delir de senzualitate; „princepele” merge la vînătoare (motiv de excelente descripţii) cu superbii lui cîini saxoni; tineretul înstărit petrece excentric, întrecîndu-se în lubricităţi; mesageri turci de la Bosfor conlucrează cu intriganţi autohtoni; trădări, exacţiuni, samavolnicii domneşti, schingiuiri se interferează într-o pîclă jalnică a raţiunii. Nu e doar ciuma ca maladie fizică, teribilă şi aceasta, ci inclusiv ca surpare a spiritului, de unde posibile analogii cu *Ciuma* lui Camus, aceasta o fabulă cu grave dimensiuni etice, polemice, antinaziste. Predominant în *Princepele* e spectacolul conştiinţelor moarte, în *Ciuma* acela al conştiinţelor reactivata.

Roman al unei lungi crize de conştiinţă, *Princepele* este totodată romanul unui timp stagnant, deşi raţiunea refuză existenţa timpului suspendat. În cartea lui Eugen Barbu, deşi oamenii se agită, mor de ciumă sau suprimaţi violent, istoria pare un resort uzat, incapabil de redresare, acreditînd impresia că timpul şi destinul se confundă. Ideea revoltei pare aici absentă, de unde o tristeţe grea, perspectiva închisă, totul rotindu-se în cerc tragic, într-o ireductibilă dominaţie a absurdului. Esenţa dramei (romanul în cauză este dramă, meditaţie şi parabolă) ţine de repetarea în gol, în acelaşi spaţiu închis, a aceloraşi mişcări, trăsături ce acuză senzaţia de serie; uniformitatea gesturilor, teribila oboseală a ritmurilor sînt abdicări. Un domnitor valah a fost mazilit; „Princepele” se instalează potrivit ceremonialului, pentru a sfîrşi decapitat prin voinţa padişahului; un alt „princepe”, străin şi acesta, va fi întîmpinat cu aceleaşi oraţii. Pe scurt, o dramă fără ieşire, în care domnitorul, mitropolitul, episcopii, boierii şi ceilalţi joacă mecanic roluri prestabilite. Un aventurier italian, „messer” Ottaviano, astrolog, alchimist, partener de legături contra firii cu Princepele, marcase nefast epoca acestuia. Noul „princepe” nu va ieşi din cercul de oţel al aceloraşi practici. Ultima frază a romanului taie orice speranţă: „Pînă spre seară, cînd se terminară strălucitele serbări (de primire) se zvoni că pe la bariera Delea-Veche intrase în Bucureşti şi un messer de la Orient...” Iar

pentru simetrie totală, „cerşitorii, şandaliii, orbii şi şontorogii” vestesc altă ciumă.

Pentru ca orologiile istoriei să fie repuse în mişcare ar fi trebuit ca viaţa să fie înţeleasă ca act, nu ca fenomen de aşteptare, însă marele vizionar al faptei nu se iveşte, iar ieşirea din labirint pare nebunie. Lupta cu absurdul ar trebui să fie mai mult decît înfruntare cotidiană: ceva care să semene a *supra- conflict*, iar omul să rostească acel *fiat* al regenerării. Decadenţa este aici întreruperea unui ritm, încît evoluţia lipsind, lucrurile par înţepenite. Într-o măsură, la „principele”, la messer Ottaviano mai mult se remarcă o vagă subtilitate în contrast cu letargia ambianţei valahe, unde o pseudo-boierime ignorantă se interde- vorează. Cu rădăcini într-o „îndepărtată insulă grecească de la Paros, dintr-o lume a basmelor mării”, „principele” păstrează în memorie frînturi din Aristofan, cunoaşte sonetele lui Michelangelo, dialoghează în italiană ori în limba vizirului. Ştie ce reprezintă pentru cultură „Viana“, de aceea fiicele şi le trimite spre cizelare acolo. Judecăţile lui sînt făcute din ambiguităţi şi sofisme: „Toţi minţim, viaţa e zăbavă în dulcele adevăr ce ne place, nu în cel ce nu ne place...” Mitoman, fantast, înconjurat de scribi şi *laudatores*, timpul său unic aparţine prezentului. Spaţiul cu însemne istorice îl respinge *de plano* prin vocea lui Ioan Valahul: „Pămîntul ţi-e străin...” Dar „messerul”? Intrusul cu „priviri albastre, profunde, nevinovate şi ticăloase în acelaşi timp”, cu accente de „nebun”, „ucenicul lui Belzebut”, peregrin pe la curţi europene, e în linii mari o variantă a „principelui”, gîndind ca şi acesta: „*Omul drept e nefolositor*...” Poliglot excepţional, „talianul” Ottaviano, frumos, corupt şi „putred pînă-n măduvă”, „căzătură inspirată”, dispune de o ascuţime a minţii specifică aventurierilor, făcîndu-se ascultat ca „chiromant şi cabalist”, ca „*incantatore*, expert în maleficii”, atrăgînd atenţia cu cărţile lui oculte, în latineşte. Pentru ochiul acomodat cu capodoperele Renaşterii, stilul plat de la curtea valahă este o ofensă. Arhitectura în piatră şi „o muncă în spirit” (o creaţie spirituală) ar fi fost, după opinia lui, un mijloc de redresare. Mama „principelui", „sublima doamnă Evanghelina”, îl aduce însă la realitate: „Unde te crezi, messer Ottaviano? La Florenţa? La Mantova? Toţi boierii mei au fost negustori de plăcinte la Stambul şi au creştetul capului tocit de greutatea tăvilor pe care le cărau (...). Visezi palate acolo unde monumentul sare în ochi, ca un lucru necurat. Vrei giostri şi turniruri într-un loc unde nu există decît două ocupaţii de bază: intriga şi numărarea paralelor. Vrei *intermezzi* şi *moresche* într-un loc unde se mănîncă în fiecare zi *panem doloris*...”

II

Metoda fundamentală e antiteza în serie, de la prima la ultima pagină, prozatorul excelând în revelarea sensurilor duble: „o lume de esenţe contrare... „ Aparenţele exterioare odată înlăturate, încep explorările în adâncime. Pe străzi pustiite trec „furgoane încărcate cu morţi"; concomitent, „principele" înoată prin „smîrcurile cărnii...” O voce dă răspuns în alt loc: „Dar cine era liber în această închisoare a cărnii?...” Spaţiul agonic are ca revers un spaţiu al „deliciilor”; numele „Bucurescilor”, tălmăcit prin vocabule străine, „cînd Hilarii, cînd Bakarii, când Bakurlii, când Hilariopolis”, evocă „plăcerea, râsul şi nepăsarea”; loc în care „totul se putea întîmpla pentru că legea era numai o amintire, şi o făcea cine voia şi pentru cine voia...” Pentru fastul curţii, „principele” iniţiază „lucrări hidraulice cu cheiuri de marmură şi ape”, prin care corăbiile să intre în „Bucuresci”, concepe fîntîni monumentale în terase, imense orgi de vînt; gloatele sînt, în schimb, „ceva cu totul abstract”. Diabolicul Ottaviano, „exaporitul”, „androginul”, „derbedeu ce colindase Evropa”, are stigmatele „crailor” mateini: „scursura grecilor şi a florentinilor sărăciţi, şarlatan, şi ignobil, căzătură inspirată...” Repertoriul calificativelor imunde continuă în ton muzical, legănat. Solitarul pervers „vorbea cu veneraţie despre femeile cîntate de poeţi, dar se încurca cu ţigănci şi cînta cu lăutarii de gît...”

Ceremoniile de curte de la Mogoşoaia, cu episoade de carnaval păgîn şi „messă neagră”, se încorporează unui sabat infernal; e „sfîrşitul lumii”. Tragicul *pare* absent, de vreme ce nici o conştiinţă nu reacţionează. Vlăstare boiereşti cu trăsături de curtezane, *hierodule* practicând la „curtea Valahiei” cultul lui Apollon, bacante cu „ciorchini de struguri” pe pieptul gol; cortegii pe plute navigînd lin pe lacul luminat de facle şi „artifiţii”, *burle*, flori risipite pe apă, trîmbiţe, o „muzică bolnavă de flaut, însoţind lenta plutire”, histrioni, zeci de măşti şi personaje mitice compun un spectacol de rafinată decadenţă. „Astea se numesc la Italia *moresche*... Lumea se mai distrează şi mai învaţă”... Sau, în acelaşi limbaj: „Mai vedem şi noi ceva, un carnaval ca la Urbino, că prea ne plictiseam...” Revărsare de sensualism, instincte dezlănţuite, carnalitate fără pudoare, iată substanţa „petrecerii" de la Mogoşoaia, care e un *carnevale* păgîn: moment *quando vale la corne* (cînd întîietate are trupescul). Luxul nebunesc e sugerat prin amănunte ale vestimentaţiei, Eugen Barbu fiind, pe o arie mergînd din *quattrocento*-ul florentin pînă la orientul turco-bizantin, un maestru al expoziţiilor muzeale. Paleta explodează

de culori: „Sunau lesele de mărgăritar în trapul cailor, de ai fi zis că ieşiseră arhanghelii din a doua viziune a lui Ezechiel, cu zalele lor uşoare de metal ceresc, mătăsurile făceau voluri albastre şi verzi în acel amurg, dulamele cu lastră grea cădeau pe şoldurile pline, nasturii de argint păreau stele divine bătute între sînii bogaţi sau buricele îngerilor savaoţi. Scînteiau pietrele grele, scumpe cît şi o moşie, ori o mină de sare, năucitoare, fanatice, cu o grea şi mohorîtă strălucire, ori de pucioasă, ori de foc mocnit, toate strîngînd în ele păcate grele ce aveau să fie ispăşite în vreo zi sau în vreo viaţă (…) În degete sticleau inele mari, grele ca lanţurile Iadului, iar în urechi mişcau uşor cercei cu picioare de paing, lucrate la Vizanţ de mult. Lanţuri de aur, cu nasturi de jilalţ. Lefţişori subtili, în chip de zgripsori, sălbile de zloţi roşcaţi, brăţările împletite parcă trăgeau cu ochiul singure de la gîturile, urechile şi braţele femeilor. Diamanturile, rubinele, smaragdele cît oul de porumbiel se răsteau unele la altele într-o ceartă mută, secretă, plină de pizmă…”

Termen de contrast, un Ioan, învestmîntat în „cămeşă albă, ţeapănă, de in”, exclamă îngrozit: „Asta-i tîrgul cel mare al Sabatului!” Nu există în literatura noastră o mai expresivă pictură de adunare demenţială, ca acest Sabat din *Princepele*.

Mască severă, Ioan Valahul opune profanării o conştiinţă; nu o conştiinţă izolată, ci una ca reacţie simbolică totală. Cărturar, astrolog şi ascet, replică autohtonă a „messerului”. El rezumă conştiinţa defensivă a oamenilor pămîntului, o continuitate de la Decebal şi Daniil Sihastrul pînă la jertfiţii fără nume şi număr. Arma imbatabilă a Valahului e vorbirea ambiguă (amintitoare de medievalul Vlaicu, din piesa lui Al. Davila), cuvîntul asociindu-şi înţelesuri lunecoase: „Cred că (messer Ottaviano) e mai învăţat ca mine. Nu totdeauna Dumnezeu însoţeşte vîrsta cu cea mail mare ştiinţă…” însă aici „ştiinţă” e totuna cu lucrul „diavolesc”. Cînd i se cere să cerceteze „Foletul” (un fel de horoscop), prevestirile lui Ioan de Valahia includ ameninţări încifrate. Derutat, „princepele” se clatină, aşteptînd precizări, la care astrologul se menţine în echivoc: „— Gândească Măria-Ta şi-i voi da răspuns cînd va fi de trebuinţă…” Sau: „—Cine ştie, Înălţimea-Ta, pe cine paşte paşii nenorocirii…” Ioan ascultă „vorbele mute ale pămîntului”, ori declară că „iarba gîndeşte şi pentru noi”, rostirea în pilde luînd o gravitate de amvon. Tiranului în vizită la o mînăstire i se arată ad-hoc „morminte zdrobite”: semne ale efemerului. Scena în care princepele e îndemnat de astrolog să descifreze inscripţiile, are ecouri shakespeariene:

„Tăiat a fost jupan Udrea de către Mircea Voevod, în satul Onceşti. A fost fiul lui Dragomir Postelnicul şi al jupîniţei sale Murga. Îh anul 7082... scria pe pietre.

Tăiat a fost jupan Radu Stolnicul de către Alexandru Voevod şi a fost el fiul lui Dragomir postelnicul şi muma lui, monahia Efrosina. În anul 7078...

Tăiat a fost jupan Barbu de către Alexandru Voevod, în oraşul Bucuresci a fost el fiul lui Dragomir postelnicul şi muma lui monahia Efrosina, în anul 7078...“

În fond, lecţia de rezistenţă a celor din „spiţa curgătoare a lui Ioan Românul” pune faţa în faţă eternitatea şi efemerul, pretext de „poveşti înfricoşate”. Poveşti în sens de pilde. Mormintele prăbuşite învederează inexorabila uitare; durează însă opera „smeriţilor” anonimi, care (ca în testamentul Văcărescului) au lucrat „spre cinstea neamului nostru şi a lui nemurire”... Acolo unde „înţelegerea” prinţului de la Fanar se opreşte, oamenii pămîntului au – ca în istoriile sadoveniene – antene ultrasensibile. „Vorbeau cu animalele într-un fel familiar pe care Principele nu-l înţelegea în ruptul capului. Ce aveau oamenii ăştia cu tot ce-i înconjura, fie că era frunză, fie că era vită de prăsit sau de muncă...”

Există în *Principele* o melancolie a istoriei, ca destin ce refuză să se facă inteligibil, şi o „melancolie” a oamenilor, care, neînţelegînd, aşteaptă revelaţii. Personajele sînt în acelaşi timp portrete, mentalităţi şi apariţii emblematice, care (cu rarisime excepţii), mimînd frămîntări interioare, sugerează, în realitate, un joc de-a autoiluzionarea. Starea de *melanholie* (termen întîlnit anterior în *Istoria ieroglifică*) traduce, aproximativ, dereglări, goluri în conştiinţă, incertitudini şi tristeţi, faţă de care petrecerile, lubricităţile, practicile magice, ezoterice, sînt neputincioase. Sceptic, ros de „*melanholie*“, principele urmăreşte experienţele de alchimist ale lui Ottaviano, crede în talismane, în semne ascunse şi vrăji. Pentru salvarea aparenţelor participă la ceremonii religioase, dar în politică, atent la oscilaţiile curente, practică stilul machiavellic al tiraniei. În esenţă, *Principele* politologului florentin din *cinquecento*, tresărind la orice zvon, devorat de incertitudini, reactivează în postura de princepe valah; aceeaşi obnubilare programatică a moralei în slujba puterii personale: „Să ştii să aştepţi şi după aceea să loveşti... ” Faţă de boieri, autocratul simulează nehotărîrea: pare „sfios şi temător”, însă el e levantinul astuţios, *homo duplex*: „le dau în fiecare zi iluzia că mi-e frică de ei, şi, cînd pot, îi umilesc în faţa

celorlalţi”… În dialogurile cu „ilustrissima” doamnă Evanghelina sau cu „messer” Ottaviano, cinismul dă de-a dreptul: „Frica este legea guvernării”, zice messerul, cu aerul lui de „nebun tînăr”; „nimeni nu ia destul de la această mizerie ce se numeşte popor…” Cauza reală a *melanholiei* protagoniştilor ţine de convingerea efemerităţii tiraniei; un dialog între „messer” şi „principe”, teribil prin vacuitatea etică, dă curs resorturilor de adîncime. Trebuie spus că romanul, ilustrare a unui impas tragic, oferă în capitolul *Melanholia* una din demonstraţiile-cheie:

„— Cunoşti vorba aceea a unui italian, messer Ottaviano? Cine zice popor, zice un animal nebun, plin de rătăcire şi zăpăceală, fără gust, fără iubire, fără statornicie… un monstru ale cărui zadarnice păreri sînt tot atît de departe de adevăr, cum este, după Ptolemeu, Spania de Italia. Statele nu se pot ţine cu conştiinţa! afirmă acela. Şi-atunci?

— Atunci trebuie construit împotriva lui, a acestui popor.

— Ce să construieşti? Aici puterea este numai o părere, un vis scurt sau lung… Uneori ţine cîteva luni, alteori cîţiva ani şi de cele mai multe ori se isprăveşte în baia sîngelui de la Edikulé…”

Paginile despre *melanholie*, dînd culoare operei în totalitate, sînt de fapt meditaţii despre putere, implicit despre eşec şi absurd. Pentru „messerul” care ştie „totul şi ceva pe deasupra” (vorba lui Pic della Mirandola) – dreptatea e „urîtă şi fără logică”; „principele“, finalmente răpus, a făcut „pact cu diavolul”, practicînd „jaful de suflet”, a dezarticulat „tot ce semăna în ţara asta cu dragostea faţă de pămîntul ei…” Criteriile de valoare au fost răsturnate. Pentru a-şi vedea fiul „principe” în Valahia, „sublima doamnă” Evanghelina s-a „culcat şi cu rîndaşii de la Techie”. Straniul „messer”, cu, „chipul lui frumos ca al îngerilor”, se autoflagelează pînă la sînge, după care se dedă la orgii. Lîngă portretul în picioare al prinţului, Evanghelina şi „talianul” sînt voci ale unei lumi în derivă; limbajul ceremonios aulic al „messerului”, referinţele la modelele curtene ale unui Baldesar Castiglione, se asociază violenţei extreme: prinţul şi mama acestuia nu „discută”, ci acţionează.

III

Pentru André Gide, „messer” Ottaviano ar fi fost un moralist, expresie a indiferentismului etic, cu motivarea că experienţele sfidînd orice principii au drept pretext *cunoaşterea*; nimic nu e nici bun, nici rău, cîtă vreme cineva aspiră la cunoaşterea stărilor-limită. Teza rezultă din dialogurile cu „principele”:

„— Ce spui, iubite Ottaviano, de trebile acestea obişnuite, vulgare?

— Cînd a fost zămislit, omul era înger de fapt; faptele l-au prăbuşit la trup şi la spirit…

— De ce?

— Pentru că omul l-a învelit cu carne.

— Şi de ce ar fi făcut-o?

— Pentru că a dorit să afle. Vreau să ştiu binele şi răul, spunea el…”

Nevoia de cunoaştere se abate însă către practici obscure, primitive, de unde eşecul, vidul sufletesc, sentimentul neputinţei. Nici o posibilitate de opţiune. La „messer” Ottaviano de exemplu, tentaţiile cerebrale se prăbuşesc în senzualism; iluminările pasagere nu sînt urmate de sentimentul culpabilităţii, ci de o amorţire a spiritului. Inerţia face ca tragicul însuşi să apară ca o lege inexorabilă. Spînzurătoarea din faţa palatului princiar, în care atîrnă indivizi mîncaţi de corbi, nu mai impresionează. Palatul este o „ocnă neagră”, din care „princepele”, abulic, ar vrea să plece, ştiind bine că n-o va face. „Din *tine* trebuie să pleci, Princepe, — îi spune Ottaviano. Eşti prizonier ca Ugolin şi n-o ştii”… Protagoniştii romanului discută despre Dumnezeu, despre spirit şi libertatea individului; dialog obsedat de limite, spiritul şi materia neputînd convieţui în „această închisoare a cărnii”. Corupţia, desfrîul, trădarea fiind inerente, istoria devine o „întîmplare cu tîrfe”, de unde pesimismul, melancolia.

Pe o apreciabilă întindere se vorbeşte de practici oculte, de magnetism, bibliomanţie, cristalomanţie, xilomanţie, astrologie şi celelalte, magia şi esoterismul fiind modalităţi iluzorii de evaziune. Deşi greu de crezut că la curtea valahă, sub fanarioţi, se va fi dat o asemenea atenţie „disciplinelor ermetice”, (un capitol e intitulat: *Iniţieri*), paginile impregnate de amănunte esoterice au în schimb rezonanţe speciale; de la *Avatarii faraonului Tlâ* şi *Sărmanul Dionis* pînă la *Creanga de aur* ori la prozele lui Mircea Eliade priorităţile revin fantasticului, mitului. La „messer” (= jupîn, meşter), bizar *esprit malin* ocultismul devine mască. Princepele însuşi, sedus de doctrine iniţiatice (unele cu substrat masonic), cade într-o nebunie progresivă, punînd să se construiască pentru beatificarea lui Ottaviano, ucis din gelozie, o biserică în stil neobişnuit: icoane fantastice, cu diavoli şi sfinţi, toate au înfăţişarea „messerului“… Splendidele pagini, despre *Rătăcirile princepelui* apăsat de „grea melanholie” („Soarele meu s-a stins…“), excedat de stări psihotice şi obsesii, sînt mostre de virtuozitate stilistică: „Pe peretele diaconic,

acolo unde ar fi trebuit să stea chipul Princepelui şi al Doamnei sale, erau numai vestmintele lor. Pentru că în locul acelor feţe atît de cunoscute îl văzură zugrăvit într-acel loc pe messer! Era pictată şi Evanghelina, numai vestmintele ei şi scaonul ei, dar în acel scaon stătea tot messerul! Şi din ce privиră simţiră că nebunesc cu toţii, asemenea cuvinte sugrumate scoteau de uimire şi de frică. Marele Vînător al Vieţii ce alerga deasupra norilor tiviţi cu argint era Ottaviano şi Leviatanul ce înghiţea pe păcătoşi din apele Styxului avea chipul messerului. După cum la Groaznica Judecată pe tronul de aur stătea Ottaviano, cu dulcele său chip zîmbind, şi în Iad, acolo unde erau pictaţi o mie de draci, cu toţii aveau înfăţişarea messerului şi el îi chinuia pe păcătoşi ce tot chipul său aveau. Sfinţii militari, Nichita şi Procopie, semănau ca două picături de apă cu vrăjitorul, caii lor aveau faţa messerului şi Magii umblau cu faţa dulce a messerului, şi în scena ce înfăţişa Moartea Dreptului tot messerul se arăta. La Judecata de Apoi în ceata drepţilor şi-a păcătoşilor, streinul acela sosea într-o mie de înfăţoşări care mai de care mai umile şi mai sfidătoare. Cei răstigniţi pe cruce tot chipul lui Ottaviano aveau şi pe absida altarului el zîmbea într-o sută de feţe. Adam ce săpa cu un hîrleţ pământul era messerul şi Eva care torcea avea ochii săi dulci şi copilul lor era Ottaviano. În Acatistul Sfântului Gheorghe, balaurul avea chipul messerului şi sfîntul Gheorghe semăna cu Ottaviano cînd se primbla cu Princepele prin grădinile Mogoşoaiei. Cei de pe ruguri şi spânzuraţii cu capul în jos cu toţii aveau chipul său şi Sfînta Paraschiva şi proorocul David era tot Ottaviano. Înfricoşata Moarte, cu coasa ei ce secera pe alţii avea faţa lui dulce. Calul Ducipal cu corn în frunte lovind zgripţurii avea rîsul lui Ottaviano şi numai trup de cal. Şi în pridvorul bolniţei şi pe uşile diaconeşti ale tâmplei, în colţul Bunei Vestiri şi pe Porţile Împărăteşti numai şi numai messerul era pictat. În Cavalcada Împăratului Constantin ce asedia Ţarigradul tot messerul era, copiii ce-l urmau în tunici de mătase sau în mantii verzi şi roşii, pre el îl acopereau. Fecioara Maria Luminătoarea el era sub fuste femeieşti şi avea un rîs pervers, şi Maria Magdalena tot Ottaviano era şi-şi arăta poalele barcagiilor ce-o treceau Iordanul. Sfinţii Arhip şi Timotei stăteau sub curmali şi în nisip într-o sanie trasă de cerbi cu stele şi fulii de diamanturi. Săturarea celor 5000 de oameni cu doi peşti şi cinci pîini pe el îl înfăţişa de cinci mii de ori, pînă şi peştii îi semănau…”

Pînă aici era greu de găsit un punct culminant; scene de groază, excentricităţi, „fandasii nebuneşti” de Satyricon balcanic, monstruozităţi alcătuiau un climat „normal”. Nebunia „princepelui”,

ridicolul comportării lui expiatorii, delirul mistic conferă, operei un centru polarizant.

Destinul tragic acompaniază pe mari întinderi istoria noastră, iată subtextual punctul de vedere al unui prozator cu un subliniat sentiment al dramaticului. Romanul devine un *apolog*, poveste deghizată, în care datele culese din documente, faptele moarte, se ridică la o putere emoţională. Nu interesează materialul în sine privind luxuria, libidinizarea amorului, animalitatea, climatul de violenţă, realităţi la îndemîna oricărui cercetător de arhive, ci esenţializarea lor în situaţii-limită ca agonia şi moartea colectivă. Intervine întrebarea colectivă, se conturează o filozofie a istoriei; de la fapte, privirea se ridică la metafore şi simboluri. Sinteza fiind un mod de lucru, destinul „princepelui” rezumă biografia unei serii; boierii, la rîndul lor, simbolizează individualismul ireductibil; ceremoniile domneşti, bazate pe duplicitate, oglindesc transformarea stereotipiei în grotesc şi caricatură. Pe soclul pe care „princepele” şade în faţa istoriei, nu se vede nici o inscripţie. Nu-i ştim numele, nu cunoaştem anii domniei, dar el e monstrul, sceleratul, cinicul, care în epilog (după suprimarea „messerului”) practică jocul de-a căinţa. Scena de la mitropolie în care tiranul spune rugăciuni cu glas tare (*Rătăcirile Princepelui*) este un fericit exemplu de orchestrare muzicală a unei teme. Princepele şi boierii dialoghează fără cuvinte, aluziv, pe marginea textului sacru, partitura bazîndu-se pe efecte de surdină, mai precis pe tranziţiile de la monologul-penitenţă la replica-acuzare:

> „— *Să nu porneşti asupra mea urgia Ta, Doamne, după păcatele mele* – se ruga Princepele, cu mîinile împreunate în faţa inimii (…) *Ci, auzi-mă, Doamne, pe mine uşuraticul şi păcătosul şi neînţeleptul şi netrebnicul rob al Tău, în ceasul acesta precum ai ascultat pe Ezechia în ceasul morţii aşa ascultă-mă pe mine, nevrednicul rob al Tău“* (…)
>
> — Pre noi şi pre tot poporul ne-au pedepsit şi ne-au batgiocorit şi doreşte iertarea noastră, dar mînia lui Dumnezeu o să-l ajungă!
>
> — Acestea spunînd, rostea iar apăsat Princepele, ceasul s-a apropiat şi am strigat cu glas jalnic şi am zis: Iată acum a sosit ceasul morţii şi strigaţi pe prea dulcii mei fii şi pe mie iubiţii dregători şi slujitori (…)
>
> — Numai pe mamă şi pe soţie nu şi-a ucis-o! Necum copiii, gîndea dumnealui Costache Ghica, cu ochii în pămînt să nu-i zărească privirea, că pre noi ne-a împuţinat şi a băgat groaza în noi (…) Dă-i, Doamne, după faptele lui cele nemerniceşti şi

pedepseşte-l după inima lui spurcată, adu-i gîdea în curte şi fă-l să ajungă acolo unde-au pierit şi mai drept credincioşii...”

(Jocul dublu continuă, în timp ce Principele, „nemişcat în durerea lui“, ascultă „divinele glasuri ale dascălilor de la Sfîntul Sava rostind în greceşte):

„—Miluеşte-mă, Doamne, miluеşte-ne, că am greşit şi vicleşug în faţa ta am făcut şi nu avem unde fugi decît în Tine ! De aceea cădem Ţie ca să ne miluieşti pre noi, că eşti mult milostiv şi îndurător şi cine ar alerga la Tine, nu-l goneşti! (...)

— Ei nu mă cred, gîndea Principele şi eu ştiu asta. Sînt bucuroşi că am avut tăria de a-l ucide pe Ottaviano şi se prefac că ştiu durerea mea cea mare. Mincinoşi şi tîlbari ce vor sta la fel în faţa trupului meu fără viaţă şi cît aş dori ca eu să-i îngrop pre ei şi nu ei pre mine, pentru că înainte nu mai este decît moartea cu dulcea-i izbăvire şi odihnă.

*

Nici o eclipsă nu poate anihila istoria, iată concluzia acestui basm sumbru. Nenumărate detalii de epocă, încorporate într-o demonstraţie cu bogat fond livresc, fuzionează într-un roman-sumă care, fără să fie strict istoric, musteşte de sevă istorică. Nici nume reale, nici cronologie, nici determinări de alt gen; prozatorul a herborizat, a colaţionat, a făcut o sinteză în care recunoaştem un anumit tip de istorie, cu scene de gen, cu un puls particular, adecvat unui anumit timp. Carnalitatea şi teluricul de o parte, vacuitatea morală de alta, iată coordonatele acestui timp „suspendat”, văzut din perspectiva unui modern. Spaţiu de interferenţe spirituale, balcanismul revelat de Eugen Barbu devine obiectul unor prospecţiuni multiple. Sondajul psihologic merge în pas cu evocarea, uneori din unghiul unui observator martor (prin intermediul documentelor), alteori distanţat de epocă pentru a filozofa mai liber. Negruzzi, recompunînd efigia sanghinară a Lăpuşneanului, stiliza în linii clare, cu stăpînirea de sine a unui clasic. La Eugen Barbu, fraza denotă participare lirică, tensiune, limbajul său, constant polemic, fiind mai aproape de acela al cronicarilor munteni. Arhaizarea lexicului, nu numai pentru a sugera culoarea epocii, pare a avea mai degrabă substrat psihologic, vizînd o sensibilizare prin cuvînt. Pentru a stiliza fără incoveniente, pentru a dezlănţui sarcasmul, pentru a accentua reliefurile prin îngroşare, prozatorul valorifică limbajul compozit, cu grecisme şi turcisme, al vechilor documente, dînd utilizare largă cuvîntului trivial, expresiei de ocară, atent la „cîntarea secretă a cuvintelor scrise în limba greoaie, dar plină de măduvă” a

vechimii. Evident, „istoriile” lui Sadoveanu, *Zodia Cancerului* de pildă, respiră arhaitate în alt mod; *Hronicul* lui Al. O. Teodoreanu amuză prin parodierea clişeelor cronicăreşti, Eugen Barbu face dovada unei veritabile erudiţii filologice, diferită de cea din *Groapa* (cu limbaj adecvat mediilor periferice); în *Princepele*, spaţii interioare şi exterioare reclamă trimiteri la mai multe culturi.

Voluptăţile romancierului, captivat de vechi scrieri ermetice, de costume, meşteşuguri, de specialităţi culinare şi curiozităţi etnografice, transpar în pasiunea pentru rarităţi; *Caietele Princepelui* conţin, – în pregătirea operei – prodigioase „magazii de cuvinte”, culese cu răbdare din sute de cărţi vechi. Mostre se pot extrage din *Princepele*, în goana ochiului, de pe orice pagină. „Profeţii cîntau şi dintr-un urcior ce se numea nebel, ce i s-au zis mai pre urmă luth, adecă lăută. Aveau instrumenturi de vînt ugabul, ce va fi fost naiul, nehilul sau fluta, din trestie au din corn, ce frumoase sunete scoate, mai ales într-un loc deşert, hasosera ce era o trîmbiţă încovoiată precum curtenii Măriei Tale, kerenul şi iobelul...” Lexicoane şi dicţionare speciale sînt necesare mai tot timpul, căci nu e pagină fără probleme de dezlegat. Pereţii unei mînăstiri lasă să se vadă: „Minunate ţesături veneţiene, arme de preţ lucrate, argintării şi giuvaeruri, mătăsării şi speţerii orientale, filigrane de argint şi aur, pasmanterii şi obiecte de marmură şi mozaic, sticlării colorate şi oglinzi coclite. Numai pe margini, verzi cum e coada paonilor, urmuzuri fabricate la Mureno, cărţi cu ornamentaţii xilografice, cădelniţe aşezate pe octogoane de argint, căţui cu două picioare, scaune cu mînere ornate în fier, icoane smălţuite, tăvi gravate cu acul, smalţuri *champlevés*, chivoturi ca la mînăstirea Snagovului, dacă nu mai frumoase, păsări de metal...” La manuscrise lucrează „înluminatori, rubricatori, miniaturişti” şi alţii, cu tradiţii în „şcoala de la Vizanţ“... Femeile din case mari arborează o vestimentaţie exotică, punîndu-şi: „sarvanele de canavăţ ghiulghiuli, cu blană de samur şi guler cu ciaprazuri, felegele de canavăţ, turungii cu pîntece de rîs, conteşele de postav, cu limie de samur, pacealele şi iile cu lese de mărgăritar, cu şireturi de fir, mătăsăriile, dulamele de lastră (...), rochiile de terţanel cu flori de fir, în ghiordii, zăbunele de sandal, în zăvase cu şapte foi, de lastră, căptuşite cu taftă leşească; nasturii sînt „cu jilaţ" cu lefţi şi lefţişori în chip de gripsor“. În pieţe, neguţătorii avînd „brîie de mătase, urlama de ţară (...) ghermesituri, cîrpeturi, fesuri şi palamuturi“, ori „borcane cu colonie de Francia...” Autorul *Princepelui* a preferat adaptarea la stilul grămăticilor, dar sub aparenţa impersonalităţii şi expunerii neutre prezenţa sa este a unui revoltat.

„*Princepele* s-a născut din întîmplare – preciza Eugen Barbu într-un interviu (*Gazeta literară*, 1968, nr 40). Am vrut să scriu o carte despre haiduci. Intrarea în uriaşul material de epocă m-a fermecat…” Pasiunea se vede în ampla incursiune în balcanismul literar întreprinsă acum cîţiva ani, eseu critic de anvergură, cu foarte interesante observaţii, şi în special în *Caietele Princepelui* (vol. I, 1972 – vol. V, 1975). Cineva care va întreprinde un studiu al genezei operei, va putea arăta cît de laborioasă a fost preparaţia, bazată pe mii de fişe, sugestii şi observaţii de amănunt, de o diversitate enormă. Eugen Barbu are voinţa însîngerată a lui Camil Petrescu, „prea cinstitul artizan”, a cărui metodă din *Un om între oameni*, prea tributară documentului, nu convenea mobilităţii asociative din *Princepele*. De la *Învăţăturile lui Neagoe*, prin Cantacuzino stolnicul, prin Nicolae Filimon, prin ceilalţi, pînă la Eugen Barbu, un aer de rudenie, unifică peste secole stilul dunărenilor. Princepele este una dintre marile opere contemporane.

CONST. CIOPRAGA

TABEL CRONOLOGIC

1924

Eugen Barbu se naşte la 20 februarie, în Bucureşti.

1931—1935

Urmează cursurile primare la Şcoala nr. 40 din Capitală.

1935—1943

Eugen Barbu frecventează cursurile liceale la Aurel Vlaicu, pensionul Schéwitz-Thyrin şi Marele Voievod Mihai (ultimele două clase).

1943

După examenul de bacalaureat se înscrie la Facultatea de

Drept din Bucureşti.

1943—1947
Student la Facultatea de Drept, apoi la Facultatea de litere şi filosofie din Bucureşti.

1947—1955
Activitate în presa democrată şi ucenicie literară, după lecturi în cenaclul „Sburătorul“.

1955
Debutează literar cu nuvela *Munca de jos* în revista *Viaţa românească*. Îi apare un volum sub titlul *Gloaba*, la Editura Tineretului.

1956
Publică romanele *Balonul e rotund* şi *Unsprezece* la Editura Tineretului, iar la Editura de stat pentru literatură şi artă, nuvela *Tripleta de aur* (colecţia „Luceafărul”).

1957
La E.S.P.L.A. apar: romanul *Groapa* şi volumul de reportaje lirice *Pe-un picior de plai*; de asemenea, traducerea în limbile maghiară, sîrbă, bulgară şi germană a romanului *Balonul e rotund.* Călătoreşte în Grecia, Turcia, Liban şi Egipt.

1958
La E.S.P.L.A. apare culegerea de nuvele *Oaie şi ai săi*, cuprinzînd: *Turda, Un om bâtrîn, Tereza, Franzeluţă, Munca de jos, Casa nouă, Oaie şi ai săi*.

1959
Apare ediţia a II-a din *Oaie şi ai săi* cu acelaşi conţinut, minus nuvela *Franzeluţă*. Publică la E.S.P.L.A., în colecţia „Luceafărul”, nuvela *Patru condamnaţi la moarte*, apoi romanul *Şoseaua Nordului*.

Călătorii în Ungaria, Cehoslovacia, Uniunea Sovietică şi Grecia.

1960
La E.S.P.L.A. apare un nou ciclu de reportaje cu titlul … *Cît în şapte zile* şi o nouă ediţie din romanul *Unsprezece*. În Polonia apare traducerea romanului *Groapa*.

O primă călătorie în Italia.

1961

În „Biblioteca pentru toţi” apare volumul de nuvele *Tereza.* Nuvela *Patru condamnaţi la moarte* apare în limba sîrbă la Editura pentru literatură.

1962

Apare volumul de nuvele *Prînzul de duminică* la E.P.L. Eugen Barbu e numit redactor-şef al revistei Luceafărul. Altă excursie documentară în Italia.

1963

La E.P.L. apare romanul *Facerea lumii* şi se reeditează într-o nouă colecţie romanul *Groapa*.

1965

Apare volumul I din ediţia a doua a romanului *Şoseaua Nordului.*

Călătorii în China, R.D. Germană, Franţa şi Polonia.

1966

La E.P.L. Apare volumul *Jurnal*, cu însemnări memorialistice revelatoare, reflecţii originale şi numeroase amănunte legate de procesul de creaţie. Apare ediţia a III-a din *Groapa* în colecţia „Bibliotecă pentru toţi”.

Călătorie în Spania. Franţa şi Anglia.

1967

Apare volumul al II-lea din ediţia a doua a romanului *Şoseaua Nordului*. Romanul *Groapa* se traduce şi apare în limbile franceză şi germană. De asemenea eseul *Măştile lui Goethe*. Nuvela *Pe ploaie*, versiune italiană, apare în prestigioasa colecţie „Cele mai frumoase nuvele din literatura mondială”. *Balonul e rotund*, ediţia a II-a, la Editura Tineretului.

Călătorii în’Franţa, Iugoslavia.

Î968

Groapa, ediţia a IV-a, în colecţia „Romane de ieri şi de azi“. Acelaşi roman se traduce în maghiară, apoi în spaniolă, la o casă de editură din Montevideo. Nuvela *Pe ploaie* apare într-o *Antologie a literaturii române*, tipărită la New York.

Apare ediţia definitivă din romanul *Şoseaua Nordului* (2 vol.). Publică volumele *Teatru*, la E.P.L. şi *Vînzarea de frate*, la Editura Tineretului. Demisionează din postul de redactor-şef al revistei *Luceafărul*.

Călătorie în S.U.A.

1969

Apar volumele *Osînda soarelui* (versuri), *Foamea de spaţiu* (note de călătorie), romanul *Princepele*, la Editura Tineretului; *Nuvele*, la aceeaşi editură, în colecţia „Lyceum“; *Martiriul Sfîntului Sebastian*, la E.P.L.

1970

Groapa, ediţia a V-a, volumul *Jurnal în China*, la Editura Eminescu.

1971

Facerea lumii, ediţia a II-a, la Editura Eminescu, în colecţia „Romane de ieri şi de azi“. La Editura Ddacia, Cluj, *Principele*, ediţia a II-a.

Eugen Barbu e numit redactor-şef al revistei *Săptămîna*.

1972

Princepele, ediţia a III-a. La Editura Eminescu, în colecţia „Romane de ieri şi de azi”; *Caietele Princepelui*, Editura Dacia (vol. 1); *Cu o torţă alergînd în faţa nopţii* (reportaje), Editura Eminescu.

1973

În „Biblioteca pentru toţi“ este publicat romanul *Facerea lumii*, 2 vol. (ediţia a III-a); la Editura Eminescu: *Caietele Princepelui*, vol. II—III.

1974

Apare, în antologia *9 povestiri contemporane* (limba rusă), nuvela *Franzeluţă*, Editura Albatros. Mai publică, tot la Editura Albatros, romanul *Războiul undelor*.

Caietele Princepelui, vol. IV. *Princepele*, ediţia a IV-a, ilustrat de Mihu Vulcănescu şi *Groapa*, ediţia a VI-a, apar la Editura Eminescu.

1975

Apare *Princepele* (în limba maghiară) tradus de Veress Zoltán, la Editura Albatros, traducere distinsă cu premiul Uniunii Scriitorilor din R.S.R. *Caietele Princepelui, vol. V, O istorie polemică şi antologică a literaturii române de la origini pînă în prezent* (Poezia română contemporană), apare la Editura Eminescu. În colecţia Rampa a Editurii Eminescu se reeditează piesa *Să nu-ţi faci prăvălie cu scară*. La Editura Minerva se tipăreşte culegerea de nuvele *Miresele*.
Pentru meritele sale deosebite este ales membru corespondent al Academiei R.S.R.

1976
Apare vol. I din romanul *Incognito*, la Editura Eminescu.

1977
Apare vol. al II-lea din *Incognito* şi vol. VI din *Caietele Princepelui* la Editura Eminescu.

1978
În „Săptămâna” apar fragmente din „Săptămâna nebunilor”.
Primește premiul Herder pentru literatură.

1979-l980
Apar vol. II și III din *Incognito.*
Publică fragmente din „*Jurnal argentinian*” despre Borges.
Editura Shin-Nihon Shuppansha din Tokio publică nuvele de E. Barbu în seria „Povestiri alese mondiale” (ed. 1,1979; ed. II, 1981).

1981-l982
Publică *„Săptămâna nebunilor”* la editura Albatros.
Roman de dragoste desfășurat în decorul feeric al Veneției.
Apare vol. VII din *Caietele* „*Princepelui*”.

1984
Scrie scenariul pentru filmele „*Masca de argint*” și „*Colierul de turcoaze*”.

1986
I se atribuie premiul „Panait Istrati” la Brăila.

1986-l987

Scrie scenariul pentru filmul „*Domnișoara Aurica*”.
Primește premiul ACIN pentru scenariu.

1990
Director la revista „România Mare”.

1993
8 septembrie. Se stinge din viață la Spitalul Elias.

eugen barbu

Redactor: BOGDAN BĂDULESCU
Tehnoredactor: GABRIELA ILIOPOLOS
Apărut 1969. Comanda nr. 9083. Hîrtie tipar înalt
A de 80 g/m1, 700X1000/16. Coli de tipar 22. C. Z.
pentru bibliotecile mici 8R—31.
Tiparul executat sub comanda nr. 3046
la întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”, str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Lei 5

editura minerva

«De la *Învățăturile lui Neagoe*, prin Cantacuzino stolnicul, prin Nicolae Filimon, prin ceilalți, pînă la Eugen Barbu, un aer de rudenie unifică peste secole stilul dunărenilor. *Princepele* este una dintre marile opere contemporane.»

CONST. CIOPRAGA